

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของ
วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

จัดทำโดย

นายปริญญา สิริอรรถกุล

นางสาวศศิธร จำนงค์จันทร์

นางสาววิภาสิริ บุญชูช่วย

นางสาวสุภาภรณ์ พิมเงิน

ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สิงหาคม 2558

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม (mixed research) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 2) ศึกษาปัจจัยสนับสนุนส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และ 3) พัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

เป้าหมายหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรืออ่านหนังสือได้ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษา 1 แห่ง จำนวน 25 คน

เป้าหมายรองในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรืออ่านหนังสือได้ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

2) ผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งเคยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในโรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

3) พ่อแม่/ผู้ปกครองของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จาก 10 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

4) ครูผู้ปฏิบัติการสอน โรงเรียนโสตศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จาก 10 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

5) ผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา/ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานบริหารการศึกษาพิเศษ จำนวน 15 คน

6) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 5 คน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า มีการสอดแทรกทักษะชีวิต 2 วิธี ได้แก่ การสอดแทรกทางตรง คือ การใช้หลักสูตร โดยเฉพาะเพื่อเน้นในส่วนที่เด็กหูหนวกขาด และสอดแทรกทางอ้อม คือ การสอดแทรกผ่านพ่อแม่,คุณครู หรือผู้ปกครอง และโรงเรียนโดยการจัดโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิต แต่ไม่มีการระบุอย่างชัดเจนว่าทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรจะต้องประกอบไปด้วยมิติอะไรบ้าง

2) ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า ทักษะชีวิตมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยแบ่งทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1.การรู้จักตนเอง 2.การจัดการและควบคุมอารมณ์ 3.การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และ 4.การคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ และเมื่อจัดลำดับความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญมากที่สุด พบว่า การรู้จักตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่สุด รองลงมา การจัดการและควบคุมอารมณ์ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ ตามลำดับ

3) ปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า ครูหุดี และครูหูหนวกมีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะชีวิต

4) อุปสรรคของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า การที่วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินขาดทักษะการใช้ภาษาไทย ทั้งการอ่าน และการเขียน รวมไปถึงการขาดหน่วยงานพัฒนาสื่อการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่ประสบความสำเร็จ

ตอนที่ 2 ทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วย การรู้จักตนเอง และการจัดการอารมณ์ และผลการทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้าง

เสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า คะแนนทักษะชีวิตหลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้าน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย

รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศไทย

ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3

รัฐสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 21 แห่งทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

รัฐสนับสนุนงบประมาณเพื่อเน้นในทักษะอาชีพ

การสอบวัดคุณสมบัติ มีการสอบเฉพาะผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อให้เลื่อนขั้นระดับการศึกษา

รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศสิงคโปร์

แบ่งออกเป็นระดับประถม 6 ปี ระดับมัธยมศึกษา 4 ปี ซึ่งรวมแล้วเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 10 ปี แต่ผู้ที่เข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจะต้องศึกษาชั้นเตรียมมหาวิทยาลัยอีก 2 ปี การศึกษาภาคบังคับของสิงคโปร์จะต้องเรียนรู้ 2 ภาษาควบคู่กันไป ได้แก่ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และเลือกเรียนภาษาแม่ (Mother Tongue) อีก 1 ภาษา คือ จีน (แมนดาริน) มาเลย์ หรือทมิฬ (ฮินดี)

รัฐสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนในระดับมัธยมศึกษา รัฐจัดให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเรียนร่วมกับบุคคลทั่วไป

รัฐสนับสนุนงบประมาณในโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การสอบวัดคุณสมบัติ ใช้การสอบร่วมกับบุคคลทั่วไปเพื่อเลื่อนขั้นระดับการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จากผลการวิจัยควรมีการสอนแบบ 2 ภาษา นั่นก็คือ ภาษาไทย และภาษามือควบคู่กันไปในพื้นที่เรียนของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และควรใช้ครู 2 ภาษาด้วย คือ ครูหูดี และครูหูหนวก เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางภาษาไทยให้แก่วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อันจะส่งผลให้สามารถเรียนรู้องค์ความรู้จากทั้งภาษามือ และตำราภาษาไทย

2) ควรมีการนำตัวแบบไปใช้ในโรงเรียนโสตศึกษาที่ต่างบริบทออกไป เช่น โรงเรียนโสตศึกษาที่มีการเรียนการสอนแบบวอลดอฟ หรือโรงเรียนเรียนโสตศึกษาที่มีการเรียนการสอนแบบอื่น

3) ทักษะชีวิตมี 4 ด้าน แต่การทดลองครั้งนี้ใช้เพียง 2 ด้าน ควรมีการพัฒนาอีก 2 ด้านที่เหลือ เพื่อทักษะชีวิตของวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะได้พัฒนาครบด้าน

4) สำหรับการทดลองใช้ตัวแบบนี้ควรมีการศึกษาระยะยาว (Longitudinal study) เพื่อเห็นความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลการทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า คะแนนทักษะชีวิตหลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันเป็นนโยบายให้มีวิชาการสร้างเสริมทักษะชีวิตอันจะส่งผลให้วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นประชากรของประเทศที่มีคุณภาพต่อไป

2) จากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย พบว่า การที่ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีโอกาสได้เรียนร่วมในชั้นเรียนทั่วไปจะส่งผลให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมแห่งการใช้เสียงได้ และทำให้ไม่แยกตัวออกจากสังคมแห่งการใช้เสียงเพราะความไม่เข้าใจภาษา

3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์จัดทำกรเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เฉพาะความบกพร่องทางการได้ยินซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.) จุดเริ่มต้นโดยแพทย์หญิง วัชรารัฐ วัชรวิบูลย์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ได้ให้โอกาส และความไว้วางใจในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และทีมงานผู้ประสานงานทุกคนที่อำนวยความสะดวกงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณนักวิจัยทุกคน คุณศศิธร จันทน์จันทร์ (พี่บุศย์) ล่ามภาษามือผู้มากด้วยประสบการณ์ และความรู้ คุณวิภาสรี บุญชูช่วย (อ้อม) ผู้ที่มีส่วนผลักดัน และร่วมกันทำงานวิจัยนี้จนสำเร็จลุล่วง และยังได้ร่วมทำงานกันต่อไปอีก คุณสุภาภรณ์ พิมเงิน (อ้อม) เพื่อนยามทุกข์ยาก ที่คอยช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระทางกาย โดยเฉพาะภาระทางใจที่ช่วยเหลือกันมานับสิบปี และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกคน

ขอขอบคุณ คุณวรารัฐ วดีวรวิทย์ (พี่กอล์ฟ) และคุณวิภาส สุฤทธิกุล (แป๊กกี้) ที่ให้ความช่วยเหลือ ตั้งแต่ต้นจนจบ ความมีน้ำใจ และความเอื้ออาทรที่มีต่อกันด้วยดีตลอดมา

สำหรับที่ปรึกษา คุณมณีนรัตน์ มิตรปราสาท (พี่น้อง) ที่คอยเป็นกำลังใจ และให้คำปรึกษาทั้งด้านวิชาการ และเรื่องส่วนตัว สำหรับประสบการณ์ดี ๆ ที่มอบให้ ขอขอบคุณพี่จากใจจริง

ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน น้อง ๆ นักเรียนโสตศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดชลบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดนครปฐม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี และเป็นโอกาสที่ดีที่เราได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน

ขอขอบคุณศิษย์เก่า คุณครู ผู้อำนวยการ รวมไปถึงผู้ปกครองของนักเรียนโสตในชั้นเรียน จังหวัดดังกล่าว และที่จะขาดเสียมิได้ คุณครูผู้ประสานงานในทุกโรงเรียนที่กล่าวไปแล้ว ที่ได้อำนวยความสะดวกให้กับทีมวิจัย ความห่วงหาอาทร และการดูแลที่ได้รับจากทุกท่าน เป็นส่วนหนึ่งในการความสำเร็จของการวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณมารดา บิดา การเดินทางมาถึงจุดนี้ได้ เพราะพระคุณของท่านทั้งสอง และที่จะขาดไม่ได้ ระลึกถึงมารีอาอิม พรหมประเสริฐขอให้ท่านได้พักผ่อนตลอดกาล

สำหรับเธอ ผู้เป็นกำลังใจ ผู้เป็นทุกสิ่ง และขอบคุณโชคชะตาที่ทำให้เราได้พบกัน

สำหรับประสบการณ์ที่ดี ที่ได้มีร่วมกันใน 1 ปีที่ผ่านมา เริ่มตั้งแต่การอบรมภาษามือ การไปใช้ชีวิตในประเทศสิงคโปร์แม้ในช่วงเวลาสั้น ๆ การเดินทางทั่วประเทศ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนโสตศึกษา 10 โรงเรียน และการเดินทางไปเข้า เย็นกลับ โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ จ.ประจวบคีรีขันธ์ ออกจากบ้านพร้อมพระจันทร์ และกลับเข้าบ้านพร้อมพระจันทร์ ขอขอบคุณนักวิจัยทุกคนที่เป็นกำลังใจ และเป็นกำลังใจให้กันตลอดมา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเราจะได้ร่วมสร้างการเรียนรู้ทักษะชีวิตสำหรับวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และมีประสบการณ์ร่วมกันดี ๆ อย่างนี้อีก ขอขอบคุณทุกคนมากครับ

สิงหาคม 2558

ปริญญญา สิริอิตตะกุล

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวแบบ.....	9
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้.....	22
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต.....	27
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นตอนต้น.....	51
ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับความบกพร่องทางการได้ยิน.....	73
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	83
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	110
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย.....	110
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	110
การทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้.....	112

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	112
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	113
ความน่าเชื่อถือของผลงานวิจัย.....	114
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	115
ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	115
ตอนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	118
ตอนที่ 3 การทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	127
ตอนที่ 4 เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย.....	128
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	136
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล.....	136
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	139
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	140
บรรณานุกรม.....	142
ภาคผนวก.....	150

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ความดังของเสียงในระดับต่าง ๆ.....	73
2 ระดับการสูญเสียการได้ยิน.....	75
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะชีวิตรายด้าน และภาพรวม.....	127
4 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างทักษะชีวิตด้านการรู้จักตนเองก่อนการทดลองใช้ ตัวแบบและหลังการทดลองใช้ตัวแบบ.....	127
5 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์ก่อนการทดลอง ใช้ตัวแบบและหลังการทดลองใช้ตัวแบบ.....	128
6 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างทักษะชีวิตก่อนการทดลองใช้ตัวแบบและหลังการ ทดลองใช้ตัวแบบ.....	128

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการศึกษาทักษะชีวิต.....	50
2	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	109

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงระยะเวลาอายุแค่ม (Stress and Strong) (คมเพชร ฉัตรศุภกุล, 2554) เป็นวัยวิกฤติ และเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่อยู่ท่ามกลางการปรับตัว (อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุCHARมณ, และ อุษา ศรีจินดารัตน์, 2549) วัยรุ่นจึงเป็นช่วงวัยของการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลง (Gentzel, 2007) มีลักษณะของการพัฒนาทางสังคม จิตใจ และร่างกายอย่างรวดเร็ว (Leigh and Maxwell-McCaw, 2006) โดยพัฒนาการดังกล่าว ได้แก่ 1) พัฒนาการทางร่างกาย ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทั่วไป และการเปลี่ยนแปลงทางเพศ 2) พัฒนาการทางจิตใจ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา การเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับตนเอง เช่น เอกลักษณ์ ภาพลักษณ์ของตนเอง การได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเป็นตัวของตัวเอง การควบคุมตนเอง อารมณ์ และจริยธรรม เป็นต้น และ 3) พัฒนาการทางสังคม ประกอบด้วย ความสนใจเพศตรงข้าม ความสนใจสังคมสิ่งแวดล้อม ความต้องการปรับตัวเองให้เข้ากับกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่มและของสังคม เป็นต้น จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้วัยรุ่นต้องมีการปรับตัวหลายด้านพร้อม ๆ กัน (สุริยเดว ทรีปาตี, 2555) จึงแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีปัญหาการปรับตัวมากที่สุดด้วย (วรารัณ รัชตะวรรณ, 2554) แต่หากในช่วงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว วัยรุ่นได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้วัยรุ่นเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เหมาะสม และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (คมเพชร ฉัตรศุภกุล, 2554) ซึ่งจะส่งผลให้วัยรุ่นสามารถพัฒนาตนเองให้เติบโตเป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมต่อไป

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปรับตัวของวัยรุ่นทั่วไปให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น มีความยากลำบากพอสมควร แต่สำหรับวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สื่อสารกันด้วยภาษาพูด (Leigh and Maxwell-McCaw, 2006) และถูกมองว่าเป็นความพิการของสังคม (Sari, 2005) การที่จะก้าวผ่านหรือปรับตัวกับช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีความยากลำบากมากกว่าวัยรุ่นทั่วไป สำหรับวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินช่วงเวลานี้เป็นเวลาที่ซับซ้อน (Gentzel, 2007) การสื่อสารกับครอบครัว และกลุ่มเพื่อนอาจจะทำให้วัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเกิดความขัดแย้งในใจ และอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ (English, 2002) วัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นจะมีชีวิตที่เสียเปรียบมาก (ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6, 2555; วงพักรัตน์ ภูพันธ์ศรี, 2549) ในสังคมที่ทุกอย่างขึ้นอยู่กับภาษา และการสื่อสาร วัยรุ่นจะมีปัญหาทางการพูด สัญลักษณ์ และการเขียน (Eldik, 2005) เนื่องจากสภาพการได้ยินมีความบกพร่อง การแสดงออกทางอารมณ์จะใช้พฤติกรรมทางกายเป็นสื่อแสดงออกมา (ปริญญ์ สิริอิตตะกุล, 2555) การเรียน การปรับตัว การเข้าสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะด้อยกว่าวัยรุ่นทั่วไป เนื่องจากไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการสื่อสารได้ มีพัฒนาการทางภาษาช้า แต่ความสามารถทางสติปัญญาเท่าวัยรุ่นทั่วไป เพียงแต่มีข้อจำกัดทางภาษาจึงทำให้ดูเหมือนว่าวัยรุ่นที่มีความพิการทางการได้ยินด้อยกว่าวัยรุ่นทั่วไป จึงส่งผลให้การ

ปรับตัวของวัยรุ่นที่มีความพิการทางการได้ยินแตกต่างไปจากวัยรุ่นทั่วไป ซึ่งส่งผลให้วัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแยกตัวออกจากสังคม รู้สึกโดดเดี่ยว และเกิดความยากลำบากในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว และสังคม (Lukomski, 2007) รวมไปถึงโอกาสที่จะมีปัญหาด้านอารมณ์ทางสังคม และมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และอารมณ์แปรปรวนมากกว่าวัยรุ่นทั่วไปด้วย (Van Gent, 2007) ซึ่งอาจจะส่งผลให้มีการรวมกลุ่มกันเฉพาะผู้ที่มีความพิการทางการได้ยินเท่านั้น ไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับคนทั่วไป เข้ากับสังคมทั่วไปได้ยาก รวมไปถึงกระบวนการคิดที่แตกต่างออกไปจากคนทั่วไป เนื่องจากลักษณะของวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ที่มีความพิการทางการได้ยินนั่นเอง จึงแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะมีปัญหาเรื่องการปรับตัวมากกว่าวัยรุ่นทั่วไป (วงพิภคร์ ภูพันธ์ศรี, 2549)

จากปัญหาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมภายใต้การเปลี่ยนแปลงเพื่อสามารถเผชิญ หรือจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงการเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยประสบการณ์ และการฝึกฝนนั่นก็คือ ทักษะชีวิต (ดิฐภัทร บวรชัย, 2555; ทับทิมทอง กอบัวแก้ว, 2555; มณฑา กล่อมแก้ว, 2555; ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว, 2555; เอื้ออารีย์ จานทอง, 2555; นิสิตา อังกุล, 2552; ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ, 2550; สกล วรเจริญศรี, 2550; Vernosfaderani, Movallali, 2013; McCann, 2012; Germano, 2007; Vogel, Bowers, Meehan, Hoeft, Bradley, 2004) และทักษะชีวิตยังเป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่นอีกด้วย (Unicef, 2013) ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และสังคมเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นเข้มแข็งขึ้น สามารถพัฒนาปรับปรุงให้อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้มีพฤติกรรมที่ดีได้ (วิไลรัตน์ แยมจ่อหอ, เยาวนิจ กิตติธรรกุล และชนิษฐา ชูสุข, 2553) และยังทำให้มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นด้วย (ณัฐพงศ์ สิงห์สาธิต และจุฬารัตน์ โสตะ, 2555) ซึ่งทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่ซับซ้อนในปัจจุบัน และเป็นทักษะที่จะช่วยสนับสนุน และลดประเด็นปัญหาสำคัญที่เข้ามาคุกคามชีวิตของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังเป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (สกล วรเจริญศรี, 2550) และสุริยเดว ทรีปาตี (2556) ยังกล่าวอีกว่า ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของวัยรุ่นในศตวรรษที่ ๒๑ ที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะชีวิต ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญมาก โดยช่วยในเรื่องควบคุมอารมณ์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การรับรู้ความรู้สึก การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และการคิดวิเคราะห์แยกแยะ ในช่วงที่เด็กกำลังเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น สมอที่มีทั้งส่วนอารมณ์ และส่วนคิด แต่สมองส่วนอารมณ์จะไวต่อสิ่งเร้าต่างๆ ที่เข้ามากระทบ ส่งผลให้วัยรุ่นมีอารมณ์ขึ้นลงเร็วกว่าคนในช่วงวัยอื่น ซึ่งเกิดจากฮอร์โมนเพศ การจะทำให้สมองส่วนคิดถูกพัฒนา และกดสมองส่วนอารมณ์ไว้ คือการพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นในตัวเด็กทุกคน ดังนั้นทักษะชีวิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวัยรุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยใช้ทักษะชีวิตเป็นฐานจึงเป็นสิ่งที่นำมาใช้เพื่อเป็นพลังให้วัยรุ่นสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ (Unicef, 2013) หากในโรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตขึ้น ย่อมเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับตัวของวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และยังพบว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดทักษะชีวิต เป็นสมรรถนะสำคัญ ที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความรู้สึนึกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตัวเองในภาวะคับขัน และจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

สำหรับการพัฒนาชีวิตด้วยการศึกษานั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะชีวิตจัดเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ปกครอง ครู อาจารย์ จะต้องคำนึงถึงในการปลูกฝังและฝึกฝนให้นักเรียนมีพื้นฐานของทักษะชีวิตที่เต็มตามกรอบตามองค์ประกอบ เพื่อมุ่งไปสู่จุดประสงค์ที่จะให้นักเรียนมีพื้นฐานของชีวิต ในลักษณะมนุษย์ที่ดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นคนเก่งที่มีลักษณะการใช้ความคิด สติปัญญา และลักษณะของการทำงานที่เรียกว่า คิดเป็น คือการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล คิดเชื่อมโยงในความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ทำให้เกิดปัญญา มีโลกทัศน์กว้างขวางที่สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ และการคิดเป็นย่อมนำไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่นการทำให้เป็น และการอยู่ร่วมกันเป็น การคิดเป็นจัดว่าเป็นความเก่งทั้งทางด้านสติปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนการทำให้เป็นเป็นความเก่ง ในด้านพฤติกรรมของมนุษย์ การที่มนุษย์เรียนรู้จากการทำงานเป็นโดยเฉพาะการสร้างเป็น จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จากการทำงาน เกิดการปิติและภูมิใจในผลงาน มีทักษะการสื่อสาร ทักษะในการเผชิญสถานการณ์และทักษะในการจัดการคุณลักษณะของการเป็นคนดี ความหมายของการเป็นคนดีในทางสากล หมายถึง บุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นที่พึงประสงค์ คือ ไม่ทำให้อื่นและสังคมที่แวดล้อมต้องเดือดร้อน เพราะการกระทำของตนเอง เป็นบุคคลที่รักเพื่อนมนุษย์ รักสันติภาพ มีความเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล การเป็นคนดีจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจิตใจพร้อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาความสำคัญและการพัฒนาทักษะชีวิตดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่จะมีทักษะชีวิตที่ดีนั้น ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะทั้งด้านสติปัญญา และคุณลักษณะทางพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาควบคู่กันไประหว่าง ความรู้และทักษะการดำเนินชีวิต (นิสิตา อังกุล, 2552)

และเมื่อพิจารณาถึงหลักสูตรการสอนสำหรับนักเรียนในโรงเรียนโสตศึกษาในปัจจุบัน พบว่า เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยที่มีการกำหนดให้ใช้สาระที่สถานศึกษาพัฒนาขึ้นตามแนวของหลักสูตร แกนกลางร้อยละ 70 และอีกร้อยละ 30 เป็นสาระที่สถานศึกษากำหนดขึ้นตามความต้องการของ ชุมชนร่วมกับสาระที่เขตพื้นที่การศึกษากำหนดขึ้น เป็นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพ ความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งโรงเรียนโสตศึกษาแต่ละโรงเรียนจะดำเนินการปรับปรุง

หลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและศักยภาพของนักเรียนของตน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550) จึงเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนทั่วไป และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นใช้หลักสูตรเดียวกัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้แบ่งวิชาพื้นฐานออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้เหมือนกับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนทั่วไปเป็นสิ่งที่ส่งผลเสียให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมากกว่าผลดี อนุชา ภูมิสิทธิพร (2550) กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรคำนึงถึงการจัดชั้นเรียน หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของความบกพร่องทางการได้ยิน และคำนึงถึงความสามารถที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสม ทำให้เกิดการเรียนรู้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ จึงสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะต้องมีความสอดคล้องกับลักษณะของนักเรียนให้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับคนทั่วไป ตลอดจนสังคมได้อีกด้วย

คณะวิจัยจึงเล็งเห็นถึงการให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้อย่างกล่าว โดยการพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ด้วยการศึกษาดูการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทย และในประเทศสิงคโปร์ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับโรงเรียน โดยรัฐบาลสิงคโปร์ได้ปฏิรูปการศึกษาซึ่งมุ่งเน้นการเสริมสร้างภูมิปัญญา เป็นการเปิดโลกทัศน์และมิติใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาที่ทำทลาย บทเรียน ประสบการณ์ และความสำเร็จของสิงคโปร์ จึงเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา และนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้ในประเทศต่อไป คณะวิจัยยังคาดหวังว่าการพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้จะเป็นการทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่า และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้สามารถสร้างความรู้ และความเข้าใจด้วยตนเองได้ เพื่อทำให้การจัดการเรียนรู้ของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีความสอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นั้นย่อมรวมไปถึงการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้วย ซึ่งคณะวิจัยมีความคาดหวังว่า ตัวแบบการจัดการเรียนรู้นี้จะสามารถสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้เทียบเท่ากับวัยรุ่นทั่วไป อันจะส่งผลให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

- 1.สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นอย่างไร
- 2.ปัจจัยใดบ้างที่สนับสนุน ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 3.ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรมีลักษณะอย่างไร
- 4.ผลเบื้องต้นของการทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 2.เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 3.เพื่อพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย และพัฒนา (research and development) ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม(mixed research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นหลักในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

เป้าหมายหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรืออ่านหนังสือได้ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษา 1 แห่ง จำนวน 25 คน

เป้าหมายรองในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรืออ่านหนังสือได้ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน
- 2) ผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งเคยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในโรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน
- 3) พ่อแม่/ผู้ปกครองของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จาก 10 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน
- 4) ครูผู้ปฏิบัติการสอน โรงเรียนโสตศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จาก 10 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน
- 5) ผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา/ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานบริหารการศึกษาพิเศษ จำนวน 15 คน
- 6) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 5 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของตนเองในด้านการตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การรู้จักความถนัดความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบ

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคลรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุม อารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากาย เพื่อสื่อสารความรู้สึก นึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้อง เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ใช้การสื่อสารที่สร้าง สัมพันธภาพที่ดีสร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์ และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้องรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

การพัฒนาตัวแบบ หมายถึง การพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง สภาพการเรียนรู้การสอนในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรในด้านที่มีประโยชน์ต่อตัววัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยข้อพบค่นนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยการพัฒนาดังกล่าวจะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป และสนับสนุนให้ส่วนที่ดีอยู่แล้วให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสริมทักษะของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

3. ทำให้ได้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียนโสตศึกษาซึ่งจะส่งผลให้วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีทักษะการคิด ทักษะสังคม และทักษะการเผชิญอารมณ์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่การมีทักษะเหล่านี้มากขึ้นเท่าใดจะยิ่งทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพ และปรับตัวเข้ากับสังคมทั่วไปได้ดียิ่งขึ้นเท่านั้น

4. ทำให้ทราบทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินก่อน และหลังการใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้จะสะท้อนให้เห็นถึงตัวแบบการจัดการเรียนรู้ว่าสามารถสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมากน้อยเพียงใด

5. ทำให้ทราบถึงความต้องการของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่ละคนว่ามีความต้องการการศึกษารูปแบบใดบ้าง โดยการพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง

6. ข้อค้นพบทั้งหมดของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะที่สำคัญต่อไป เพื่อผลักดันสู่การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตที่จะใช้ควบคู่ไปกับหลักสูตรแกนกลาง หรือเป็นหลักสูตรเสริมซึ่งจะส่งผลให้รูปแบบการพัฒนาการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น สามารถสนับสนุน และส่งเสริมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกับคนทั่วไป

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้คณะวิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยนำเสนอสาระสำคัญแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวแบบ

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นตอนต้น

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับความบกพร่องทางการได้ยิน

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวแบบ

ความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ทิสนา แคมมณี (2545) อธิบายว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไต่อะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) ให้ความหมายว่าเป็นวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผัง ต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายและในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย ปกติในการศึกษาวิจัยเรื่องใด ๆ ก็ตาม ผู้ศึกษาจะต้องตั้งคำถามที่ต้องการคำตอบ ซึ่งในกระบวนการวิจัยจะมีการตั้งสมมติฐานหรือชุดของสมมติฐานขึ้นมา ซึ่งก็คือคำตอบที่คาดคะเนไว้ล่วงหน้า สมมติฐานเหล่านี้มักได้มาจากข้อความรู้หรือข้อค้นพบที่ผ่านมาหรืออาจจะเกิดจากประสบการณ์หรือการหยั่งรู้ (Intuition) ของผู้ศึกษาวิจัยหรืออาจจะเกิดจากทฤษฎีหลักการต่างๆ สมมติฐานเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆของเรื่อง/สถานการณ์ปัญหานั้นๆ ซึ่งจะยังคงเป็นเพียงเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบเท่านั้นจนกว่าจะได้รับการนำไปพิสูจน์ทดสอบ หากสมมติฐานเป็นจริงข้อความนั้นก็จะสามารถนำไปใช้ในการทำนาย หรืออธิบายปรากฏการณ์นั้นๆได้ รูปแบบเช่นเดียวกันกับ

สมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่างๆได้ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี

Keeves (1997 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2545) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถพิสูจน์ ทดสอบได้ กล่าวคือสามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือเรื่องนั้นได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบควรจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative relationship)

รูปแบบทางด้านศึกษาศาสตร์ มักจะเป็นรูปแบบเชิงสาเหตุ และการใช้คำว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีความหมายในลักษณะเดียวกันกับระบบการเรียนการสอน หากพิจารณาตามนัยของคุณสมบัติอันเป็นองค์ประกอบสำคัญ กล่าวคือ เป็นลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบทางปรัชญา ทฤษฎี หลักการ หรือความเชื่อต่างๆ โดยมีความครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญๆของระบบนั้น และได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ ทดสอบ ถึงประสิทธิภาพของระบบนั้นๆมาแล้ว แต่ตามความนิยมแล้ว นักการศึกษาโดยทั่วไป นิยมใช้คำว่า “ระบบ” ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญๆ ของการศึกษาหรือการเรียนการสอนในภาพรวมและนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบที่ย่อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีการสอน” นั้นเอง

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงสามารถให้คำนิยามได้ว่า “รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วย กระบวนการ หรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถเป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ” ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญๆดังนี้

ก. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น ๆ

ข. มีการบรรยายและอธิบายสภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

ค. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ

ง. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอน

Joyce and Weil (1986) เสนอหลักการสำคัญของการพัฒนารูปแบบการสอน ดังนี้

- 1) การสร้างรูปแบบการสอนควรมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น
- 2) เมื่อพัฒนารูปแบบการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข
- 3) การพัฒนารูปแบบอาจออกแบบให้ใช้ได้อย่างกว้างขวางหรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้
- 4) การพัฒนารูปแบบการสอน จะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้นารูปแบบการสอนไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลัก จะทำให้เกิดผลสูงสุดแต่ก็สามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ถ้าเห็นว่าเหมาะสม

Madhumita and Kumar (อ้างถึงใน จริลักษ์ณ์ จิรวินูลย์, 2545) อธิบายถึงข้อควรปฏิบัติในการออกแบบและพัฒนาระบบการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

- 1) การออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอนต้องเริ่มจากวัตถุประสงค์และเน้นวัตถุประสงค์อยู่ตลอดตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการประเมินผล การสื่อสารเรื่องวัตถุประสงค์กับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมจะทำให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวเพื่อกระบวนการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผล
- 2) สร้างขอบข่ายหรือคุณลักษณะเกี่ยวกับผู้เรียนและความคาดหวังของผู้เรียนก่อนการสอน ในเหตุการณ์ทั้งหลายของการเรียนรู้ ควรออกแบบให้สอดคล้องกับความสามารถโครงสร้างการเรียนรู้และความคาดหวังของผู้เรียน
- 3) จัดระดับการสอนให้สอดคล้องกับการรับรู้ของผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องจัดระบบของเนื้อหาความรู้ด้านมโนทัศน์ หลักการและอื่นๆ ให้เป็นไปตามลำดับที่สอดคล้องกับระดับกระบวนการทางสมองของผู้เรียนและให้เอื้อต่อกระบวนการสมดุลของปัญญาทั้งด้านการซึมซับ การปรับโครงสร้าง และการปรับตัว
- 4) ให้แรงจูงใจผู้เรียนโดยการแนะนำเนื้อหาความรู้ที่สอดคล้องกับความสำเร็จ และประโยชน์ในอนาคต ความต้องการของผู้เรียนทั้งความต้องการในปัจจุบัน และความต้องการสำหรับอนาคต
- 5) ให้ความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ก่อนการเรียน เพื่อเป็นการอธิบายเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนมาแล้วในอดีตและในการกระตุ้นการใช้กลยุทธ์ด้านการเข้ารหัสของผู้เรียนได้อย่างดี
- 6) แยกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ซับซ้อนออกเป็นหน่วยเล็กๆ ให้การเรียนรู้แต่ละหน่วยย่อยนั้นประสบความสำเร็จเป็นลำดับขั้นไป ควรจัดกิจกรรมจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก หรือจากเรื่องที่เป็นรูปธรรมสู่นามธรรม

- 7) ใช้วิธีการต่างๆ ของการจัดรูปแบบความคิดเพื่อส่งเสริมระบบการรับรู้ให้แก่ผู้เรียน
- 8) จัดสารสนเทศที่สลับซับซ้อนให้อยู่ในโครงสร้างที่ง่ายต่อการจำ จัดเนื้อหาข้อมูล ความรู้ในลักษณะของตัวชี้นำ รูปแบบความคิด การอธิบายด้วยภาพ การกำหนดสัญลักษณ์เพื่อช่วยจำ และอื่นๆ ให้เชื่อมโยงกับการเรียนรู้เดิมที่มีอยู่จะช่วยในการขยายการเรียนรู้ การระลึกได้และการจำ
- 9) เชื่อมโยงสิ่งเร้าใหม่ เหตุการณ์ที่เป็นไปในทางบวกกับกิจกรรมการเรียนการสอนจะทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ได้อีกด้วยตนเอง
- 10) การสอนที่มีกิจกรรมที่หลากหลายจะทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจอยู่เสมอ
- 11) ควรมีการประเมินความเข้าใจผู้เรียนและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนโดยการถามตอบระหว่างการสอน
- 12) ให้ความรู้ผู้เรียนอย่างเพียงพอสำหรับกระบวนการทางปัญญา
- 13) สร้างบรรยากาศให้ส่งเสริมการเรียนรู้
- 14) ให้การเรียนรู้แบบบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนที่ค่อนข้างยาก
- 15) พัฒนาความสามารถทางสมองในระดับสูงโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมีการโต้ตอบสนทนาปัญหาในการเรียน
- 16) พัฒนาทักษะด้านการรู้คิดของผู้เรียน
- 17) ใช้วิธีการเสริมแรงตามอัตราส่วนที่ไม่แน่นอนเพื่อเพิ่มความสนใจของผู้เรียนให้มีอยู่เป็นเวลานาน
- 18) ให้ผู้เรียนมีการวางแผนและฝึกปฏิบัติ การฝึกปฏิบัติของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนผ่านการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ และผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหมายซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนและถ่วงโยงการเรียนรู้
- 19) ควรมีการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างทันทีทันใดต่อการตอบสนองของผู้เรียน
- 20) มีการเตรียมแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 21) ควรมีการสรุปจุดเด่นที่สำคัญเชื่อมโยงไปยังการเรียนในปัจจุบันสู่การเรียนในอนาคตอาจทำได้โดยการให้มโนทัศน์ไว้อ่านหน้า และมีการคาดหวังสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนไว้

การออกแบบและพัฒนาการสอนนั้นมีการศึกษาเสนอรูปแบบของการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนไว้หลายท่าน สำหรับการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีดังนี้

รูปแบบการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนของ Knirk and Gustafson's Synthesized Model (1986)

การพัฒนาการเรียนการสอนของ Knirk and Gustafson (1986) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ การกำหนดปัญหา การออกแบบ และการพัฒนา

องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดปัญหาเริ่มด้วยการระบุปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการแล้วกำหนดพฤติกรรมของผู้เรียนและจุดประสงค์ทั่วไปของการสอน จากนั้นจึงจัดระเบียบการจัดการซึ่งจะเข้าสู่ขั้นตอนของการออกแบบซึ่งเป็น

องค์ประกอบที่ 2 โดยเริ่มที่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน กำหนดรายละเอียดของกลยุทธ์ที่จะใช้ในการสอน กำหนดรายละเอียดของสื่อที่ใช้ จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนของ

องค์ประกอบที่ 3 คือการพัฒนาซึ่งเริ่มด้วยการคัดเลือกหรือพัฒนาเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากผลของการวิเคราะห์เครื่องมือหรือผลของการปรับปรุงเครื่องมือ จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายขององค์ประกอบในการออกแบบและ พัฒนาการเรียนการสอน

รูปแบบการออกแบบและ พัฒนาการสอนของ Leslin, Pollock and Reiguluth (1992)

เป็นรูปแบบการออกแบบและ พัฒนาการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ การวิเคราะห์ความต้องการ การเลือกและจัดลำดับเนื้อหา การพัฒนาบทเรียน และการประเมินผลการสอน

1)การวิเคราะห์ความต้องการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาและการวิเคราะห์ขอบข่ายของปัญหา ตลอดจนความต้องการในการจัดการเรียนการสอน

2)การเลือกและจัดลำดับเนื้อหา ประกอบด้วย การวิเคราะห์งานและการจัดลำดับของงานว่าในการจัดการเรียนการสอนนั้นควรจะนำสาระใดไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอันดับแรกสาระใดควรจะนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในอันดับต่อไป

3)การพัฒนาบทเรียน ประกอบด้วย การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้ง แล้วจึงทดลองใช้รูปแบบที่ได้ออกแบบไว้

4)การประเมินผลการสอน เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำหลังจากได้ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น

รูปแบบของหลักสูตร

รูปแบบของหลักสูตรแต่ละรูปแบบได้รับอิทธิพลจากแนวคิดด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา และความต้องการของสังคม ซึ่งสรุปรูปแบบของหลักสูตรได้ (ประสาธน์ เนิ่งเฉลิม. 2553: 25 – 31; อ้างอิงจาก อารัง บัวศรี 2542) ดังนี้

1) **หลักสูตรรายวิชา (Subject Curriculum)** เป็นรูปแบบหลักสูตรที่เก่าแก่ที่สุด จุดมุ่งหมายเน้นให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความเข้าใจโลกรอบๆตัว หลักสูตรรายวิชามีลักษณะ ดังนี้

- 1) เนื้อหาสาระของแต่ละวิชาแยกจากกันโดยเด็ดขาด
- 2) แต่ละวิชามีหลักการ เหตุผล เนื้อหาสาระ และวิธีการที่ตายตัวตามความรู้ในวิชานั้น และไม่มีการแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิชาอื่นๆ
- 3) หลักสูตรไม่ได้แสดงความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการปฏิบัติจริง
- 4) การเลือกและการจัดเนื้อหาวิชายึดคุณค่าที่มีอยู่ในเนื้อหาสาระที่สอน โดยคาดว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้มาใช้ได้ทุกเมื่อที่ต้องการ

2) **หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlated Curriculum)** เป็นหลักสูตรที่พยายามปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรรายวิชา โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาอื่นที่สัมพันธ์มาผนวกเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาตั้งแต่สองวิชาขึ้นไป โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาและเนื้อหาไม่ซับซ้อน

3) **หลักสูตรผสมผสาน (Fused Curriculum)** เป็นหลักสูตรที่พยายามลดการเน้นรายวิชา โดยรวมวิชาตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไปให้เป็นวิชาเดียว แต่ก็ยังคงรักษาเนื้อหาวิชาเดิม

4) **หลักสูตรหมวดวิชาแบบกว้าง (Board Fields Curriculum)** เป็นหลักสูตรที่ขยายจากหลักสูตรแบบสหสัมพันธ์และแบบผสมผสานเป็นการนำเอาเนื้อหาวิชาจากหลายๆ วิชามาจัดเป็นวิชาทั่วไป หลักสูตรนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่างๆ

5) **หลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum)** เป็นหลักสูตรที่ประสานสัมพันธ์ เนื้อหาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยมีวิชาหนึ่งหรือกลุ่มวิชาหนึ่งเป็นแกน มุ่งตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

6) **หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาสังคม (Social Activities and Problem Curriculum)** หลักสูตรนี้มีความเชื่อว่าหลักสูตรควรสอดคล้องกับการดำรงชีวิตตามสภาพสังคม ซึ่งควรเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาของชีวิตคนในสังคม โดยใช้โรงเรียนเป็นห้องเรียนนักเรียนโดยตรง เน้นกิจกรรมหรือปัญหาทางสังคมมากกว่าการเน้นวิชาหรืออย่างอื่น

7) **หลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล (Individual and Interest Curriculum)** เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นตามความรู้พื้นฐานความต้องการและความสนใจของผู้เรียน หลักสูตรมีความยืดหยุ่นสูง ผู้เรียนได้รบคาปรึกษาและได้รับการสอนเป็นรายบุคคลตามความเหมาะสม และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นเอกัตบุคคล

8) **หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum)** เป็นหลักสูตรที่มุ่งแก้ไขข้อบกพร่องหลักสูตรที่ผ่านมาด้วยการรวบรวมความรู้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ยึดกิจกรรมต่างๆ ของคนในสังคมเป็นหลัก ยึดสังคมและชีวิตจริงของเด็กเป็นหลัก ผู้เรียนจะได้ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาในหลักสูตรกับชีวิตจริงของผู้เรียน

9) **หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum)** เป็นหลักสูตรที่รวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ประสบการณ์ดังกล่าวเป็นประสบการณ์ที่คัดเลือกจากหลากหลายสาขาวิชา จัดเป็นกลุ่ม หรือหมวดหมู่ของประสบการณ์ โดยการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์ และต่อเนื่อง ซึ่งรูปแบบของการบูรณาการ มีดังนี้

1) **บูรณาการภายในหมวดวิชา** การบูรณาการทำได้โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ เข้ามาอยู่ภายใต้จุดประสงค์เดียวกัน เช่น สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา อาจจะผสมผสานวิชาวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา ดนตรี และศิลปะ วิชาที่นำมาผสมผสานกันไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้หมวดวิชาแท้จริง เพราะนอกจากจะเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาแล้วยังเป็นการผสมผสานกิจกรรมการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน

2) การบูรณาภายในหัวข้อ หรือโครงการ การบูรณาการนี้ทำได้โดยการนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของวิชาหรือหมวดวิชาตั้งแต่ 2 วิชา หรือ 2 หมวดวิชาขึ้นไป มาผสมผสานกันในลักษณะที่เป็นหัวข้อ หรือโครงการซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียน และในแต่ละหัวข้อจะมีการแบ่งหน่วยการเรียนรู้

3) การบูรณาการโดยการผสมผสานสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียนและสังคม เป็นการผสมผสานเหมือนรูปแบบภายในหมวดวิชา และการผสมผสานภายในหัวข้อหรือโครงการ ซึ่งจะเน้นการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชีวิตส่วนตัว ชุมชน สังคม เช่น การว่างงาน ภาวะมลพิษ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ผู้เรียนต้องศึกษาจากวิทยาการต่างๆ หลายสาขา ต้องมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการแก้ปัญหา การบูรณาการแบบนี้ไม่มีการกำหนดขอบเขตของวิชา หรือแบ่งเนื้อหาวิชาที่จะเรียนไว้ตั้งแต่เริ่มต้น การกำหนดว่าจะนำเนื้อหาสาระมาใช้ในการเรียนการสอนนั้นล้วนมาจากสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน และสังคมเป็นหลัก

10) หลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards – Base Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานเรียนรู้ซึ่งได้กำหนดเป้าหมาย หรือกรอบทิศทางในการกำหนดเนื้อหา ทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถบรรลุมาตรฐานที่กำหนด รูปแบบของหลักสูตรสถานศึกษาในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานกำกับนั้น มีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน โดยกำหนดมาตรฐานเป็นเป้าหมาย และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มี ความรู้ ความสามารถ และทักษะตามที่มาตรฐานระบุลักษณะสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน มีดังนี้

- 1) ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้
- 2) หน่วยการเรียนรู้จัดเป็นหัวใจของหลักสูตร
- 3) การจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ต้องนำพาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานที่ระบุในหน่วยการเรียนรู้
- 4) การวัด และประเมินผลชิ้นงาน/ภาระงานที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ควรเป็นการประเมินการปฏิบัติ หรือการแสดงความสามารถของผู้เรียน (Performance Assessment)
- 5) กระบวนการ และขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น

ซึ่งการจัดทำหลักสูตรนี้อาจเริ่มต้นจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้หรืออาจเริ่มจากความสนใจของผู้เรียนหรือสภาพปัญหาของชุมชนได้ รูปแบบของหลักสูตรที่นำมาใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงข้อดี และข้อด้อยตามแต่ละรูปแบบเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคม และวัฒนธรรม

การพัฒนาหลักสูตร

1) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler. 1949: 1 – 2) กล่าวถึง การวางโครงสร้างของหลักสูตรเริ่มต้นด้วยการระบุปัญหาพื้นฐานที่ต้องหาคำตอบเพื่อวางแผนการสอนและพัฒนาหลักสูตรซึ่งควรตอบปัญหาให้ได้เสียก่อนมี 4 ประการ คือ

- 1) ความมุ่งหมายของการศึกษา (Educational Purposes) คืออะไรที่โรงเรียนควรแสวงหา
- 2) อะไรคือประสบการณ์ทางการศึกษาที่สถานศึกษาสามารถจัดให้เพื่อบรรลุความมุ่งหมาย (Purpose) นั้น
- 3) จัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ
- 4) ทราบได้อย่างไรว่าความมุ่งหมายบรรลุผลแล้ว

ทาบ (Taba. 1962: 11 - 14) กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรมี 7 ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ 1 วินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of Needs)
- ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ (Formulation of Objective)
- ขั้นที่ 3 เลือกเนื้อหา (Selection of Content)
- ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหา (Organization of Content)
- ขั้นที่ 5 เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experience)
- ขั้นที่ 6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experience)
- ขั้นที่ 7 ตัดสินใจที่จะประเมินและวิธีการ แนวทางการประเมิน (Determination of What to Evaluation and of The Way and Means of Doing It)

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเริ่มจากการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เรียนสังคม หรือชุมชน และเนื้อหาความรู้ก่อนแล้วกำหนดวัตถุประสงค์ชั่วคราวของหลักสูตรนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้มา หลังจากนั้นไปศึกษาปรัชญา จิตวิทยาการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียน แล้วจึงกลับมาพิจารณาวัตถุประสงค์ชั่วคราวว่าจะยอมรับได้ไหม โดยคำนึงถึงฐานของคุณค่าการศึกษาหรือเป้าหมายของการศึกษาหรือหน้าที่ของโรงเรียน จากนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน

เซเลอร์; และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor; Alexander. 1981: 26 – 27) ได้แสดงกรอบแนวคิดของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ และขอบเขต (Goals Objective and Domain) เริ่มจากเป้าหมายหลักก่อนแล้วกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต้องการเพื่อบรรลุเป้าหมาย จากนั้นจึงกำหนดขอบเขตของเป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Designing) เป็นการตัดสินใจโดยใช้เป้าหมายวัตถุประสงค์ และขอบเขต และพิจารณาข้อมูลอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นการตัดสินใจในวิธีสอนที่ได้ ออกแบบไว้ไปปฏิบัติรวมทั้งสื่อการสอนต้องมีความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมีความยืดหยุ่น เป็นอิสระสำหรับครูและนักเรียน

ขั้นที่ 4 การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) ครูเลือกวิธีการประเมินความก้าวหน้าของ ผู้เรียน ประสิทธิภาพของการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผน ต่อไปในอนาคต

การออกแบบหลักสูตรเป็นการตัดสินใจเพื่อการออกแบบหลักสูตรสำหรับสถาบัน การศึกษาแห่งใด โดยเฉพาะการกระทำโดยกลุ่มผู้วางแผนหลักสูตร การตัดสินใจหลายอย่างในครั้งก่อนๆโดยองค์การทาง การเมืองและสังคมอาจจะจำกัดการออกแบบในครั้งล่าสุดได้ การใช้หลักสูตร เป็นการตัดสินใจเพื่อการจัดการ เรียนการสอนกระทำโดยครูผู้รับผิดชอบ แผนของหลักสูตรประกอบ ด้วยวิธีการสอนหลายวิธีที่เสนอไว้ให้เลือก พร้อมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งวิทยาการสื่อการสอนและการจัดการสอนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ยืดหยุ่น และมีอิสระมากขึ้น การประเมินหลักสูตรเป็น การตัดสินใจเกี่ยวกับการประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าของ ผู้เรียน กระทำโดยครูที่รับผิดชอบ การตัดสินใจเกี่ยวกับ กระบวนการประเมินหลักสูตร กระทำโดยกลุ่มผู้ วางแผนหลักสูตร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจในการวางแผนครั้งต่อไป

อาร์มสตรอง (Armstrong. 1989: 32 – 37) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมี 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ระบุความต้องการและจุดมุ่งหมาย (Identify Needs and Purpose)

ขั้นที่ 2 เลือกและจัดผู้มีส่วนร่วม (Select and Organize Participant)

ขั้นที่ 3 พัฒนาแผนงานการจัดการรายการหลัก (Develop Master Program Management Scheme)

ขั้นที่ 4 พัฒนาส่วนประกอบที่จำเป็นของแต่ละสภาพแวดล้อม (Develop Component Needed for Each Setting)

ขั้นที่ 5 ทดลองใช้/ประเมิน/จัดใหม่ (Pilot Test/Assess/Reorganize)

ขั้นที่ 6 เผยแพร่และใช้หลักสูตร (Disseminate and Implement)

ขั้นที่ 7 ประเมินและปรับปรุง (Evaluate and Revise)

นอกจากจะมีกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรตามปกติแล้วควรดำเนินการ ดังนี้

- 1) พิจารณาแหล่งข้อมูล
- 2) เลือกแนวคิด
- 3) พิจารณาผลกระทบภายนอก
- 4) พิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูลเตรียมหลักสูตร

5) ใช้หลักสูตรประเมินหลักสูตร

สรุปการพัฒนาหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้มีองค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ปรัชญาแนวคิดหลักการของหลักสูตรที่จะพัฒนาผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรต้องการให้เกิดขึ้น
- 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรซึ่งเป็นแนวทางในการเรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
- 3) เนื้อหาวิชา เป็นเนื้อหาวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ และแนวสังเขปของรายวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนด
- 4) การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลโดยมียุทธศาสตร์การเรียนการสอน หรือกระบวนการ และวิธีการในการเรียนการสอน รวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) ปัจจัยเสริม การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่นเอกสาร วัสดุการเรียนการสอน
- 6) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และการประเมินหลักสูตรเพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

สำหรับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริมแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เรียนสังคมหรือชุมชน และเนื้อหาความรู้ก่อนกำหนดวัตถุประสงค์ชั่วคราวของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้มา และศึกษาปรัชญา จิตวิทยาการเรียนรู้ และมวลประสบการณ์ที่จะจัดให้ผู้เรียน และเป้าหมายของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรเสริม หมายถึงกระบวนการตัดสินใจโดยใช้เป้าหมาย วัตถุประสงค์และขอบเขตของหลักสูตรมาพิจารณาสร้างหลักสูตรมี 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างโครงร่างของหลักสูตร ขั้นที่ 2 การตรวจสอบโครงร่างของหลักสูตร (การจัดกลุ่มสนทนา) ขั้นที่ 3 การปรับปรุงโครงร่างของหลักสูตร เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริม หมายถึง การตัดสินใจจัดการเรียนการสอน และประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ตลอดจนความพึงพอใจจากครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวางแผนปรับปรุงหลักสูตรต่อไป มี 3 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 การนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน หมายถึง ขั้นตอนการนำหลักสูตรเสริมไปทดลองใช้ตามแบบแผนการทดลองแบบ Pretest – Posttest One Group Design

ขั้นที่ 2 การประเมินการใช้หลักสูตรเสริม หมายถึง การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร โดยการวัดทักษะชีวิตและวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นที่ 3 การประเมินความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรเสริม หมายถึง การสำรวจความพึงพอใจจากผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนต่อหลักสูตรเสริมการสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรเสริม หมายถึง การนำผลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรมาปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การพัฒนาหลักสูตรเสริม

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (วิชัย วงศ์ใหญ่. 2537: 10) ซึ่งการสร้างหลักสูตรมีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตร คือ หมายถึงกระบวนการวางแผน และพัฒนาประสบการณ์ และการเรียนรู้ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน อันประกอบด้วยการตัดสินใจในการเลือกจุดมุ่งหมายสำหรับวิชาหรือหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาใหม่ การเลือก และจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน และสื่อการสอน วิถีนำหลักสูตรไปใช้ให้ถูกเป้าหมาย และการประเมินความสำเร็จของหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่ซึ่งชนัท ธาตุทอง กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับ แต่ง เติม เสริม ต่อ หรือการดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสนองต่อความต้องการของผู้เรียน (ชนัท ธาตุทอง. 2552: 70) จำเป็นจะต้องพัฒนาโดยมีพื้นฐานรองรับ มิใช่พัฒนาตามใจของผู้พัฒนา หรือตามความต้องการของผู้พัฒนา ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนา

หลักสูตรอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ (นิรมล ศตวุฒิ; ศักดิ์ศรี ปาณะกุล; และ ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์. 2543: 24) คือ

1) ข้อมูลที่คงที่ (Static) เป็นข้อมูลในรูปของทฤษฎีหรือหลักการที่สามารถวิเคราะห์ได้จากเอกสารที่ผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีหรือหลักการหรือผู้ถ่ายทอดแนวคิดจากทฤษฎี หรือ หลักการนั้นได้รวบรวมเสนอไว้ ข้อมูลพื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาและข้อมูลพื้นฐานทางจิตวิทยาการเรียนรู้

2) ข้อมูลที่เป็นพลวัต (Dynamic) เป็นข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จะวิเคราะห์ได้จากสภาพการณ์จริง เป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือคาดว่าจะมีอยู่เป็นอยู่ในอนาคต ข้อมูลส่วนนี้ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ผู้เรียน และความรู้ ข้อมูลทั้งสองส่วนนี้จะข้อมูลพื้นฐานที่ผู้พัฒนาหลักสูตรใช้ในการตัดสินใจเพื่อจัด เนื้อหาความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่จะเรียนรู้ และสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนในระยะยาว ในขณะที่เดียวกันก็เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้ที่จะใช้หลักสูตรต่อไป

การพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักรัก และแสวงหาความรู้ กำหนดแนวทางที่เหมาะสมกับตนในการทำประโยชน์ให้แก่สังคม มีความรู้ และทักษะในวิชาสามัญ เข้าใจในการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมฐานความรู้ (Knowledge – based society) และติดตามความเจริญก้าวหน้า วิทยาการต่างๆที่รู้จักและเอาใจใส่ในสุขภาพของตน บุคคลรอบข้าง และสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างสุขภาพอนามัยส่วนตน และชุมชน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมพัฒนาการด้านต่างๆสำหรับการ เปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้เรียนสามารถเสนอแนะทางเลือกอย่างหลากหลายในการแก้ปัญหาของชุมชนได้ ช่วยเหลือผู้อื่น ปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน และรู้กระบวนการจัดการ เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน และสามารถเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนภูมิใจในการ ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งจะ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจคุณค่าตนเอง วัฒนธรรมท้องถิ่นและชุมชนตลอดจนเกิดความรู้สึกรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ประสาธต์ เนืองเฉลิม. 2553: 49)

เฉลิมพล สวัสดิพงษ์ (2551: 64) กล่าวว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเป็นงานวิจัยที่ใช้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎี โดยมีการนำไปทดสอบ หรือทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของ หลักสูตร พร้อมทั้งปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งหลักสูตรเหล่านั้นมีทั้งเป็นหลักสูตร ฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว มีขั้นตอนหลัก 3 – 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อที่จะนำมาเป็นโครงร่างหลักสูตร โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของผู้เรียน โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและสัมภาษณ์
- 2) สร้างโครงร่างหลักสูตร โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผล แล้วทำการประเมินโครงร่างหลักสูตรโดย ผู้เชี่ยวชาญ
- 3) ทดลองใช้หลักสูตร และประเมินผลหลักสูตร เป็นการดำเนินการประเมินเพื่อหา ประสิทธิภาพของ หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
- 4) การติดตามประเมินผล เป็นการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้หลักสูตรซึ่งถือว่าเป็น การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรอีกขั้นตอนหนึ่ง

สำหรับหลักสูตรเสริมเน้นจินตภาพ แสงเลิศอุทัย (2550: 97) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมหลักสูตรเดิมที่มีอยู่หลักสูตรเสริมจะมีลักษณะที่ขยายออกทั้งแนว กว้างและแนวลึกมากกว่าหลักสูตรปกติ โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเสริมจะกำหนดขึ้นตามคุณลักษณะที่ ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนและเนื้อหาอาจมีนอกเหนือจากหลักสูตรปกติหรือมีเนื้อหาคาบเกี่ยวกับหลักสูตรปกติ แต่จะมีความลึก และความหลากหลายมากกว่าหลักสูตรปกติ มีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เน้นทฤษฎี และการปฏิบัติ และมีการประเมินผลด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย (จินตภาพ แสงเลิศอุทัย. 2550: 97) ขณะที่ วรวิทย์ จิระสุจริตธรรม (2553: 109) ได้สรุปว่าหลักสูตรเสริมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้น เพื่อเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ โดยมี การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรทั้งความลึก และ ความกว้างมากขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน หรือของผู้เรียนให้มากที่สุด โดยทำให้ผู้เรียนเกิด

การเรียนรู้ที่สมบูรณ์มากขึ้น มิใช่เพียงการจัดให้แต่ด้านความรู้หรือสติปัญญาเท่านั้น แต่รวมถึงการพัฒนาการทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม จิตวิญญาณ และการมีวิชาชีพ และสามารถบูรณาการไปสู่คุณค่าความหมายในการใช้ชีวิตจริงได้ เป้าหมายสำคัญของการจัดหลักสูตรเสริม คือ เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสอดคล้องกับแนวคิดของปรียานุช สถาพรมณี (2548: 60) ที่กล่าวไว้ว่า หลักสูตรเสริม หมายถึง สารและกระบวนการในหลักสูตรเสริมเป็นลักษณะแนวลึก กว้าง และเข้มข้น เชิงวิชาการ และสหวิทยาการ อย่างเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อให้เกิดคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของหลักสูตรเสริมสรุป หลักสูตรเสริม หมายถึง การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทฤษฎี และการปฏิบัติและมีการประเมินผลด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์มากขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะต่างๆให้เกิดคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์

หลักการพัฒนาหลักสูตรเสริม ไพเออร์โต (Piirto. 1994: 376 – 400) กล่าวถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กนักเรียน/วัยรุ่นที่มีความพรสวรรค์หรือความสามารถพิเศษว่ามี 5 ประการ คือ

1) ควรคำนึงถึงพื้นฐานที่เป็นคุณลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก คือ ความสามารถของเด็กในการเรียนรู้ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์

2) ควรมีความน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการ

3) ควรเป็นสหวิทยาการ ที่ประกอบด้วยความหลากหลายวิชา

4) ควรมุ่งเน้นสิ่งสำคัญ 6 ประการ คือ

4.1) ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

4.2) วิทยาการประยุกต์และเทคโนโลยี

4.3) หลักการและเหตุผลทางวิชาการ

4.4) การปรับตัวและการสร้างสังคมใหม่

4.5) การพัฒนากระบวนการทางปัญญา 4.6) วิธีการเข้าใจอย่างถ่องแท้ 5) ควรมีความสมดุล

มีการบูรณาการ และมีความหมาย

ขณะที่ จอยซ์, และ ดณะ (Joyce; Dana; & Neal. 1996: 12-14) อธิบายลักษณะของหลักสูตรเสริม (For Gifted Students) มีดังนี้

1) มุ่งศึกษาสิ่งที่ลึก (Emphasizes Depth) หรือกว้างกว่า (Over Breadth) สิ่งที่เราเรียนรู้เป็นการศึกษาภายใต้โลกของความเป็นจริง และแก้ปัญหาในสิ่งที่นักเรียนต้องการจะรู้

2) ประกอบด้วยการคิดระดับสูง (Higher – Order Thinking) สนับสนุนให้นักเรียนได้ทดลองทำ และเข้าใจ ความคิดแบบสหวิทยาต่างๆด้วยตนเอง

3) ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กันแบบสหวิทยา (Intra- and Interdisciplinary) นักเรียนได้เรียนรู้ระบบสังคม การเศรษฐกิจ การเมือง ภาษาได้ดีเท่าๆกับการเรียนวิชาเคมีหรือชีว

- 4) ช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักรู้ถึงกระบวนการรู้คิดทั้งหมดของตนเองว่าทำงานอย่างไร (Meta Cognition) โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ การวางแผนอย่างมีเหตุผล และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้
- 5) เป็นการพัฒนา (Develop) ปลูกฝัง (Cultivating) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน
- 6) เสริมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น การจัดการกับปัญหา (Active Learning and Problem Solving)
- 7) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนานักเรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน (Uses Various New Technologies as Tools for The Learning Process)
- 8) จัดตามความคาดหวัง ความต้องการ ความสนใจ (Expectation for Learning) และความถนัดของนักเรียน
- 9) ใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

คลาร์ก (ปริยานุช สถาवरมณี. 2548: 59; อ้างอิงจาก Clark. 1997: 5) หลักสูตรสถานศึกษาจะมุ่งเน้นการเรียนรู้ ความรู้ ความเข้าใจ และด้านการนำไปใช้เป็นส่วนใหญ่ขณะที่หลักสูตรเสริมจะมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า

สรุป การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติด หมายถึง กระบวนการจัดทำและพัฒนากิจกรรมประสบการณ์ การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อให้เกิดคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

แนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต

เป็นกระบวนการที่บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนซึ่งเป็นผลมาจากการสังเกต การฟัง การอ่าน เกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอื่น (Bandura, 1986) หรือเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสังเกตการกระทำและการเสริมแรงที่บุคคลอื่นได้รับ กระบวนการนี้เรียกว่า Vicarious Reward หรือ Vicarious Experience การสังเกตการกระทำของคนอื่นมีผู้เกี่ยวข้องอยู่ 2 ฝ่าย คือ ผู้สังเกต และตัวแบบ การเรียนรู้จากการสังเกต เป็นกระบวนการทางปัญญา ที่ต้องอาศัย 4 กระบวนการ ดังนี้ (Bandura, 1986)

1) กระบวนการใส่ใจ (Attention process)

เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในส่วนของผู้สังเกต โดยในลักษณะของตัวแบบ ควรจะมีความน่าดึงดูดใจ มีความคล้ายคลึงทั้งเพศ วัย สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจกับผู้สังเกต ลักษณะการนำเสนอตัวแบบ ควรจะเสนอจากพฤติกรรมง่ายไปหายาก การกระทำมีความชัดเจนเป็นลำดับขั้นตอน การเรียนรู้จากการ

สังเกตจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าหากบุคคลไม่มีความตั้งใจ หรือสนใจในการรับรู้อย่างถูกต้องถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก กระบวนการใส่ใจจะเป็นตัวกำหนดว่า บุคคลจะเลือกสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น ๆ ซึ่งองค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการใส่ใจ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบคือ 1) องค์ประกอบของตัวแบบ จะต้องมีความเหมาะสม และมีผลต่อระดับและอัตราของการเรียนรู้ เพื่อให้บุคคลมีความตั้งใจที่จะสังเกต ตัวแบบจึงต้องมีความเด่นชัด ดึงความสนใจ มีอิทธิพลต่ออารมณ์ ทำให้ผู้สังเกตเกิดความพึงพอใจ พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกต้องไม่มีความซับซ้อนมาก สามารถโน้มน้าวจิตใจได้ และมีคุณสมบัติสนองต่อผู้สังเกตด้วย 2) องค์ประกอบของผู้สังเกต จะประกอบด้วยความสามารถในการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถในการเห็น การได้ยิน การรู้รส กลิ่น และการสัมผัส ระบบของการรับรู้ หมายถึง แนวการรับรู้ของบุคคลที่จะสะสมมาจากประสบการณ์ในอดีต นำมาตีความถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มา นอกจากนี้ผู้สังเกตจะต้องมีความสามารถทางปัญญา ระดับของการสนใจ หรือเกิดความสงสัย และความชอบที่เคยเรียนรู้มาก่อน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความต้องการที่จะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เห็น ได้ยินมา แล้วนำมาวิเคราะห์ดูว่าสิ่งที่ได้เห็นมานั้นเป็นอย่างไร โดยกระบวนการทางปัญญานี้จะมีความเกี่ยวข้องอย่างมากต่อการรับรู้ ดังนั้นทั้งลักษณะตัวแบบและลักษณะของผู้สังเกต จะมีส่วนทำให้การเลียนแบบของผู้ดูตัวแบบมีประสิทธิภาพ

2) กระบวนการเก็บจำ (Retention Process)

เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน เพื่อเอื้อให้ข้อมูลที่ถูกดัดแปลงอยู่ในรูปสัญลักษณ์ถูกจัดเก็บเข้าสู่ระบบความจำที่จำได้ง่ายขึ้น ดังนั้นการจะเพิ่มคุณภาพของการเก็บจำ ควรกระทำเมื่อผู้สังเกตได้ข้อมูลไปแล้ว ได้มีโอกาสทบทวน ซักซ้อมความคิด และการกระทำ ทั้งนี้บุคคลจะไม่สามารถเกิดพฤติกรรมดังเช่นที่ปรากฏในตัวแบบได้ ถ้าหากไม่สามารถจดจำได้ถึงลักษณะของตัวแบบ ดังนั้นกระบวนการเก็บจำ จึงเป็นกระบวนการที่สองของการเรียนรู้จากการสังเกตกระบวนการนี้จะเกี่ยวข้องกับการแสดงออกของตัวแบบ ข่าวสารที่ตัวแบบแสดงให้เห็นนั้น จะถูกเก็บไว้ในรูปสัญลักษณ์ เช่น ถูกเก็บไว้เป็นภาพ หรือเสียง แล้วถ่ายทอดเก็บเป็นประสบการณ์ไว้ในรูปแบบความจำแบบถาวร ยิ่งไปกว่านั้น ความสามารถในการเก็บจำไว้ในลักษณะสัญลักษณ์นี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้พฤติกรรมของตัวแบบได้ดีขึ้น ในกระบวนการนี้มีองค์ประกอบย่อยที่จะส่งผลต่อการเก็บจำ ได้แก่ ปัจจัยของตัวแบบ และปัจจัยของผู้สังเกต ปัจจัยด้านตัวแบบ ได้แก่ การแปลความเป็นสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดข้อมูล และการจัดโครงสร้างของข้อมูลใหม่ที่เกิดขึ้นกระบวนการเก็บจำนี้มีเป้าหมายเพื่อต้องการถ่ายทอดสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน มาเก็บเป็นสัญลักษณ์ไว้ โดยจะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ และประมวลไว้ในระบบของความจำเป็นภาพและภาษา และมีระบบการนำข้อมูลเหล่านั้นมาเสนอซ้ำอีกได้ เพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลได้สร้างแบบแผนของพฤติกรรมขึ้นมาใหม่ หรือเกิดความคิดที่จะแสดงพฤติกรรมแบบใหม่ได้ ทั้งนี้ยังมีปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเก็บจำอื่น ๆ อีก เช่น การจัดระบบโครงสร้างทางปัญญา การซักซ้อมลักษณะของตัวแบบที่สังเกตในความคิดของตนเอง และซักซ้อมด้วยการกระทำ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญาและโครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกตด้วย

3) กระบวนการกระทำ (Production Process)

เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บจำออกมาเป็นการกระทำ โดยเปิดโอกาสให้ผู้สังเกตแสดงการกระทำออกมา ซึ่งกระบวนการนี้จะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับภาระสิ่งที่จำได้ทางความคิด โดยบุคคลจะระลึกถึงแบบแผนพฤติกรรมที่เก็บจำไว้ในความคิดออกมา แล้วแสดงพฤติกรรมเลียนแบบตัวแบบ ถ้าบุคคลจำแบบแผนทางความคิดได้แม่นยำ ก็มีโอกากระทำการพฤติกรรม ตามตัวแบบได้ถูกต้อง แต่บางครั้งการกระทำอาจจะยังไม่ถูกต้อง บุคคลจึงต้องมีการสังเกตการณ์กระทำด้วยตนเอง ทั้งในด้านการกระทำและความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งถ้ามีการให้ข้อมูลย้อนกลับจากภายใน คือ การสังเกตของตนเอง และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับจากภายนอก คือ การสังเกตและคำบอกเล่าจากผู้อื่นแล้ว บุคคลจะนำข้อมูลย้อนกลับเหล่านี้ มาเทียบเคียงกับการกระทำที่เก็บเป็นภาพไว้ในความคิด เพื่อการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากจะมีการสังเกตการกระทำตามตัวแบบได้ดีแล้ว ลักษณะของผู้สังเกต จะต้องมีความสามารถทางกาย ที่จะกระทำการพฤติกรรมตามตัวแบบ และมีทักษะในพฤติกรรมย่อย ซึ่งเป็นทักษะเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การเลียนแบบพฤติกรรมตามที่ตัวแบบกระทำ

4) กระบวนการจูงใจ (Motivational Process)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ได้แสดงให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใหม่ และการแสดงออก โดยข้อแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ไม่จำเป็นที่จะต้องแสดงออกในพฤติกรรมทุกอย่างที่เกิดจากการเรียนรู้มา พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกตที่มีความพึงพอใจ จะยังไม่แสดงเป็นพฤติกรรมตามตัวแบบออกมาก็ได้ โดยเก็บไว้ในกระบวนการทางปัญญา หรือบางพฤติกรรมก็แสดงออกมาตามตัวแบบ การแสดงออกของพฤติกรรมผ่านการเรียนรู้จากการสังเกตมีความเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ ซึ่งประกอบด้วยแรงจูงใจจากภายนอก เช่น สิ่งที่ต้องได้ ได้แก่ เงิน สิ่งของ รางวัล ความรู้สึกที่พอใจ การยกย่องชมเชย รวมถึงแรงจูงใจจากการเห็นผู้อื่นได้รับการเสริมแรงหรือลงโทษ หมายถึง แรงจูงใจที่เห็นผู้อื่นได้รับการกระทำพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นแรงจูงใจที่น่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนาสำหรับผู้สังเกตก็ได้ หากเป็นแรงจูงใจที่น่าปรารถนา ก็จะจูงใจให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ หากเป็นแรงจูงใจที่ไม่น่าปรารถนา ก็จะจูงใจให้ผู้สังเกตไม่แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้น ๆ

5) การเสนอตัวแบบ

การเสนอตัวแบบ (Modeling) คือ การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น แล้วสร้างความคิดว่าจะสร้างพฤติกรรมใหม่ได้อย่างไร ซึ่งความคิดนี้ถูกใส่รหัสเก็บเป็นข้อมูลไว้เป็นเครื่องชี้แนะการแสดงพฤติกรรมของตนต่อไป เพราะบุคคลสามารถเรียนรู้จากตัวแบบว่าต้องทำอะไร อย่างน้อยในรูปแบบที่ใกล้เคียงกัน (Bandura, 1977) เมื่อบุคคลสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ถึงแม้ยังไม่ได้ตอบสนองออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก แต่เขาสามารถสะสมการตอบสนองของตัวแบบใน 2 ลักษณะ คือเป็นภาพ และภาษา การเรียนรู้ที่เกิดภายในใจนี้ ผู้สังเกตต้องการการสังเกตอย่างชัดเจน และหลาย ๆ ครั้ง เพื่อจะได้ตอบสนอง

อย่างถูกต้อง หลังจากการเสนอตัวแบบได้รับการใส่รหัสเป็นภาพหรือคำ เพื่อเป็นตัวแทนของความจำแล้ว ก็ทำหน้าที่ย้ายไปสู่การเรียกคืน และการสร้างพฤติกรรมใหม่ต่อไป (Bandura, 1969)

ประเภทของตัวแบบ (Bandura, 1977)

- 1) ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ๆ (Live Model) คือ บุคคลได้สังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง
- 2) ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การตูน วีดิทัศน์
- 3) ตัวแบบที่เป็นคำสอน (Instruction) ได้แก่ หนังสือ ตำราต่าง ๆ

การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ในการสอน

การนำตัวแบบสัญลักษณ์มาใช้ในการเรียนการสอนนั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการเสริมสร้าง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งสรุปเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ในการสอนโดยใช้ตัวแบบ ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

เป็นการนำเข้าสู่การเสนอตัวแบบ ซึ่งอาจเป็นการสนทนาซักถามผู้เรียน เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนสังเกตในตัวแบบนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอตัวแบบ

โดยเสนอเรื่องราวของตัวแบบให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมตัวแบบ โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้น ในขั้นตอนนี้จะมีการเพิ่มการอธิบาย วิเคราะห์ วิจารณ์ หรือซักถามเกี่ยวกับสิ่งที่สังเกต เพื่อให้เกิดความคิดที่จะเลียนแบบ

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสอน โดยให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ได้จากการสังเกตตัวแบบ แล้วผู้สอนช่วยสรุปเพิ่มเติม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ที่เกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ

อิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกต

สำหรับเทคนิคที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมตามแนวคิดนี้ ได้แก่ การเสนอตัวแบบ (Modeling) เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยมีความเชื่อว่าตัวแบบที่มีประสิทธิภาพสามารถทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ เพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ Fischer และ Gochros (1975) และ Ross (1981) (อ้างใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2539) ได้สรุปหน้าที่ของตัวแบบ 3 ลักษณะคือ

1. ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ เกิดขึ้นในกรณีที่มีผู้สังเกตยังไม่เคยทำพฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลย
2. ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น กรณีที่มีผู้สังเกตเคยทำพฤติกรรมนี้แล้ว แต่อาจยังไม่ถูกต้อง หรือขาดทักษะ

3. ทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม ในกรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มาก่อน ตัวแบบจะช่วยให้พฤติกรรมลดลง หรือไม่เกิดขึ้น Bandura (1997) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกตไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่ ตัวแบบสามารถช่วยให้ผู้สังเกตสร้างพฤติกรรมใหม่ โดยผู้สังเกตจะรวบรวมแบบแผนการกระทำที่ได้เห็น หรือได้ยินมาแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นการกระทำ

2. การสร้างกฎเกณฑ์ หลักการใหม่ ในสภาพการณ์ที่ผู้สังเกตเห็นการกระทำของตัวแบบตัวแบบจะช่วยให้ผู้สังเกตสามารถสร้างกฎเกณฑ์ หรือหลักการใหม่ขึ้นมาได้ เช่น การเรียนรู้ทางภาษา ผู้เรียนสามารถสร้างหลักในการเข้าประโยคจากการได้ยินตัวแบบพูด

3. การสอนพฤติกรรมสร้างสรรค์ ตัวแบบจะช่วยพัฒนาพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ ทั้งเนื่องจากการได้เห็นพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งจากตัวแบบ มนุษย์สามารถนำประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ ประกอบกับการกระทำของตัวแบบ พัฒนาขึ้นมาเป็นพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้

4. การยับยั้งการกระทำและการหวั่นเกรงที่จะกระทำ ตัวแบบมีอิทธิพลต่อการยับยั้งหรือความหวั่นเกรงที่จะกระทำพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบถูกลงโทษ ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตามแบบนั้น และในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้สังเกตเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง และถูกห้ามปรามแล้วไม่มีผลกระทบใด ๆ ตามมา ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามตัวแบบนั้น

5. การส่งเสริมการกระทำ ตัวแบบมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำทั้งทางบวก และทางลบ ถ้าผู้สังเกตเห็นตัวแบบกระทำ พฤติกรรมใดแล้วได้รับการเสริมแรง (Vicarious reinforcement) ผู้สังเกตเห็นตัวแบบที่แสดงความก้าวร้าว และได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดี ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้นเช่นกัน

6. ด้านอารมณ์ นอกจากตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อผู้สังเกตในการกระทำตามตัวแบบดังกล่าวมาแล้ว ตัวแบบยังมีอิทธิพลต่ออารมณ์ของผู้สังเกตอีกด้วย ตัวแบบจะกระตุ้นให้ผู้สังเกตเกิดแนวคิดและความรู้สึกคล้ายตามตัวแบบ

7. การเผยแพร่แนวคิดและการกระทำ การกระทำของตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อการเผยแพร่แนวคิดและการกระทำต่าง ๆ ให้บุคคลในสังคมกระทำตาม นอกจากนี้ตัวแบบยังสามารถเผยแพร่แนวคิดและการกระทำดังกล่าวนั้น จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งด้วย กระบวนการเผยแพร่พฤติกรรมทางสังคมใหม่ ๆ ดังกล่าวนี้มี 2 กระบวนการ คือ กระบวนการเรียนรู้โดยตรงเป็นการได้เรียนรู้จากตัวแบบแล้วนำมากระทำ และอีกกระบวนการหนึ่งได้แก่ การดัดแปลงประสบการณ์ที่ได้รับจากการสังเกตตัวแบบแล้วแสดงออกมา ดังนั้น การเรียนรู้จากตัวแบบนอกจากผู้สังเกตจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองแล้ว ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกด้วย

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทักษะชีวิตของวัยรุ่น โดยมีแนวคิดหลักๆ ดังต่อไปนี้

ความหมายของทักษะชีวิต

ดิฐภัทร บวรชัย (2555) ความสามารถด้านความคิดความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความรู้สึก และเจตคติ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ การฝึกฝน การฝึกอบรมเพื่อให้บุคคลมีพฤติกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีสุขภาพกาย ใจแข็งแรง มีความเป็นอยู่ดีขั้น มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต

ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2555) เป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับคนทุกวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นความสามารถของบุคคลที่จะเผชิญกับสภาพการณ์และจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวทั้งในปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับปรับตัวในอนาคต

ปณิศา จีรพรชัย (2553) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมปัจจุบัน สามารถเผชิญกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตอย่างถูกต้องเหมาะสม

ชบา พันธุ์ศักดิ์ (2550) ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถในการจัดการความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพทั้งอารมณ์และการรู้คิด สามารถแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต

ดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ความสามารถของบุคคลในการเผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการกับสถานการณ์แวดล้อมในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่บุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์และการฝึกฝน เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์และส่งเสริมสุขภาพทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

สกล วรเจริญศรี (2550) ทักษะชีวิตเป็นทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่ซับซ้อนในปัจจุบัน และเป็นทักษะที่จะช่วยสนับสนุนและลดประเด็นปัญหาสำคัญที่เข้ามาคุกคามชีวิตของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังเป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคมกลุ่มเพื่อนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

มิติของทักษะชีวิต

ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ (2550) กล่าวถึงลักษณะของทักษะชีวิตดังต่อไปนี้

1. ทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์กับคำว่าทักษะ หรือความสามารถที่มีลักษณะเป็นสมรรถภาพ (competency) ประกอบด้วยความสามารถทางจิตใจในทักษะการคิด การตัดสินใจ การปรับตัว ทักษะชีวิต

เกิดขึ้นกับบุคคลได้โดยการฝึกฝนในทุกช่วงชีวิต ซึ่งมีความแตกต่างไปจากคำว่า ภูมิคุ้มกัน ศิลปะการดำรงชีวิต และทักษะการดำรงชีวิต คำดังกล่าวนี้เกิดขึ้นกับบุคคลได้โดยการได้รับการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และการเรียนรู้จากประสบการณ์

2. ทักษะชีวิตเริ่มต้นจากฝึกฝนให้บุคคลมีพลังเสริมสร้างให้กับตนเอง (Empowerment) **โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นองค์กรที่ริเริ่ม** ทั้งนี้เพื่อใช้ในการพัฒนาสุขภาพ หากบุคคลสามารถรักษาสุขภาพของตนเองได้แล้วจะเป็นผลดีในการพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม พร้อมการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาหน่วยงานอื่น อาทิ องค์การยูนิเซฟ (Unicef) และองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้นำทักษะชีวิตมาใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อการป้องกันปัญหาสังคม ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์

3. ทักษะชีวิตได้นำมาใช้ในประเทศไทยในด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาสุขภาพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาคณะในสังคมเพื่อการฝึกฝนทักษะด้านสติปัญญาร่วมกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และการฝึกฝนความอดทน รวมทั้งความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม.

ประเทศไทยได้ความสำคัญในการมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ต่อเนื่อง ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) รัฐมุ่งพัฒนาให้คนไทยมีศักยภาพทักษะพื้นฐานในการพัฒนาคน 3 มิติ คือ

1. มติด้านการศึกษาหาความรู้
2. ด้านสุขภาพเพื่อความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ
3. ด้านเจตคติเพื่อมองโลกในแง่ดี

จำแนกทักษะพื้นฐานในการพัฒนาคนใน 3 มิติ

1. ทักษะการพัฒนาดน หมายถึง ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ประกอบด้วย พัฒนาบุคคลให้มีทักษะการเรียนรู้-คิด-สื่อสาร

2. ทักษะพัฒนางาน หมายถึง ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ประกอบด้วย การจัดการ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ขยัน อดทน อดออม และประหยัด

3. ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย การควบคุมตนเองได้ มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา

นิสิตา อังกุล (2552) ได้แบ่งทักษะชีวิตออกเป็น ทักษะชีวิตพื้นฐานในแง่ของการจัดการดูแลช่วยเหลือตนเอง ได้แก่ ทักษะการรู้จักตนเอง ทักษะการคิดตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการ

แสวงหาความรู้ การอยู่ร่วมในสังคม ได้แก่ ทักษะการปรับตัว ทักษะการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพ ตามแนวความคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้

1. ทักษะด้านการรู้จักตนเอง หมายถึง การรู้สถานภาพ บทบาทหน้าที่ ฐานะ การรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของตนเองรับรู้ความถนัดความสามารถและยอมรับ รู้คุณค่าของตนเอง เข้าใจจุดเด่นและจุดด้อย รู้เป้าหมายชีวิตและประมาณตนได้
2. ทักษะด้านการคิดตัดสินใจและแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองเพื่อหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเป็นระบบขั้นตอนสามารถสรุปและประเมินผลการตัดสินใจในการเลือกแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมทั้งในสถานการณ์เฉพาะหน้าและสถานการณ์ทั่วไป
3. ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลแหล่งการเรียนรู้และใช้ข้อมูล แหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนกลั่นกรองข้อมูล เลือกรับข้อมูล เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต
4. ทักษะการปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการคิดเชิงบวกรู้จักเข้าใจและยอมรับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถตอบสนองปรับความคิดและควบคุมการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านบวกและด้านลบ ความสามารถผ่อนคลายอารมณ์ มีวิธีในการคลายเครียด
5. ทักษะการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ หมายถึง ความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความสามารถในการแสวงหาความร่วมมือโน้มน้าวและจูงใจผู้อื่น โดยการใช้คำพูด ท่าทาง สัญลักษณ์ในการสื่อความที่ดี รวมทั้งใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม สถานการณ์ต่างๆ โดยคำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการของตนเองและผู้อื่น

และสกล วรเจริญศรี (2550) ได้แบ่งทักษะชีวิตออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ทักษะด้านสังคม (Social Skills) หมายถึง ความสามารถต่าง ๆ ในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้แก่
 - 1.1 ทักษะการติดต่อสื่อสาร (Communication Skill) หมายถึงความสามารถในการสื่อสารพูดคุยที่ดีด้วยท่าทางที่สอดคล้องเหมาะสมและรู้จักรับฟังบุคคลอื่นอย่างตั้งใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ และการรู้จักรับฟังข้อมูลย้อนกลับจากบุคคลอื่น
 - 1.2 ทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง (Refusal and Negotiation Skills) หมายถึงความสามารถในการปฏิเสธในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่น การรู้จักประนีประนอมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล การโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นสอดคล้องกับความคิดของตน และเสนอทางเลือกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่น

1.3 ทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (Assertive Skill) หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่ปกป้องในสิทธิของตนเอง และไม่ล่วงล้ำในสิทธิของบุคคลอื่น การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และความต้องการของตนเองต่อบุคคลอื่นการแสดงความคิดเห็นด้วยอย่างสุภาพ

1.4 ทักษะการให้ความร่วมมือ (Cooperative Skill) หมายถึง ความสามารถในการเคารพในความคิดเห็นของบุคคลอื่น การประเมินในความสามารถของตนเองที่ใช้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม การให้การสนับสนุน และการให้ความไว้วางใจสมาชิกกลุ่มตลอดจนการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลเมื่อทำงานร่วมกัน

1.5 ทักษะการเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น (Empathetic Skill) หมายถึง ความสามารถในการรู้และเข้าใจความรู้สึก ความต้องการของบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ

2. ทักษะด้านการคิด (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบความคิด ได้แก่

2.1 ทักษะการตัดสินใจ (Decision-Making Skill) หมายถึงความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การวิเคราะห์สถานการณ์และข้อมูลเพื่อพิจารณาความเสี่ยงในการตัดสินใจ และการประเมินผลของการตัดสินใจ

2.2 ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skill) หมายถึงความสามารถในการกำหนดหรือระบุปัญหาที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยความเป็นเหตุเป็นผล และการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

3. ทักษะด้านการเผชิญทางอารมณ์ (Emotional Coping Skills) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ที่จะจัดการกับอารมณ์ตนเอง ได้แก่

3.1 ทักษะการจัดการด้านความเครียด (Stress Managing Skill) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมความคิดในทางลบเมื่อเผชิญกับปัญหา การรู้จักการผ่อนคลายเมื่อเกิดความเครียดและความไม่สบายใจ ตลอดจนการหาวิธีในการช่วยลดเหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกกังวล

3.2 ทักษะการเผชิญความโกรธ (Anger Coping Skill) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมและยับยั้งความโกรธเมื่อประสบกับเหตุการณ์ที่ไม่พอใจ และความสามารถในการหาวิธีผ่อนคลายความโกรธได้

3.3 ทักษะการควบคุม ดูแลตนเอง (Self-Monitoring Skill) หมายถึง ความสามารถในการเพิ่มการควบคุมภายในตนเอง ประกอบด้วย การมีความเชื่อมั่นในตนเอง การกำหนดเป้าหมายด้านต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ความสามารถในการบริหารเวลา และการมีความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านต่าง ๆ

องค์การอนามัยโลก ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness)
2. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
3. ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking)
4. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking)
5. การตัดสินใจ (Decision making)

6. การแก้ปัญหา (Problem solving)
7. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication)
8. ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship skills)
9. การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress)
10. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotions)

จากองค์ประกอบของทักษะชีวิตทั้ง 10 องค์ประกอบ นิสิตา อังกฤษ (2552) ได้แบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้านดังนี้

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย (ความคิด) ประกอบด้วย

1.1 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวาง โดยไม่ยึดติดในสิ่งที่เป็นการรอบหรือสิ่งที่คิดต่อเนื่องกันมาจนกลายเป็นความเคยชิน เป็นความคิดที่แปลกใหม่ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้มีส่วนช่วยในการสนับสนุนในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ในการค้นหาทางเลือกต่างๆ และผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ถึงแม้ว่ายังไม่มี การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ก็ตาม ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

1.2 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) เป็นความสามารถ ที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา เหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยี และประเมินปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม เช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากสื่อ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ (จิตใจ) ประกอบด้วย

2.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เป็นความสามารถ ในการค้นหาและเข้าใจจุดดี จุดด้อยของตนเอง อะไรที่ตนเองปรารถนาและไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างจากบุคคลอื่นไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับ การศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ ฯลฯ

2.2 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจ ความรู้สึก และความเห็นใจ บุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้ว่าเราจะไม่คุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม เช่น ความแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรม โดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือและดูแล เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ ผู้มีภาวะบกพร่องทางจิตใจ หรือ บุคคลที่ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม

3. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย (การกระทำ) มี 3 คู่ ประกอบด้วย

3.1 การสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสาร ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship skills) ด้วยให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่งสัมพันธ์อันดี

ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข รวมถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแหล่งสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม

3.2 การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ (Decision making) เป็นสิ่งนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในชีวิต ซึ่งถ้าบุคคลมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยมีการประเมินทางเลือก และผลจากการตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้น จะมีผลต่อสุขภาพอนามัยของบุคคล การแก้ปัญหา (Problem solving) เมื่อบุคคลมีปัญหาก็ไม่สามารถแก้ไขได้ทำให้เกิดภาวะตึงเครียดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทักษะการแก้ปัญหาจะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาในชีวิตของเขาได้

3.3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotions) เป็น การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งจะทำได้สามารถตอบสนองและแสดงออก ได้อย่างเหมาะสม เช่น อารมณ์รุนแรงหรือความเศร้าโศกที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพ การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress) เป็นความสามารถในการรู้ถึงสาเหตุของความเครียดและรู้ถึงแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เช่น การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในชีวิต การเรียนรู้วิธีผ่อนคลายเมื่ออยู่ในภาวะความตึงเครียดได้อย่างเหมาะสม เพื่อจะช่วยลดปัญหาทางด้านสุขภาพ

กรมสุขภาพจิต (2556) ได้กล่าวถึงทักษะชีวิต (Life Skill: LS) ว่าเป็น ความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และความสามารถ ในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัวในสภาพสังคมทั่วไป ณ ปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต สำหรับเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เพศ สารเสพติด บทบาทชาย หญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม จริยธรรม ฯลฯ โดยพิจารณาองค์ประกอบเป็นสำคัญใน 3 ด้านข้างต้นตามพฤติกรรมการเรียนรู้

1.ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย

1.1 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติด อยู่ในกรอบ

2.ด้านจิตพิสัย (ความตระหนักรู้ในตนและความเข้าใจผู้อื่น) ประกอบด้วย

2.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ความสามารถค้นหาและเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างจากบุคคลอื่น

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและ เห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา

2.3 ความภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า ค้นพบและภูมิใจในความสามารถด้านต่างๆ ของตน โดยไม่มุ่งสนใจแต่เรื่องความโก้เก๋ รูปร่างหน้าตา เสน่ห์หรือความสามารถทางเพศ

2.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ความรู้สึกที่ตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมในความจริงหรือเสื่อมของสังคม

3.ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย

3.1 การสร้างสัมพันธภาพและสื่อสาร (Interpersonal Communication) ความสามารถในการใช้ คำพูด ภาษาท่าทางเพื่อการสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตน และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย

3.2 การตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving) ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุหาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกและลงมือแก้ปัญหา อย่างถูกต้องเหมาะสม

3.3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress) ความสามารถในการประเมินและรู้เท่าทันอารมณ์หรือความเครียด ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน เลือกใช้วิธีการจัดการกับ อารมณ์และความเครียด มีวิธีป้องกันการเกิดอารมณ์และความเครียดที่เหมาะสม

จากองค์ประกอบของทักษะชีวิตตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลกและกรมสุขภาพจิตของไทย ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พัฒนาทักษะชีวิตพื้นฐาน ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปและเป็น ทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนไทยยุคปัจจุบัน โดยศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิตในแง่ของทักษะในการ จัดการตนเอง ทักษะทางสังคม ทักษะในการจัดการจัดการงานอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน, 2550) ประกอบด้วยทักษะในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดการดูแลช่วยเหลือตนเอง ได้แก่

1.1 ทักษะการรู้จักตนเอง หมายถึง การรู้สถานภาพของตนเอง ได้แก่ เพศ วัย บทบาทหน้าที่ ฐานะ ความเป็นอยู่ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจต้องการ จุดเด่น-จุดด้อย รวมไปถึงลักษณะนิสัย เจตคติ ค่านิยม ยอมรับ รู้คุณค่าและควบคุมตนเองได้ ช่วยให้บุคคลเข้าใจและยอมรับตนเอง สามารถตัดสินใจและ ปรับตัวอย่างเหมาะสมทั้งในด้านการเรียน การงานและการดำเนินชีวิต

1.2 ทักษะการคิดตัดสินใจและแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิด สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ทั้งในสถานการณ์เฉพาะหน้า และสถานการณ์ทั่วไป ป้องกันการถูกหลอกลวง ช่วยในการตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างฉลาดรอบคอบ

2. ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการใช้ เครื่องมือและเทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลแหล่งการเรียนรู้และใช้ข้อมูล แหล่งการเรียนรู้ กลั่นกรองและเลือก รับข้อมูล เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ทำให้รู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์และ สถานการณ์ต่างๆ สามารถเตรียมความพร้อมในการเผชิญสถานการณ์ทั้งด้านบวกและด้านลบ

3. ด้านสังคม ได้แก่

3.1 ทักษะการปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการคิดเชิงบวก ยอมรับปรับความคิด อารมณ์และ พฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านบวกและด้านลบ เกิดภาวะสมดุล

ทางจิตใจ มีความสุขในชีวิต ลดความเครียด การทำร้ายตนเองและผู้อื่น ช่วยให้อยู่ร่วมกับผู้อื่น หรือสถานการณ์แปลกใหม่ได้ดี และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

3.2 ทักษะการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษา ท่าทาง สัญลักษณ์และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการของตนเองและผู้อื่น ช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือและสัมพันธภาพที่ดี ป้องกันการทะเลาะเบาะแว้ง ลดการขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

4. ด้านการจัดการสร้างงานสร้างอาชีพ

4.1 ทักษะการวางแผนและการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน บริหารและจัดการเกี่ยวกับชีวิต การเรียน การงานและอาชีพอย่างเป็นระบบเหมาะสมกับตนเองและสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณค่าของการใช้ทรัพยากรต่างๆ ช่วยให้มีระบบและแบบแผนในการดำเนินชีวิต สามารถใช้ทรัพยากร เวลา เงิน สิ่งของอย่างคุ้มค่าตลอดจนสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและมีรายได้

4.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ รับฟัง และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เคารพกฎกติกาของกลุ่ม มีการประสานงานอย่างเป็นระบบและรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยให้อาจไปถึงจุดเด่น ศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เกิดการพัฒนาด้านความสามารถ ความเอื้ออาทร ใจกว้าง รู้สึกมีส่วนร่วมและทำให้เกิดความภูมิใจ

ต่อมาสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกัน ชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัดความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย

- 1.1 รู้จักความถนัดและความสามารถของตนเอง
- 1.2 มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น
- 1.3 รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
- 1.4 รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
- 1.5 มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น

2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์ และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง

รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาใน สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

- 2.1 รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ
- 2.2 มีทักษะในการแสวงหา และใช้ข้อมูล
- 2.3 จำแนกข่าวสารได้อย่างเป็นระบบ
- 2.4 วิพากษ์ วิเคราะห์บนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง
- 2.5 เลือกรับข่าวสารอย่างไตร่ตรอง และรู้เท่าทันชีวิต และสังคมที่เปลี่ยนแปลง
- 2.6 รับรู้ปัญหาและสาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหา
- 2.7 มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคลรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุม อารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลี้ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี ประกอบด้วย

- 3.1 รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง
- 3.2 มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ และความเครียด
- 3.3 การควบคุมอารมณ์ตนเอง
- 3.4 รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูด และภาษากาย เพื่อสื่อสารความรู้สึก นึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้อง เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้าง สัมพันธภาพที่ดีสร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย

- 4.1 รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
- 4.2 ปฏิบัติตามกฎ กติกา และระเบียบของสังคม
- 4.3 ให้ความร่วมมือ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์
- 4.4 ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร (การสื่อสารเชิงบวก)
- 4.5 ฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ และรับรู้ความรู้สึกของผู้พูด
- 4.6 กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์
- 4.7 รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง ร้องขอความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

การนำทักษะชีวิตมาใช้ในประเทศไทย

ในประเทศไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการสาธารณสุข ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข

การบูรณาการทักษะชีวิตไว้ในจัดการเรียนการสอนทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ

การบูรณาการทักษะชีวิตในการเรียนการสอน 8 สาระการเรียนรู้

1. การรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และเห็นคุณค่าของตนเอง
2. การรู้จักคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและคิดสร้างสรรค์
3. การรู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหา
4. การรู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลความรู้
5. การสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
6. การจัดการภาวะอารมณ์และความเครียด
7. การปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและริเริ่มใหม่
8. การตั้งเป้าหมาย การวางแผนและดำเนินการตามแผน
9. ความเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ และซาบซึ้งในสิ่งที่ดีงามรอบตัว

การนำทักษะชีวิตมาใช้ในประเทศไทยเริ่มต้นการใช้ในสถานศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาโดยใช้โปรแกรมทักษะชีวิตศึกษา Life Skills Education เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นผลดีในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ และการแก้ปัญหาสังคม

ภายหลังจากการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ.2542 สถานศึกษาทุกระดับได้สนองตอบในปรัชญาการศึกษา ความรู้คู่คุณธรรม และได้ทำการบูรณาการทักษะชีวิตไว้ในจัดการเรียนการสอนโดยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดไว้ใน 8 สาระการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยมีการพัฒนาตนเองทั้ง 3 มิติ ได้แก่ การพัฒนาด้าน พัฒนางาน พัฒนาสังคม การนำทักษะชีวิตมาใช้ในการเรียนการสอนประกอบด้วยทักษะหลัก 3 ด้าน 1.ด้านการคิด 2.การปรับตัว 3.การตัดสินใจ

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

1.กลุ่มทักษะการคิด –ทักษะการคิดพื้นฐาน –ทักษะการคิดระดับกลาง –ทักษะการคิดระดับสูง
โครงสร้างทางสมองของบุคคลบ่งชี้ความสามารถของบุคคลโดยจำแนกออกเป็น 2 ส่วน กลุ่มแรก **สมองซีกขวา** จะรับผิดชอบทางด้านอารมณ์ (Emotional) และความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ก่อให้เกิดคุณลักษณะที่โดดเด่นในด้านความอ่อนไหวทางอารมณ์ที่สามารถประกอบอาชีพทางด้านศิลปะ การออกแบบ

การแสดงต่างๆ กลุ่มที่สอง **สมองซีกซ้าย** จะทำหน้าที่ในการควบคุมการรับรู้ การคิดเหตุผล วิเคราะห์ วิทยาศาสตร์ ก่อให้เกิดลักษณะเด่นในการคิดอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนเหมาะสมกับการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ สำหรับการคิดเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบมีความเหมาะสมกับงานเชิงธุรกิจและการตลาด เป็นต้น

2.กลุ่มทักษะการตัดสินใจ 3.กลุ่มทักษะในการปรับตัว

มนุษย์แต่ละชีวิตมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งในทางปฏิบัติไม่สามารถทำให้ทุกคนมีความรู้ ความสามารถ เท่าเทียมกันได้เช่นผลผลิตจากโรงงาน แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลักการร่วมกันในการฝึกฝนให้บุคคล รู้จักตนเองในด้านความสามารถตามความถนัด มีความตระหนัก ความรับผิดชอบ และเห็นใจผู้อื่น รู้จักใช้ ความคิด การตัดสินใจและควบคุมอารมณ์ของตนเอง การหาทางเลือกโดยให้หลักการเจรจาต่อรองพร้อมการ ผ่อนคลายความเครียดในทางสร้างสรรค์ การฝึกฝนตนเองในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่องโดยได้รับแรงบัลดาลใจ จากสภาพแวดล้อมโดยรวมแล้ว แสดงถึงการนำทักษะชีวิตมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสมบูรณ์

ทักษะชีวิตมีจุดเริ่มต้นจากครอบครัวโดยบุคคลในครอบครัวเป็นผู้ฝึกฝนและอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ครอบครัวที่มีความอบอุ่นและมีบรรยากาศภายในครอบครัวซึ่งมีความสุขจะหล่อหลอม บุคลิกภาพที่ดีให้กับบุคคลตั้งแต่วัยเยาว์

ความสำคัญของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตมีความสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิด การปรับตัวและการตัดสินใจ ซึ่งจะทําให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ทักษะชีวิตจึงมีความสัมพันธ์กับจิตมนุษย์ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการฝึกฝนด้านสติปัญญา (IQ) 2) ด้านอารมณ์ (EQ) 3) แรงจูงใจด้านการหล่อหลอมบุคลิกภาพในด้านมโน ธรรมและคุณธรรม (MQ) การฝึกฝนให้บุคคลมีทักษะชีวิตจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งภายใน และภายนอก ส่งผลให้บุคคลมีความรู้ความสามารถสูงในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จทุก ๆ ด้าน ซึ่งจำแนก ผลจากการฝึกฝนทักษะชีวิตกับการพัฒนาคนได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2550: 8) ดังนี้

1) มีความเป็นเลิศทางปัญญาหรือคนเก่ง หมายถึง การพัฒนาด้านสติปัญญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ความจำ การคิดหาเหตุผล การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการเฝ้าหาความรู้ ทันโลก ทันเหตุการณ์

2) ดำรงตนเป็นคนดี หมายถึง มีเจตคติอันเกิดการเรียนรู้ทางด้านอารมณ์และความรู้สึกของตนเองใน ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยรวม ซึ่งก่อให้เกิดมโนคติ มีคุณธรรมประจำตน มีจิตสำนึกในสิทธิ และหน้าที่ ของตนเองที่มีต่อสังคมโดยรวม ความรู้สึกที่เห็นคุณค่าในตนเอง และการสะท้อนความรู้สึกที่เห็นคุณค่าผู้อื่น รู้จักการแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

3) มีความสุขในการดำรงชีวิต หมายถึง มีความมั่นคง มีบุคลิกภาพดี มีการปรับตัว มีทักษะในการ สื่อสารระหว่างบุคคลให้เป็นไปอย่างราบรื่น เป็นผลดีในด้านการบริหารการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จ

ทักษะชีวิตมีความจำเป็นในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเยาวชนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543: 6) นอกเหนือจากการพัฒนาบุคลิกภาพดังกล่าวแล้ว ทักษะชีวิตยังมีความสำคัญในด้านการจัดการศึกษา และการส่งเสริมสุขภาพ รวมถึงการแก้ปัญหาต่างๆที่มีความรุนแรงในสังคม อาทิ ปัญหาการใช้ยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ในวัยที่ไม่เหมาะสม การทำแท้งในกลุ่มวัยรุ่น ความรุนแรง ความขัดแย้ง การเก็บกด ความวิตกกังวล เป็นต้น ถ้าบุคคลปรับตัวได้มากในช่วงอายุแรกเกิดถึง 15 ปี จะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เขาบรรลุเอกลักษณ์แห่งตน ซึ่งจะทำให้เขาสามารถปรับตัวได้ดีเมื่อเป็นผู้ใหญ่ สามารถทำตนเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ ซึ่งเอกลักษณ์แห่งตนที่กล่าวถึง คือ (Ego Identity) หมายถึง โครงสร้างของบุคลิกภาพของบุคคลที่เกิดจากการรู้จักตนเองและการยอมรับว่าตนมีลักษณะที่คงที่ และต่อเนื่องมาตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่เดียวกันบุคคลก็เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนตามที่สังคมและวัฒนธรรมของตนกำหนดไว้ และมองเห็นว่าลักษณะความรู้ความสามารถ ความต้องการของตนสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และคนรอบข้าง ทำให้เกิดความมั่นใจว่าตนจะสามารถหาทุกอย่างได้ดีตามมาตรฐานของตน และสังคมไปพร้อมๆกัน โครงสร้างของตนมีหลายองค์ประกอบ หรือหลายด้าน คือ ด้านอาชีพการงาน ด้านศาสนา ด้านการเมือง ด้านบทบาททางเพศ และด้านค่านิยมอื่นๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2541: 14; อ้างอิงจาก Erikson. 1968) ดังนั้นความสำคัญของทักษะชีวิตจึงเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัว การคิด การตัดสินใจ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน

ในสังคมปัจจุบันเด็ก และเยาวชนอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่สามารถทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การสอน หรือการฝึกทักษะต่าง ๆ จะทำให้เกิดภูมิคุ้มกัน และสามารถเผชิญปัญหาต่างๆได้ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม และเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างครอบครัวต่อไป (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. 2544: 25) มีเหตุผลหลายประการที่มุ่งใจให้เยาวชนใช้ยาเสพติด ซึ่งรวมถึงการใช้ยา เพื่อให้สามารถเผชิญกับความล้มเหลวและความวิตกกังวล หรือเป็นวิธีเพิ่ม การยอมรับในกลุ่มเพื่อน สถานะทางสังคม หรือความตระหนักในคุณค่าของตนเอง เยาวชนอาจตกเป็นเหยื่อของอิทธิพลทางสังคมของการโฆษณา กลุ่มเพื่อน พ่อแม่ผู้ปกครอง และตัวแบบ (Role Model) อื่น ๆ ได้โดยง่าย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2549: 5) การที่เด็ก และเยาวชนจะสามารถเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดได้ปลอดภัยจำเป็นต้องมีทักษะที่เป็นภูมิคุ้มกันจากยาเสพติดได้

สาเหตุที่ทำให้เกิดความบกพร่องของทักษะชีวิต

เนลสันโจนส์ (Nelson-Jone. 1997: 8-20) ได้กล่าวถึงทักษะชีวิตไว้ว่า บุคคลที่บกพร่องในทักษะชีวิต จะไม่สามารถพัฒนาหรือเติมเต็มศักยภาพของตนเองได้ ตลอดจนการที่บุคคลมีความเจ็บป่วยทางจิตใจเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความบกพร่องของทักษะชีวิต บุคคลสามารถมีทักษะชีวิตที่เข้มแข็งและอ่อนแอของตนเอง ซึ่งในที่นี้จะเน้นเฉพาะบุคคลที่มีทักษะชีวิตที่บกพร่องอาจสืบเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. บุคคลมีทักษะการคิดที่อ่อนแอ (Thinking Skills Weaknesses) ทักษะการคิดที่ไม่เข้มแข็งทำให้บุคคลมีทักษะชีวิตต่ำ ทั้งนี้อาจจำแนกเป็นประเด็นสำคัญ ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1.1 การสืบเนื่องจากความไม่พอเพียง (Attributional Deficiencies) ความรับผิดชอบและการอธิบายเกี่ยวกับตนเองเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทักษะชีวิตที่ไม่เข้มแข็ง บุคคลมักจะบอกหรืออธิบายเกี่ยวกับตนเองว่าเกิดอะไรขึ้นในชีวิต การอธิบายที่ผิดพลาดเกี่ยวกับความรับผิดชอบและสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นสำคัญ หรือการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ เช่น การคิดเกี่ยวกับตนเองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะธรรมชาติของตัวเอง เป็นเพราะความโชคร้ายที่เกิดขึ้นกับฉันในอดีต เป็นเพราะฉันโชคไม่ดี เป็นเพราะสิ่งแวดล้อมที่แย่ทำให้ฉันเป็นแบบนี้ เป็นความผิดพลาดของคนอื่นเลยทำให้ฉันต้องเป็นแบบนี้ และเป็นเพราะความผิดของตนเอง เป็นต้น จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่บ่งชี้ทางความคิดที่ส่งผลต่อการมีทักษะชีวิตที่บกพร่อง

1.2 กฎระเบียบส่วนตัวที่ไม่เป็นตามจริง (Unrealistic Personal Rules) อาจจะกล่าวได้ว่ากฎระเบียบส่วนตัว หมายถึง สิ่งที่ต้องทำหรือไม่ทำ (Do and Don't) ซึ่งเป็นการนำพาชีวิตของบุคคล บุคคลแต่ละคนจะมีกฎระเบียบที่เป็นมาตรฐานสำหรับตนเองและบุคคลอื่น บางครั้งมาตรฐานเหล่านั้นที่ตนเองสร้างขึ้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และมีความยืดหยุ่นเหมาะสม แต่สำหรับบางโอกาสก็อาจจะมีมาตรฐานที่ไม่เป็นจริงและมีความยืดหยุ่นไม่เหมาะสมโดยสิ่งเหล่านี้ เอลเลียส ได้ใช้คำว่า “Mustabation” กล่าวคือ เป็นกฎระเบียบที่ยึดติดภายในตนเอง โดยการใช้ความคิดยึดติดว่า จะต้อง (Must) ควรจะ (Oughts) และน่าจะ (Shoulds) ประเด็นเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลมีทักษะชีวิตที่ไม่เข้มแข็งในการดำเนินชีวิต

1.3 การรับรู้ตนเองที่ไม่ถูกต้อง (Perceiving Inaccurately) บุคคลที่มีทักษะชีวิตไม่เข้มแข็งจะมีการรับรู้ที่ผิดพลาดและยึดติดกับการรับรู้ที่ตนเป็น เรื่องยากที่บุคคลจะยอมรับในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่ตนเองได้ประเมินไว้อย่างสูง ไม่ว่าจะเป็น ความเก่ง ความฉลาด ความรัก ความสามารถ ทั้งในด้านการงานหรือการศึกษา

1.4 การพูดคุยกับตนเองในทางลบ (Negative Self-Talk) ในการพูดกับตนเองสามารถเปรียบได้กับการจัดการกับการพูดคุยกับตนเอง โดยอาจแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ การบอกให้ตนเองสงบและการสอนตนเอง (Calming and Coaching) ทั้งนี้การพูดคุยกับตนเองในทางลบสามารถทำให้บุคคลมีทักษะชีวิตที่บกพร่องได้

1.5 การกลัวการเปลี่ยนแปลง (Fear of Change) การที่บุคคลมีทักษะชีวิตที่บกพร่อง อาจก่อให้เกิดเป็นนิสัยที่ถาวรของตนเองได้ และบุคคลส่วนใหญ่มักจะต่อต้านกับการเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากความกลัว ความกลัวการเปลี่ยนแปลงอาจจำแนกออกเป็น 7 มิติได้ดังนี้ ประการที่ 1 บุคคลมักจะกลัวในสิ่งที่ตนเองไม่รู้ ประการที่ 2 บุคคลกลัวความลำบากในการที่จะต้องพยายามเพิ่มขึ้นในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง ประการที่ 3 บุคคลกลัวที่จะสูญเสียผลประโยชน์บางอย่างกับพฤติกรรมที่ยังคงทำอยู่เมื่อต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง ประการที่ 4 กลัวว่าคนอื่นจะไม่ยอมรับตนเองอันเกิดจากผลของการเปลี่ยนแปลงตนเอง ประการที่ 5 กลัวเกิดความขัดแย้งภายในตนเองเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ประการที่ 6 กลัวที่จะล้มเหลวอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลง และประการที่ 7 กลัวผลลัพธ์ของความสำเร็จ

ความกลัวเหล่านี้ที่เกิดขึ้นกับบุคคล จะส่งผลให้บุคคลนั้นมีทักษะชีวิตที่บกพร่องอยู่ในการดำเนินชีวิต

2. การไม่เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม (Unchanged Environmental Circumstances) ทักษะชีวิตที่ไม่เข้มแข็งเกิดได้โดยตัวบุคคลว่าได้ทำอะไรต่อตนเอง และโดยสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เขายังเป็นอย่อย่างนั้น เช่น การขาดตัวแบบที่ดีในการเรียนรู้ การได้รับผลรางวัลที่ไม่เหมาะสมจากบุคคลอื่น การขาดการสั่งสอนแนะนำที่ดี การมีข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด การขาดโอกาสที่เหมาะสมที่จะพัฒนาทักษะชีวิต การไม่ได้รับการกระตุ้นที่เหมาะสม และการอยู่กับกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดี เป็นต้น บุคคลมีระดับทางเลือกที่หลากหลายเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งถ้าเป็นไปได้บุคคลนั้นจะต้องเอาชนะปัจจัยภายนอกให้ได้ เช่น หาตัวแบบที่ดีให้กับตนเองในการเรียนรู้ เลือกคบเพื่อนที่สนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมการสร้างโอกาสที่จะเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะชีวิต เป็นต้น

ปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการเสริมสร้างทักษะชีวิต

เนลสันโจนส์ (Nelson-Jones. 1997: 14-18) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริม และสนับสนุนทักษะชีวิตของบุคคลว่ามีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีทักษะชีวิตที่เข้มแข็งและอ่อนแอหลายปัจจัย ดังนี้

1. สัมพันธภาพที่ให้การสนับสนุน (Supportive Relationships) ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในช่วงอายุใดก็ตามจะเกิดความสุขและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากบุคคลนั้นรู้สึกว่ามีคนไว้วางใจเขา โรเจอร์ (Nelson-Jones. 1997: 14 ; citing Roger. 1959) ได้ให้ความสำคัญและเน้นเป็นอย่างยิ่งกับสัมพันธภาพที่ให้การสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นการให้ความเคารพ ความจริงใจ ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจต่างๆ ดังนั้นปัจจัยด้านสัมพันธภาพที่ให้การสนับสนุนจะช่วยพัฒนาทักษะชีวิตกับบุคคลได้ทั้งนี้สัมพันธภาพที่สนับสนุนจะก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในการสำรวจพฤติกรรมและการเรียนรู้ที่ผิดพลาดต่าง ๆ ของตนอีกทั้งยังช่วยให้บุคคลรับฟังตัวเองมากขึ้นมีความรู้สึกภูมิใจและความเข้าใจในตนเองที่ลึกซึ้งสามารถเกิดการสัมผัสกับความต้องการที่แท้จริงของตนเองตลอดจนความต้องการของชีวิตตนเองได้

2. การเรียนรู้จากตัวอย่าง (Learning from Example) การเรียนรู้จากตัวอย่างเป็นวิธีที่สำคัญวิธีหนึ่งในการช่วยให้บุคคลได้มาซึ่งทักษะชีวิต การเรียนรู้จากตัวอย่างอาจส่งผลกระทบต่อทักษะชีวิตที่ดีและไม่ดีได้ เด็กและวัยรุ่นจะเรียนรู้ที่จะแสดงความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมจากตัวอย่างรอบ ๆ ตัว เช่น เด็กที่มีพ่อแม่ที่ขาดการแสดงออกทางอารมณ์ จะทำให้เด็กขาดโอกาสสำหรับการสังเกตวิธีการของการแสดงออกทางอารมณ์ได้ หรือถ้าพ่อแม่/บุคคลอื่น ๆ รอบ ๆ ตัวเด็ก มีการคิด รู้สึก และพฤติกรรมที่ขาดประสิทธิภาพ เช่น การตำหนิ ดุ ด่า หรือมีการแสดงออกที่เกินจริง จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเช่นนั้นตามไปด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กได้เรียนรู้จากตัวแบบที่ดีของพ่อแม่หรือบุคคลที่มีความสำคัญสำหรับเด็ก (กลุ่มเพื่อน ครู พี่ น้อง ญาติ และสื่อ) ก็จะทำให้เด็กมีทักษะชีวิตที่เข้มแข็งในด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม

3. การเรียนรู้จากผลที่ตามมา (Learning from Consequences) การเรียนรู้ทักษะชีวิตจากการสังเกตตัวแบบเป็นการผสมผสานของการเรียนรู้ผลที่ตามมาทั้งดีและไม่ดี บุคคลจะรับรู้ผลที่เกิดขึ้นตามมาด้วยวิธี 2 วิธี คือ การเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข (Classical Conditioning) และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Operant Conditioning) ผลที่เกิดขึ้นที่ดีจะช่วยให้บุคคลได้มาซึ่งทักษะชีวิต

4. การสั่งสอน และการสอนตนเอง (Instruction and Self-Instruction) การสั่งสอนเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ช่วยให้บุคคลเกิดทักษะชีวิต การสอนทักษะชีวิตเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการในครอบครัว เช่น คำสั่งของ ทักษะชีวิตพื้นฐานที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้แก่ การขอร้องให้ลูกหรือเด็กทำบางสิ่งบางอย่าง โดยมีการสื่อสารว่า “ได้โปรด” หรือ “ขอบคุณ” สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะชีวิตพื้นฐานในด้านการสั่งสอนที่เริ่มต้นจากครอบครัว ทำให้ เด็กเรียนรู้ที่จะสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ภายนอกครอบครัวได้ การสั่งสอนสามารถเป็นสิ่งที่ดีและเป็นสิ่งที่ไม่ มีคุณค่าได้ เช่น เมื่อบุคคลเกิดการต่อต้านผู้สั่งสอน หรือผู้สั่งสอนบางคนเน้นด้านการพูดคุยมากกว่าการที่จะ บอกบุคคลว่าจะต้องทำอะไร เป็นต้น

5. ข้อมูลข่าวสารและโอกาส (Information and Opportunity) บุคคลต้องการข้อมูลข่าวสารที่ พอเพียงต่อการที่จะพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้เด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่มีความต้องการเช่นเดียวกันในเรื่องของโอกาสที่จะทดสอบและพัฒนาทักษะ ชีวิต

6. ความวิตกกังวลและความเชื่อมั่น (Anxiety and Confidence) เด็ก ๆ จะเจริญเติบโตภายใต้ ประสบการณ์ที่ดีและไม่ดีสำหรับการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง ระดับความวิตกกังวลจะมีความสัมพันธ์ กับการป้องกันการต่อต้านจากอันตรายและแรงจูงใจของตนเองเกี่ยวกับความสำเร็จที่เป็นจริง ผลของ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวล ซึ่งความวิตกกังวลในที่นี้รวมถึงความไม่เต็มใจ ความตึงเครียด ความตื่นเต้น การเรียนรู้โดยไม่ผ่อนคลายความตึงเครียด หรือแม้กระทั่งการขาดความมุ่งมั่น พยายามอย่างไรก็ตามบุคคลที่จะเรียนรู้ทักษะชีวิตหรือทักษะในการช่วยตนเองได้ดีจะต้องมีทักษะของการ จัดการความวิตกกังวล

หลักการจัดกิจกรรมและการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี (2546: 77-78) หน่วยงานการประถมศึกษา จังหวัด ศรีสะเกษ (2542: 73) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมและการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และแนวการสอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่เน้นในด้านการปฏิบัติอย่างชัดเจนที่ สามารถวัดและประเมินผลได้
2. จัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์กับหลักการของทักษะชีวิตที่ต้องการพัฒนาในแต่ละด้าน เช่น ด้าน สังคม และ ด้านจิตวิทยา
3. จัดกิจกรรมการสอนที่เหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของ ผู้เรียนตามหลักจิตวิทยาการศึกษา และภูมิหลังหรือสภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตของผู้เรียน
4. ใช้กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการเรียนรู้ ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง
5. บูรณาการองค์ความรู้กับทักษะชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของความรู้ที่สำคัญในสาระความรู้ที่มี ความจำเป็นต่อการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6. จัดโอกาสให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการประชุมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างบ้านและโรงเรียน การจัดงานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะชีวิตที่เป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป

7. จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และสอดคล้องกับวิถีชีวิต วิสัยทัศน์ และความเป็นจริงของบุคคลและเป้าหมายของสถานศึกษานั้น ๆ

8. มีการประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ควรมีการสะท้อนผล (Feedback) การเรียนกับผู้เรียน และสอดแทรกการให้กำลังใจหรือเสริมแรง

9. นำผลการประเมินที่ได้จากการจัดการข้างต้นมาวิเคราะห์ วิจัยอย่างเป็นระบบโดยกระบวนการที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตที่อยู่ในระดับสูงยิ่งขึ้นต่อไป

กรมวิชาการ (2543: ง-จ) เสนอแนวการจัดการกิจกรรมทักษะการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนว่า ควรเริ่มต้นจากทักษะการรู้จักตนเอง และตามด้วยทักษะอื่น ๆ ตามลำดับ วิธีการสอนหรือการจัดการกิจกรรมควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าการบรรยาย ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองต้องอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนหรือผู้ดำเนินกิจกรรม ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ ประสบการณ์ ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออกภายนอก ได้แก่ การพูด การเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้และประสบการณ์ นอกจากนี้การสอนหรือการจัดการกิจกรรมจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนออกมาให้มากที่สุด ด้วยการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตให้ผู้เรียนทุกคนรู้จัก เข้าใจ และใช้พลังด้านต่าง ๆ ของตน กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งประสบการณ์ของตนเองมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ให้สำรวจทางเลือกในการปฏิบัติอย่างเสรี พิจารณาผลที่เกิดจากทางเลือก ตัดสินใจโดยเสรี มีความสุข ความภูมิใจในสิ่งที่ตนเองได้เลือก เต็มใจ ยึดมั่นในสิ่งที่เลือกอย่างเปิดเผย ปฏิบัติตามที่ได้เลือกโดยแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำตามสิ่งที่เลือกปฏิบัติจนเป็นลักษณะประจำตัว ตลอดจนสรุปข้อคิดที่ได้จากการร่วมกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งจะใช้ศักยภาพและทักษะในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการกับชีวิตและอาชีพได้อย่างเหมาะสม ปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างราบรื่น มีความสุข และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้กรมวิชาการ ยังได้เสนอข้อควรปฏิบัติของครูระหว่างการจัดการกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นก่อนแล้วครูแสดงความคิดเห็นในกรณีไม่เห็นด้วยพร้อมยกเหตุผลประกอบ การไม่ด่วนตัดสินคำตอบ หรือเจตคติของผู้เรียนว่าถูกหรือผิด แต่พยายามให้ผู้เรียนแสดงด้วยเหตุผล การใช้อารมณ์ขัน หรือแสดงท่าทีด้วยการยิ้ม แยมแจ่มใส เป็นมิตรทั้งคำพูด น้ำเสียง และท่าทาง

การสังเกตและบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่มขณะจัดกิจกรรม ทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกและความรู้สึก การฟังและสะท้อนความรู้สึกและเรื่องราว (ความคิด) ของคำตอบของผู้เรียนแต่ละ

คน การใช้คำพูดกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เพื่อแก้ไขปัญหาและหาคำตอบด้วยตนเอง การกล่าวแสดงความรู้สึกชื่นชม พร้อมทั้งเหตุผล เมื่อพบว่าผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือตอบคำถามได้ถูกต้องการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานกลุ่มร่วมกัน โดนเน้นบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย การสะท้อนค่านิยมของผู้เรียน การยกตัวอย่างคำตอบของเพื่อนำทางให้กับผู้เรียนที่ไม่สามารถค้นหาคำตอบไม่ได้ หรือแก้ไข ปัญหาบางอย่างไม่ได้ การจัดเตรียมอุปกรณ์ ศึกษาเนื้อหา วิธิดำเนินกิจกรรมทุกครั้งก่อนจัดกิจกรรมและการชี้แจงให้ผู้เรียนทุกคนได้รับทราบข้อควรปฏิบัติในการร่วมกิจกรรม

แมนกรูก้า; วิทแมน ;& พอสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman; & Posner. 2001: 22) เสนอว่าการพัฒนาทักษะชีวิตควรประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาทักษะ (Skills Development) เนื้อหา/ข้อมูลข่าวสาร (Information Content) และวิธีการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Teaching Methodology) โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมุติ การเรียนรู้จากตัวแบบ และการใช้กิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 2) กล่าวว่า กิจกรรมที่จะสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตต้องเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน มีดังนี้

1. กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือประสบการณ์ของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สืบค้นหรือศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้สะท้อนตนเองเชื่อมโยงกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในอนาคต

2. กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ลงมือกระทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมค่าย กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม กิจกรรมโครงงาน/โครงการ กิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะชีวิตดังนี้

- 2.1 ได้เสริมสร้างสัมพันธภาพและใช้ทักษะการสื่อสาร ได้ฝึกการจัดการกับอารมณ์ และความเครียดของตนเอง

- 2.2 ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้เข้าใจผู้อื่น นำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักไตร่ตรอง ทำความเข้าใจและตรวจสอบตนเอง ทำให้เข้าใจตนเองและเห็นใจผู้อื่น

- 2.3 ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ได้แสดงออกด้านความคิด การพูด และ การทำงานมีความสำเร็จ ทำให้ได้รับคำชมเกิดเป็นความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าตนเอง นำไปสู่ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม

นอกจากแนวทางและลักษณะของกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตแล้วเทคนิควิธีต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการเรียนหรือการฝึกทักษะชีวิตเช่นเดียวกัน ชีระ ชัยยุทธธรรม (2545: 61-67) ได้

กล่าวถึงวิธีการต่าง ๆ ในการฝึกทักษะชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชน ว่า มีเทคนิค ต่าง ๆ ที่นิยมนำมาใช้ ได้แก่ การระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ การเรียนรู้จากแม่แบบ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่า การดำเนินกิจกรรมควรเน้นการให้กำลังใจการให้เหตุผล การตั้งเป้าหมาย การพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม การสร้างภาพตนเองในทางบวก

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO) ; องค์การยูนิเซฟ (UNICEF); กรมสุขภาพจิต นักการศึกษาและนักวิชาการ ได้ระบุว่า การสอนทักษะชีวิตควรเป็นการสอนแบบมีส่วนร่วม (Participation Learning) ซึ่งจะมีลักษณะที่ประกอบด้วย การเรียนรู้ เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และการเรียนรู้เป็นกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พิจารณาไตร่ตรองประสบการณ์ สะท้อนผลและสรุปผล

การเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ จากงานวิจัยที่ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียน การสอนการจัดกิจกรรม การจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พบข้อสรุปเกี่ยวกับเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่นำมาใช้และเกิดประสิทธิผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย ดังแสดงในตาราง 4

องค์การยูนิเซฟ (UNICEF. 2001: Online) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนทักษะชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ระบุว่า การสอนทักษะชีวิตจึงใช้การสอนที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Teaching Method) โดยการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์นั้นจะประกอบด้วยวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การใช้บทบาทสมมติ (Role Playing) การอภิปราย (Discussion) การฝึกปฏิบัติ (Practice) การใช้การเล่าเรื่อง (Story Telling) การใช้เกม (Games) และการใช้เทคนิคอื่น ๆ ทางด้านจิตวิทยามานำมาใช้ในการสอนพัฒนาทักษะชีวิต สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ แมนกรูการ์; วิทนี; และ พอสเนอร์ (สกล วรเจริญศรี. 2551: 39; อ้างอิงจาก Mangrulkar; Whitman; & Posner. 2011: 26-27) ที่กล่าวว่า การพัฒนาทักษะชีวิตจะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ร่วมกัน การสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ถูกต้อง และการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดตัวแบบที่ดีของทักษะชีวิตโดยกลุ่มเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อการนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนที่มีความหลากหลายครอบคลุมองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่ต้องการพัฒนา และให้มีความสอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน และควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นระบบเพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์ในระดับสูงขึ้นไป เทคนิควิธีในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม และกรณีศึกษาซึ่งแต่ละเทคนิควิธีล้วนส่งเสริมให้เกิดการร่วมกันในการเรียนรู้ การคิด การมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น รายละเอียดของเทคนิควิธีสอนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ นำเสนอตามลำดับดังนี้ (ทศนา แคมมณี. 2552: 347-352,358-373)

การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

เป็นวิธีสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น หรือเกิดความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทสมมติที่ตนแสดง โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง หรือสถานการณ์ที่ผู้เรียนอาจประสบในวันข้างหน้า และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดงทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

การแสดงบทบาทสมมติ เป็นเทคนิควิธีที่ช่วยส่งเสริมทักษะชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากการแสดงบทบาทสมมติก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะใช้บทบาทเป็นเครื่องมือในการดึงความรู้สึกนึกคิด การรับรู้เจตคติ หรืออคติต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดงออกมาเพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ และในขั้นตอนสุดท้ายจะเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น และสรุปประเด็น

การเรียนรู้ โดยมุ่งประเด็นไปที่ว่าผู้แสดงได้แสดงพฤติกรรมอะไรออกมาบ้าง ทำไมจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลอะไรตามมา

ข้อดีของการใช้บทบาทสมมติ มีหลายประการ ได้แก่ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น ได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของตน ช่วยพัฒนาทักษะในการเผชิญสถานการณ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา ช่วยให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมาก ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน และทำให้การเรียนรู้ มีความหมายสำหรับผู้เรียน เพราะข้อมูลมาจากผู้เรียนโดยตรง

ขณะเดียวกันก็มีข้อจำกัด คือ ใช้เวลามากต้องอาศัยการเตรียมการและการจัดการอย่างรัดกุม หากจัดการไม่ดีพอ อาจเกิดความยุ่งยาก สับสนขึ้นได้ ต้องอาศัยความไวในการรับรู้ (Sensitivity) และความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้สอนในการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนบางคนเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างทัน่วงที

กรณีตัวอย่าง (Case Study)

เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้จากความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น โดยผู้เรียนจะได้ศึกษาเรื่องที่สมมุติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

ข้อดีของวิธีสอนโดยใช้กรณีศึกษา เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้นช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่

เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงและได้ฝึกแก้ปัญหาโดยไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่จะเกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนสูง ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้จากกันและกัน

สำหรับข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้กรณีศึกษา ได้แก่ ผู้เรียนควรมีประสบการณ์แตกต่างกันจะช่วยให้ได้มุมมองที่หลากหลาย

สถานการณ์จำลอง (Simulation)

เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงและเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่มีตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

เทคนิคการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตเนื่องจาก เป็นการสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงที่สถานการณ์นั้นจำลองขึ้นมา ดังนั้น การอภิปรายจะมุ่งประเด็นไปที่การเรียนรู้ความเป็นจริงว่า สถานการณ์เป็นอย่างไร และอะไรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งผู้เรียนมักได้เรียนรู้จากการเล่นของตนเอง ในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งผู้เรียนมักได้เรียนรู้จากการเล่นในสถานการณ์นั้นจึงทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เมื่อได้เรียนรู้ความเป็นจริงแล้ว การอภิปรายอาจขยายต่อไปว่า เราควรจะทำให้สถานการณ์นั้นคงอยู่ หรือเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร และจะทำไมจึงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้

ข้อดีของวิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง คือ เป็นวิธีสอนที่ช่วยทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนได้อย่างเข้าใจ เกิดความเข้าใจ เนื่องจากได้มีประสบการณ์ที่เห็นประจักษ์ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงมาก ผู้เรียนได้เรียนอย่างสนุกสนาน การเรียนรู้มีความหมายต่อตัวผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินทักษะกระบวนการต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น กระบวนการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กระบวนการสื่อสาร กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการคิด

ขณะเดียวกันข้อจำกัด คือ มีค่าใช้จ่ายสูง เพราะต้องมีวัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลสำหรับผู้เล่นทุกคน ใช้เวลามากทั้งในการเตรียมการและการเล่นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจของครูในการสร้างสถานการณ์จำลอง

เกม (Games)

เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง โดยให้ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกา และนำเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีเล่น และผลการเล่นเกมของผู้เรียนมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้

การเล่นเกมนั้นเป็นเทคนิควิธีที่สามารถช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตได้ เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกคิด แก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนจึงต้องรู้จักควบคุมตนเองและให้ความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และการอภิปรายหลังการเล่นเกมนั้น จะทำให้ได้ความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ การเรียนรู้ที่ได้มาจากไหน และอย่างไร ผู้เรียนได้ตัดสินใจอะไรบ้าง

ทำไมจึงตัดสินใจเช่นนั้น และการตัดสินใจให้ผลอย่างไร ผลนั้นบอกความจริงอะไร ผู้เรียนมีข้อสรุปอย่างไร เพราะอะไรจึงสรุปเช่นนั้น ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยง และให้เหตุผล

ข้อดีของวิธีสอนโดยใช้เกม คือ เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้จากเกม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเห็นประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและอยู่คงทน และเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนไม่เหนื่อยแรงมากขณะสอนและผู้เรียนชอบ

ขณะที่ข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้เกม คือ ใช้เวลามากทั้งในการเล่น และการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ต้องเสียค่าใช้จ่ายหากต้องซื้ออุปกรณ์หรือเกมสำหรับการเล่น หากต้องสร้างเกมผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเกม และผู้สอนต้องมีทักษะในการนำการอภิปรายที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประมวลและสรุปการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์

การอภิปรายกลุ่ม

เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึงมีโอกาสดูแลความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนกว้างขึ้นโดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 4-5 คน และให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม

ข้อดีของการสอนโดยวิธีอภิปรายกลุ่ม คือ ช่วยให้ผู้เรียนกลุ่มใหญ่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ผู้เรียนและผู้สอนได้ข้อมูลและความคิดเห็นที่หลากหลาย ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น และช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น ทักษะการพูด การแสดงความคิดเห็นการโต้แย้ง การวิพากษ์วิจารณ์ และทักษะการคิด

นอกจากนี้ข้อจำกัดของการอภิปรายกลุ่ม คือ ใช้เวลามาก ต้องอาศัยสถานที่หรือบริเวณที่กว้างพอจะจัดกลุ่มให้อภิปรายกันได้โดยไม่ต้องรบกวนกันหากผู้เรียนไม่รู้หรือไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มที่ดี การอภิปรายอาจไม่ได้ผลดี และหากสมาชิกกลุ่มและผู้สอน ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ก็อาจเกิดปัญหาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้

การระดมสมอง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2549: 40-41) และอารี พันธุ์ณี (2543) ได้นำเสนอมนทัศน์ของการระดมสมองว่า เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถใช้ในการรวบรวมความคิดอย่างรวดเร็ว โดยให้

สมาชิกแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดของใคร บางความคิดอาจถูกตัดออกไป ตอนหลัง ขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร แต่ในตอนแรกไม่ว่าความคิดจะดูแหวกแนวเพียงใดก็ต้องจดไว้ เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่หลากหลายในการแก้ปัญหา

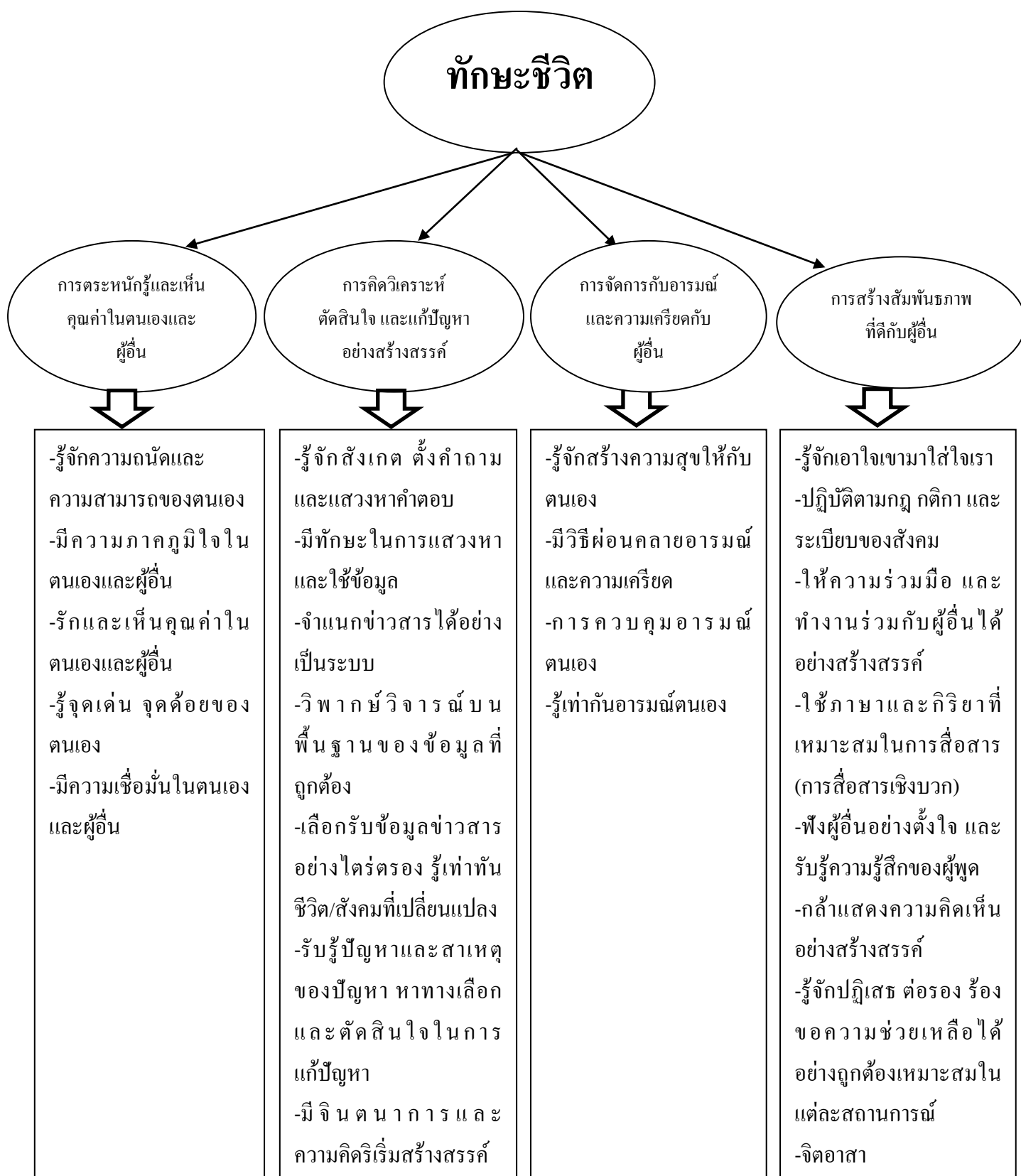
ข้อดีของการระดมสมอง คือ เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ส่งเสริมทักษะทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการตัดสินใจ ช่วยฝึกให้ผู้เรียนใช้เหตุผล และยอมรับในความคิดของผู้อื่น และ

ข้อจำกัดของการระดมสมอง คือ ใช้เวลามาก สมาชิกต้องเคารพกฎ กติกา และข้อกำหนดในการปฏิบัติตนตามบทบาทอย่างเคร่งครัด และต้องมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองเนื่องจากอาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกันกับสมาชิกคนอื่นจากการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต จะพบว่าหลักการและวิธีดำเนินการของเทคนิควิธีต่าง ๆ เหล่านี้ จะมุ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การวางแผนและแก้ไขปัญหา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม บรรยากาศการเรียนรู้มีลักษณะผ่อนคลายและเป็นประชาธิปไตย บทบาทของครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น เจตคติในเรื่องต่าง ๆ และคอยอำนวยความสะดวกในการเรียน

ซึ่งสรุปได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่ใช้การคิดเป็นฐาน (Thinking-based Learning) ที่ผู้วิจัยเลือกใช้เป็นแนวคิดหลักในการวิจัยครั้งนี้ เทคนิควิธีต่าง ๆ ที่นำเสนอข้างต้นจะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ทำให้กิจกรรมในหลักสูตรมีความหลากหลายทั้งเนื้อหาสาระและวิธีดำเนินการ ทั้งนี้จะพบว่าจุดเน้นประการสำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด เพื่อให้เกิดเป็นอุปนิสัยของการเป็นนักคิด และสามารถตรวจสอบและควบคุมการคิดของตนเองให้บรรลุเป้าหมายกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะเหล่านี้ คือ การให้ผู้เรียนมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดหรือข้อโต้แย้งในประเด็นหรือปัญหาที่กำหนด มีการระดมความคิดในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างข้อสรุปของผลการระดมความคิดและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของงานที่กำหนด โดยเมื่อกำหนดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตที่ต้องการพัฒนาให้เกิดในตัวผู้เรียน ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิควิธีสอนที่เป็นการอภิปรายกลุ่มและการระดมสมองในทุกแผนการจัดกิจกรรม รวมถึงเทคนิควิธีอื่น ๆ ก็มีส่วนสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมและมีทักษะชีวิต นอกจากนี้จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน ที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการกระตุ้นให้ใช้ความสามารถในการคิดในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยจะกระตุ้นด้วยคำถามที่เน้นการฝึกทักษะการคิด และการออกแบบกิจกรรมย่อยในแต่ละครั้งจะเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างหลากหลาย เพื่อเป็นการเน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดให้เกิดความชำนาญ ฝึกการประเมินและควบคุมการคิด และสร้างอุปนิสัยการเป็นนักคิด เมื่อผู้เรียนหรือกลุ่มจะสรุปผลการระดมความคิดเป็นแผนที่ความคิดในลักษณะต่าง ๆ แล้ว

ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการสอนทักษะชีวิต (WHO, 1994)

การพัฒนาทักษะชีวิต สามารถพัฒนาได้ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งวัยรุ่น โรงเรียนในหลาย ๆ ประเทศได้มีการนำโปรแกรมทักษะชีวิตไปใช้อย่างประสบความสำเร็จในเด็กนักเรียนช่วงอายุ 6-16 ปี ซึ่งช่วงอายุดังกล่าวนี้เป็นช่วงที่สำคัญสำหรับเด็กและวัยรุ่นต่อการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นการกำหนดนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา จึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นในช่วงอายุดังกล่าว ซึ่งการพัฒนาทักษะชีวิตนี้นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นและช่วงวัยรุ่น เนื่องจากเด็กในวัยนี้ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมซึ่งสัมพันธ์โดยตรงต่อปัญหาสุขภาพ การส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตให้เด็กจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวต่อสภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงวัยได้สามารถป้องกันปัญหาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีตามมาจากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวให้เหมาะกับวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อสร้างเป็นตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาทักษะชีวิตเริ่มต้น และจะปรับเปลี่ยนเมื่อได้ศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน รวมไปถึงเมื่อได้ศึกษาปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีมิติของทักษะชีวิต แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาทักษะชีวิต

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นตอนต้น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคมปัจจุบันเป็นยุคข่าวสาร ไร้พรมแดน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นมากขึ้นด้วย ในระยะวัยรุ่นเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นวัยวิกฤต (critical period) หรือวัยพายุบูแคม (storm and stress) เนื่องจากการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตอย่างมาก มีปัญหาและมีความยากลำบากในการปรับตัว

วัยรุ่น (Adolescence) เป็นวัยที่มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนจากวัยเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ เริ่มตั้งแต่ช่วงอายุประมาณ 12 หรือ 13 ปี จนกระทั่งถึงอายุประมาณ 20 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเป็นสัญญาณสำคัญที่บ่งถึงการพ้นระยะการเป็น เด็ก คือการเปลี่ยนแปลงร่างกายภายนอกและการมีวุฒิภาวะทางเพศ เช่น ความสูง น้ำหนัก การเริ่มมีลักษณะทางเพศ ได้แก่ การมีหน้าอกในวัยรุ่นหญิง การมีหนวดและการเปลี่ยนแปลงของเสียงในวัยรุ่นชาย ขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ความสนใจในเพศตรงข้าม การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และสังคม เป็นต้น (Papalia and Olds, 1995 ; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2538)

การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น

สำหรับการแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น ได้มีผู้ที่กำหนดช่วงอายุไว้ต่าง ๆ กัน ซึ่งช่วงอายุของวัยรุ่นไม่อาจกำหนดลงไปให้แน่นอนได้ว่าควรจะเริ่มเมื่อใดและสิ้นสุดเมื่อใด ดังผู้ที่ได้กำหนดไว้ต่าง ๆ ดังนี้

มีการแบ่งระยะของวัยรุ่น ออกเป็น 3 ระยะดังนี้

วัยรุ่นตอนต้น (early adolescence) เด็กหญิงมีอายุระหว่าง 13 – 15 ปี เด็กชายมีอายุระหว่าง 15 – 17 ปี

วัยรุ่นตอนกลาง (middle adolescence) เด็กหญิงมีอายุระหว่าง 15 – 18 ปี เด็กชายมีอายุระหว่าง 17 – 19 ปี

วัยรุ่นตอนปลาย (late adolescence) เด็กหญิงมีอายุระหว่าง 18 – 21 ปี เด็กชายมีอายุระหว่าง 19 – 21 ปี

สไตน์เบิร์ก (Steinberg, 1993: 5) ได้กำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นไว้เป็น 3 ช่วงดังนี้

1. ช่วงวัยรุ่นตอนต้น เป็นช่วงอายุระหว่าง 11 – 14 ปี
2. ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง เป็นช่วงอายุระหว่าง 15 – 18 ปี
3. ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย เป็นช่วงอายุระหว่าง 18 – 21 ปี

ดูเรทสกี (Dworetzky. 1999: 114) ได้กำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นไว้ว่าวัยรุ่นจะอยู่ในช่วงอายุประมาณ 12 – 18 ปี

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2540: 47) ได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ โดยใช้เกณฑ์ความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ในการตัดสิน ดังนี้

1. ระยะวัยแรกรุ่น ช่วงอายุประมาณ 12 – 15 ปี
2. ระยะวัยรุ่นตอนกลาง ช่วงอายุประมาณ 16 – 17 ปี
3. ระยะวัยรุ่นตอนปลาย ช่วงอายุประมาณ 18 – 25 ปี

นอกจากนี้ สุพัตรา สุภาพ (2536 : 9) กล่าวถึงการแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น อายุระหว่าง 10 – 12 ปี จะเริ่มตั้งแต่ระยะใกล้แตกเนื้อหนุ่มเนื้อสาว ซึ่งมีการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างรวดเร็ว อันเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา เป็นวัยเริ่มต้นของการแตกเนื้อหนุ่มเนื้อสาว แต่วัยนี้จะไม่รับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก ยังมีลักษณะหลายอย่างของวัยเด็ก เช่น ยังอยู่ในกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน

2. วัยรุ่นตอนกลาง อายุระหว่าง 13 – 16 ปี เป็นระยะที่เริ่มสนใจเพศตรงข้าม ทำให้ความสนใจเพื่อนเพศเดียวกันเริ่มห่างเหินไป เป็นช่วงคล้อยตามกลุ่มเพื่อน เริ่มมีการสำรวจเรื่องเพศมากขึ้น อยากรู้ อยากลอง ชอบความตื่นเต้นท้าทาย ทดสอบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ

3. วัยรุ่นตอนปลาย อายุระหว่าง 17 – 21 ปี เป็นช่วงเวลาที่ใกล้สู่ความเป็นผู้ใหญ่ จะเริ่มมีการหันมาสนใจในอนาคตของตนเอง และเริ่มมองหาคู่ครอง มีความสนิทสนมกับเพศตรงข้ามมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปช่วงอายุของวัยรุ่นจากเอกสารต่าง ๆ ข้างต้น สามารถแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นได้ 3 ระยะ คือ วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย

พัฒนาการของวัยรุ่น

พัฒนาการทางด้านร่างกาย

Secondary Sex Characteristic (ลักษณะทางเพศหรือลักษณะทุติยภูมิทางเพศ) คือลักษณะที่แบ่งแยกความเป็นชายหนุ่ม ความเป็นหญิงสาวที่เพิ่งเริ่มเจริญเติบโตเต็มที่ในวัยแรกรุ่น การเจริญเติบโตของลักษณะทางเพศมีพัฒนาการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2538)

Pre-pubescence เป็นระยะลักษณะทางเพศส่วนต่าง ๆ เริ่มพัฒนา เช่น สะโพกเริ่มขยาย เต้านมของเด็กหญิงเริ่มเจริญ เสียงของเด็กชายเริ่มแตกพรา แต่อวัยวะสืบพันธุ์ (Productive organs) ยังไม่เริ่มทำหน้าที่

Pubescence เป็นระยะที่ลักษณะทางเพศส่วนต่าง ๆ ยังคงมีการเจริญต่อไป อวัยวะสืบพันธุ์เริ่มทำหน้าที่แต่ยังไม่สมบูรณ์ เด็กหญิงเริ่มมีประจำเดือน เด็กชายเริ่มสามารถผลิตเซลล์สืบพันธุ์ได้

Post-pubescence หรือ Puberty เป็นระยะที่ลักษณะทางเพศทุกส่วนเจริญเติบโตเต็มที่ อวัยวะสืบพันธุ์ทำหน้าที่ได้ มีวุฒิภาวะทางเพศสามารถมีบุตรได้ จึงถือเป็นระยะที่ได้ก่อกำเนิดเข้าสู่วัยรุ่นที่แท้จริง

การเริ่มเข้าสู่ระยะต่าง ๆ ข้างต้น อายุของเด็กแต่ละคนจะไม่เท่ากัน ในบางคนอาจเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นในระยะ Puberty ค่อนข้างเร็ว ในบางคนมีพัฒนาการค่อนข้างช้าได้

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลมาจากการทำงานของระบบต่อมไร้ท่อ ซึ่งผลิตฮอร์โมนหลายชนิดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายในวัยรุ่น คือ Growth hormone หรือ Somatotrophic hormone มีหน้าที่ควบคุมการเจริญเติบโตของร่างกาย

Gonadotrophic hormone ประกอบด้วยฮอร์โมนสำคัญ 2 ชนิด

Follicular stimulating hormone หน้าที่ ในเพศหญิง กระตุ้นการเติบโตของ Follicle ในรังไข่ เมื่อ Follicle เจริญเติบโตมากก็จะสร้าง Estrogen และกระตุ้นให้เกิดการตกไข่ ในเพศชาย กระตุ้นการสร้างตัวอสุจิ และกระตุ้นการเจริญเติบโตของหลอดอสุจิ (Seminiferous tube)

Luteinizing hormone หน้าที่ ในเพศหญิง กระตุ้นให้เกิดการตกไข่และสร้าง Corpus luteum ในรังไข่ และกระตุ้นให้ Corpus luteum สร้างและหลั่ง Estrogen และ Progesterone ในเพศชาย กระตุ้นให้ตัวอสุจิเติบโตเต็มที่และกระตุ้น interstitial cells ในอัณฑะให้สร้างและหลั่ง Testosterone ซึ่ง Testosterone ทำหน้าที่ควบคุมลักษณะเพศชาย ส่วน Estrogen ทำหน้าที่ควบคุมลักษณะเพศหญิง Progesterone ทำหน้าที่ร่วมกับ Estrogen เพื่อช่วยสร้างเนื้อเยื่อชั้นในของมดลูกให้หนาขึ้นสำหรับเตรียมรับไข่ที่ตก ผสมมาฝังตัวรวมทั้งกระตุ้นให้ต่อมน้ำนมขยายตัว ถ้าไข่ไม่ผสม Corpus luteum จะสลายตัวพร้อมกับหยุดสร้าง Progesterone ทำให้มีประจำเดือน

ปัญหาความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของวัยรุ่น มี 2 ประการดังนี้

การเติบโตทางกายไม่สมวัย เช่น ตัวเล็กกว่าปกติ ตัวสูงใหญ่กว่าปกติ หรืออ้วนเกินไป ความผิดปกติทางพัฒนาการระบบสืบพันธุ์ ได้แก่ วัยรุ่นที่มีพัฒนาการทางเพศช้า (delayed puberty) หรือมีพัฒนาการทางเพศเร็วเกินวัย (precocious puberty) เช่น ภาวะ premature thelarche หรือภาวะ premature pubarche เป็นต้น

สรุปได้ว่าปัญหาความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่สำคัญคือรูปร่างที่มี ลักษณะไม่พึงประสงค์ เช่น รูปร่างอ้วนเกินไป ผอมเกินไป มีพัฒนาการทางเพศไม่เป็นไปตามวัยหรือที่วัยรุ่นคิดว่าตัวเองไม่เหมือนเพื่อน เด็กวัยรุ่นที่มีความคิดวิตกกังวลในเรื่องรูปร่างลักษณะอย่างมากนี้อาจนำไปสู่โรค Anorexia Nervosa หรือโรค Bulimia Nervosa ได้ ปัญหาความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายนี้เป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนมากเป็นพิเศษสำหรับเด็กวัยรุ่น เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่เด็กกำลังแสวงหาความภาคภูมิใจในตนเอง ความชื่นชอบจากเพื่อน

จากสังคม จากเพศตรงข้าม ปัญหาในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางอารมณ์และจิตใจของวัยรุ่นอย่างมาก การช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีปัญหาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกายนี้ ผู้ปกครอง ครู- อาจารย์ ควรให้ความเข้าใจ ให้ความอบอุ่นทางด้านจิตใจ ช่วยส่งเสริมให้เด็กในวัยรุ่นมีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย แนะนำการดูแลสุขภาพอนามัยของร่างกาย ส่งเสริมให้เด็กมีกิจกรรมที่ตนถนัด เช่น เล่นกีฬาเพื่อเบี่ยงเบนความวิตกกังวลเรื่องรูปร่างหน้าตา ไม่วิพากษ์วิจารณ์ลักษณะด้อยของเด็กต่อหน้าบุคคลอื่น เป็นต้น พัฒนาการทางอารมณ์

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ วัยรุ่นอยู่ในขั้นพอใจในการรักเพศตรงข้าม (genital stage) ความพึงพอใจและความสุขต่างๆ เป็นแรงขับมาจากภาวะทางเพศ เริ่มสนใจเพศตรงข้าม มีแรงจูงใจที่จะรักผู้อื่น ต้องการอิสระจากพ่อแม่มากขึ้น เด็กชายจะเลียนแบบพ่อ เด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ (ทิพย์ภา เชษฐไชยลิต, 2541)

พัฒนาการทางด้านอารมณ์

อารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย อ่อนไหวง่าย เจ้าอารมณ์ มีอารมณ์รุนแรง การควบคุมอารมณ์ยังไม่สู้ดี บางครั้งเก็บกด บางคราวมั่นใจสูง บางครั้งพลุ่งพล่าน ลักษณะอารมณ์เหล่านี้เรียกกันว่า พายุบุแคม (Storm and stress) (สุชา จันทน์อม, 2536 ; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2538) เพราะลักษณะอารมณ์แบบนี้จึงมีความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้ง่าย ทำให้วัยรุ่นจึงคิดว่าผู้ที่เข้าใจตนเองดีที่สุดในวัยเดียวกัน เนื่องจากมีความคิดเห็นที่เป็นไปทางเดียวกัน ยอมรับกันและกัน การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นนี้มีผลมาจากหลายปัจจัยประกอบกัน เช่น การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การปรับพฤติกรรมการแสดงออกจากการเป็นเด็ก เข้าสู่การเรียนรู้บทบาทของการเป็นผู้ใหญ่ สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

ปัญหาทางอารมณ์

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายมีผลกระทบต่ออารมณ์ของเด็กวัยรุ่น อย่างมาก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีภาระกิจอื่นๆค่อนข้างมากจนลืม ไปว่าบุตรหลานกำลังเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ทำให้ไม่มีการเตรียมตัวมาก่อนล่วงหน้า เด็กบางคนมีพัฒนาการทางเพศเร็วก่อนวัย หรือบางคนอาจช้ากว่าวัย ความคิดของเด็กเองที่คิดว่าตัวเองมีความแตกต่างจากเพื่อน มีปมด้อยเรื่องรูปร่างหน้าตา ทำให้เด็กยอมรับตัวเองไม่ได้ ส่งผลเกิดปัญหาทางด้านอารมณ์ มีภาวะเครียด เกิดพฤติกรรมซึมเศร้า และอาจก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้เช่น ปัญหาการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น เป็นต้น

การส่งเสริมภาวะทางอารมณ์ ทำได้โดยที่ผู้ปกครองต้องใช้เวลาและมีความอดทนเพื่อที่จะทำความเข้าใจวัยรุ่น เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีอารมณ์มั่นคง แนะนำและส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ และแนะนำวิธีระบายความเครียดที่เหมาะสม

พัฒนาการทางความคิดสติปัญญา

เด็กวัยรุ่นมีการเจริญเติบโตของสมองอย่างเต็มที่ พัฒนาการทางด้านความคิดสติปัญญาเป็นไปอย่างรวดเร็วสามารถเข้าใจเรื่องที่ เป็นนามธรรมได้ มีความคิดกว้างไกล พยายามแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มีจินตนาการมาก มีความเชื่อมั่นในความคิดของตนอย่างมาก

พัฒนาการทางความคิดตามแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget, 1958 cited in Lefrancois, 1996) เด็กวัยรุ่นพัฒนาความคิดจากความคิดแบบรูปธรรม (concrete) มาจากวัยเด็กมาสู่กระบวนการพัฒนาความคิดแบบเป็นเหตุผล เป็นรูปแบบชัดเจน (Cognitive thought phase หรือ Formal operation period) ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลโดยไม่ใช้วัตถุเป็นสื่อ มีการคิดแบบใช้ตรรกะจากเงื่อนไขที่กำหนด การคิดแบบใช้เหตุผลเชิงสัดส่วน การคิดแบบแยกตัวแปรเพื่อสรุปผล การคิดแบบใช้เหตุผลสรุปเป็นองค์รวม คาดการณ์อนาคตได้โดยมองย้อนอดีต (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2538 ; ทิพย์ภา เชษฐ์เชาวลิต, 2541)

ความคิดแบบตัวเองเป็นศูนย์กลางในวัยรุ่น (Adolescent egocentrism) คือจะคิดว่าพฤติกรรมของตนถูกเฝ้ามองจากบุคคลอื่น ให้ความใส่ใจอย่างมากต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ของบุคคลอื่น (The Imagination Audience) โดยเฉพาะในเรื่องการแต่งกาย ทรงผม และรูปร่างของตน วัยรุ่นมักคาดหวังว่าสิ่งที่ตนแสดงออกว่าสนใจ ชอบ บุคคลอื่นจะต้องรู้สึกเช่นนั้นด้วย และวัยรุ่นมีความคิดฝัน มีจินตนาการว่าตนเป็นคนเก่ง (hero) และมีโลกส่วนตัว (The Personal Fable)

พัฒนาการด้านเหตุผลเรื่องศีลธรรมจรรยา (Moral reasoning) ทฤษฎี พัฒนาการด้านศีลธรรมจรรยาของโคลเบอร์กซ์ (Kohlberg's Level of Morality) (Kohlberg 1969 ; 1980 cited in Lefrancois, 1996 ; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2538) ระดับการพัฒนาการด้านศีลธรรมจรรยามี 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ระดับที่ 1 ก่อนมีศีลธรรมจรรยา (Preconventional)

ขั้นตอนที่ 1 เชื่อฟัง ทำสิ่งที่ดี ทำตามกฎเกณฑ์เพราะกลัวถูกลงโทษ

ขั้นตอนที่ 2 ทำสิ่งที่ดี ทำตามกฎเกณฑ์เพื่อหวังได้รับรางวัลและการชื่นชม

ระดับที่ 2 มีศีลธรรมจรรยา (Conventional)

ขั้นตอนที่ 3 เป็นเด็กดี ได้รับการยอมรับจากบิดามารดา ครู กลุ่มเพื่อน และสังคม

ขั้นตอนที่ 4 ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม

ระดับที่ 3 หลังมีศีลธรรมจรรยา (Postconventional)

ขั้นตอนที่ 5 ตระหนักถึงสิทธิของบุคคล กฎระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม

ขั้นตอนที่ 6 ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม

วัยรุ่นถูกจัดอยู่ในพัฒนาการระดับที่ 2 ขั้นตอนที่ 3 ถึงขั้นตอนที่ 4 คือมีศีลธรรมจรรยาซึ่งพัฒนามาจากในวัยเด็ก โดยเด็กวัยรุ่นจะเป็นเด็กดี “Good – boy , nice –girl” เพื่อได้รับการยอมรับจากบิดามารดา ครู กลุ่มเพื่อนและสังคม จะพัฒนาศีลธรรมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ต่อไป เด็กวัยรุ่นบางคนอาจมีพัฒนาการด้านศีลธรรม

จรรยา ก้าวหน้าไปอีกในขั้นตอนที่ 5 ก็ได้ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่มีพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาในระดับที่แตกต่าง กัน บางคนแม้เป็นผู้ใหญ่ก็อาจพัฒนาได้เพียงระดับต้นเท่านั้น

ปัญหาด้านความคิดสติปัญญา

ในวัยรุ่นช่วงอายุประมาณ 12 – 13 ปี เด็กอาจต้องมีการเปลี่ยนย้ายห้องเรียนหรือเปลี่ยนโรงเรียนจากระดับประถม ศึกษาเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่าในวัยรุ่นหญิงมีปัญหาเรื่องการปรับตัวมากกว่าในวัยรุ่นชาย เนื่องจาก เด็กหญิงเข้าสู่การเป็นวัยรุ่นเร็วกว่าเด็กชาย ทำให้มีการติดกับกลุ่มเพื่อนเดิมมากกว่า ส่งผลให้วัยรุ่นหญิงมีความเครียด มีความเปราะบางเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนมากกว่าวัยรุ่นชาย ทำให้มีผลกระทบต่อการเรียนได้ (Papalia and Olds, 1995) วัยรุ่นช่วงอายุประมาณ 17 – 19 ปี เป็นช่วงปรับเปลี่ยนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาสู่การเรียนระดับอุดมศึกษา วัยรุ่นทั้งหญิงและชายมักมีปัญหาเรื่องการปรับตัวเรื่องการเรียน เรื่องเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ และการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ทำให้มีความเครียดส่งผลให้การเรียนตกต่ำลงได้ และในวัยรุ่นบางกลุ่มมีพฤติกรรมชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบ ไม่ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม ไม่ชอบเข้าเรียน ชอบก่อวุ่น อาจเนื่องจากเด็กอาจมีปัญหาเรื่องสัมพันธภาพในครอบครัวหรืออิทธิพลกลุ่ม เพื่อน ส่งผลให้การเรียนตกต่ำลงได้เช่นกันและอาจทำให้เกิดการสูญเสียความภาคภูมิใจ ในตนเอง มีปัญหาทางอารมณ์ตามมาเช่น อับอายเพื่อนฝูง ครู อาจารย์ และถูกแรงกดดันจากพ่อแม่อีกด้วย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2538)

พัฒนาการทางสังคม

ทฤษฎีพัฒนาบุคลิกภาพของอีริคสัน วัยรุ่นอยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 5 คือ ความมีเอกลักษณ์ประจำตัว หรือความสับสนในบทบาทของตนเอง (identity vs. identity diffusion) เป็นวัยที่พัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง มีจุดมุ่งหมายในชีวิตของตนเอง สังคมของเด็กคือกลุ่มเพื่อน จะยึดแบบจากกลุ่มเพื่อนและบุคคลที่ตรงกับอุดมคติ อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งด้านสัมพันธภาพกับผู้ใหญ่ และเกิดความสับสนทางจิตใจ หากไม่สามารถแก้ไขความสับสนนี้ได้ เด็กจะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพสับสน ไม่มั่นคง

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน วัยรุ่นมีความต้องการในการที่จะเป็นที่ยอมรับของเพื่อนและสังคมรอบ ๆ ตัว มีการรวมกลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีความคิดหรือทำอะไรคล้าย ๆ กัน ช่วยเหลือกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเมื่ออยู่ในกลุ่ม กลุ่มเพื่อนนี้จะมีอิทธิพลมากต่อทัศนคติ ความสนใจ และพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น วัยรุ่นมักมีความคิดว่าความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ไม่มีความสำคัญเท่ากับความเห็นของกลุ่ม และมีความต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับกลุ่มเพื่อนของตนด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศ เมื่อเด็กอายุประมาณ 13 –14 ปี เด็กหญิงเริ่มสนใจเด็กชายและพยายามที่จะเรียกร้องความสนใจจากเด็กชาย แต่เด็กชายยังไม่มีความรู้สึกนี้ เมื่อเด็กชายอายุประมาณ 14–16 ปี จะเริ่มสนใจเพศตรงข้ามและบางคนเริ่มแยกตัวไปสนิทสนมกับเพศตรงข้าม วัยรุ่นหญิงจะฟุ้งฝันเรื่องการแต่งกายอย่างมาก เอาใจใส่เรื่องรูปร่างความสวยงามของหน้าตาเช่นเดียวกันวัยรุ่นชายก็มี พฤติกรรมที่มุ่งให้

วัยรุ่นหญิงสนใจตนเอง เช่น แชนหรือหยอกล้อวัยรุ่นหญิง ในวัยรุ่นที่มีรูปร่างหน้าตาสวย เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนมักจะไม่มีปัญหา แต่ในวัยรุ่นที่มีความคิดว่าตนเองแตกต่างจากเพื่อน มีปมด้อยเรื่องรูปร่างหน้าตา มักจะต้องแสดงพฤติกรรมอื่นให้เป็นที่น่าสนใจของเพศตรงข้ามเมื่อวัยรุ่นชาย และหญิงมีความสนใจซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายเริ่มให้ความสำคัญต่อการแสดงออกของบทบาททางเพศ ความสนใจและความสนิทสนมกับเพื่อนต่างเพศนี้อาจยั่งยืนไปจนกระทั่งมีการแต่ง งานเกิดขึ้นในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

ปัญหาทางด้านสังคมของวัยรุ่น

ปัญหาการขัดแย้งในครอบครัว วัยรุ่นคิดว่าผู้ใหญ่มีความคิดเห็นแตกต่างจากตนเองโดยเป็นความคิดเห็นที่ไม่ เข้ากับยุคสมัยของตน วัยรุ่นยอมรับไม่ได้ที่ผู้ใหญ่ดำเนินสิ่งที่ตนและกลุ่มเพื่อนคิดว่าถูกต้อง และจากการที่วัยรุ่นมักมีอารมณ์รุนแรง มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทำให้เกิดความขัดแย้งกับบุคคลในครอบครัวอย่างมาก วัยรุ่นจึงมักอยู่กับกลุ่มเพื่อนซึ่งวัยรุ่นคิดว่าจะมีความเข้าใจซึ่งกันและ กันอย่างมาก มีความสุขเมื่อได้อยู่ด้วยกัน ไม่ชอบอยู่บ้านเนื่องจากบุคคลในครอบครัวไม่เข้าใจ

ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จากความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศวัยรุ่นที่มีความสนใจซึ่งกันและกัน อาจ มีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่นซึ่งยังไม่มีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรที่จะเกิดมาเนื่องจากยัง อยู่ในวัยเรียน จึงทำให้เกิดปัญหาการทำแท้งผิดกฎหมาย เกิดขึ้น และส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของหญิงวัยรุ่นได้ ถึงแม้ไม่มีการทำแท้งเกิดขึ้น วัยรุ่นหญิงก็ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจอย่างสูงเนื่องจากการกระทำที่ สังคมไม่ยอมรับและทำให้วัยรุ่นหญิงไม่สามารถศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไปได้

ปัญหาโรคทางเพศสัมพันธ์ เช่นเดียวกับกับปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การมีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีความรู้ในการป้องกันตนเองจากการ ตั้งครรภ์หรือการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ทำให้วัยรุ่นชายและหญิงมีโอกาสเป็นโรคได้ เช่น โรคหนองในแท้ หนองในเทียม โรคซิฟิลิส หรือการติดเชื้อ H.I.V เป็นต้น

ปัญหาโสเภณีเด็กวัยรุ่น วัยรุ่นบางคนหรือบางกลุ่มมีความต้องการทางด้านวัตถุหรือเงิน อาจด้วยความต้องการที่จะต้องเหมือนเพื่อนถึงแม้ฐานะทางเศรษฐกิจทางครอบครัว ไม่เอื้ออำนวย มีความต้องการสารเสพติด การเป็นวัยรุ่นชาดรัก การประชดชีวิต ทำให้ต้องกลายเป็นหญิงหรือชายอาชีพพิเศษได้

ปัญหาการใช้สารเสพติด จากการที่วัยรุ่นมีความขัดแย้งกับบุคคลในครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ความอยากรอง อยากรู้อยากเห็น หรืออยากที่จะปฏิบัติตามผู้ใหญ่ที่ตนนิยมชมชอบ ฯลฯ ส่งผลให้วัยรุ่นมีการใช้สารเสพติด เช่น บุหรี่ สุรา จนกระทั่งกลายเป็นการใช้สารเสพติดที่มีอันตรายต่อตนเองอย่างมากและผิดกฎหมาย อย่างเฮโรอีนได้ ในโลกของวัยรุ่นปัจจุบันนิยมการจัดการสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อนและมีการใช้สาร เสพติด เช่น ยา อี ทำให้ขาดการควบคุมตนเอง เกิดปัญหาการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการคาดคิดมาก่อนหรือไม่มีการป้องกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การติดโรคทางเพศสัมพันธ์ การเป็นหญิงชายอาชีพพิเศษ หรือปัญหาอาชญากรรมตามมาได้

คำแนะนำในการส่งเสริมพัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น

การส่งเสริมพัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น ผู้ที่เป็นวัยรุ่นเอง บิดา มารดา อาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดควรร่วมมือเพื่อช่วยเหลือกันให้วัยรุ่นไทย สามารถมีพัฒนาการและการปรับตัวที่ดี สามารถใช้ชีวิตในวัยรุ่นได้อย่างดีและพร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไป (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2538 ; Lefrangois, 1996 ; Santrock, 1996)

1. สถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวมีบทบาทในการประคับประคอง สนับสนุนให้มีการเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ปัจจัยของสถาบันครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการวัยรุ่นคือ ให้การดูแลพัฒนาการทางด้านร่างกาย ให้วัยรุ่นได้รับอาหารที่เป็นประโยชน์ มีการพักผ่อนนอนหลับตามความต้องการของร่างกาย มีการออกกำลังกายที่เหมาะสม และได้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กสนใจ ด้านจิตใจ สภาพแวดล้อมในครอบครัวมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการด้านต่างๆ ของวัยรุ่น บิดา มารดา และผู้ปกครองที่มีบุตรหลานซึ่งกำลังมีการเจริญเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น ควรให้ความสนใจ เข้าใจการเปลี่ยนแปลง และแบ่งเวลาให้กับเด็กมากขึ้น สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการส่งเสริมให้วัยรุ่นสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. สถานศึกษา

โรงเรียนหรือสถานศึกษา ครูอาจารย์มีบทบาทสำคัญในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมในการมีสังคม ร่วมกันของวัยรุ่น การส่งเสริมความรักในหมู่คณะ การเลือกคบเพื่อนที่ดี การเคารพในกฎเกณฑ์ของสังคม รู้จักการให้อภัย การควบคุมอารมณ์รุนแรงด้วยวิธีที่เหมาะสม รวมทั้งการให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงๆ ที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่น ทำให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้อง

3. สถาบันในชุมชน

ชุมชนมีบทบาทในการเป็นแหล่งประโยชน์ที่ดีของวัยรุ่น เช่น สถาบันศาสนาสามารถลดอารมณ์ที่รุนแรงและแปรปรวนง่ายของวัยรุ่น โดยครอบครัว โรงเรียน และวัดควรจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมให้วัยรุ่นได้มี กิจกรรมต่างๆ เช่น การอุปสมบทหมู่ การเรียนพุทธศาสนาในวัดสำหรับศาสนาพุทธ หรือการเรียนพระคัมภีร์ในศาสนาคริสต์และอิสลาม เป็นต้น ในโรงพยาบาล การจัดกิจกรรมโดยการให้นักเรียนได้เข้าไปสังเกตการทำงานในลักษณะการช่วย เหลือเพื่อนมนุษย์ การได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ จะส่งเสริมให้วัยรุ่นได้รู้จักการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่มีความเดือดร้อนได้ รวมทั้งอาจทำให้วัยรุ่นชายได้ตระหนักเห็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการขบขี้ รถที่ไม่ปลอดภัยและการแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง เป็นต้น

4. สื่อสารมวลชน

บทบาทของสื่อมวลชนในโลกปัจจุบันมีมากมาย การเลือกสื่อที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่น ควรได้มีการพิจารณาอย่างดี การสร้างภาพยนตร์ที่มีความรุนแรง ภาพยนตร์ที่มีการใช้สิ่งเสพติดของบุคคลที่อยู่ในความสนใจของวัยรุ่น ภาพยนตร์หรือเพลงที่มีการยั่วเย้าทางกามารมณ์ ท่าเต้นต่าง ๆ ที่มีลักษณะล่อแหลม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ผู้ผลิตสื่อควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงวัยรุ่นที่ดูสื่อเหล่านี้ นี่จะเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมในทางที่ไม่เหมาะสมด้วย

สื่อสารมวลชนยังสามารถจัดกิจกรรมที่ผ่อนคลายความเครียดได้ เช่น มีการจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของสมาชิกใน ครอบครัว การทำกิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เกิดความรัก ความเอาใจใส่ดูแลกันในครอบครัว เป็นการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดีในครอบครัวต่อไป

สรุป วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว มีการเจริญเติบโตของสมองอย่างเต็มที่ มีวุฒิภาวะทางเพศ มีพลังในตัวเองมาก มีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รักกลุ่มเพื่อน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความเข้าใจ และช่วยกันส่งเสริมให้วัยรุ่นได้มีพัฒนาการ สมวัยและให้ความช่วยเหลือในการปรับตัวกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อย่างเต็มที่ เพื่อให้วัยรุ่นสามารถเจริญเติบโตต่อไปอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นกำลังของสังคมต่อไปในอนาคต

พัฒนาการทางจิตสังคม 8 ขั้น ตามทฤษฎีของเอริกสัน (The Eight Stages of Psychosocial Development in Erikson)

สิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม (Cultural) และทางความคิด (Ideational) เข้ามามีอิทธิพลกับพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนจรดวัยผู้ใหญ่ ซึ่งส่งผลต่อความคิดริเริ่ม ความสามารถในการปรับตัว บุคลิกภาพและพฤติกรรมต่างๆ เอริก ฮอมเบอร์เกอร์ เอริกสัน (Erik Homburger Erikson) เป็นนักจิตวิทยาคลินิก เกิดที่ประเทศเยอรมันพบว่าพัฒนาการทางจิตวิทยาของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลง เหมือนกับโครงสร้างทางกายภาพร่างกาย มุมมองของเอริกสันจึงเน้นพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมร่วมกัน นั่นคือ การเจริญเติบโตทางร่างกาย และสิ่งแวดล้อมจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจิตใจ และบุคลิกภาพ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ทฤษฎีของเอริกสันนี้มีพื้นฐานจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ จุดเด่นของเอริกสันคือมุมมองพัฒนาการมนุษย์ตลอดช่วงอายุขัย ซึ่งเอริกสันมองพัฒนาการของบุคคลคนหนึ่งในลักษณะองค์รวม (Wholeness/Holistic) ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสิ้นอายุขัย ซึ่งโมเดลนี้แบ่งพัฒนาการของบุคคลไว้ 8 ขั้น

พัฒนาการทางจิตสังคม (Psychosocial Development Model) 8 ขั้นที่จะกล่าวต่อไปนี้ แบ่งช่วงชีวิตของมนุษย์ จากแรกเกิดถึงประมาณอายุ 80 ปีเป็น 8 ช่วง ตามการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และสมอง จากวัยเด็กจนถึงวัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและช้าลง ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีความคงที่ในวัยผู้ใหญ่ และหลังจากนั้นในวัยผู้ใหญ่ตอนกลางจนถึงวัยชราพัฒนาการในด้านต่างๆ เริ่มเสื่อมถอยลง แต่คงไว้ซึ่งประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงตามขั้นต่างๆ นี้เป็นเสมือนบันไดที่แต่ละบุคคลจะก้าวขึ้นไป การประสบกับปัญหาอุปสรรคเป็นเรื่องปกติ และอาจเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงพัฒนาการ ซึ่งจะเหมือนการเรียนรู้ การรู้จักแก้ไขปัญหา และเผชิญกับวิกฤตในช่วงต่างๆ การประสบกับความล้มเหลวในขั้นหนึ่งๆ จะมิผลกระทบต่อพัฒนาการของบุคคลคนนั้นในขั้นต่อไป ด้วย เช่น การไม่ประสบผลสำเร็จในพัฒนาการขั้นต้นๆ จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากกลุ่มปกติ ตัวอย่างพฤติกรรม เช่น การเรียน และการเข้าสังคมของบุคคล ในช่วงวัยเด็กตอนต้นประสบปัญหา ส่งผลให้เกิดปัญหาพฤติกรรมต่างๆ ในช่วงวัยรุ่น และเกิดปัญหาอุปสรรคการใช้ชีวิตในช่วงวัยผู้ใหญ่ตามมาเช่นกัน

รูปแบบพัฒนาการทางจิตสังคมของแอร์คสันมี 8 ขั้น โดยขั้น 1 ถึงขั้น 4 เป็นช่วงของการสั่งสมประสบการณ์ และการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ในขั้น 5 เป็นเรื่องการปรับตัวเพื่อแสวงหาอัตลักษณ์ และขั้น 6 ถึงขั้น 8 เป็นการนำเอาอัตลักษณ์ไปใช้ โดยมีรายละเอียดตามขั้นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ความรู้สึกไว้น้อยเชื่อใจ กับ ความไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust)

พัฒนาการขั้นแรกจะเกิดขึ้นในช่วงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงขวบปีแรก ในช่วงนี้ทารกจะมีความสุขความพึงพอใจบริเวณปาก และกิจกรรมเกี่ยวกับการกลืนกิน ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปีแรกของชีวิต ทารกที่อยู่ในครรภ์มารดา จะได้รับการตอบสนองที่เพียงพอ อยู่ใญ่ในอุณหภูมิที่เหมาะสม รับประทานอาหารผ่านทางสายรก อยู่ในภาวะสงบเงียบ ทำให้ทารกมีความพึงพอใจรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ต่อมาเมื่อทารกคลอดจากครรภ์มารดาจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ การกลืนกินทางปาก การขับถ่ายทางทวารหนัก การได้ยินเสียง และอื่นๆ

ในขั้นนี้หากมารดาให้ความรักและการดูแลแก่ทารกอย่างสม่ำเสมอ ตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานทางกายและทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง (เช่น เมื่อทารกหิวก็ได้อิ่ม ได้รับการสัมผัสคลำด้วยความรัก ทนุถนอม ได้นอนหลับอย่างสงบพอเพียง เมื่อขับถ่ายก็ได้รับการดูแลความสะอาด) จะทำให้ทารกพัฒนาความรู้สึกไว้น้อยเชื่อใจขั้นพื้นฐาน (Basic Trust) ต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จของพัฒนาการในขั้นแรกสังเกตได้จากการที่ทารกไม่มีความวิตกกังวล มากจนเกินไป หรือไม่มีอารมณ์รุนแรง เช่น การแสดง พฤติกรรมร้องไห้โยเยโดยไม่สมเหตุผล หรือแสดงความโมโหหงุดหงิด เพื่อเรียกร้องความสนใจ เมื่อมารดาหรือผู้ดูแลคลาดสายตาไปการที่ทารกสามารถอยู่ตามลำพังในระยะเวลา สั้นๆ เมื่อเวลา ที่มารดาหรือผู้ดูแลผลจากทารกไปเพื่อทำธุระอื่นๆ ลักษณะดังกล่าวแสดงว่า ทารกเริ่มมีความรู้สึกมั่นคงและไว้วางใจ มีความมั่นใจว่ามารดาหรือผู้ดูแลจะกลับมาดูแลเช่นเดิม ถือเป็นจุดพื้นฐานเริ่มต้นของการพัฒนาอัตลักษณ์ (Ego Identity) ของบุคคลซึ่งจะเกิดขึ้นชัดเจนในช่วงวัยรุ่น

ทารกน้อยที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่ดี จะสร้างความไว้น้อยเชื่อใจต่อบุคคลรอบข้างและสภาพแวดล้อม มีความเชื่อมั่นและความหวังในการเริ่มต้นพัฒนาการแห่งชีวิตในอนาคต เมื่อชีวิตพวกเขาจะต้องเผชิญกับปัญหา หรือความกดดัน เขาก็จะมีความเข้มแข็งในการฝ่าฟันปัญหา ซึ่งเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ทางบวกในช่วงต้นของชีวิตนั่นเอง

สำหรับทารกที่มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจเกิดขึ้นถือเป็นความล้มเหลว ของพัฒนาการขั้นแรกนี้ในตัวบุคคลคนนั้น ความไม่ไว้วางใจอาจมาจากมารดาหรือผู้ดูแลมีปฏิกิริยาตอบสนองไม่เหมาะสมต่อ ความต้องการของทารก การห่างเหิน หรือปฏิเสธบุตร รวมทั้งมารดาที่มีลักษณะพึงพาไม่ได้ หรือมารดาที่เลี้ยงดูทารกด้วยความหงุดหงิด โกรธ ทารกจะแสดงพฤติกรรมเรียกร้องมากเกินไปอย่างไม่มีเหตุผล หรืออาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในลักษณะอื่นๆ และพัฒนาความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม ไม่เข้าใจสิ่งแวดล้อม ไม่ไว้วางใจผู้อื่นในพัฒนาการขั้นต่อไป

พัฒนาการทางด้านร่างกาย

มีการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว มีการเคลื่อนไหวระยะแรก เป็นไปโดยปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive - ปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าแบบอัตโนมัติ เช่น การกระพริบตา การกระตุก น้ำลายไหล เป็นต้น) แล้วค่อย ๆ หายไป ต่อมาจะพัฒนาเป็นการเคลื่อนไหวของร่างกาย รวมทั้งการเคลื่อนไหวที่มีจุดมุ่งหมายมากขึ้น ทารกจะสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายได้มากขึ้น จากการที่ทารกสามารถชันคอ ค้ำตัว ลูกขึ้นนั่ง คลานเข้า ยึดเกาะสิ่งตัวเพื่อยืนขึ้นเอง การเกาะเดินจนในที่สุดสามารถลุกขึ้นยืนได้เอง

พัฒนาการทางด้านภาษา

ทารกแรกเกิด แสดงความต้องการให้ผู้เลี้ยงดูเข้าใจ ด้วยการร้องไห้ 2 เดือน ฟังเสียงคุ้ย หันหาเสียง เปล่งเสียงอ้อแอ้ 4 เดือน เปล่งเสียงได้ยาวขึ้น ส่งเสียงอ้อแอ้โต้ตอบ เมื่อรู้สึกพอใจจะส่งเสียงเอิ๊กอ๊ากในลำคอ 6 เดือน หันหาเสียงเรียก ส่งเสียงหลายเสียง 9 เดือน ฟังรู้ภาษา เข้าใจสีหน้า ท่าทาง เลียนเสียงพยัญชนะแต่ไม่มีความหมาย และ 12 เดือน เรียกพ่อแม่/ พูดคำโดดที่มีความหมาย 1 คำ ทำท่าตามคำบอกที่มีท่าทางประกอบได้

พัฒนาการทางด้านความคิด

สำหรับพัฒนาการทางด้านความคิดนั้นจะกล่าวถึงแนวคิดของเพียเจท์ (Piaget) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ โดยพัฒนาการทางความคิดในระยะทารกนั้นเป็นระยะของ Sensori-motor Operation (แรกเกิด – 2 ปี) และแบ่งลำดับขั้นพัฒนาการเป็น 6 ระยะ เมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการในช่วงแรกตามทฤษฎีของแอร์คสัน ซึ่งอยู่ในช่วงอายุขวบปีแรก จะเทียบกับแนวคิดของเพียเจท์ได้ 4 ระยะคือ

ระยะ 0 – 2 เดือน (Reflexive) พฤติกรรมต่างๆ เป็นปฏิกิริยาสะท้อน (ปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าแบบอัตโนมัติ เช่น การกระพริบตา การกระตุก น้ำลายไหล เป็นต้น)

ระยะ 1 – 4 เดือน (Primary circular reaction) ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งกระตุ้นการเคลื่อนไหวของเด็ก เด็กจะทำซ้ำ ๆ แต่ยังไม่มีความมุ่งหมาย สนใจการเคลื่อนไหว ไม่ใช่สนใจผลของการเคลื่อนไหว

ระยะ 4 – 9 เดือน (Secondary circular reaction) เริ่มมีความตั้งใจทำพฤติกรรมการเคลื่อนไหว และสนใจผลของพฤติกรรมนั้น ๆ

ระยะ 9 – 12 เดือน (Coordination of secondary reaction) เริ่มแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ ได้ ใช้พฤติกรรมในอดีตที่ผ่านมาช่วยแก้ปัญหา สามารถแยกสิ่งที่ต้องการออกจากสิ่งที่ไม่ต้องการ สามารถเลียนแบบการเคลื่อนไหว

ในขั้นนี้ทารกจะมีการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว ในขณะที่พัฒนาการทางความคิดเป็นแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และมักเป็นปฏิกิริยาสะท้อน

ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเอง กับ ความละอายและสงสัย (Autonomy vs. Shame and Doubt)

ในพัฒนาการขั้นที่ 2 เกิดขึ้นระหว่างขวบปีที่ 2 – 3 ของชีวิต พัฒนาการในขั้นนี้เด็กจะมีพัฒนาการทางร่างกาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมากขึ้น และเริ่มที่จะเรียนรู้การควบคุมส่วนต่างๆ ของร่างกาย เคลื่อนไหวร่างกายอย่างเป็นอิสระมากขึ้น สามารถที่จะเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และเริ่มสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เด็กในวัยนี้จะเริ่มฝึกหัดการขับถ่าย การควบคุมกล้ามเนื้อหูรูด

ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง (Sense of Autonomy) และการควบคุมตนเอง (Self Control) จะเกิดขึ้นได้ถ้าผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม มีความมั่นคงอดทน ให้โอกาสเด็กได้ทำสิ่งต่างๆ ตามความปรารถนาของตนเองโดยอยู่ในการดูแลของผู้ ปกครอง (เช่น การเคลื่อนไหว การเดิน การปีนป่าย การหยิบจับสิ่งของอย่างเป็นอิสระ โดยที่ผู้ปกครองไม่แสดงท่าทีตื่นตระหนก หรือกังวลมากเกินไป) จะทำให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ผลดีอีกประการคือ เด็กจะพัฒนาความรู้สึกมุ่งมั่น (Will) ซึ่งหมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจแน่วแน่ในการเลือก และในการยับยั้งตนเอง เด็กจะกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและกล้าที่จะตัดสินใจมากขึ้น รวมทั้งมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ในทางตรงข้ามหากผู้ปกครองปล่อยปละละเลย ดูว่า หรือเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป เด็กจะรู้สึกละอาย สงสัยในความสามารถของตนเอง ไม่มั่นใจในการแสดงความคิดเห็น ไม่มั่นใจว่าจะควบคุมชีวิตตนเองได้ ผลกระทบหนึ่งที่น่าจะเกิดขึ้นคือทำให้เด็กมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ขาดความเชื่อมั่น วิตกกังวล หวาดระแวงสงสัย หรือมีพฤติกรรมย้ำทำ นอกจากนี้ บุคคลที่ได้รับการพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง และการควบคุมชีวิตตนเองอย่างเหมาะสม เมื่อโตขึ้นเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่จะสนับสนุน และเชื่อมั่นสถาบันทางกฎหมายของสังคม มีความเคารพและอยู่ภายใต้กฎหมายของสังคม

พัฒนาการทางด้านร่างกายและภาษา

เด็กเป็นอิสระทางกาย (Physical Independence) มากขึ้น สามารถเดินวิ่งได้เอง สำรวจสิ่งแวดล้อมได้ เด็กเริ่มพูดเป็นคำ ๆ ได้มากขึ้น เข้าใจคำสั่งและภาษาท่าทางมากขึ้น เมื่ออายุ 2 ปี พูด 2 – 3 คำต่อกันได้อย่างมีความหมาย

พัฒนาการทางด้านความคิด

พัฒนาการทางความคิด ระยะ Sensori-motor ของ Piaget ระยะ 12 – 18 เดือน (Tertiary Circular Reaction) เริ่มมีพฤติกรรมลองผิดลองถูก (Trail & Error) สนใจผลที่เกิดขึ้น เป็นตัวของตัวเอง เริ่มมีความเข้าใจวัตถุภายนอก รับรู้การคงอยู่ของวัตถุแม้เมื่อวัตถุนั้นถูกปิดบัง หรือซ่อนลับตาไป หรือถูกเคลื่อนย้ายไปที่อื่น (Object Permanence) ระยะ 18 – 24 เดือน เริ่มมีความคิด จินตนาการ มีความสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ แต่ยังเป็นลักษณะลองผิดลองถูกอยู่ (Invention of new means through mental combination)

ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt)

พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 3 – 5 ปี เด็กวัยนี้ร่างกายมีความสามารถและช่วยตัวเองได้มากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังอยู่ในวงจำกัด การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับเด็กในช่วงวัยนี้ทำได้โดยให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ท้าทายความสามารถของเขา รวมทั้งสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนผลักดัน และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กได้

ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศ มาตรฐานทางศีลธรรมและการควบคุมอารมณ์ ครอบครัวยังเป็นแหล่งชี้แนะถึงสิ่งต่างๆ ในสังคมให้แก่เด็ก เด็กเริ่มสร้างบุคลิกภาพและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจากการได้มีกิจกรรมและ ประสบการณ์ร่วมกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว การอบรมสั่งสอนโดยพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวยังช่วยให้เด็กได้ซึมซาบเข้าไป เป็นการรู้สำนึกผิดชอบชั่วดีในความคิด และแสดงออกในพฤติกรรมของเด็ก การเรียนรู้ที่เด็กจะได้รับจากตัวแบบ (Role Model) ในครอบครัว โดยมีตัวแบบเป็นตัวอย่าง และให้ข้อมูลแก่เด็ก เพื่อเรียนรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังนั้นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงสามารถสร้างขึ้นโดยการเรียนรู้จากบุคคลใน ครอบครัว และรวมถึงแนวความคิดค่านิยมของสังคม ในระยะนี้ครอบครัวมีบทบาทอย่างยิ่งในการปลูกฝังความรู้สึกผิดชอบชั่วดีให้แก่เด็ก การสร้างความสัมพันธ์ในระยะนี้จะเริ่มด้วยความสัมพันธ์ระหว่างแม่-เด็ก ต่อมาพ่อเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และเมื่อสังคมของเด็กกว้างขวางขึ้นเด็กจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เด็กเริ่มเป็นตัวของตัวเอง เด็กที่มีประสบการณ์มากจะสามารถช่วยเหลือตัวเองได้มาก เด็กที่ไม่สามารถพัฒนาผ่านขั้นความคิดริเริ่มไปได้จะเกิดความรู้สึกผิด และไม่กล้าที่จะเป็นผู้ริเริ่ม เนื่องจากเกิดความกลัวว่าจะทำผิดพลาดอีก

พัฒนาการของเด็กเป็นความรับผิดชอบร่วมกันทั้งเด็ก พ่อแม่ และชุมชน การได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในสังคมจะเป็นการช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ค่านิยมของสังคมให้แก่เด็กได้ทีละน้อย โดยมีผู้ใหญ่ช่วยกันประคับประคองให้เด็กพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์ได้ เด็กวัยนี้ควรได้รับโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถอย่างอิสระ เช่น การเล่น การคิด การประดิษฐ์ การจินตนาการต่างๆ และควรได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ซึมซับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และหลักศีลธรรมจรรยา หากเด็กวัยนี้ได้รับการจำกัดในการทำกิจกรรมหรือถูกตำหนิเมื่อคิดและทดลองทำสิ่งต่างๆ จะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดคัดค้านหรือความรู้สึกผิดเกิดขึ้นเนื่องจากเขาไม่สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้สำเร็จตั้งใจและถูกกลั่นแกล้งหรือขัดขวางความสามารถของตนเอง ทำให้ความรู้สึกผิดเกิดสะสมในตัวเด็กและมีผลให้เด็กขาดความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการทางด้านร่างกายและภาษา

เด็กวัยนี้สามารถเดิน วิ่ง กระโดดโลดเต้นได้ เด็กจะมีทัศนคติไปในทางที่ดี ถ้าได้ทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีอิสระ ได้ใช้ความคิดและพลังงานของเขา และการได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อม เด็กต้องการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ในระยะแรกๆ ของขั้นนี้เด็กจะมีความกระตือรือร้นและเริ่มมีความก้าวร้าวเกิดขึ้น เพื่อจะเอาชนะลักษณะพฤติกรรมของเด็กวัยนี้จะแตกต่างกันไปตามเพศ และในที่สุดจะพัฒนาเป็นบุคลิกภาพที่แสดงถึงความ เป็นชายและหญิงอย่างเห็นได้ชัด รูปแบบพฤติกรรมของเด็กชาย เด็กชายจะชอบกระโดดโลดเต้น ต้องการมี

ความรู้ใหม่ๆ และชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การไม่สามารถอยู่นิ่งๆ อาการกระวนกระวาย การจุ๋มจิ๋มถึงตัวบุคคล ในขณะที่เด็กหญิง รูปแบบที่แสดงออกมาจะเริ่มต้นคล้ายกับหญิงสาวทั่วไป เช่น มีเสน่ห์ น่ารัก มีทิ่ทำขวยเขิน เข้ายวน จนถึงขั้นที่แสดงออกถึงความสงบเสถียรซึ่งเป็นลักษณะของสาว ๆ ทั้งหมดนี้เป็นการเริ่มต้นที่แสดงออกถึงเพศแม่ เด็กหญิงเริ่มมีบทบาทของความเป็นแม่ต่อไปในรูปของท่วงท่าการพูดคุย การแสดงออกต่าง ๆ ในสังคมจะสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมต่างๆ รวมถึงอุปนิสัยส่วนลึกที่จะยอมรับใครเข้ามาร่วมเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นธรรมชาติของเด็ก สภาพแวดล้อมของครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการแสดงออกของเด็กเป็นอย่างมาก เมื่อเด็กผ่านช่วงนี้ไป ความสนใจเรื่องเพศจะเปลี่ยนจากความสนใจในบุคคลอื่นเป็นการค้นหาสิ่งใหม่ๆ ให้กับตัวเอง

เด็กมีความสามารถทางภาษาและสามารถใช้ได้ดีขึ้นกว่าเดิม ชอบพูดและตั้งคำถามถึงสิ่งต่างๆ รอบตัว และมีจินตนาการทางความคิดต่างๆ ในขณะที่กำลังทำกิจกรรมนั้นๆ เด็กในช่วงนี้กำลังเรียนรู้ในสิ่งแปลกใหม่ ผู้ใหญ่ควรปล่อยให้เด็กได้พูดถาม และทำกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระภายในขอบเขตความสามารถ และจินตนาการของเขา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดถึงการใช้ภาษาจะช่วยให้เด็กเกิดความคิดในการวางแผน และการริเริ่มทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เขาต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป เด็กก็จะมีความคิดริเริ่ม แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ใหญ่คอยเข้มงวด ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ซักถาม หรือตำหนิว่าพฤติกรรมที่เขาแสดงออกอยู่ตลอดเวลา เขาก็จะรู้สึกผิด และไม่กล้าแสดงออกเมื่อคิดจะทำสิ่งใด

ขั้นที่ 4 ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย (Industry vs. Inferiority)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 6 – 12 ปี ช่วงวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่เด็กมีความเจริญเติบโตและมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้นยิ่งกว่าในวัยเด็กตอนต้นและวัยเด็กตอนกลาง การแสวงหาสิ่งต่างๆ ทำให้เด็กมีประสบการณ์กับสิ่งใหม่ ๆ รอบตัวเขามากขึ้น เมื่อเขาคิดว่าสิ่งใดที่เขาต้องการเขาจะต้องแสวงหาให้ได้ตามความปรารถนา เนื่องจากในวัยที่ผ่านมาเขาไม่สามารถทำกิจกรรมหลายอย่างได้ เพราะมีผู้ใหญ่คอยบังคับและควบคุม เด็กในวัยนี้ต้องการแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่ จุดสำคัญของพัฒนาการระยะนี้คือการได้แสดงออกว่าเขามีความคิด และมีความสามารถเหมือนผู้ใหญ่คนอื่นๆ เช่นกัน ในช่วงอายุนี้บุคคลรอบข้างควรช่วยชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตเพราะเป็น ระยะที่พวกเขาเริ่มได้ตรึงถึงอนาคต การที่ได้พิสูจน์ว่ามีความสามารถกระทำสิ่งต่างๆ ในขอบเขตของเขาได้อย่างเหมาะสม ทำให้เด็กในวัยนี้มีความเชื่อมั่นว่าเขาจะ ประสบความสำเร็จในอนาคต

พัฒนาการทางร่างกาย

การเจริญเติบโตด้านร่างกายของเด็กวัยนี้มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป อย่างช้า ๆ สม่ำเสมอ มีการเปลี่ยนแปลงของกล้ามเนื้อและระบบประสาทซึ่งทำงานประสานกันได้ดีขึ้น การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของอวัยวะภายในเกือบทุกระบบ การเปลี่ยนแปลงด้านน้ำหนัก การเจริญเติบโตของกระดูกและฟัน และการขยายออกของร่างกายซึ่งเปลี่ยนไปในด้านส่วนสูงมากกว่าส่วนกว้าง โดยความสูงจะเพิ่มขึ้น 2 – 3 นิ้วต่อปี สัดส่วน

ร่างกายใกล้เคียงผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กผู้หญิงจะมีการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกายและวุฒิภาวะเร็วกว่าเด็กผู้ชาย ประมาณ 1 – 2 ปี จากลักษณะการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายดังกล่าว ทำให้เด็กวัยนี้เริ่มให้ความสนใจกับรูปร่างหน้าตา มีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องราวทางกายของเพศตรงข้าม อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นทุกด้านของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะทางพันธุกรรม การเลี้ยงดูเอาใจใส่จากครอบครัว และตัวเด็กเอง เช่น รูปแบบการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายที่เหมาะสม การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์แข็งแรง

พัฒนาการทางอารมณ์

พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้คือ การมีความคิดละเอียดอ่อนมากขึ้น สามารถเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น ควบคุมอารมณ์ของตนได้ เรียนรู้ที่จะแสดงอารมณ์ได้เหมาะสมในรูปแบบที่สังคมยอมรับได้ เด็กวัยนี้สามารถควบคุมและระงับความโกรธได้ดีขึ้น ไม่มีลักษณะของการโกรธง่ายและหายเร็ว พัฒนาการการแสดงออกจะเปลี่ยนไป จากเดิมที่แสดงออกด้วยการร้องไห้ดื้อกับพื้นเสียงดัง ทิ้งตัวลงนอนเมื่ออยากได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ จะเปลี่ยนเป็นการคิดแค้นในใจแต่ไม่ทำจริงดังที่คิด หรือการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่ไม่พึงพอใจในทันที ไม่มีพฤติกรรมแบบต่อสู้โดยใช้กำลัง ด้านความรักเด็กวัยนี้แสดงออกด้วยการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดี จะระมัดระวังไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจหรือกระทบกระเทือนใจ โดยเฉพาะขณะอยู่ในกลุ่มเพื่อน หรือในสังคม เขาต้องการความรัก ความอบอุ่นมั่นคงในครอบครัวและหมู่คณะ นอกจากนี้เด็กจะเลิกกลัวสิ่งที่ไม่มีความจริง พิสูจน์ไม่ได้ อารมณ์กลัวของเด็กวัยนี้เกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ได้รับมา สิ่งที่เกิดวัยนี้กลัวมากที่สุดคือ กลัวการไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม กลัวไม่มีเพื่อน ไม่ชอบการแข่งขัน ไม่ต้องการเด่นหรือด้อยกว่ากลุ่ม ชอบการยกย่องแต่ไม่ชอบการเปรียบ-เทียบ นอกจากนี้เด็กยังกลัวอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนและบุคคลที่รัก การตอบสนองความกลัวจะเป็นลักษณะการต่อสู้ การถอยหนี และการทำตัวให้เข้ากับสิ่งนั้นๆ ความกลัวของเด็กจะเริ่มลดลงเรื่อยๆ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เด็กจะเปลี่ยนจากความกลัวเป็นความกังวลเรื่องรูปร่างของตนเองแทน คือ กังวลจากความต้องการให้ตนมีรูปร่างที่แข็งแรงในเด็กชาย หรือมีรูปร่างหน้าตาสวยงามในเด็กหญิง

อย่างไรก็ตาม เด็กวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเร็ว บางครั้งทำตัวเป็นผู้ใหญ่ บางครั้งทำตัวเป็นเด็ก ความขัดแย้งทางอารมณ์จึงเกิดขึ้นได้เสมอ พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้จึงขึ้นอยู่กับลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้สึกมั่นคงของเด็กต่อไป

พัฒนาการทางด้านความคิดและสังคม

เด็กจะสนใจในสิ่งต่างๆ แล้วพยายามดัดแปลงให้มาสู่แบบฉบับของเขา ความสามารถในการเลียนแบบจะปรากฏออกมาในรูปของ การเรียนรู้ภายในขอบเขตความสามารถของตนเอง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคม เด็กจะมองเห็นว่าพ่อแม่เป็นตัวแทนของสังคม เป็นแบบอย่างแก่เขา แต่เขายังต้องการตัวแบบอื่นๆ เพื่อการเปรียบเทียบด้วย เช่น เพื่อนของพ่อแม่ และพ่อแม่ของเพื่อน เป็นบุคคลสำคัญที่ใหม่สำหรับเขา นอกจากนี้เพื่อนบ้าน เพื่อนในโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญทางสังคมที่เขาจะพิจารณา และคนแปลกหน้ากลายเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับเขา เด็กหญิงและเด็กชายจะแสวงหาผู้ใหญ่และบุคคลอื่นๆ เพื่อการ

วิเคราะห์ เขาคิดว่าพ่อแม่ยังไม่สมบูรณ์พอที่เขาจะเลียนแบบได้ครบทุกด้าน ในโลกของเด็กก็มีการสมมติตำแหน่งต่างๆ ที่สำคัญเหมือนผู้ใหญ่ เด็กมีความนับถือตนเองเป็นเกณฑ์เพื่อวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตน เด็กจะแสวงหาตัวแบบจากครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษออกไป ทางด้านการปรับตัวของเด็กในสังคม เด็กจะมีการยอมรับตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้โรงเรียน กลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกันและกลุ่มบุคคลทางศาสนา จะมีส่วนช่วยสนับสนุนการปรับตัวของเด็กได้เป็นอย่างดี ในช่วงวัยนี้เด็กเริ่มเปลี่ยนความผูกพันจากครอบครัวไปสู่สถาบันอื่นในสังคม

พัฒนาการระยะนี้จะมีผลต่อระยะวัยรุ่น โดยทั่วไปเด็กวัยรุ่นมักต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ชอบทำกิจกรรมต่างๆ สูงกว่าความสามารถตามการรับรู้ของตนเอง เป็นการทดลอง และเรียนรู้ศักยภาพ ของตนเอง ในขณะที่เดียวกันความกลัวความผิดพลาดหรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้น ก็เป็นแรงผลักดันให้เขาพยายามทำกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จ เด็กวัยรุ่นจะพยายามเอาชนะ เพื่อความสำเร็จซึ่งเป็นแนวทางไปสู่ความเชื่อมั่นในตัวเองเมื่อเขาเติบโต เป็นผู้ใหญ่ กล่าวได้ว่าเด็กวัยรุ่นมีพลังอย่างเพียบพร้อมที่จะปรับตัวเพื่อความสำเร็จในการทำงาน มีความขยันขันแข็ง พยายามคิดทำ คิดผลิตสิ่งต่างๆ ให้เหมือนผู้ใหญ่ด้วยการทุ่มเททั้งกำลังกาย และกำลังใจ การได้รับคำชมเชย เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ และมีความมานะพยายามมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กไม่ได้รับความสนใจ หรือผู้ใหญ่แสดงออกว่าสิ่งที่เขาทำเป็นเรื่องน่ารำคาญ เขาก็จะรู้สึกต่ำต้อย

การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

แนะนำในเรื่องการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

แนะนำเรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้ เด็กควรได้รับสารอาหารครบทุกหมู่ในปริมาณที่เพียงพอ สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือเด็กวัยนี้มักสนใจการเล่นกับเพื่อนมากกว่าเรื่อง การรับประทานอาหาร

การส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ

แนะนำเรื่องการรู้จักตนเอง การมองตนเองตามความเป็นจริง ด้วยการบริหารจิตใจ การทำสมาธิ การเสียสละเพื่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

ฝึกการผ่อนคลายความเครียดในลักษณะต่างๆ เช่น การผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกาย จินตภาพบำบัด หรือการทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น ฟังเพลง เล่นดนตรี อ่านหนังสือที่ชอบ วาดภาพ เป็นต้น

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

แนะนำเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม ให้อภัยการยัดเยียด รู้จักการแพ้ ชนะ และให้อภัย เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลตามสภาพความเป็นจริง เพื่อลดความคาดหวังจากผู้อื่นในทุกๆ ด้านฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งพฤติกรรมทางด้านร่างกาย และคำพูด การจัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดทักษะนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

ขั้นที่ 5 ความเป็นอัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity vs. Role Confusion)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 13 – 20 ปี การแสวงหาอัตลักษณ์ของบุคคล และการเสริมสร้างความรับผิดชอบ ถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัยนี้ ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวมีรากฐานมาจากการอบรมของพ่อแม่ และความรู้สึกไว้วางใจและความมั่นใจในตนเอง องค์ประกอบสำคัญของการสร้างรู้สึกเป็น อัตลักษณ์ และผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเอง ได้แก่ ความเข้าใจในอัตลักษณ์และการแสวงหาสถานภาพทางสังคม ความเข้าใจในอัตลักษณ์ช่วยให้เด็กวัยรุ่นเกิดความเข้าใจในปัญหาต่างๆ และช่วยในการตัดสินใจ วางแผนเรื่องเกี่ยวกับอนาคต เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกคู่ครอง เป็นต้น ในวัยนี้เด็กวัยรุ่นจะเกิดความคิดสงสัยในตัวเอง เช่น การคิดถามตนเองว่า “ฉันคือใคร?” หรือ “ฉันจะทำอาชีพอะไรดี?” เนื่องจากระยะวัยรุ่นเป็นระยะ ที่มี ความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ปัญหาของเด็กวัยรุ่นนี้มักเป็นไปในทำนองที่ว่า ฉันไม่รู้ว่าจะทำอะไร ฉันไม่รู้ว่าจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และฉันไม่รู้ว่าเป็นใคร อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน และความรู้สึกได้รับการยอมรับจากสังคมแวดล้อม ซึ่งรวมถึงกลุ่มย่อยทางวัฒนธรรม และศาสนามีผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นอย่างยิ่ง เด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขึ้น เขาจะแสวงหาตนตามอุดมคติ (Ego – ideal) และค้นหาอัตลักษณ์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบทบาทใหม่ในสังคม เราพบว่าเด็กวัยรุ่นตอนปลายจำนวนมากยังไม่สามารถค้นพบอัตลักษณ์ของตน เด็กวัยรุ่นที่ประสบอุปสรรคในพัฒนาการขั้นนี้จะขาดทักษะที่เหมาะสมในการ แก้ไขสถานการณ์ คือเมื่อเผชิญปัญหามักจะหลบเลี่ยงมากกว่าที่จะแก้ไข ในขณะที่สถานการณ์ หรือปัญหาหนึ่งยัง ไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อปัญหาอื่นๆ ประดังเข้ามา ก็เกิดการสับสน และซับซ้อนของปัญหา กล่าวคือเด็กวัยรุ่นยังไม่มีทักษะที่ดีในการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตามวัยรุ่นแต่ละคนย่อมต้องการเวลาในการเรียนรู้ และปรับตัวเพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่และได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างในสังคม

พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางด้านร่างกายประกอบด้วย การเจริญเติบโต และเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างมาก รวมถึงพัฒนาการอัตลักษณ์ทางเพศที่ชัดเจน ในวัยนี้ ร่างกายของเขามีการผลิตฮอร์โมนเพศ (Sex hormone) และฮอร์โมนของการเจริญเติบโต (Growth hormone) อย่างมากและรวดเร็ว ส่งผลให้ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แขนขาจะยาวขึ้นก่อนจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอื่นประมาณ 2 ปี ในเพศหญิงจะมีไขมันมากกว่าเพศชาย วัยรุ่นชายจะมีพัฒนาการของกล้ามเนื้อมากกว่า ทำให้เพศชายดูแข็งแรงกว่า ระหว่างวัยรุ่นเพศชายและวัยรุ่นเพศหญิงจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเพศที่ต่างกัน อย่างชัดเจน อาทิเช่น วัยรุ่นชายจะเป็นหนุ่มขึ้น เสียงแตก หนวดเคราขึ้น และเริ่มมีฝันเปียก ส่วนวัยรุ่นหญิงจะเป็นสาวขึ้นคือ เต้านมมีขนาดโตขึ้น ไขมันที่เพิ่มขึ้นจะทำให้รูปร่างมีทรวดทรง สะโพกผายออก และเริ่มมีประจำเดือน นอกจากนี้ระดับสติปัญญา ความคิดจะพัฒนาสูงขึ้น คือมีความคิดเป็นแบบรูปธรรมมากขึ้นกว่าวัยก่อนหน้านี้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้นตามลำดับ จนเมื่อพ้นวัยรุ่นแล้วจะมีความสามารถทางสติปัญญาได้เหมือนผู้ใหญ่ แต่ในช่วงวัยรุ่นนี้ เด็กวัยรุ่นอาจขาดความยั้งคิด มีความหุนหันพลันแล่น ซึ่งการวิจัยพบว่า

พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นผลมาจาก การเปลี่ยนแปลงภายในร่างกาย คือการผลิตฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในสมอง และร่างกายของวัยรุ่น

พัฒนาการทางอารมณ์

ในช่วงวัยนี้อารมณ์จะปั่นป่วน เปลี่ยนแปลงง่าย หงุดหงิดง่าย เครียดง่าย โกรธง่าย อาจเกิดอารมณ์ซึมเศร้าโดยไม่มีสาเหตุได้ง่าย อารมณ์ที่ไม่ดีเหล่านี้อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเกรี้ยวกราด มีผลต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต ในวัยรุ่นตอนต้น การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดีนัก บางครั้งยังทำอะไรตามอารมณ์ตัวเองอยู่บ้าง แต่จะค่อยๆ ดีขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น อารมณ์เพศวัยนี้จะมีมาก ทำให้มีความสนใจเรื่องทางเพศ หรือมีพฤติกรรมทางเพศ เช่น การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในวัยนี้ แต่พฤติกรรมบางอย่างอาจเป็นปัญหา เช่น เบี่ยงเบนทางเพศ กามวิปริต หรือการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น

พัฒนาการทางจริยธรรม

วัยนี้จะมีความคิดเชิงอุดมคติสูง (Idealism) เพราะเขาสามารถแยกแยะความผิดชอบชั่วดีได้ มีมโนธรรม ต้องการให้มีความถูกต้อง ความชอบธรรมในสังคม ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการเป็นคนดี เป็นที่ชื่นชมของคนอื่น และจะรู้สึกอึดอัดกับข้อใจกับความไม่ถูกต้องในสังคม หรือในบ้าน แม้แต่พ่อแม่ของตนเองเขาก็เริ่มรู้สึกว่าไม่ได้ดีสมบูรณ์แบบเหมือนเมื่อก่อน อีกต่อไปแล้ว บางครั้งเขาจะแสดงออก ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์พ่อแม่ หรือครู อาจารย์ตรงๆ การต่อต้าน ประท้วงจึงเกิดได้บ่อยในวัยนี้ เมื่อเขาเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง หรือมีการเอาเปรียบ เบียดเบียน ความไม่เสมอภาคกัน เมื่อพ้นวัยรุ่นตอนต้นไป การควบคุมตนเองจะดีขึ้น จนเป็นระบบจริยธรรมที่สมบูรณ์แบบเหมือนผู้ใหญ่

พัฒนาการทางสังคม

วัยนี้จะเริ่มห่างจากทางบ้าน ไม่ค่อยสนิทสนมคลุกคลีกับพ่อแม่พี่น้องเหมือนเดิม แต่จะสนใจเพื่อนมากกว่า จะใช้เวลากับเพื่อนนานๆ มีกิจกรรมนอกบ้านมาก ไม่อยากไปไหนกับทางบ้าน เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม สนใจสังคมสิ่งแวดล้อม ปรับตัวเองให้เข้ากับกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่ม ของสังคมได้ดีขึ้น มีทักษะทางสังคมมากขึ้น รู้จักการสื่อสารเจรจา การแก้ปัญหา การประนีประนอม การยืดหยุ่นโอนอ่อน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาการทางสังคมที่ดีจะเป็นพื้นฐานมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความภาคภูมิใจในตนเอง และบุคลิกภาพที่ดี

ถ้าบุคคลไม่สามารถปรับตัว หรือพบอุปสรรคในพัฒนาการขั้นนี้ เขาจะเกิดความรู้สึกรุนแรง ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพ และการแสดงออกของเขา การได้พูดหรือได้แสดงความคิดเห็นต่อหน้าคนหมู่มากนับว่าเป็นประโยชน์เป็นการ แสวงหาอัตลักษณ์ของตัวเองอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นวัยรุ่นจะเลือกผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่พ่อแม่ มาเป็นแบบอย่างที่มีความหมาย และเป็นที่ไว้วางใจของเขา วัยรุ่นจะมองคุณค่าของวัฒนธรรม ศาสนา และอุดมคติว่า เป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นสิ่งที่สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการและการแสวงหาอัตลักษณ์ของเขา ถ้าเขาประสบความสำเร็จในการแสวงหาตนเอง เขาจะสามารถแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเขาไม่สามารถฟันฝ่าอุปสรรค ปัญหาต่างๆ และไม่มั่นใจในอัตลักษณ์ของตน เขาจะเกิดความสับสนและแสดงบทบาทที่ไม่เหมาะสม ประเด็นปัญหาที่พบได้บ่อยในวัยรุ่น ได้แก่ ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ หรือ

บุคคลในครอบครัว การใช้สารเสพติดปัญหาเกี่ยวกับประเด็นทางเพศ ปัญหาบุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ

ปัญหาความสัมพันธ์กับพ่อแม่

วัยรุ่นจะแสดงพฤติกรรมที่แสดงความเป็นตัวตนของเขาค่อนข้างมาก การพูดจาไม่ค่อยเรียบร้อยซึ่งอาจเลียนแบบมาจากกลุ่มเพื่อน อารมณ์แปรปรวน ไม่มีความสม่ำเสมอต่อความรับผิดชอบต่าง ๆ เอาแต่ใจตัวเอง ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์หงุดหงิดไม่พอใจได้มากมาย ถ้าบุคคลรอบข้างไม่เข้าใจ การแสดงออกเหล่านี้ และใช้วิธีการจัดการที่ไม่ถูกต้อง เช่น ใช้การดุด่าว่ากล่าว บ่นตำหนิ หรือลงโทษรุนแรง จะเกิดปฏิกิริยาต่อต้าน ซึ่งไม่ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านั้น วิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้ ทำได้โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจความต้องการของเขา มีการตอบสนองโดยประนีประนอมยืดหยุ่น แต่ยังคงขอบเขตที่เหมาะสม ควรใช้การจูงใจ ให้อารมณ์ผ่อนคลายออกมา และร่วมมือโดยสมัครใจมากกว่าการบังคับ หรือการใช้ความรุนแรง

ปัญหาการใช้สารเสพติด

ตามธรรมชาติของวัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากเห็นอยากลองมาก การที่อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้สารเสพติด ย่อมมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกชักจูงให้ใช้สารเสพติดต่างๆ วัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่กล้าปฏิเสธเพื่อนเพราะกลัวเพื่อนไม่คบ หรือถูกเพื่อนทำร้าย หรือบางคนใช้เพราะอยากให้เหมือนเพื่อนๆ เพื่อให้ได้รับ การยอมรับ เมื่อลองแล้วเกิดความพอใจ และติดสารเสพติดเหล่านั้นไป

ปัญหาทางเพศ

พฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homosexuality) เป็นพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้มาก คนที่เป็นรักร่วมเพศมักจะเจอปัญหาในการดำเนินชีวิตได้มากกว่าคนทั่วไป ในบางสังคมมีการต่อต้านพฤติกรรมรักร่วมเพศ มีการรังเกียจ ล้อเลียน ไม่ยอมรับ บางประเทศมีกฎหมายลงโทษผู้ที่มีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน รักร่วมเพศ คือพฤติกรรมที่พึงพอใจทางเพศกับเพศเดียวกัน อาจมีการแสดงออกภายนอกให้เห็นชัดเจนหรือไม่ก็ได้ พฤติกรรมรักร่วมเพศอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี เช่น เด็กผู้ชายถูกเลี้ยงดูมาท่ามกลางญาติพี่น้องที่มีแต่ผู้หญิง อาจทำให้อยากมีความเป็นผู้หญิงเหมือนกัน และก็เกิดชอบเพศชายด้วยกัน เพราะมีความคิดว่าตนเองเป็นเพศหญิง เป็นต้น

การรักษาผู้ที่เป็นรักร่วมเพศ มักไม่ได้ผล เนื่องจากผู้ที่เป็นรักร่วมเพศมักจะพอใจในลักษณะแบบนี้อยู่แล้ว การช่วยเหลือทำได้โดยการให้คำปรึกษาผู้ที่เป็นพ่อแม่ และผู้ป่วย เพื่อให้ปรับตัวได้ ไม่รังเกียจลูกที่เป็นแบบนี้ และการพูดคุยเพื่อให้ผู้ป่วยได้เข้าใจและแสดงออกอย่างเหมาะสม ไม่มากเกินไปจนเกิดการรังเกียจและต่อต้านจากคนใกล้ชิด หรือเพื่อนบ้านในชุมชน การป้องกันภาวะรักร่วมเพศ ทำได้โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่เพศเดียวกับเด็ก เพื่อให้มีการถ่ายทอดแบบอย่างทางเพศจากพ่อหรือแม่เพศเดียวกับเด็ก

การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (Masturbation) ในวัยรุ่นถึงว่าเป็นพฤติกรรมปกติ ไม่มีอันตราย ไม่มีผลเสียต่อร่างกายหรือจิตใจ แต่ว่าควรแนะนำให้เด็กได้เห็นถึงความเหมาะสมของเวลาและสถานที่ ไม่ควรหมกมุ่นมากจนเป็นปัญหาต่อการใช้เวลา ทำให้ขาดการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์มากกว่า

การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น (Sexual Relationship) มักเกิดจากวัยรุ่นที่ขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือมีปัญหาทางอารมณ์ และใช้เพศสัมพันธ์เป็นการทดแทน เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นมักไม่ได้ยังคิดให้รอบคอบ ขาดการไตร่ตรอง ทำตามอารมณ์เพศ หรืออยู่ภายใต้ฤทธิ์ของสารเสพติด ทำให้เกิดปัญหาการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์เมื่อยังไม่พร้อม การทำแท้ง การเลี้ยงลูกที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาครอบครัว และกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

ปัญหาบุคลิกภาพ

ช่วงวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพอย่างชัดเจน ทั้งนิสัยใจคอ ความคิด การกระทำ มีรูปแบบที่สม่ำเสมอ จนสามารถคาดการณ์ได้ว่าในเหตุการณ์แบบนี้ เขาจะแสดงออกอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ผ่านมา จะทำให้วัยรุ่นมีบุคลิกภาพดีด้วย แต่ในทางตรงข้าม การประสบอุปสรรคต่างๆ เช่น การขาดผู้ปกครองคอยดูแล สั่งสอน หรือการเรียนรู้แบบผิดๆ จะทำให้วัยรุ่นมีปัญหาบุคลิกภาพได้ ทำให้เขาปรับตัวเข้ากับคนอื่นยาก และเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง ในกรณีที่เป็นปัญหามากๆ อาจนำไปสู่อาการผิดปกติทางบุคลิกภาพ (Personality Disorders)

อาการพฤติกรรมเกร (Conduct Disorder)

เป็นโรคที่มี ปัญหาพฤติกรรมกลุ่มที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยตนเองพอใจ ได้แก่ การละเมิดสิทธิผู้อื่น การขโมย ฉ้อโกง ดิสซิงกราว ทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ เกร หรือละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม การหนีเรียน ไม่กลับบ้าน หนีเที่ยว โกหก หลอกลวง ล่วงเกินทางเพศ การใช้สารเสพติด อาการดังกล่าวนี้ มักจะเกิดขึ้นต่อเนื่องมานานพอสมควร สัมพันธ์กับปัญหาในครอบครัว การเลี้ยงดู ปัญหาอารมณ์ การรักษาควรรีบทำให้เร็วที่สุด เพราะการปล่อยไว้นาน จะยิ่งเรื้อรังรักษายาก และกลายเป็นบุคลิกภาพแบบอันธพาล และต่อต้านสังคม (Antisocial Personality Disorder) เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การป้องกันปัญหาระยะวัยรุ่น

1. การเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ให้ความรักความอบอุ่น
2. การฝึกให้รู้จักระเบียบวินัย การควบคุมตัวเอง
3. การฝึกทักษะชีวิต ให้แก้ไขปัญหาค้นคว้าได้ถูกต้อง มีทักษะในการปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
4. การสอนให้เด็กรู้จักคบเพื่อน ทักษะสังคม
5. การฝึกให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ และเสริมสร้างอัตลักษณ์

ขั้นที่ 6 ความใกล้ชิดสนิทสนมกับความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง (Intimacy vs. Isolation)

บุคคลในขั้นนี้อยู่ช่วงอายุประมาณ 21 – 35 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่สามารถหาอัตลักษณ์ของตนเองได้จากช่วงก่อนแล้ว บุคคลในช่วงอายุนี้อาจรู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองมีความเชื่ออย่างไร ต้องการอะไรในชีวิต

เกิดความรู้สึกต้องการมีเพื่อนสนิทที่จะรับและแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ที่ตนมีอยู่ แบ่งปันความเชื่อถือ ความสุข และความต้องการของตนแก่ผู้อื่น นั่นคือ คู่สมรส หรือเพื่อนสนิท จึงมีการพัฒนาความรู้สึกผูกพันกับผู้อื่น แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถสร้างความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับผู้อื่นได้ มีความต้องการแข่งขันหรือทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่น ก็จะนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง

บุคคลในช่วงนี้มีความเป็นอิสระในสังคมมากกว่าวัยก่อนๆ ในช่วงต้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ความสมบูรณ์ของจิตใจในช่วงนี้คือ การได้รับการยอมรับ มีความก้าวหน้า มีอาชีพที่เหมาะสม มีการสมาคมกับเพศตรงข้ามเพื่อการเลือกคู่ครองต่อไป การปรับตัวของผู้ใหญ่ในวัยนี้คือ การเลือกคู่ครอง และการมีหน้าที่การงานที่เหมาะสม รวมทั้งการเข้ากันได้ดีกับเพื่อนร่วมงาน การไม่สามารถปรับตัวได้ จะทำให้บุคคลแยกตัวออกไปจากสังคมและครอบครัว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ แม้บางคนที่แต่งงานแล้ว แต่ไม่สามารถแบ่งปันชีวิต และกิจกรรมกับคู่สมรสได้ จะรู้สึกโดดเดี่ยว และส่งผลต่อการปรับตัวของบุตร เมื่อบุตรเติบโตและ ออกไปเผชิญชีวิตในสังคมภายนอก ดังนั้น งานและความรักจึงเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลในช่วงวัยนี้ประสบความสำเร็จในชีวิต

ขั้นที่ 7 การสืบทอดกับการคำนึงถึงแต่ตนเอง (Generativity vs. Self absorption/Stagnation)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 36 – 59 ปี เริ่มเข้าสู่วัยกลางคน เป็นระยะที่บุคคลมีครอบครัว มีบุตร และเลี้ยงดูบุตรด้วยความเอาใจใส่ ในระยะนี้บุคคลต้องการมีบุตรไว้สืบสกุล การจะมีบุตรซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัวนั้นต้องมาจากรากฐานของความ รักและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บุคคลที่ไม่สามารถพัฒนามาถึงขั้นนี้ย่อมเกิดความรู้สึกท้อถอยและเหนื่อยหน่ายในชีวิต คิดถึงแต่ตนเอง เริ่มมีความเจ็บป่วยเรื้อรัง และปฏิเสธความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ไม่เตรียมสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ชนรุ่นหลัง ทำงานอย่างขาดความรับผิดชอบ ปล่อยปละละเลย เป็นต้น

นอกจากนี้ในช่วงวัยนี้ยังเป็นวัยที่สนใจและต้องการสร้างประโยชน์ ให้แก่สังคม โดยความรู้สึกต่อสังคมนั้นจะเข้ามารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตส่วนตัว รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ปัญหาครอบครัว และเลี้ยงดูบุตรด้วยความเอาใจใส่ ระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลตั้งใจทำงานเพื่อให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาการทางจริยธรรมก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน

ในวัยนี้จะมีเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง และประสาทสัมผัส ตลอดจนการทำงานของแต่ละอย่าง ในร่างกายเสื่อมลง จึงเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพอารมณ์ด้วย เช่น หงุดหงิด กังวล เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การงาน ในระยะนี้อาจมีการโยกย้ายงานไปยังตำแหน่งหรือหน้าที่ใหม่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความกังวลใจได้

ความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ บุคคลในวัยนี้มักมีความกังวลในสุขภาพร่างกาย และมีความเป็นห่วงในหน้าที่การงาน จึงมีผลกระทบต่ออารมณ์ ทำให้มีการแปรเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น โกรธง่าย เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงในด้านความสนใจ ในวัยนี้จะมีความสนใจในเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งเป็นพิเศษ มีการทำงานอดิเรกต่างๆ เพื่อหาความสุขให้แก่ตนเอง

โดยส่วนใหญ่ความสุขของคนวัยกลางคนคือ การมีความสุขสงบในชีวิตครอบครัว มีคู่ครองและบุตรที่ดี ประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยมีงานที่มีเกียรติ มีผู้ให้ความเคารพนับถือ และมีหน้าที่การงานไม่มัวหมอง นอกจากนี้ยังมีการใช้เวลาว่างและร่างกายให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และครอบครัวด้วย

ขั้นที่ 8 ความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตกับความสิ้นหวัง (Integrity vs. Despair)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 60 – 80 ปี นั่นคือ เข้าสู่วัยชรา พัฒนาการขั้นสุดท้ายนี้มีพื้นฐานจากการปรับตัวในช่วงต้นของชีวิต บุคคลในช่วงวัยนี้มักแสวงหาความมั่นคงภายในจิตใจ ซึ่งเกิดเมื่อบุคคลสามารถผ่านพัฒนาการในขั้นต่างๆ มาได้อย่างดี เป็นวัยของการยอมรับความเป็นจริง ใช้คุณค่าจากประสบการณ์ ที่สั่งสมมา ให้เป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลัง และเป็นช่วงของการระลึกถึงความทรงจำในอดีต ถ้าในอดีตที่ผ่านมาบุคคลมีความสุข ประสบความสำเร็จในพัฒนาการ และสิ่งต่างๆ รอบตัว ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางจิตใจ แต่ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลมีความทรงจำที่ผิดหวังอยู่ตลอด และพบปัญหาอุปสรรคในพัฒนาการของช่วงที่ผ่านมา จะมีความรู้สึกท้อแท้ หดหู่ หงุดหงิดน้อยหน่ากับชีวิต วิตกกังวลกับอดีตที่ไม่ดีงามของตนเอง ขาดกำลังใจในการต่อสู้ และไม่สามารถพัฒนาชีวิตในวัยชราได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ในช่วงเกษียณอายุการทำงานจะเห็นว่า ตนได้ทำประโยชน์แก่สังคมอย่างเต็มที่แล้ว เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความพอใจในชีวิต รู้จักหาความสุข ความสงบในจิตใจ ยอมรับกับสภาพความเป็นจริง และความเป็นอยู่ของตนเองในปัจจุบัน และไม่รู้สึกละอายใจ หรือเสียใจเวลาที่ผ่านมา กับประสบการณ์ในอดีตของตนเอง

วัยชราเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านต่างๆ ถดถอยลง สมรรถภาพของผู้ชราในวัยเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การดูแลรักษาสุขภาพ แต่โดยหลักๆ จะพบความเสื่อมถอยของพัฒนาการในด้านต่างๆ ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย สภาพร่างกายมีการเสื่อมถอย มีความเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยๆ และใช้เวลานานกว่าคนหนุ่มสาวในการฟื้นจากความเจ็บป่วย กล้ามเนื้อหย่อนสมรรถภาพ การทรงตัวไม่ดี

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หลงลืมง่าย ความจำเลอะเลือน แต่เหตุผลยังดี ทักษะในการคิดริเริ่ม อาจจะไม่คล่องแคล่วเหมือนก่อน และความรอบคอบลดลง แต่พบว่า พัฒนาการทางด้านสมองยังดีกว่าทางด้านร่างกาย

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีอารมณ์ไม่คงที่ ชอบบ่น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สังคม และประสบการณ์ที่ผ่านมาด้วย ความพอใจของวัยชราส่วนใหญ่เกิดจากมิตรภาพและประสบการณ์ที่ตนเองได้ช่วย เหลือผู้อื่น

พัฒนาการทางด้านสังคม วิทยาศาสตร์ส่วนมากจะให้ความสนใจทางศาสนา หรือเป็นผู้ให้ความสนับสนุนดูแลลูกหลานในครอบครัว

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับความบกพร่องทางการได้ยิน

หลายคนอาจมองว่าคนที่พิการทางการได้ยินหรือคนหูหนวกเป็นคนพิการที่มีโอกาสดีกว่าคนพิการประเภทอื่น ๆ เพราะคนหูหนวกมีวัยต่าง ๆ ครบถ้วน สามารถมองเห็น และสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ เช่นเดียวกับคนปกติ ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงให้ความรู้สึกเห็นใจคนหูหนวกน้อยกว่าคนพิการประเภทอื่นๆ หรือบางคนที่ไม่รู้จักคนหูหนวกดีพอ อาจมองคนหูหนวกในแง่ไม่ดีในเวลาที่คนหูหนวกมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยหน้าตาที่ขึงขัง และกริยาที่จริงจังมากจนดูเหมือนก้าวร้าว แต่ใครสักทีคนจะตระหนักว่าจริงๆ แล้วคนหูหนวกนั้นน่าเห็นใจเป็นอย่างยิ่งหากลองจินตนาการว่าวันหนึ่งๆ บุคคลคนหนึ่งมองเห็นคนอื่น ๆ พูดคุยกันแต่ไม่สามารถได้ยินเห็นแต่เพียงริมฝีปากขยับขึ้นลง เมื่ออยากจะพูดคุยกับคนเหล่านั้นก็ไม่สามารถจะสื่อความหมายให้คนเหล่านั้นเข้าใจ บุคคลผู้นั้นจะอดอัดใจสักเพียงไหน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคนหูหนวก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำมาความรู้จักกับคนหูหนวกและภาษาที่คนหูหนวกใช้สื่อสารกับผู้อื่นคือภาษามือ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคนหูหนวกและภาษามือ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคนหูหนวก

เนื่องจากคนหูหนวกขาดประสาทสัมผัสด้านการได้ยิน ดังนั้นการสะสมประสบการณ์ชีวิต พัฒนาการด้านต่าง ๆ และการมองโลกของคนหูหนวกย่อมแตกต่างจากคนทั่วไป การนิยามความหมายของคำว่า “หูหนวก” ในแต่ละวันมนุษย์จะได้ยินเสียงต่างๆ อยู่ตลอดเวลาทั้งยามหลับยามตื่นเสียงต่างๆ เหล่านี้อาจเป็นเสียงที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจฟัง เสียงจะมีระดับความดังต่างกันดังนี้

ตารางที่ 1 ความดังของเสียงในระดับต่าง ๆ

ชนิดของเสียง	ระดับความดัง (dB*)
	150
เสียงเครื่องบินไอพ่น (หืออาจพิการ)	140
เสียงดังจนรู้สึกปวดหู	130
เสียงฟ้าผ่า	120
เสียงรถจักรยานยนต์	110
	100
รถบรรทุก หรือรถประจำทาง	90
	80

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชนิดของเสียง	ระดับความดัง (dB*)
ภายในรถยนต์ (ความเร็ว 80 กม./ชม.)	70
เสียงสนทนาปกติ	60
เครื่องปรับอากาศ	50
ห้องทำงานเงียบ ๆ	40
	30
เสียงกระซิบ (ห่างกัน 2 เมตร)	20
เสียงใบไม้ไหว	10
เทรซโฮลด์ การได้ยิน**	0

* (dB) เดซิเบล (Decibel) เป็นหน่วยวัดความดังของเสียง เสียงเบาที่สุดที่หูของคนธรรมดาฟังได้ มีความดัง 0 เดซิเบล

** เทรซโฮลด์ (Threshold) คือ ความเข้มของเสียงที่น้อยที่สุดที่ทำให้เกิดความรู้สึก

ระดับความดังของเสียงประเภทต่างๆ ในตารางที่ 1 จะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับระดับเสียงต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ยินในชีวิตประจำวันมากขึ้นว่า เสียงที่ได้ยินแต่ละชนิดนั้นมีระดับความดังกี่เดซิเบล และจะช่วยให้เข้าใจได้ชัดเจนขึ้นเมื่อมีการกล่าวถึงระดับของปัญหาในการได้ยินการประเมินระดับการได้ยินจะอยู่ในช่วง 0-120 เดซิเบล เสียงที่มีความดังที่ระดับ 125 เดซิเบลขึ้นไปจะทำให้รู้สึกปวดหู คนที่มีการได้ยินปกติจะได้ยินเสียงตั้งแต่ 0 เดซิเบลเป็นต้นไป (Shea & Bauer, 1994)

การนิยามความหมายของคำว่า “หูหนวก” มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปตามมุมมองของแต่ละคน หรือสถานการณ์ การจะนิยามความหมายของคนหูหนวกให้ถูกต้องแม่นยำนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะมีคำเรียกที่เกี่ยวข้องกับคนหูหนวกหลายคำเช่น “การสูญเสียการได้ยิน” หรือ “การสูญเสียความสามารถในการได้ยิน” (Hearing loss) “หูหนวก” (Deaf) หรือ “ความบกพร่องทางการได้ยิน” “ปัญหาทางการได้ยิน” หรือ “หูตึง” (Hard of hearing) การจัดระดับของปัญหาการได้ยินหรือให้คำนิยามเกี่ยวกับคนหูหนวกขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในแต่ละด้านเช่น ทางทางการแพทย์จะนิยามตามพยาธิสภาพ แต่ในแวดวงการศึกษาจะพิจารณาตามระดับของการสูญเสียการได้ยินและระดับอายุที่สูญเสียการได้ยิน เพื่อจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับระดับการสูญเสียการได้ยิน (Myklebust, 1964)

วงการแพทย์โดยทั่วไปจัดระดับการสูญเสียการได้ยินไว้ 6 ระดับ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการสูญเสียการได้ยิน

ระดับ	การได้ยิน	ระดับความดัง (เดซิเบล)
ระดับที่ 1	ปกติ	0 – 25
ระดับที่ 2	สูญเสียการได้ยินเล็กน้อย	26 – 40
ระดับที่ 3	สูญเสียการได้ยินปานกลาง	41 – 55
ระดับที่ 4	สูญเสียการได้ยินค่อนข้างมาก	56 – 70
ระดับที่ 5	สูญเสียการได้ยินมาก	71 – 90
ระดับที่ 6	สูญเสียการได้ยินมากอย่างยิ่ง	91 ขึ้นไป

ผู้ที่สูญเสียการได้ยินระดับ 1 – 5 เรียกว่า “คนหูตึง” ส่วนผู้ที่สูญเสียการได้ยินในระดับที่ 6 เรียกว่า “คนหูหนวก” จำนวนเดซิเบลที่กำหนดไว้เป็นค่าเฉลี่ยในหูข้างที่ดีกว่าหรือหูข้างที่ได้ยินเสียงชัดเจนกว่าอีกข้างหนึ่ง

ส่วนในแวดวงการศึกษาแบ่งระดับการสูญเสียการได้ยินไว้ 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 35 ถึง 54 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินช่วงนี้มักไม่ต้องการการศึกษาพิเศษ แต่ต้องการความช่วยเหลือในการสวมเครื่องช่วยฟัง

ระดับที่ 2 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 55 ถึง 69 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินในช่วงนี้ต้องการการศึกษาพิเศษบ้าง ต้องการความช่วยเหลือในด้านการสวมเครื่องช่วยฟัง การฝึกพูด และการแก้ไขการพูด

ระดับที่ 3 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 70 ถึง 89 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินในช่วงนี้ต้องการการศึกษาพิเศษ ต้องการความช่วยเหลือในด้านการได้ยิน การพูด การแก้ไขการพูด และบริการพิเศษทางด้านการศึกษา

ระดับที่ 4 สูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลหรือมากกว่า เด็กที่สูญเสียการได้ยินในระดับนี้ต้องการความช่วยเหลือ และบริการพิเศษทางการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กในระดับที่ 3

นอกจากนี้ซูชิฟ อ่อนโคกสูง (2527) ได้จัดประเภทของผู้มีปัญหาในการได้ยินไว้ตามความสามารถในการได้ยินตั้งแต่เบาที่สุดถึงมากที่สุดคือ หูตึง (Hard of hearing) ถึงหูหนวก (Deaf) ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายดังนี้ “หูตึง” หมายถึง การสูญเสียความสามารถในการได้ยิน แต่ไม่ถึงกับสูญเสียทั้งหมดหากใช้เครื่องช่วยฟังแล้วจะสามารถได้ยินเสียงได้อย่างถูกต้อง อาการหูตึง แยกออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 หูตึงอย่างอ่อน (Mild) สามารถได้ยินเสียงที่มีความดังตั้งแต่ 26 – 54 เดซิเบล

ระดับที่ 2 หูตึงอย่างกลาง (Moderate) สามารถได้ยินเสียงที่มีความดังตั้งแต่ 55 – 69 เดซิเบล

ระดับที่ 3 หูตึงอย่างหนัก (Severe) สามารถได้ยินเสียงที่มีความดังตั้งแต่ 70 – 89 เดซิเบล

ระดับที่ 4 หูตึงอย่างหนักที่สุด (Profound) สามารถได้ยินเสียงที่มีความดังตั้งแต่ 90 เดซิเบลขึ้นไป

ส่วนคำว่า “หูหนวก” หมายถึง ไม่สามารถได้ยินเสียงเลย ถึงแม้จะใช้เครื่องช่วยฟังก็ตามจากการจำแนกระดับการได้ยินและค่านิยามความหมายเกี่ยวกับคนหูหนวกตามที่ได้กล่าวในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า “คนหูหนวก” คือ บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ 90 เดซิเบลขึ้นไป บุคคลเหล่านี้จะไม่สามารถได้ยินเสียงใดๆเลย และไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาอย่างคนปกติทั่วไป

ประเภท และสาเหตุของการมีปัญหาการได้ยิน

เซีย และบาวเออร์ (Shea & Bauer, 1994) กล่าวถึง การจำแนกประเภทปัญหาการได้ยิน โดยพิจารณาจากตำแหน่งหรือบริเวณภายในหูดังนี้

Conductive hearing loss หมายถึง ปัญหาในการได้ยินซึ่งเกิดจากความผิดปกติของหูส่วนนอก และหูส่วนกลาง ทำให้เสียงที่ผ่านเข้ามาถูกรบกวนหรือถูกแทรกแซง Sensorineural hearing loss หมายถึง ปัญหาในการได้ยินซึ่งเกิดจากความผิดปกติของหูส่วนใน Mixed hearing loss หมายถึง ปัญหาในการได้ยินซึ่งเกิดจากความผิดปกติของหูทั้ง 3 ส่วน

การบกพร่องทางการได้ยิน อาจเกิดจากหลายสาเหตุ ดังนี้

1) ความพิการของหูส่วนนอก ความพิการของหูส่วนนี้อาจไม่ก่อให้เกิดผลรุนแรงต่อการได้ยินมากเท่าความพิการของหูส่วนกลางหรือส่วนใน สาเหตุของความพิการของหูส่วนนอก ได้แก่ รูหูส่วนนอกมีการพัฒนาไม่สมบูรณ์เต็มที่ (Atresia) การติดเชื้อ การฟกช้ำหูน้ำหนวก เกิดแผลในรูหู เด็กที่มีความพิการของหูส่วนนอก มักจะมีอาการหูตึง

2) ความพิการของหูส่วนกลาง อาจเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ได้แก่ เยื่อแก้วหูอักเสบหรือทะลุ กระดูกชั้นนอก ทั้ง โกลน อักเสบหรือบวม การอักเสบที่เกิดจากการติดเชื้อ (Otitis Media) การอักเสบของ Eustachian tube การแพ้ยางชนิดทำให้หูส่วนกลางอักเสบและมีน้ำเหลืองกระดูกโกลนไม่สัมผัสกับ Oval window เรียกว่า Otosclerosis การเกิดเนื้องอกในหู และการถูกตีบริเวณศีรษะ คนที่ประสบปัญหาความพิการของหูส่วนกลางนี้มักจะเป็นคนหูตึง

3) ความพิการของหูส่วนใน สาเหตุของความพิการของหูส่วนในมี 2 ประการ คือ สาเหตุจากพันธุกรรม (Hereditary Deafness) และสาเหตุที่ไม่ได้เกิดจากพันธุกรรม (Sporadic Deafness) สาเหตุจากพันธุกรรมเป็นอาการที่เกิดจากบิดาหรือมารดา หรือบรรพบุรุษ เช่น บิดา มารดาหูหนวก บุตรหรือหลานที่เกิดมาอาจหูหนวก หรือเกิดจาก Rh ในเลือดของพ่อแม่เข้ากัน ไม่ได้ทำให้เกิด Otosclerosis ส่วนสาเหตุที่ไม่ได้เกิดจากพันธุกรรมเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น การติดเชื้อไวรัสเช่น คางทูม หัด หวัด การได้รับเชื้อแบคทีเรีย เช่น การติดเชื้อของประสาท และไขสันหลัง สมออักเสบ บวม การถูกตีบริเวณศีรษะ การขาดออกซิเจนขณะคลอด การติดเชื้อจากแม่ เช่น ซิฟิลิส หัดเยอรมัน การได้รับผลข้างเคียงของยาปฏิชีวนะ การได้ยินเสียงดังเกินกว่าที่หูจะรับได้ และการอยู่ในที่ที่เสียงดังตลอดเวลาความพิการของหูส่วนในจะทำให้หูหนวกอย่างหนัก อาการที่เกิดจากความพิการของหูส่วนในจะสังเกตได้จากอาการต่าง ๆ เช่น ความยากลำบากในการ

เข้าใจคำพูด (Dysacusis) มีเสียงรบกวนในหู (Tinnitus) มีปัญหาในการทรงตัว วิงเวียนศีรษะ และขาดความสามารถในการรับรู้เสียงต่าง ๆ

ลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะมีโอกาสในการเรียนรู้ทางสังคมสัมผัสน้อยหรือไม่มีเลย เด็กเหล่านี้จะเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสส่วนอื่น โดยเฉพาะจักขุสัมผัส ดังนั้นการมองโลก และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของพวกเขาจะแตกต่างจากคนหูดี ซึ่งลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของเด็กหูหนวกสามารถแบ่งได้ 3 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางภาษา ระบบความจำ และพัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางภาษาและการพูด เด็กหูหนวกแต่กำเนิดจะมีปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการทางการพูด บางคนอาจพูดไม่ชัดหรือพูดไม่ได้ ขึ้นอยู่กับระดับการสูญเสียการได้ยินของเด็กและอายุที่เด็กสูญเสียการได้ยิน สาเหตุที่เด็กหูหนวกไม่สามารถเรียนรู้ภาษาได้เหมือนเด็กหูดี คือ

- 1) เด็กไม่สามารถได้ยินเสียงที่ตนเปล่งออกมา (ขาดข้อมูลย้อนกลับ)
- 2) เด็กไม่ได้ยินคำพูดที่เป็นการเสริมกำลังใจจากผู้ใหญ่
- 3) เด็กไม่สามารถเลียนแบบคำพูดได้เพราะไม่ได้ยินคำพูดที่เป็นแบบอย่างที่ต้องการจากผู้ใหญ่

ความบกพร่องทางการได้ยินจะมีผลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเวลาที่คนนั้นๆ สูญเสียการได้ยิน โดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 มีความบกพร่องทางการได้ยินก่อนมีภาษาพูด (Pre-lingual) ได้แก่ กลุ่มที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาแต่กำเนิด (Congenitally deaf) หรือสูญเสียการได้ยินในระยะ 3 ขวบแรก ซึ่งเป็นระยะที่พัฒนาการทางภาษากำลังดำเนินอยู่

ระยะที่ 2 มีความบกพร่องทางการได้ยินหลังจากได้เรียนรู้ภาษาพูดแล้ว (Post-lingual) ได้แก่ คนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเนื่องจากเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุที่ทำให้การรับฟังเสื่อมไป

ระยะเวลาของการสูญเสียการได้ยินมีผลกระทบต่อนพัฒนาการทางภาษาของเด็ก เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินหลังจากพูดได้บ้างแล้วย่อมมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีกว่า เพราะได้เรียนรู้ภาษามาบ้างแล้ว ส่วนเด็กที่มีความพิการมาแต่กำเนิดมักจะมีพัฒนาการทางภาษาล่าช้า และความสามารถในการพูดก็ด้อยกว่า อย่างไรก็ตามหากเราสามารถจัดการเรียนรู้ภาษาที่เหมาะสมให้กับเด็กหูหนวกได้เร็วที่สุดเด็กก็จะมีพัฒนาการทางภาษาที่ดี

นักจิตวิทยาบางกลุ่มเชื่อว่ามนุษย์เป็นชาติพันธุ์ที่มีเครื่องมือพิเศษในการเรียนรู้ภาษาหรือ LAD (Language Acquisition Devices) ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและเครื่องมือนี้จะมียุทธการทำงานเพียงช่วงหนึ่งในชีวิตเท่านั้นแล้วเครื่องมือนี้ก็จะหมดอายุไป เพราะฉะนั้นหากมนุษย์เรียนรู้ภาษาช้ากว่านี้ก็จะเรียนรู้ภาษาได้ไม่ดีเท่าที่ควร เช่นเดียวกับนักจิตวิทยากลุ่ม “Critical Age Hypothesis” ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้ภาษาติดตัวมาตั้งแต่เกิด (Innate Capacity) แต่ความสามารถนี้จะมีช่วงเวลาจำกัด (Critical Age) ดังนั้น

เด็กจะเรียนรู้ภาษาได้ดีในช่วงอายุหนึ่งเท่านั้น และช่วงอายุที่ว่านี้ก็คือช่วง 2-7 ปี (Mayberry, 1997)

งานวิจัยของเมย์เบอร์รี่และอีเชิน (Mayberry and Eichen, 1991) อาจจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ภาษาให้กับเด็กหูหนวกให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยทำการศึกษาคนหูหนวกวัยผู้ใหญ่จำนวน 49 คน โดยแต่ละคนผ่านการเรียนรู้ภาษามืออเมริกัน (ASL) อย่างต่อเนื่องเป็นเวลามากกว่า 20 ปี กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ได้เรียนภาษามืออเมริกันมาตั้งแต่แรกเกิดหรือวัยทารก กลุ่มที่สองเริ่มเรียนภาษามืออเมริกันเมื่ออายุ 5-8 ปี กลุ่มที่สามเริ่มเรียนภาษามืออเมริกันเมื่ออายุ 11 ปี ตัวแปรในการศึกษานี้คือช่วงอายุที่เริ่มเรียนภาษามือของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดควิตัวทัศน์ที่แสดงประโยคภาษามืออเมริกัน ครึ่งหนึ่งฉายภาพในอัตราความเร็วปกติ แต่อีกครึ่งหนึ่งฉายภาพในอัตราความเร็วมากกว่าปกติ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 สามารถเข้าใจได้ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ 2 และ 3 ที่แม้ว่าจะได้เรียนภาษามืออเมริกันอย่างต่อเนื่องมาไม่ต่ำกว่า 20 ปีแล้วก็ตาม ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในคนหูหนวกที่มีภาษามืออเมริกันเป็นภาษาแม่ จะเป็นข้อผิดพลาดเกี่ยวกับโครงสร้างไวยากรณ์

นอกจากนี้ เวอร์นอน (Vernon, 2007) ได้ระบุไว้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่ละคนจะมีความแตกต่างในการเรียนรู้ ทั้งในด้านของลีลาในการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อจำกัดทางการได้ยิน อย่างไรก็ตามจะมีเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประมาณร้อยละ 40 ที่จะไม่มีความบกพร่องอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น เด็กที่ได้รับบาดเจ็บหรือกระทบกระเทือนตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ก็อาจจะส่งผลให้มีความบกพร่องมากกว่า 1 ประเภท

ในประเทศสหรัฐอเมริกาผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะเป็นสมาชิกของชุมชนคนหูหนวก ซึ่งจะใช้ภาษามืออเมริกัน (American Sign Language หรือ ASL) ในการติดต่อสื่อสารและใช้เป็นภาษาแม่ เช่นเดียวกับเด็กปกติที่ใช้ภาษาพูดในการสื่อสาร สำหรับประเทศอื่นๆ ก็จะใช้ภาษามือของแต่ละประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษจะใช้ภาษามืออังกฤษ (Britain Sign Language หรือ BSL) ในประเทศกรีซใช้ภาษามือกรีซ (Greece Sign Language หรือ GSL) ในประเทศไทยจะใช้ภาษามือไทย (Thai Sign Language หรือ TSL) เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเทศที่มีชุมชนคนหูหนวกจะมีการรวมพลังกัน และเรียนรู้วัฒนธรรมของคนหูหนวกที่หลากหลาย วัฒนธรรมและภาษาสำหรับคนหูหนวกนั้นมีผลต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชุมชนคนหูหนวกจะมีสมาชิกไม่มากนักแต่ก็มีวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมา ภาษา และศิลปะเป็นของตนเอง

คนหูหนวกจำนวนมากเกิดจากพ่อแม่ที่หูหนวก หรืออย่างน้อยพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งหูหนวก แต่งงานกันอาจจะให้กำเนิดลูกที่เป็นเด็กหูหนวกหรือเด็กปกติก็ได้ จึงเรียกเด็กกลุ่มนี้ว่า CODA (Child of a Deaf Adult) ซึ่งมีจำนวนมากพอสมควร (Soloman, 1994) เด็กที่เกิดมาจะเรียนรู้ภาษามือเป็นภาษาแม่ เช่นเดียวกับเด็กปกติที่จะพัฒนาภาษาพูด (Gleason; & Ratner, 2010) ซึ่งภาษามืออเมริกันหรือ ASL มีกฎไวยากรณ์ และประโยคโดยเฉพาะ

เด็กอีกกลุ่มหนึ่งเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับหูตึง ซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกของชุมชนคนหูหนวก และไม่ได้ใช้ภาษามืออเมริกันเป็นภาษาแม่ในการติดต่อสื่อสาร แต่จะใช้ภาษาพูดซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะมี

ความแตกต่างกัน จากการสำรวจพบว่า ประมาณร้อยละ 83 ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่มีพ่อแม่เป็นผู้ที่มีการได้ยินปกติ (Gallaudet Research Institute : GRI. 2010) เด็กเหล่านี้จะต้องพยายามที่จะพัฒนาภาษาพูดหรือภาษามือ แต่สิ่งสำคัญคือ การได้รับการวินิจฉัยโดยเร็ว ซึ่งจะส่งผลต่อการพูด ภาษา และการเรียนรู้วิชาการต่างๆ (Herer, Knightly; Steinberg. 2007)

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่ว่าจะเป็นเด็กหูตึงหรือหูหนวกจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยเฉพาะทักษะด้านการอ่าน (Dillon; Pisoni. 2006) การจะพัฒนาทักษะการอ่านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่ละคนให้ดีขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง (Cuculick;& Kelly. 2003) ซึ่งสามารถทำได้ ดังนี้

1. อ่านข้อความหรือคำอธิบายในโทรทัศน์และภาพยนตร์
2. ใช้อินเทอร์เน็ตและการสื่อสารผ่านอีเมล
3. ศึกษาต่อในระดับมัธยมหรืออุดมศึกษา

ข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการแสดงให้เห็นว่านักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จบจากชั้นมัธยมศึกษา โดยเฉลี่ยแล้วจะมีความสามารถในการอ่านอยู่ในระดับ 4 นักเรียนไม่สามารถอ่านข่าวในหนังสือพิมพ์ได้ ส่วนความสามารถในการเขียนอยู่ในระดับ 5 สำหรับเด็กที่ผ่าตัดใส่ประสาทหูเทียมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ดีกว่าเด็กหูหนวกหูตึงที่ไม่ได้ใส่ประสาทหูเทียม (Dillon; Pisoni. 2006; & Herer, Knightly; Steinberg. 2007) ทั้งนี้เนื่องจากเด็กได้รับการผ่าตัดใส่ประสาทหูเทียมตั้งแต่วัยเล็กจึงทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้และการนำไปใช้ นอกจากนี้นักวิชาการให้ความสำคัญกับการอ่านและทักษะวิชาการด้านอื่นๆ อีกด้วย

ด้านการพูด

การได้ยินมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพูด ถึงแม้ว่าจะมีบางอย่างที่สามารถแก้ไขได้ หรือเป็นข้อบกพร่องก็ตาม แต่การสูญเสียการได้ยินที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลต่อความสามารถในการพูดที่ลดลง (Gleason; & Ratner. 2009) มีการศึกษาโดยเปรียบเทียบเด็ก 2 กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 5 ปี กับ 10 ปี ซึ่งสูญเสียการได้ยินระดับรุนแรงและระดับปานกลางถึงมาก ผลปรากฏว่า ผู้ที่สูญเสียการได้ยินระดับรุนแรงจะบกพร่องในด้านการพูด แต่เด็กที่สูญเสียการได้ยินระดับปานกลางถึงมากจะมีความสามารถในการพูดถึง ร้อยละ 82

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีการคัดกรองเด็กตั้งแต่แรกเกิดหรือวัยเยาว์ จึงทำให้เด็กได้รับการช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่ม เด็กบางคนได้รับการตรวจวัดการได้ยินและใส่เครื่องช่วยฟัง ในขณะที่เด็กบางคน พ่อแม่ผู้ปกครอง อาจตัดสินใจให้เด็กได้รับการผ่าตัดใส่ประสาทหูเทียม (Warner – Czyz; Davis; & Morrison. 2005) เด็กที่ได้รับการช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่มจะส่งผลดีกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือ อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการเข้าใจภาษาและการพูดในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

เด็กที่สูญเสียการได้ยินในระดับมากที่เกิดจากการสูญเสียการได้ยินชนิดการนำเสียงบกพร่อง (Conductive Hearing Loss) สามารถช่วยเหลือได้โดยการใส่เครื่องช่วยฟัง อย่างไรก็ตามเด็กเหล่านี้ ยังมีความบกพร่อง ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูที่จะต้องเข้าใจว่าเด็กกลุ่มนี้จะมีความยุ่งยากในการเรียนรู้ว่า เพื่อนๆ ที่มีการได้ยินปกติ ในเรื่องของคำศัพท์ ไวยากรณ์ การเรียงลำดับคำ และภาษา เพราะฉะนั้นครูจะต้องตระหนักเรื่องการพูด การจดบันทึก และกระบวนการในการนำเสนอความรู้ต่างๆ นอกจากนี้ ความสามารถในการได้ยินที่แตกต่างกันอาจจะส่งผลต่อความเข้าใจได้ ดังนั้นครูและเพื่อนๆ จะต้องพูดให้ชัดเจนและควรจะใช้สื่อประกอบการสอน

ด้านปฏิบัติการ

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเด็กที่เกิดมาพร้อมกับสูญเสียการได้ยินยังคงมีอยู่แต่เป็นความบกพร่องที่มีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตามอุบัติการณ์ของการสูญเสียการได้ยินที่สัมพันธ์กับอายุนั้น จากการประมาณการจะมีผู้ที่สูญเสียการได้ยินประมาณครึ่งหนึ่งเป็นผู้ที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป (Nance; & Dodson. 2007) และประมาณร้อยละ 0.14 จากนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินทั้งหมดจะได้รับการจัดการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อมูล และการนิยามปัญหาหรือความบกพร่องของแต่ละรัฐ ซึ่งเด็กบางคนเท่านั้นที่จะมีการสูญเสียการได้ยินเพียงอย่างเดียว โดยปกติเด็กอาจจะมีความบกพร่องอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ประมาณร้อยละ 75 ของเด็กดาวน์ซินโดรมจะมีการสูญเสีย การได้ยินประเภทส่วนนำเสียงเสียร่วมด้วย (Schauer. 2005) อย่างไรก็ตามอาจจะเป็นเพราะการแบ่งประเภทของความบกพร่อง จึงทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและความบกพร่องอื่น ๆ ถูกรายงานไว้ในประเภทของความบกพร่องซ้ำซ้อน นอกจากนี้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินบางคนที่ใช้เครื่องช่วยฟังแล้วก็สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้

จากที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะมีพัฒนาการทางภาษาที่แตกต่างจากเด็กปกติ โดยในระยะแรกๆ จะมีความคล้ายคลึงกันแต่ต่อมาเด็กเหล่านี้จะมีความล่าช้ากว่าเด็กปกติ นอกจากนี้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่ละคนจะมีความแตกต่างในการเรียนรู้ทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทางการพูด

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีทั้งการจัดในลักษณะของโรงเรียนเฉพาะ การจัดการเรียนร่วม และการเรียนร่วมกับเด็กปกติ หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่จะมีการปรับหลักสูตรในส่วนของการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่ละคน ด้วยการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แต่เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีความบกพร่องในการรับรู้จากการได้ยิน ในการจัดการเรียนการสอนจึงต้องเพิ่มเรื่องของ การฝึกฟัง การฝึกสายตา การฝึกทักษะด้านการพูด การฝึกทักษะทางภาษา ตลอดจนการใช้สื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยีต่างๆ ประกอบการสอน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ในการพัฒนาการเรียนรู้

นอกจากนี้ ผดุง อาระวิญญ (2542) กล่าวถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เป็นเด็กหูหนวกกับเด็กหูตึงไว้ว่า เด็กทั้งสองกลุ่มนี้จะมีลักษณะการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ดังนี้

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กหูตึง ควรมีลักษณะแตกต่างไปจากการศึกษาของเด็กหูหนวก การจัดบริการทางการศึกษาแก่เด็กหูตึงนั้น ควรมุ่งเตรียมเด็กให้มีความพร้อมเพื่อการเรียนร่วม หรือเด็กที่เรียนร่วมอยู่แล้วก็ควรได้รับการช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุด จากการเรียนร่วม ดังนั้นหลักสูตรจึงควรเน้นการฝึกฟัง การแก้ไขการพูด การอ่านคำพูด การฝึกภาษา และการเรียนวิชาอื่นๆ ควบคู่กันไป

สำหรับเด็กหูตึงที่เรียนในชั้นพิเศษนั้น ควรเน้นทักษะในการสื่อความหมายควบคู่ไปกับด้านวิชาการ ในทำนองเดียวกัน หลักสูตรควรเน้นเกี่ยวกับการฝึกฟัง การแก้ไขการพูด การอ่านคำพูดโดยใช้เนื้อหาจากวิชาอื่นๆ ที่มีสอนในโรงเรียน

สำหรับเด็กหูหนวกนั้น การสื่อสารจะใช้ภาษามือ ท่าทาง การสะกดนิ้วมือ การอ่านริมฝีปาก หรือการสื่อสาร โดยใช้ระบบรวม (Total Communication) ในขณะเดียวกันเด็กทุกคนควรมีโอกาสเรียนรู้และฝึกพูด เด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กหูตึงหรือหูหนวก ถ้ายังมีการได้ยินที่เหลืออยู่เด็กควรใส่เครื่องช่วยฟัง และได้รับการฝึกพูด การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการพูดโดยใช้เครื่องมือต่างๆ

สิ่งที่ควรคำนึงถึงอีกเรื่องหนึ่งก็คือการฝึกอาชีพ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมีการสอนการประกอบอาชีพเบื้องต้น อาจจะเป็นวิชาบังคับ หรือเปิดเป็นวิชาเลือกให้เด็กเรียนก็ได้ หรืออาจจะมีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกทั้งสองอย่างก็ได้ ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับนโยบายและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน (ดารณี ศักดิ์ศิริผล, 2553)

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น โดยทั่วไปเชื่อว่า มีชีวิตที่เสียเปรียบมากในสังคมที่ทุกอย่างขึ้นอยู่กับภาษาและการสื่อสาร เด็กจะมีปัญหาทางภาษาและการพูดมากเนื่องจากสภาพการได้ยินมีความบกพร่อง การแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กจะใช้พฤติกรรมทางกายเป็นสื่อแสดงออกมา การเรียน การปรับตัว การสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะด้อยกว่าเด็กปกติ เนื่องจากไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการสื่อสารได้เหมือนคนอื่น เด็กมีพัฒนาการทางภาษาช้า แต่ความสามารถทางสติปัญญาเท่าเด็กปกติทุกอย่าง เพียงแต่มีข้อจำกัดทางภาษาจึงทำให้ดูเหมือนว่าเด็กด้อยกว่า การปรับตัวแตกต่างไปจากเด็กปกติ บางครั้งดูโดดเดี่ยว เหงาหงอย ดังนั้นในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยินควรมีลักษณะของหลักสูตรและการสอน ที่สามารถใช้ร่วมกับหลักสูตรของเด็กปกติได้ แต่ต้องมีการปรับในเรื่องของจุดประสงค์และการวัดผลประเมินผล สำหรับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่ว่าจะเป็นประเภทหูตึง หรือหูหนวกก็ตาม จำเป็นต้องสอนให้มีโอกาสฝึกพูด เด็กทุกคนต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการพูด ดังนั้นในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรครอบคลุมการฝึกฝนเด็กในด้านต่าง ๆ คือ

1. การฝึกฟัง (Auditory Training) เป็นวิธีการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้ รู้จักฟังโดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ

1.1 ให้อ่านเสียงที่ฟัง ไม่ว่าจะเป็เสียงอะไรก็ตามรวมทั้งเสียงที่เป็นการพูดในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของเด็ก

1.2 ให้อ่านเสียงที่คละกันนในสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งควรฝึกเมื่อเด็กอายุได้ 3 ขวบแล้ว

1.3 ให้อ่านเสียงพูดได้ว่า เป็เสียงเช่นไร หรือเสียงใคร

2. การฝึกอ่านคำพูด (Speech reading) เป็การฝึกอ่านริมฝีปาก หรือการเคลื่อนไหว ริมฝีปากของผู้พูดเพื่อให้อ่านใจความหมายตรงกันในเรื่องที่ผู้พูดกล่าวถึง บางครั้งต้องมีการสังเกตสีหน้าท่าทาง ตลอดจนการเคลื่อนไหวมือ เท้า และลำตัวของผู้พูดด้วย ซึ่งการฝึกอ่านคำพูดมักใช้วิธีการ คือ analytic method โดยสอนให้เด็กวิเคราะห์ส่วนประกอบของคำพูด เช่น วลี สระ พยัญชนะ แล้วให้ผสมเป็นคำ และประโยค อีกวิธีหนึ่งคือ synthetic method โดยสอนให้เด็กอ่านใจความของคำพูด ไม่เน้นที่เสียงแต่ละเสียง

3. ภาษามือ และการสะกดนิ้วมือ (Sign Language and Fingerspelling) เป็วิธีดั้งเดิมที่เริ่มมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 และยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน ภาษามือมีข้อดี คือ สามารถสื่อความหมายได้รวดเร็วและเป็นที่เข้าใจของคนหูหนวกได้โดยสะดวก แต่คนหูหนวกไม่สามารถใช้ภาษามือติดต่อสื่อสารกับคนปกติได้ ลักษณะของภาษามือเป็ระบบสื่อสารอย่างหนึ่งของคนหูหนวก ผู้พูดจะใช้มือทั้งสองแสดงท่าทาง หรือวางมือในตำแหน่งต่าง ๆ กัน แต่ละท่าทาง หรือตำแหน่งของมือมีความหมาย คำแต่ละคำ มีท่ามือแตกต่างกัน ดังนั้นการสื่อความหมายเป็ประโยคก็ต้องแสดงท่ามือหลาย ๆ ท่าตามความหมายของคำ ส่วนการสะกดนิ้วมือเป็การทำนิ้วมือแทนพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ เมื่อเวลาจะประสมคำก็ทำมือเป็รูปตัวพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ผู้สนทนาด้วย หรือผู้อ่านก็เข้าใจความหมายได้ ในการสะกดนิ้วมือ ส่วนใหญ่จะใช้กับชื่อเฉพาะ หรือคำใหม่ที่ยังไม่มีภาษามือ

4. การสื่อสารระบบรวม และท่าแนะคำพูด (Total Communication and Cued Speech) การสอนคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในปัจจุบัน ไม่ได้เน้นการฝึกฟัง หรือภาษามืออย่างเดียวอย่างหนึ่งเหมือนในอดีต แต่พยายามจะใช้หลาย ๆ ระบบรวมกัน หรือใช้การพูดรวมกับภาษามือ และภาษาท่าทางอื่น ๆ ผสมผสานกัน ในขณะเดียวกันก็อาจแสดงความรู้สึกออกทางสีหน้าท่าทางได้ด้วย การใช้ระบบรวมในการติดต่อสื่อสารของผู้บกพร่องทางการได้ยิน เริ่มเป็แนวคิดที่ได้รับการยอมรับ ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา วิธีการติดต่อสื่อสารอีกอย่างหนึ่ง คือ การใช้ท่าแนะคำพูด โดยผู้พูดจะแสดงท่ามือในลักษณะต่าง ๆ ประกอบคำพูด ท่ามือที่ใช้อยู่กำหนดไว้อย่างเป็ระบบ แต่ละท่ามีความหมายเฉพาะ ผู้พูดจะวางมือไว้ในระดับต่ำกว่าคางเล็กน้อย และจะใช้มือเพียงข้างเดียวในการแสดงท่าติดต่อสื่อสาร ซึ่งเด็กจะใช้สายตาประกอบการฟัง

การช่วยเหลือเด็กบกพร่องทางการได้ยินในชั้นเรียนปกติ

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินส่วนใหญ่อ่านที่เข้าเรียนรวมในชั้นเรียนปกติได้นั้น จะมีความบกพร่องทางการได้ยินซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มหูตึง ดังนั้นการให้การช่วยเหลือเพื่อให้เด็กเหล่านี้สามารถเรียนรู้และประสบความสำเร็จในการเรียนรวมควรปฏิบัติดังนี้

1. จัดให้เด็กนั่งในบริเวณที่จะรับฟังการสอนของครูได้ชัดเจน โดยปกติจะห่างจากครูไม่เกิน 6 ฟุต หรือครูควรอนุญาตให้เด็กนาเก้าอี้ไปนั่งที่ใดก็ได้ที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุด
2. พยายามลดการรบกวนทางด้านเสียง และด้านการเห็นให้เหลือน้อยที่สุด เสียงรบกวนที่มาจากภายนอกห้องควรลดลงหรือไม่มีเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะครูสอน เสียงจากสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัญหาสำคัญสำหรับเด็กเหล่านี้ด้วย ครูต้องพยายามหาทางลดเสียงจากภายนอก
3. พยายามพูดให้เป็นปกติ และเป็นธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องพูดให้ช้าลงเมื่อพูดกับเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เพราะจะทำให้เด็กเกิดความสับสนเนื่องจากไม่ใช่วิธีการพูดที่แท้จริง แต่ผิดแผกไปจากคนปกติที่ใช้พูดจากัน
4. ต้องแน่ใจว่านักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินมองเห็นหน้า และกิริยาท่าทางของครู ซึ่งจะ ช่วยให้เด็กอ่านริมฝีปาก และคำพูดของครูได้
5. พยายามหาทางให้เด็กได้พูดบ่อย ๆ เนื่องจากเด็กพยายามไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพูดมากนัก ควรให้เด็กร่วมการอภิปรายโดยเป็นสมาชิกในกลุ่ม อาจให้อ่านข้อความสั้น ๆ หรือตอบคำถามที่ใช้คำตอบสั้น ๆ ไม่มากพยางค์นัก
6. พยายามเรียกเด็กให้ตอบคำถาม หรือพูด เพื่อทดสอบความเข้าใจของเด็กเป็นรายบุคคล เนื่องจากเด็กมักทำตามเพื่อน ๆ ในชั้น เช่น ทำที่ว่าเข้าใจบทเรียนโดยการยกมือตามเพื่อน หัวเราะ พยักหน้า เป็นต้น
7. ต้องให้กำลังใจเด็กในการถามคำถาม ถ้าจะอธิบายซ้ำต้องอธิบายใหม่โดยใช้คำพูดที่แตกต่างออกไปจากการถามครั้งแรก จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น
8. ใช้สื่ออุปกรณ์ในการสอนให้มาก ในการสรุปบทเรียนนั้นครูต้องเขียนกระดานดำสรุป บทเรียนให้เด็กได้อ่านและบันทึกไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

วิลาวัลย์ ด้านสิริสุข (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการวิจัยและพัฒนา วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยทำการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้ ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ โดยทำการศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอี่ยมสุรีย์ (อนุบาลเมืองสมุทรปราการ) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 40 คน โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One Group Pretest – Posttest Design) ใช้เวลาในการทดลอง 18 ชั่วโมง เครื่องมือ

ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแบบบันทึกอนุทิน ขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติ Dependent t-test และการวิเคราะห์เนื้อหาจากการบันทึกอนุทินของนักเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุขที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ และการวัดและประเมินผลของรูปแบบ ซึ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชื่นนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2) ชื่นทำความเข้าใจและสะท้อนผล 3) ชื่นสร้างความรู้ 4) ชื่นร่วมกันคิด 5) ชื่นปรับประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ และ 6.) ชื่นมุ่งมั่นสู่การพัฒนาจากภายใน 2. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุขที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดิฐภัทร บวรชัย (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมการสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมการสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกัน ยาเสพติดสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาหลักสูตรเสริม มี 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์และตอบแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการสำรวจสภาพปัญหา ยาเสพติดจากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา,ครู,นักเรียน พบว่า มีนักเรียนเสพยาเสพติดประเภทบุหรี ร้อยละ 33.80, 32.50, 29.40 ดื่มสุรา ร้อยละ 26.80, 29.10, 31.30 พื้นที่รอบๆโรงเรียนมีการเสพยาเสพติด ร้อยละ 32.40, 36.90, 34.10 พื้นที่รอบๆโรงเรียนมีการจำหน่ายยาเสพติด ร้อยละ 29.60, 24.50, 27.90 มีสถานบันเทิงใกล้โรงเรียน ร้อยละ 23.90, 22.20, 23.50 ผู้บริหารและครูเคยมีผู้ปกครองมาปรึกษาเรื่องลูกสูบบุหรี ดื่มสุรา เสพยาเสพติด ร้อยละ 35.20, 43 ทักษะชีวิตที่ต้องการพัฒนามากที่สุด คือ การควบคุมตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นหลักสูตรเสริมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรเสริม โดยการนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 มาใช้สร้างหลักสูตรเสริมมี 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การสร้างโครงร่างของหลักสูตรเสริม ขั้นที่ 2 การตรวจสอบโครงร่างของหลักสูตรเสริมโดยการจัดกลุ่มสนทนา ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันพิจารณาได้ข้อสรุปว่าร่างหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร พบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ ขั้นที่ 3 การปรับปรุงโครงร่างของหลักสูตรเสริม ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเสริมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงนำหลักสูตรเสริมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมมี 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การนำหลักสูตรเสริมไปใช้ในโรงเรียน ขั้นที่ 2 การประเมินการใช้หลักสูตรเสริม ขั้นที่ 3 การประเมิน ความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรเสริม ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมพบว่า ด้านระดับความรู้ คะแนนระดับความรู้ก่อนการทดลองมี

ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 12.83 คะแนน ระดับความรู้หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 20.53 ด้านเจตคติ คะแนนการประเมินด้านเจตคติมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริม โดยใช้เกณฑ์ E1/ E2 คือ 80/80 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการมีค่าเท่ากับ 80.98 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์มีค่าเท่ากับ 82.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตรเสริม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครู พบว่ามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ คุณลักษณะของวิทยากรมีความเหมาะสม ด้านการแต่งกาย ความประพฤติ และเป็นแบบอย่างที่ดี กิจกรรมการเรียนการสอนสนุกสนาน มีความหลากหลาย น่าสนใจ พิธีปิดทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ ขั้นตอนที่ 4 การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรเสริม โดยการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเสริมภายหลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้ว ได้แก่ บรรยายภาค สถานที่จัดการเรียนการสอนควรเป็นห้องเรียน เนื้อหาในเอกสารสมุดบันทึกส่วนตัวของนักเรียนปรับปรุงให้สมบูรณ์ เพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้น และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในพิธีปิด

ปิยภรณ์ พุ่มแก้ว (2555) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ผลการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 ได้ องค์ประกอบของทักษะชีวิต 5 ด้าน เรียกว่า “Five Smarts” ได้แก่ 1) ความสามารถในการคิด (Thinking Smart :T-Smart) 2) ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Smart : D-Smart) 3) ความสามารถในการสื่อสารและทักษะทางสังคม (Communication& Social Smart : C-Smart) 4) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และจัดการกับความเครียด (Emotional Control &Coping Stress Smart : E -Smart) และ 5) ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจตนเอง (Self Smart : S-Smart) ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบร่างของหลักสูตรเสริมได้มาจากการจัดกลุ่มสนทนา และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบของร่างหลักสูตร ประกอบด้วย สภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาและเวลา แนวการจัดกิจกรรม สื่อ/อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ และแนวการจัดและประเมินผล ผลการประเมินร่างของหลักสูตร พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน กำหนดโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรออกเป็น 10 หน่วยกิจกรรม เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 32 ชั่วโมง ใช้แผนการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร จำนวน 31 แผน ผลการประเมินแผนการจัดกิจกรรมพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกแผน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในแต่ละแผน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างแรงจูงใจในการเรียน ขั้นที่ 2 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นที่ 3 ประสานพลังฝึกคิด ขั้นที่ 4 ผลิตผลงานนำเสนอ และ ขั้นที่ 5 สรุปประเมินสู่การประยุกต์ใช้การตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตร ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัย แบบ Pretest-Posttest Control Group Design กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านหนองหมี่หวดง (ประชาวิทยาการ) จำนวน 2

ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 40 คน กำหนดเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 20 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัย พบว่า คะแนนการประเมินทักษะชีวิตของกลุ่มทดลองหลังการใช้หลักสูตรกับก่อนการใช้หลักสูตรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนการประเมินทักษะชีวิตหลังการใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ พัฒนาการของพฤติกรรมทักษะชีวิตของกลุ่มทดลองจากการประเมิน 4 ครั้ง ในระหว่างการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรพบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกระยะ ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริม พบว่า หลักสูตรมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนดภายหลังการทดลองผู้วิจัยได้ปรับปรุงหลักสูตรในด้าน การใช้ภาษาในการนำเสนอสถานการณ์จำลอง หรือกรณีตัวอย่าง ปรับปรุงคำสั่งในใบกิจกรรมให้มีความชัดเจน เพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งต่าง ๆ และปรับปรุงการสร้างเกณฑ์การประเมินผลงานของนักเรียนในแต่ละกิจกรรม

สันถวี นิยมทรัพย์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรตามกรอบแนวคิดแบบเน้นกระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการความรู้ เทคโนโลยี ศาสตร์การสอนและเนื้อหาเพื่อเสริมสมรรถนะการสร้างบทเรียนดิจิทัล สำหรับครูสังคมศึกษางานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรตามกรอบแนวคิดแบบเน้นกระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการความรู้ เทคโนโลยี ศาสตร์การสอนและเนื้อหาเพื่อเสริมสมรรถนะการสร้างบทเรียนดิจิทัลสำหรับครูสังคมศึกษา และเพื่อศึกษาสมรรถนะการสร้างบทเรียนดิจิทัลของครูสังคมศึกษาที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยประเมินจากบทเรียนดิจิทัล ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยศึกษาเอกสารและสอบถามผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์สมรรถนะการสร้างบทเรียนดิจิทัลและพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างแล้วนำไปทดลองใช้กับครูสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 11 คน เป็นเวลา 5 วัน ที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการสร้างบทเรียนดิจิทัลมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบบทเรียนดิจิทัล 2) ด้านการรวบรวมทรัพยากรประกอบบทเรียนดิจิทัล และ 3) ด้านการใช้โปรแกรมสร้างบทเรียนดิจิทัล หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย รวม 30 ชั่วโมง จำแนกเป็นภาคทฤษฎี 6 ชั่วโมงและภาคปฏิบัติ 24 ชั่วโมง จากการปฏิบัติงานในหน่วยที่ 4 ซึ่งใช้เวลา 2 วัน พบว่าครูทุกคนที่เข้าร่วมการใช้หลักสูตรสามารถสร้างบทเรียนดิจิทัลได้สำเร็จ ทั้งนี้ผลการประเมินบทเรียนดิจิทัลที่ครูสร้างขึ้นจำนวน 11 เรื่อง พบว่าครูมีสมรรถนะสร้างบทเรียนดิจิทัลในระดับดีมาก 1 คน ระดับดี 2 คน และระดับปานกลาง 8 คน

กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์ (2554) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพ และจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพ และจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาซึ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้เพื่อศึกษานำร่อง ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Pretest – posttest

control group design กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ชั้นปีที่ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (clustered random sampling) โดยสุ่มกลุ่มผู้เรียนที่จะใช้ในการวิจัย จำนวน 2 กลุ่มๆ แรกมีผู้เรียนจำนวน 43 คน และกลุ่มที่สองมีผู้เรียนจำนวน 35 คน จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายเพื่อจัดกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้เวลาในการทดลอง 16 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 48 ชั่วโมง และขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามทางเดียว แบบวัดซ้ำ (One-way MANOVA; repeated measures) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการคือ ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เรียนรู้ผ่านการร่วมมือในการปฏิบัติ สามารถคิดไตร่ตรอง มีการพัฒนาจิตและการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญาและมีจิตสาธารณะ 2. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรม ขั้นการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ปัญหาชวนคิด (Challenging Problem) 2) คิดอย่างไตร่ตรอง (Reflective thinking) 3) กระจำค่านิยม (Value Clarification) 4) จิตอาสา (Volunteer Mind) และ 5) สนทนาสนทนา (Inspired Dialogue) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอนเป็นการวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งในระหว่างการเรียนการสอนและภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบโดยผู้ประเมินประกอบด้วยตัวผู้เรียน เพื่อน และผู้สอน

เด่นดาว ชลวิทย์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู 2) พัฒนาหลักสูตรและวิธีการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู และ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและวิธีการที่พัฒนาขึ้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ตอนคือ การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและวิธีการฯ และการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจคือ ครูประถมศึกษาจำนวน 419 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยกึ่งทดลอง คือ ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 1 จำนวน 62 คน จาก 9 โรงเรียน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบความรู้ในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และแบบประเมินทักษะการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test dependent) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ความต้องการจำเป็น 5 อันดับแรกที่ครูต้องได้รับการพัฒนา คือ การเขียนการวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนข้อเสนอแนะ การเขียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเขียนคำถามวิจัยและการเขียนการอภิปรายผลการวิจัย 2. หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประกอบด้วยเป้าหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการ

ประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ วิธีการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้เสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงาน วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูมี 3 วิธีการ ได้แก่ วิธีการฝึกอบรม วิธีการเป็นพี่เลี้ยง และวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและวิธีการฯ พบว่า หลักสูตรและวิธีการฯ มีความเหมาะสมในการนำไปพัฒนาความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยฯ ประเมินโดยการทดลองใช้หลักสูตรและวิธีการฯ กับครู 62 คนของ 9 โรงเรียนซึ่งพบว่า 3.1 ครูแต่ละกลุ่มมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2 ครูที่ได้รับการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้วยวิธีการฝึกอบรม วิธีการเป็นพี่เลี้ยง และวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการเขียนรายงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกัน

สามารถ รัตนสาคร (2554) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอิงมาตรฐานตามแนวคิดพิพัฒนาการหน้าที่นิยมเพื่อเสริมสร้างทักษะสำคัญของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นร่วมกับความบกพร่องอื่น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอิงมาตรฐาน ตามแนวคิดพิพัฒนาการหน้าที่นิยม และการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล เพื่อเสริมสร้างทักษะสำคัญของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นร่วมกับความบกพร่องอื่น และเพื่อศึกษาผลของการใช้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร และระยะที่ 2 ศึกษาผลของการใช้แนวทางการพัฒนาหลักสูตร โดยนำไปทดลองใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากับโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดและคนตาบอดพิการซ้ำซ้อน ลพบุรี และทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ถึง 6 จำนวน 39 คน ประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางด้านทักษะสำคัญของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ความถี่ ร้อยละ การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เพื่อศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของนักเรียน และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูผู้สอน เพื่อศึกษาการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความต้องการจำเป็นทั้งในปัจจุบันและอนาคตของนักเรียน รวมทั้งทักษะที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตภายหลังจบการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และการแสดงความก้าวหน้าตามหลักสูตรของนักเรียน และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและวิถีชีวิตของนักเรียน การพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนการดำเนินงาน เพื่อกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้เรียนจากผู้เกี่ยวข้อง นำมาสู่การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของหลักสูตร 2) การปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน 3) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และ 4) การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร 2. สถานศึกษาสามารถนำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และผลจากการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปทดลองใช้ พบว่า 2.1 นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

และมีพัฒนาการตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยก่อนการทดลองพบว่า มีนักเรียนเพียงร้อยละ 15.38 ที่มีความสามารถในการปฏิบัติทักษะสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับดี และหลังการทดลองพบว่า มีนักเรียนร้อยละ 44.44 ที่มีความสามารถในการปฏิบัติทักษะสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับดี 2.2 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและมีความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันได้มากขึ้น 2.3 ครูผู้สอนมีความมั่นใจในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนและดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอกลยุทธ์ทางเลือกการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและลักษณะของการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ 2) กำหนดกลยุทธ์ทางเลือกการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ และ 3) ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ทางเลือกฯ ระเบียบวิธีการวิจัยที่ใช้เป็นแบบพหุกรณีศึกษาด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี 8 แห่ง จากนั้นกำหนดและประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ด้วยการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารและครู จำนวน 7 คน และ 2) กลุ่มนักวิชาการด้านการจัดการศึกษา จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือคู่มือการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามและการสนทนากลุ่มด้วยกระบวนการจัดการความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยผลการวิจัยมีดังนี้ 1. ผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษาโดย 1) มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่แนวคิดและแนวปฏิบัติของสถานศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเน้นการศึกษาเพื่ออาชีพ 3) ใช้บริบทวิถีชุมชนท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ 4) สร้างและใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน 5) สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานร่วมกัน 6) ประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอก ครูมีการจัดการเรียนรู้โดย 1) ใช้โครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) เน้นการฝึกปฏิบัติจริง 3) บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนการจัดการเรียนรู้ 4) ใช้ประสบการณ์/ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ความสำเร็จที่ปรากฏขึ้นกับนักเรียน คือ 1) มีพื้นฐานทักษะชีวิตและทักษะอาชีพในท้องถิ่น/ชุมชน 2) ตระหนักในคุณค่าวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเอง 3) ช่วยเหลือครอบครัวเพราะมีรายได้ระหว่างเรียน นอกจากนี้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความเข้าใจ รู้คุณค่า ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษาฯ ให้มีความสำคัญกับ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย 2) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาและการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 4) การใช้ค่าย/กิจกรรม/โครงการพัฒนาผู้เรียน 5) การเชื่อมโยงบริบทวิถีชุมชนท้องถิ่น 6) การใช้แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 7) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 8) การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร 9) การสร้างความร่วมมือในการทำงาน 10) การปลูกฝัง/เน้นการใช้ชีวิตในสังคมของนักเรียน 2. กลยุทธ์ทางเลือกที่กำหนดขึ้น มี 4 รูปแบบ คือ 1) กลยุทธ์การพัฒนาความสามารถทางวิชาการ 2) กลยุทธ์การประยุกต์ใช้การเกษตรและ/หรือภูมิปัญญา

ท้องถิ่น 3) กลยุทธ์การประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน และ 4) กลยุทธ์เน้นการฝึกปฏิบัติงาน/การฝึกงาน 3. ผลการประเมินกลยุทธ์ทางเลือกฯ พบว่า แต่ละกลยุทธ์ทางเลือกฯมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยอยู่บนเงื่อนไขบางประการ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนที่จะนำนักเรียนไปสู่การมีทักษะการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การมีทักษะอาชีพสู่การมีทักษะชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จรรยาพร สุภาพ และคณะ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของโครงการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อลดพฤติกรรมเกเรและส่งเสริมการทำความดีของเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 46 คน ในโรงเรียนที่ 1 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 21 คน ของโรงเรียนที่ 2 โดยโรงเรียนที่ 1 ได้ดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิต 10 องค์ประกอบ ขณะที่โรงเรียนที่ 2 ดำเนินการ 2 องค์ประกอบ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนโรงเรียนที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะทั้ง 10 องค์ประกอบเพิ่มขึ้น แต่มี 3 องค์ประกอบ ที่มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร ในขณะที่โรงเรียนที่ 2 ทักษะชีวิตทั้ง 2 องค์ประกอบ ได้แก่ เจตคติต่อการตระหนักรู้ในตนเอง และทักษะการจัดการกับอารมณ์ มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการสอบถามผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมเกเรและการทำความดี ของนักเรียนภายหลังเข้าร่วมโครงการ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเกเรและการทำความดีเพิ่มขึ้น รวมถึงผู้ปกครองให้ความเห็นว่าโครงการนี้มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ ควรดำเนินการต่อไปในโรงเรียน

จันทร์พิมพ์ สุขเสริม (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงติดเกมคอมพิวเตอร์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลยที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเกมคอมพิวเตอร์ ซึ่งคัดกรองโดยใช้แบบทดสอบการติดเกม ของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ได้เด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเกม จำนวน 85 คน แล้วทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 24 คน แล้วสุ่มเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ทำการศึกษาทักษะชีวิต 3 ด้าน คือ การตระหนักรู้ในตนเอง การตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา และการปฏิเสธการชักชวน ใช้แบบวัดทักษะชีวิตแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับโดยวัดด้านละ 10 ข้อผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต มีคะแนนทักษะชีวิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และมีคะแนนทักษะชีวิตสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิสิตา อังกุล (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ ความสามารถด้านเหตุผล การมองโลกในแง่ดี สภาพแวดล้อมทางการเรียน และการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่/ผู้ปกครองที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักตนเอง ด้านการคิด

ตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการปรับตัว และด้านการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 895 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามวัดทักษะชีวิต การมองโลกในแง่ดี สภาพแวดล้อมทางการเรียน การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่/ผู้ปกครอง และแบบทดสอบวัดความสามารถด้านเหตุผลที่มีค่าความเชื่อมั่น .947, .833, .890, .875 และ .846 ตามลำดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามเอกนาม (MR) และตัวแปรตามพหุนาม (MMR) ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรปัจจัยได้แก่ ความสามารถด้านเหตุผล การมองโลกในแง่ดี สภาพแวดล้อมทางการเรียน และการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่/ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรเอกนามระหว่างตัวแปรปัจจัยกับทักษะชีวิตมีค่า .620 และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอธิบายร่วมกันได้ร้อยละ 38.4 สหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนามมีค่าวิลคส์แลมบ์ดา ($\Lambda = .579$) และสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับทักษะชีวิตด้านการรู้จักตนเอง ด้านการคิดตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการปรับตัวและด้านการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .517, .497, .423, .468 และ .427 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเรียน การมองโลกในแง่ดี และการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตรายด้านพบว่าค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี และสภาพแวดล้อมทางการเรียน ส่วนปัจจัยการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่/ผู้ปกครองส่งผลต่อทักษะชีวิตด้านการรู้จักตนเอง ด้านการคิดตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้านการแสวงหาความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปณิชา จีรพรชัย (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้วยการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง 2) การประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง และ 3) การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอยู่ระดับ 50 - 70 ไม่มีความพิการซ้อน และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ทางด้านร่างกาย กำลังศึกษาอยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และใช้วิธีการเดียวกันเลือกนักเรียนสำหรับการพัฒนาโปรแกรม จำนวน 7 คน

การประเมินประสิทธิผลของโปรแกรม จำนวน 6 คน การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 3 ชนิดคือ แบบประเมินทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองก่อนและหลังการทดลองแบบคู่ขนาน แผนการสอนสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองจำนวน 20 แผน แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ มัธยฐาน พิสัย ควอไทล์ สถิติทดสอบ The Sign Test for Median: One Sample the Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test. และ The Mann-Whitney U Test. ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้ 1. ผลการพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า (1) แผนการสอนสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 89.64 / 95.00 (2) แบบประเมินทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองฉบับก่อนการทดลองค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9303 ฉบับหลังการทดลองค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8192 และค่าความเชื่อมั่นของความเป็นคู่ขนานเท่ากับ .638 (3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองของนักเรียนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9322 2. ประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือ (1) ทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการใช้โปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองครั้งที่ 1 อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการใช้โปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองครั้งที่ 2 อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการใช้โปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองอยู่ในระดับมาก (3) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในเรื่องทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองระหว่างการทดลองครั้งที่ 1 และ 2 (4) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในเรื่องความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมสร้างเสริมทักษะการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองระหว่างการทดลองครั้งที่ 1 และ 2

มนัสนันท์ รอดเชื้อเงิน (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น: การประยุกต์ใช้เทคนิคการจัดเก็บข้อมูลแบบสนทนารายสนทนา วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และศึกษาสภาพทักษะชีวิตในบริบทของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) เพื่อศึกษาสภาพของการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในปัจจุบัน 3)

เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และ 4) เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ที่พัฒนาขึ้น การดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และการทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตปริมณฑล จำนวน 450 คน และครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 80 คน และกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 โรงเรียน รวมทั้งหมด 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดทักษะชีวิต แบบสอบถามสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้การบูรณาการการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และสุนทรียสนทนา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. โมเดลตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ทักษะชีวิตในบริบทของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ มากที่สุด ได้แก่ องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การจัดการอารมณ์ เท่ากัน รองลงมาได้แก่ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การตระหนักรู้ในตน ความภาคภูมิใจในตนเอง การเห็นใจผู้อื่น การสร้างสัมพันธภาพ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการจัดความเครียด ตามลำดับ และสภาพทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะชีวิตในระดับปานกลาง 2. สภาพปัจจุบันและลักษณะการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต มีดังนี้ 1) ลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ในภาพรวมครูมีระดับการปฏิบัติในระดับสูง และระดับความสำเร็จในระดับปานกลาง ครูให้ความสำคัญกับการกำหนดทักษะชีวิตในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้มากที่สุด 2) ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในภาพรวมครูมีระดับการปฏิบัติในระดับปานกลาง และระดับความสำเร็จในระดับปานกลาง 3) ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในภาพรวมครูมีระดับการปฏิบัติในระดับสูง และระดับความสำเร็จในระดับปานกลาง 3. การสร้างและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยลักษณะและองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และสุนทรียสนทนา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เป็นหลัก ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ประสบการณ์รู้ธรรม โดยใช้การเล่าเรื่องราว/ ประสบการณ์ของตนเอง และฟังเรื่องราวประสบการณ์ของผู้อื่น เน้นใช้หลักการสุนทรียสนทนาเป็นกระบวนการหลัก ขั้นที่ 2 การสะท้อนคิดและอภิปราย โดยใช้การแสดงความคิดเห็น และอภิปรายแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม เน้นใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกระบวนการหลัก ขั้นที่ 3 ความคิดรวบยอด โดยใช้การบรรยาย การนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม และขั้นที่ 4 การประยุกต์แนวคิด โดยออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนประยุกต์แนวคิด อีกทั้งยังมีการใช้สุนทรียสนทนาและการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมมือในทุกขั้นตอนเป็นกระบวนการร่วมเพื่อเสริมกระบวนการหลักด้วย 4. นักเรียนที่ได้รับ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ ตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีคะแนนทักษะชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สันต์ สุวทันพรกุล (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Method) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาสภาพและลักษณะการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน เป็นครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 77 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองแผนการจัดการเรียนรู้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 44 คน ศึกษาทักษะชีวิตตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต 9 องค์ประกอบ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย (การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ) จิตพิสัย (การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น การเห็นคุณค่าในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม) และทักษะพิสัย (การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด) กำหนดขั้นตอนการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและลักษณะการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้เวลาในการสอน 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 6 คาบ รวม 36 คาบ (36 ชั่วโมง) ผลการวิจัยพบว่า สภาพและลักษณะการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง แต่มีความสำเร็จในระดับปานกลาง ครูเข้าใจว่าการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนต้องผ่านการใช้กิจกรรมและวิธีการที่หลากหลาย ปัญหาคือ นักเรียนขาดความพร้อม และครูขาดการเอาใจใส่และการเห็นความสำคัญ และนักเรียนกลุ่มที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วโรชา คล้ายแจ้ง (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เพศศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 70 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา จำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติ จำนวน 35 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ และด้านเจตคติสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ และด้านเจตคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ ด้านเจตคติและด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ทักษะชีวิตกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยวิธีปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรรณ เจาะประโคน (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำนวน 490 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต 8 ปัจจัย คือ สุขภาพจิต อत्मโนทัศน์ สัมพันธภาพ ภายในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพกับเพื่อน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สภาพแวดล้อมทางการเรียน และการรับสารสนเทศจากสื่อมวลชน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต ได้แก่ สุขภาพจิต และอत्मโนทัศน์ และตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู และ สัมพันธภาพกับเพื่อน และตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างเดียว ได้แก่ สัมพันธภาพภายในครอบครัว สภาพแวดล้อมทางการเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และการรับสารสนเทศจากสื่อมวลชน

พัศพร สุวรรณปักษ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียน สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จำนวน 40 คน ใช้เวลาในการทดลอง 10 คาบ ๆ ละ 50 นาที ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเทคนิคกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วย วิธีการสอนแบบบรรยาย การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษาสถานการณ์จำลอง สถานการณ์จริง การสาธิต การใช้คำถามมาใช้ในการแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจแก้ปัญหา และความตระหนักรู้ ในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการจัดกิจกรรม คือ รู้สึกชอบ มีความรู้สึกที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ และรู้สึกสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้

ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวด วิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักศึกษาศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง การวิจัย แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบรูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 ทดลองรูปแบบ ขั้นตอนที่ 5 ประสิทธิภาพของรูปแบบ และ ขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาศึกษานอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่ม กลาง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจความ ต้องการของนักศึกษา แบบสัมภาษณ์ผู้สอน แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบ แบบประเมินความ เหมาะสมของรูปแบบ แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มของนักศึกษา และแบบสอบถามความคิดเห็น ของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และ ค่า t-test Paired Samples ผลการวิจัยพบว่า 1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มี 4 องค์ประกอบ คือ ผลการ เรียนรู้ สารการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักในตน ขั้นการจัดประสบการณ์ใหม่ ขั้นการสร้างโครงสร้างความรู้ในตน ขั้นการทดลองปฏิบัติ และขั้นการประยุกต์ใช้ ซึ่งมีประสิทธิผลโดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.97 และ ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 (S.D.= 0.18) 2. ผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่อง เพศศึกษา: โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ หลังเรียน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .001$ ($t = 3.494$) และ 3. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D.=0.53)

วัชรินทร์ ฐิตอดิษฐ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มวิชาภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา โดยใช้การเรียนรู้เชิงบูรณาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารายวิชาภูมิปัญญาไทย สาขาวิชาศิลปศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พัฒนาและทดลองใช้หลักสูตรกลุ่มวิชาภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะ และประเมินผลหลักสูตรกลุ่มวิชาภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะ หลักสูตรกลุ่มวิชาที่พัฒนาขึ้นนี้ มุ่งเน้นเรื่องการใช้แหล่งการเรียนรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยที่มีความหลากหลาย โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการ 4 รูปแบบ ได้แก่ แบบ Nested, Sequenced, Webbed, และ Immersed และการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้อำนาจวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเชื่อมโยงความรู้และการสร้างองค์ความรู้รวม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. การศึกษารายวิชาภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะ พบว่า เป็นหลักสูตรเปิดใหม่ของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ในหลักสูตร 5 ปี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีการเปิดเป็นรายวิชา 3 แห่ง และหลักสูตรกลุ่มวิชา 1 แห่ง โดยส่วนใหญ่จะเปิดเป็นรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือกเพียง 1-2 วิชาเท่านั้น อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านโครงสร้างหลักสูตร ควรพัฒนาเป็นหลักสูตรกลุ่มวิชา ด้านวัตถุประสงค์ เพิ่มการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินความรู้ที่ได้อย่างเป็นระบบ ความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และมีคุณธรรม วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ และทักษะทางด้านสังคม เนื้อหาสาระควรเน้นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะ การจัดการเรียนการสอน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น 2. การพัฒนาและทดลองใช้หลักสูตร ได้หลักสูตรกลุ่มวิชาที่ประกอบไปด้วยหลักการและเหตุผล โครงสร้างหลักสูตร เป็นรายวิชาบังคับ 4 หน่วยกิต และรายวิชาเลือก 6 หน่วยกิต วัตถุประสงค์ของกลุ่มวิชาและรายวิชา ด้านความรู้ มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยงความรู้อย่างเป็นระบบ ด้านเจตคติ ตระหนัก ซาบซึ้ง เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และพัฒนา ภูมิปัญญาไทย ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านทักษะ สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถปฏิบัติสร้างสรรค์งานได้ มีทักษะสังคม และทักษะชีวิต เนื้อหาวิชา มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในเชิงกว้างและเชิงลึก การจัดการเรียนการสอน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการบูรณาการ 4 รูปแบบ การวัดและประเมินผล ประเมินตนเองและกลุ่มจากกระบวนการเรียนรู้ และ

การใช้แหล่งการเรียนรู้เชิงบูรณาการจากแหล่งการเรียนรู้ 4 ประเภท การทดลองใช้หลักสูตรเป็นกรณีศึกษา 1 รายวิชา กับนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเมินผลโดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติทดสอบที (t-test) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้เชิงบูรณาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เจตคติของผู้เรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะอยู่ในระดับมากที่สุดถึงมาก ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรรายวิชาทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับมากและระดับปานกลางเท่ากัน และความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการของผู้เรียนอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ 3. การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินหลักสูตร พบว่า เป็นหลักสูตรที่ดี มีประโยชน์ มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ และควรพัฒนาให้เป็นหลักสูตรระดับภาควิชาการจัดการเรียนการสอน ควรใช้รูปแบบการบูรณาการทั้ง 4 รูปแบบในทุกรายวิชา การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ได้หลักสูตรกลุ่มวิชาภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะที่ประกอบด้วยรายวิชาบังคับ 2 วิชา (4 หน่วยกิต) ได้แก่ วิชาภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะ และศิลปะพื้นบ้าน และรายวิชาเลือก 3 วิชา (6 หน่วยกิต) จากรายวิชาเลือก 5 วิชาคือ ภูมิปัญญาไทยในศิลปะท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยกับการออกแบบร่วมสมัย และการศึกษารายบุคคลเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย 1, 2 และ 3

สกล วรเจริญศรี (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิตและสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรกที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิตเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 และ 2 จำนวน 1,196 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่สอง เป็นนักเรียนวัยรุ่นระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปีที่ 2 ของวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี จำนวน 24 คน สุ่มอย่างง่ายแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกอบรมใด ๆ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของทักษะชีวิต ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทักษะด้านสังคม องค์ประกอบทักษะด้านความคิด และองค์ประกอบทักษะด้านการเผชิญทางอารมณ์ มีค่าความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถวัดองค์ประกอบของทักษะชีวิตได้ 2. โมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติการฝึกอบรม โดยมีการประยุกต์ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา ตลอดทั้งเทคนิคทางจิตวิทยาใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิต 3. ทักษะชีวิตโดยรวมและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากลุ่มฝึกอบรมมีผลให้ทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น

เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น 4. ทักษะชีวิตโดยรวมและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุบลวนา ขวัญบุญจันทร์ และลาวัณย์ รัตนเสถียร (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดนครนายก จำนวน 600 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 300 คน ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศน้อยกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศน้อยกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภายหลังได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในเขตอำเภอเมืองกับนักเรียนที่ศึกษาอยู่นอกเขตอำเภอเมืองมีพฤติกรรมทางเพศไม่แตกต่างกัน

ดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในเด็กวัยรุ่นตอนต้น กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นเกิดจากแรงผลักดันภายในตนเอง และรองลงมาคือการชักชวนของเพื่อน ซึ่งเป็นแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนาทักษะชีวิตจึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในเด็กวัยรุ่นตอนต้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในเด็กวัยรุ่นตอนต้น กรุงเทพมหานคร โดยใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิต (WHO, 1994) ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura (1986) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวัยรุ่นตอนต้นที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คน จาก 2 โรงเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน ด้วยการจับคู่ให้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กลุ่มควบคุมได้รับความรู้ตามปกติ กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จำนวน 1 ครั้ง ระยะเวลา 8 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ประกอบด้วย แผนการสอน เอกสารความรู้ สถานการณ์จำลอง และสื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิธรรมรักษ์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ได้แก่ วีซีดีเรื่อง โทษและพิษภัยจากบุหรี่ บทสัมภาษณ์ผู้ป่วยโรคถุงลมปอดโป่งพอง โปสเตอร์และแผ่นพับเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่และพิษภัยของบุหรี่ ได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้ในการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่ แบบวัดความตระหนักในตนเองเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ แบบวัดทักษะการตัดสินใจ แบบวัดทักษะการแก้ไขปัญหา และ แบบวัดทักษะการปฏิเสธ ได้ค่าความเที่ยง .60, .60, .60, .60, .60 และ .60 ตามลำดับ เก็บข้อมูลก่อนทดลอง หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Repeated measures ANOVA และ สถิติการทดสอบค่าที

(Independent t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกลุ่ม ที่ได้รับกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกลุ่ม ที่ได้รับกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่หลังการได้รับโปรแกรม 1 สัปดาห์ และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่ากลุ่มเด็กวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับความรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวแบบ

เกศินี ครุณาสวัสดิ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยบูรณาการรูปแบบการแก้ปัญหาที่โอทีอาร์ร่วมกับหลักการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยบูรณาการรูปแบบการแก้ปัญหาที่โอทีอาร์ร่วมกับหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและ 2) ศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 สาขาเครื่องกล โรงเรียนเตรียมวิศวกรรม ไทย-เยอรมันในรายวิชาสังคมศึกษา ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจำนวน 32 คนและใช้เวลาในการทดลองวันละ 2 ชั่วโมงเป็นเวลา 16 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 32 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบวัดความสามารถในการจัดการตนเองแบบประเมินตนเองแบบสัมภาษณ์ความสามารถในการจัดการตนเองแบบรายงานตนเอง แบบสังเกตความสามารถในการจัดการตนเอง แบบประเมินความสามารถในการจัดการตนเอง และแบบรายงานการปฏิบัติงานกลุ่มในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าคะแนนร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) การกำหนดประเด็นในการศึกษา 3) การวางแผนในการดำเนินงาน 4) การปฏิบัติและติดตามผลการดำเนินงาน 5) การอภิปรายและแลกเปลี่ยนการดำเนินงานกับกลุ่มอื่น และ 6) การสะท้อนกลับและการประยุกต์คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน พิจารณาจากผลการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการจัดการตนเองในด้านความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการจัดการตนเองในด้านการปฏิบัติหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary

Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก มี 4 รูปแบบ คือ สถานศึกษารูปแบบพิเศษ นวัตกรรมการศึกษา การจัดโปรแกรมพิเศษ และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ด้านหลักสูตรมุ่งเน้นเนื้อหา วิชาการการสร้างทักษะ และการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการบำบัดรักษา ด้านหลักการสำคัญ เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง การพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมี ความสนใจและตระหนักถึง คุณค่าในตัวเอง การสร้างการเปลี่ยนแปลงผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การกระจาย โอกาสทางการศึกษา การร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม 2) สภาพและ ปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก ประกอบด้วย สภาพการจัดการศึกษา 7 ประการ ดังนี้ 1.การบริหารจัดการ ในรูปแบบคณะกรรมการระดับประเทศและระดับหน่วยงาน 2.การสนับสนุนในด้านนโยบาย วิชาการและ ทรัพยากร 3.นวัตกรรมการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาออลดอร์ฟ 4.การ ฝึกอบรมครูที่เป็นระบบต่อเนื่องสม่ำเสมอ 5.เครือข่ายการดำเนินงานในรูปแบบการมีส่วนร่วม 6.การนิเทศ กำกับและติดตามที่เป็นระบบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน และการ นิเทศแบบ Mentoring และ 7.การวิจัยประเมินผลมีการวิจัยประเมินผลทุกระยะทั้งระดับโรงเรียน ระดับ โครงการและมีการเผยแพร่ผลงานวิจัย และสภาพปัญหา อัตรากำลังครูและงบประมาณดำเนินงานมีไม่ เพียงพอ ความรู้และความสามารถของครูยังไม่พอ และนักเรียนมีความพิการซ้ำซ้อน 3) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี ชื่อเรียกว่า AVS Model ประกอบด้วย แนวการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่น มีความเป็นอิสระและมีการบูรณา การเนื้อหา 3 ส่วนเข้าด้วยกันดังนี้ ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยมีบริการ สนับสนุน 6 บริการ ได้แก่ 1.การให้คำปรึกษา 2.การสนับสนุนการเรียนรู้ 3.การสอนและการเรียนรู้ 4. เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก 5.การบริการพิเศษ และ 6.การนิเทศ กำกับและติดตาม ทั้งนี้ต้องมีทัศนคติที่ ดีและได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยมีปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ ความรู้ ความเข้มแข็ง ความร่วมมือและความชัดเจน

ทับทิมทอง กอบัวแก้ว (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมตาม แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 2) พัฒนาสื่อมัลติมีเดียที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม ตามแนวคิดคอน สตรัคติวิสต์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3) เปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มี ความบกพร่องทางการได้ยิน ก่อนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้น และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม ตามแนวคิด

คอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้านเทคโนโลยีการศึกษา และด้านการศึกษาพิเศษ ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน กลุ่มที่ 2 คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียนราชวินิต มัธยม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบของวิลค็อกซัน (Wilcoxon matched-pairs signed ranks test) ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ การสะท้อนกลับ การประเมิน และการประเมินผล ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าว มีผลการประเมินและรับรองความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด 2) สื่อมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.83/80.17 3) กลุ่มตัวอย่างที่ได้เรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียตามรูปแบบการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้น มีทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ 4) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ดังกล่าวอยู่ในระดับมาก

ปอรรักษ์ ยอดเนร (2555) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิควิธีการศึกษาแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง 2) เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 3) เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 1) จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างนักการเมืองและกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 649 คน พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมืองแบ่งออกเป็น 4 ด้าน โดยแต่ละด้านให้ความสำคัญแต่ละเรื่อง ดังนี้ ด้านพฤติกรรมเรื่องการเมืองมีมนุษยสัมพันธ์และความรับผิดชอบ ด้านจิตใจเรื่องการเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ด้านความคิดเรื่องการเป็นผู้มีความคิดแบบมีวิสัยทัศน์ และด้านความรู้เรื่องการเป็นพลเมืองที่ดีและการสร้างจิตสาธารณะ 2) จากการใช้เทคนิควิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์มายกร่างกระบวนการ จัดการเรียนรู้บนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและกิจกรรมตามแนวคิดทฤษฎีการศึกษา (R1) เมื่อนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อคัดเลือก ทำให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง (D1) ประกอบด้วย การเรียนรู้ 4 ส่วน คือการกระตุ้นการเรียนรู้ภายใน การเรียนรู้เชิงกระบวนการกลุ่ม การตระหนักรู้ถึงสังคมและส่วนรวมและการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ จากนั้นจึงนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักการเมืองและผู้ที่จะเป็นนักการเมืองในอนาคตจำนวน 18 คน ครั้งที่ 1 (R2) พบว่าเกิดการกระตุ้นการเรียนรู้ภายในและการเรียนรู้เชิงกระบวนการกลุ่มส่งผลให้เกิดคุณลักษณะด้านพฤติกรรมเรื่องมนุษยสัมพันธ์และคุณลักษณะด้านความรู้เรื่องการเป็นพลเมืองที่ดี ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ (D2) โดยประชุมกลุ่มกระบวนการและผู้เชี่ยวชาญเพื่อเพิ่มการเรียนรู้เชิงกระบวนการกลุ่มและการตระหนักรู้ถึงสังคมและส่วนรวมก่อนนำไปทดลองครั้งที่ 2 (R3) พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถเกิดการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ได้ด้วยตนเอง แต่ยังไม่ถึงขั้น

การเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ อย่างไรก็ตามพบว่าการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างสามารถตระหนักถึงคุณลักษณะต่างๆ ดังนี้ คุณลักษณะด้านพฤติกรรมเรื่องการเป็นผู้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อการกระทำและคำพูดของตนเองและความซื่อตรงต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คุณลักษณะด้านจิตใจเรื่องการเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางยอมรับสิ่งใหม่ การเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเข้าใจในความแตกต่างและคำนึงถึงผู้อื่น คุณลักษณะด้านความคิดเรื่องการคิดเชิงกลยุทธ์การรู้จักแก้ปัญหาวางแผนและสร้างโอกาสรวมถึงการคิดแบบประนีประนอม และคุณลักษณะด้านความรู้ เรื่องภาวะผู้นำทางการเมือง ผู้วิจัยจึงประมวลผลและสังเคราะห์เป็นรูปแบบกระบวนการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (D3) 3) จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus group discussion) พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ของนักการเมืองต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การกำหนดเป้าหมายที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง (2) การกำหนดเนื้อหาต้องสะท้อนถึงเป้าหมายที่ต้องการเปลี่ยนแปลงและเป้าหมายการเรียนรู้ ต้องสะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง (3) การออกแบบกระบวนการต้องทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ใหม่ เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม เกิดการใคร่ครวญ และแลกเปลี่ยนเชิงประสบการณ์การเมือง (4) การคัดเลือกกระบวนการต้องมีประสบการณ์ทางการเมืองและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (5) การลงมือปฏิบัติหรือการทดลองต้องต่อเนื่องและยืดหยุ่น (6) การสร้างบรรยากาศต้องผ่อนคลายเท่าเทียมและเป็นประชาธิปไตย (7) การสรุปและถอดบทเรียน ต้องเน้นการแลกเปลี่ยน อย่างมีวิจารณ์ญาณและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง

อุไรวรรณ ชินพงษ์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน 2) พัฒนาและศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ด้วยการวิจัย และพัฒนา วิธีดำเนินการวิจัย มี 3 ระยะ กล่าว คือ ระยะที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน กับนักศึกษาระดับอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชน ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จากวิทยาลัยชุมชนรวม 10 แห่ง จำนวนนักศึกษา 550 คน ใช้แบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 30 ข้อ แล้วนำมาวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนเพื่อพิจารณาการเกาะกลุ่มของตัวแปรพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ และทำการศึกษาสำรวจกับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนราธิวาส ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 1 ห้องเรียน ระยะที่ 3 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยใช้แบบแผนการทดลอง แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนซึ่งกลุ่ม ควบคุมไม่ได้รับการจัดกระทำ (Before and After Control Group (Pretest-

Posttest)) ทำการศึกษากับนักศึกษาระดับอนุปริญา วิทยาลัยชุมชนราธิวาส ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ซึ่งได้รับการสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำนวน 58 คน ใช้เวลาในการทดลอง 15 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 45 ชั่วโมง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (t-test Dependent และ t-test Independent) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน พบว่า คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน มีองค์ประกอบ (Factor) 3 ประการ กล่าวคือ ความสามารถในการจัดการตนเอง (Self-managing) การควบคุมและตรวจสอบตนเอง (Self-monitoring) และการปรับปรุงตนเอง (Self-modifying) 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน (ADAPSER) มี 7 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตนเอง (Analyzing Learner by Themselves : A) ขั้นที่ 2 ออกแบบการเรียนรู้ (Designing a Learning Plan :D) ขั้นที่ 3 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ (Acting Learning Activities :A) ขั้นที่ 4 นำเสนอผลการเรียนรู้ (Presenting Learning Outcome :P) ขั้นที่ 5 สังเคราะห์ความรู้ (Synthesizing Knowledge:S) ขั้นที่ 6 ตรวจสอบผลการเรียนรู้ (Evaluating Learning Outcome :E) ขั้นที่ 7 สะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflecting Learning Outcome :R) 3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน พบว่า 3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก 3.2 ผู้เรียนกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ย คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ก่อนเรียน และหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.3 ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหลังการเรียนรู้แตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.4 ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองตามสภาพจริงอยู่ในระดับดี 3.5 ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้กับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนต่อไปได้

รินรติ พรวิริยะสกุล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู 2) ศึกษาผลการทดลองใช้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบ การเรียนการสอนของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 13 คน การทดลองใช้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 นักศึกษาครูเรียนรู้การออกแบบ การเรียนการสอนตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ในบริบทการเรียนรายวิชาการออกแบบการสอนเพื่อ แก้ปัญหาการเรียนรู้ ระยะที่ 2 นักศึกษาครูดำเนินการตามกระบวนการศึกษาผ่านการเรียนรู้ในบริบทการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา 6 แห่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนอย่าง หลากหลายและเป็นระบบ 2) แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบประเมิน ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียวแบบวัดซ้ำ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. กระบวนการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการ ออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู โดยมีหลักการ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และกำหนดจุดประสงค์การ เรียนรู้ที่สอดคล้องกับปัญหาเชิงวิกฤตของนักเรียน 2) การเรียนรู้ด้วยการศึกษาเชิงประจักษ์ทำให้เข้าใจถึง ปรากฏการณ์ที่เป็นจุดเน้นสำคัญในบทเรียนนั้น 3) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อนำไปสู่การ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การออกแบบการเรียนการสอนและปรับปรุงการสอนโดยนำการออกแบบการเรียน การสอนด้วยการวิจัยมาใช้อย่างเป็นระบบ 5) การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มาจากการค้นหาความเข้าใจก่อนเรียน 6) การดำเนินการตามกระบวนการศึกษาผ่าน การเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นวงจร และ 7) การเรียนรู้อย่างมีความหมาย ขั้นตอนการเรียนการสอนมี 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติการออกแบบการเรียนการสอนตามกระบวนการศึกษาผ่านการ เรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) กำหนดปัญหาเชิงวิกฤตของนักเรียน 1.2) วางแผนบทเรียน 1.3) ทดลอง จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 1.4) ปรับปรุงแก้ไขบทเรียน 1.5) สะท้อนความคิดโดยผู้สอนและเพื่อนนักศึกษาครู ระยะที่ 2 การปฏิบัติการออกแบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาตามกระบวนการศึกษาผ่านการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) วางแผนบทเรียนจากปัญหาเชิงวิกฤตของนักเรียน 2.2) จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2.3) ปรับปรุงแก้ไขบทเรียน 2.4) จัดการเรียนรู้ตามบทเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว 2.5) สะท้อนความคิดโดยอาจารย์ นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้เชี่ยวชาญและเพื่อนนักศึกษาครูฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2. ผลการทดลองใช้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ พบว่า หลังเรียนตามกระบวนการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น นักศึกษาครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียน การสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ นักศึกษาครูได้พัฒนาความสามารถใน การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทจริงได้ ดังนั้น กระบวนการ จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ สามารถเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียน การสอนของนักศึกษาครูได้

ระวีวรรณ วรรณวิไชย (2554) ได้ศึกษาเรื่อง นาฏศิลป์เพื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้วิจัยต้องการค้นหาแนวทางในการออกแบบงานนาฏศิลป์เพื่อส่งเสริมความสุขแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งประเด็นคำถามในการวิจัยเกี่ยวกับผลงานการแสดงจากงานวิจัยเรื่อง “นาฏศิลป์เพื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” ควรเป็นอย่างไร และควรมีแนวคิดในการสร้างสรรค์งานอย่างไร ทั้งนี้ผลที่ได้จากการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ คือ ผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่สร้างความสุขทางอารมณ์แก่นักแสดงซึ่งเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่มีค่าเฉลี่ยระดับการฟังเสียงอยู่ในระดับ 90 เดซิเบลขึ้นไป ระดับการสูญเสียการได้ยินอยู่ในระดับ 5 คือ หูหนวก (Profound Hearing Loss) เป็นหลัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ความสุข การมีส่วนร่วม นาฏศิลป์สร้างสรรค์ นาฏศิลป์บำบัด และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญกับนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 6 ชนิด คือ การสำรวจข้อมูลภาคสนาม การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินและแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความสุข การสัมภาษณ์ และสื่อสารสนเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงของเดือนมกราคม 2544 ถึงเดือนสิงหาคม 2544 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้มีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านศิลปะบำบัด และศิลปะการแสดงโดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างงานนาฏศิลป์แบบสร้างสรรค์ ข้อมูลทั้งหมดได้ถูกนำมาวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามงานวิจัยสร้างสรรค์ในครั้งนี้ คือ ได้ผลงานการแสดงและแนวคิดในการสร้างสรรค์งาน “นาฏศิลป์เพื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านนาฏศิลป์ที่ประกอบไปด้วย นักแสดง บทการแสดง การออกแบบลีลา การออกแบบสถานที่ การออกแบบแสง การจัดเสียงและดนตรี การออกแบบเครื่องแต่งกาย ตลอดจนการออกแบบอุปกรณ์การแสดง ตรงตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

มานิตา ลิโทขวลิต (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาครูปฐมวัยในโรงเรียนรวม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาครูปฐมวัยใน โรงเรียนเรียนรวม และ 2) ศึกษาผลการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาครู ปฐมวัยในโรงเรียนเรียนรวม ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้แก่ครูอนุบาลที่สอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 เป็นระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี ในโรงเรียนอนุบาลที่มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมจำนวน 8 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนลงภาคสนาม ขั้นที่ 2 การพัฒนากระบวนการฯ ระยะที่ 1 ฉบับดั้งเดิม ขั้นที่ 3 การพัฒนากระบวนการฯ ระยะที่ 2 ฉบับนำร่อง ขั้นที่ 4 การพัฒนากระบวนการฯ ระยะที่ 3 ฉบับทดลองใช้ และขั้นที่ 5 การนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครูปฐมวัยใน โรงเรียนเรียนรวม ฉบับสมบูรณ์ ผลการวิจัยมีดังนี้ 1. กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาครูปฐมวัยใน โรงเรียนเรียนรวม ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ลักษณะคือ 1) กิจกรรมฝึกสติ 2) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) กิจกรรมสร้าง

แรงบันดาลใจ แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ 1) ปรับฐานกายให้พร้อม 2) เปิดฐานใจให้กว้าง 3) รับประสบการณ์ใหม่ และ 4) ฝึมองตนเองผ่านฐานคิด เนื้อหาของกระบวนการประกอบด้วยการรับรู้พฤติกรรมรบกวนของเด็กพิเศษ การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และการยอมรับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันระหว่างเด็ก และครู โดยใช้เวลาการดำเนินกระบวนการ 15 สัปดาห์ 2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาครูปฐมวัยใน โรงเรียนเรียนรวม มีผลต่อการตระหนักรู้ของครูผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยครูส่วนใหญ่พัฒนาการตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเองและการตระหนักรู้เกี่ยวกับ บุคคลเกี่ยวข้องกับการให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ขึ้น 1 ระดับ และพัฒนาการตระหนักรู้เกี่ยวกับเด็กพิเศษขึ้น 2 ระดับ

อาภาพร สิงหาราช (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน และ (3) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน การดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน ขั้นตอนที่ 2 การใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานที่พัฒนาขึ้น และขั้นตอนที่ 3 การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1. รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประกอบด้วย (1) การกำหนดหลักการ (2) การกำหนดวัตถุประสงค์ (3) การกำหนดโครงสร้างเนื้อหา (4) การดำเนินการ ได้แก่ (4.1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย (4.2) การสร้างความตระหนักในตนเอง (4.3) การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ (4.4) การเสริมสร้างให้ได้แสดงออกถึงความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และ (5) การประเมินผล 2. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในระดับมาก 3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ได้พัฒนาขึ้น ได้แก่ (1) กลุ่มผู้เรียน (2) วิทยากร (3) กิจกรรมการเรียนรู้ (4) สื่อการเรียนรู้ และ (5) สภาพแวดล้อม

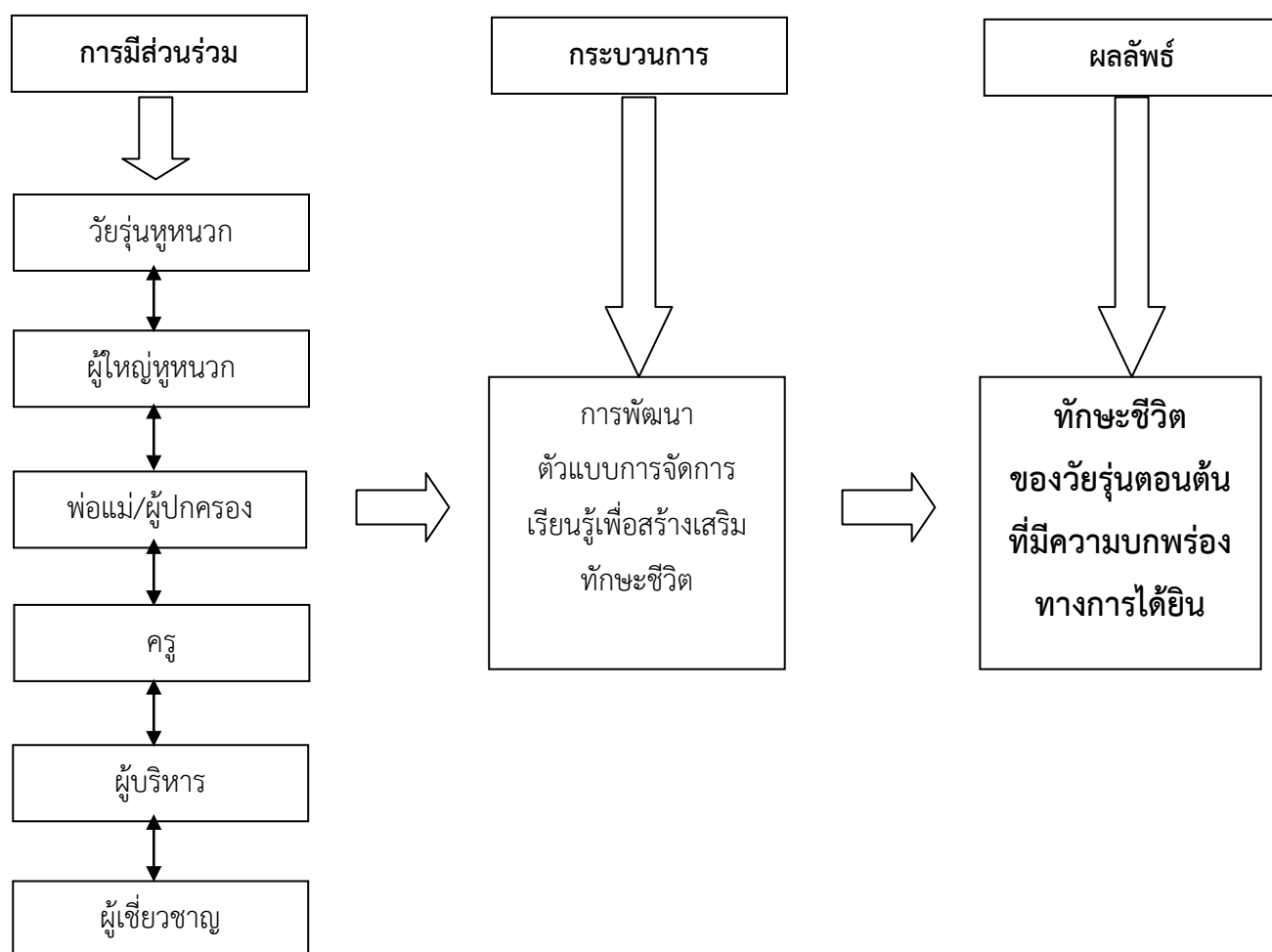
วิไลรัตน์ แยมจ่อหอ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของกลุ่มแกนนำเยาวชนตำบลลำสินธุ์ จังหวัดพัทลุง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนศึกษาผลเบื้องต้นที่เกิดขึ้น และปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของกลุ่มแกนนำเยาวชน ตำบลลำสินธุ์ จังหวัดพัทลุง กลุ่มเป้าหมายคือ แกนนำเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12- 20 ปี จำนวน 42 คน ซึ่งใช้เกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 10 ข้อ โดยมุ่งเน้นความสนใจเข้าร่วมในกระบวนการวิจัย และความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองเป็นหลัก วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การระดมสมอง การสนทนากลุ่มย่อยและการจัดเวทีการเรียนรู้ และเสริมด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การใช้แบบวัด ทักษะชีวิตและสังคมก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของเยาวชน 2) การเตรียมกลุ่มแกนนำเยาวชน 3) การวางแผนและเตรียมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) การสรุปผล การประเมินและติดตามผล กิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 12 กิจกรรม เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมเชิงบูรณาการ จำนวน 3 ทักษะ โดยเริ่มต้นจากการเข้าใจตนเองแล้วเชื่อมโยงสู่สังคมได้แก่ ทักษะการตระหนักรู้ได้ด้วยตนเอง ทักษะด้านความภาคภูมิใจในตนเอง และทักษะด้านการเข้าใจผู้อื่น ปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ ทุนชุมชน การมีส่วนร่วมของทีมนักวิจัยและภาคี และความสามารถของวิทยากร และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการวิจัย คือ ภาระ หน้าที่ของแกนนำเยาวชน บุคลิกภาพ ภาษา และการสื่อสารของผู้วิจัย และกระแสสังคม และวัฒนธรรมความเป็นเมือง

อังคณา ตุงคะสมิต (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ 4 ประการคือ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบ สร้างระบบ ศึกษาประสิทธิผลในการใช้ระบบ ประเมินและปรับปรุงระบบ ดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนาโดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยดำเนินการที่โรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง จังหวัดขอนแก่นเป็นกรณีศึกษา ขั้นตอนการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การสร้างระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน ขั้นที่ 3 การทดลองใช้ระบบโดยการนำระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนไปสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 4 การประเมินและปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนในการดำเนินการผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบของระบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยระบบย่อยซึ่งดำเนินการต่อเนื่องเป็นวงจร 4 ระบบ ได้แก่ ระบบวางแผน (Plan) ระบบปฏิบัติการ (Act) ระบบตรวจสอบ (Observe) ระบบสะท้อนผล(Reflect)

ซึ่งทุกระบบมีขั้นตอนในการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบ และขั้นสะท้อนผล 2. ผลการใช้ระบบโดยการนำระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนไปสู่การปฏิบัติด้านการใช้ประโยชน์ของระบบ มีความชัดเจนในทุกขั้นตอน ตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่าย และทำให้เกิดการพัฒนาการสอนของครูและการเรียนของผู้เรียน ผลการประเมินเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายในการร่วมมือแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงเป็นที่ยอมรับ เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย ด้านความเหมาะสม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมิน เป็นธรรม โปร่งใส คำนึงถึงประโยชน์ผู้เรียนเป็นหลัก ดำเนินการด้วยความรับผิดชอบ และมีจรรยาบรรณ ด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือ มีความสอดคล้องกับความสำเร็จและความจำเป็นในการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน วัดคู่ประสงค์สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการบรรยายกระบวนการดำเนินการชัดเจน สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน ด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้านการวัดและประเมินผล ทำให้ครูได้ใช้การวัดการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาใช้การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการสอน และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียนและการสอนของครู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำหรับการพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คณะวิจัยทบทวนแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ได้แก่ Ray and Grant (2013), Dunst (2005), Schneider (2004), Bronfenbrenner (1994), ปริญญญา สิริอัตตะกุล (2556), ดิฐภัทร บวรชัย (2555), ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2555), รักษ์สิริ แพงป้อม (2554), วิไลรัตน์ แยมจอหอ เยาวนิจ กิตติธรรกุล และ ชนิษฐา ชูสุข (2553), นิสิตา อังกุล (2552), จิรุตต์ ภูเจริญ (2551), สุภาพร ชินชัย (2551), ดวงกมล มงคลศิลป์ (2550), ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ (2550), อังคณา ตุงคะสมิต (2550), ชมาพร ศรีอิทยาจิต (2548) แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม(mixed research)

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

เป้าหมายหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ วิทยุรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรืออ่านหนังสือได้ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษา 1 แห่ง จำนวน 25 คน

เป้าหมายรองในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวิทยุรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) วิทยุรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรืออ่านหนังสือได้ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

2) ผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งเคยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในโรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

3) พ่อแม่/ผู้ปกครองของวิทยุรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จาก 10 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

4) ครูผู้ปฏิบัติการสอน โรงเรียนโสตศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จาก 10 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

5) ผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา/ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานบริหารการศึกษาพิเศษ จำนวน 15 คน

6) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับวิทยุรุ่นตอนต้น จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือวัดข้อเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องมือวัดข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

1) แบบสังเกตพฤติกรรมของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นแบบสังเกตที่คณะวิจัยสร้างขึ้นเพื่อบันทึกพฤติกรรมก่อน ขณะ และหลังการใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้

2) แบบบันทึกปัญหาของครู เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ครูใช้ในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ผ่านมา โดยให้ครูคัดเลือกและจัดเรียงความสำคัญของปัญหาที่เห็นว่าต้องการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน

3) แบบบันทึกประเด็นต่างๆ ที่เกิดจากการใช้เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.) ทั้งในด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต แนวทางการแก้ปัญหา รวมทั้งโครงการที่จะทำเพื่อให้บรรลุถึงการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ขณะประชุมระดมแนวคิดตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการและการประเมิน

4) แบบสังเกตพฤติกรรมของการปฏิบัติงานของครู (เยี่ยมชั้นเรียน) เป็นแบบสังเกตที่คณะวิจัยใช้ในการบันทึกพฤติกรรมของครูในขณะที่คณะวิจัยเข้าไปเยี่ยมชั้นเรียนของครูในด้านของวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

5) แบบบันทึกการมีแผนการสอนรายบุคคลของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งสรุปถึงสาระสำคัญของปัญหาของเด็กแต่ละคน การประเมินผล วันที่เริ่มและสิ้นสุดการใช้แผนของเด็กแต่ละคน

6) แบบบันทึกแผนการสอนรายบุคคลของเด็ก (IIP)

7) แบบบันทึกแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

8) แบบบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และชุมชน

9) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยใช้ในการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับคณะวิจัย คณะวิจัยจะใช้ในการสรุปประเด็นหรือสาระสำคัญที่เกิดจากการอภิปราย การเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็น หรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ คณะวิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1) คณะวิจัยนำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ที่ได้แก้ไขตามที่ที่ปรึกษาโครงการวิจัยแนะนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไข

2) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ในลักษณะการตรวจสอบสามเส้า คือข้อมูลที่ได้ตามแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคล ว่าถ้ามีความแตกต่างกันในเวลาสถานที่และบุคคลจะมีความแตกต่างของข้อมูลหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ซึ่งใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมร่วมด้วย ในทำที่ ตลอดจนสีหน้า ท่าทาง ปฏิบัติการที่มีวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินทำควบคู่ไปกับการพูดคุย สนทนา สัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมกับศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบร่วมด้วย เพื่อการทดสอบให้แน่ใจว่าการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยถูกต้องหรือไม่

เครื่องมือวัดข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบไปด้วย

1) แบบบันทึกประวัติของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่ละคน โดยครอบคลุมด้านประวัติของครอบครัว ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิต ความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิต ความช่วยเหลือที่ได้รับจากโรงเรียนในปัจจุบัน เป็นต้น

2) แบบวัดทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สำหรับครูผู้ปฏิบัติการสอน และพ่อแม่/ผู้ปกครองใช้วัดและประเมินทักษะชีวิต ก่อน และหลังการใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้

3) แบบวัดเจตคติของครูผู้ปฏิบัติการสอน และพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดำเนินการดังต่อไปนี้

1) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาโครงการวิจัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นก็ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขข้อความหรือคำที่ใช้ ให้มีความชัดเจนและตรงตามองค์ประกอบของเนื้อหาที่ต้องการวัด

2) หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความรู้และแบบวัดเจตคติ ที่ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันกับตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน

การทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้

คณะวิจัยทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การระบายสี กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมเกม และกิจกรรมบทบาทสมมติ เป็นระยะเวลา 2 ภาคการศึกษา ภาคการศึกษาละ 12 สัปดาห์ 12 กิจกรรมโดยเริ่มภาคการศึกษาที่ 1 ถึงภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2557

โดยคณะวิจัยได้ออกแบบตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตไว้คร่าว ๆ ซึ่งเป็นตัวแบบที่ต้องปรับเปลี่ยนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 7 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (indept-interview) ผู้บริหารโรงเรียนโสต 10 โรงเรียนทั่วประเทศ และผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานบริหารการศึกษพิเศษ จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นการสนทนากลุ่ม (focus group) วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จาก 10 โรงเรียนทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

กลุ่มที่ 3 เป็นการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เคยผ่านประสบการณ์เรียนในโรงเรียนโสตศึกษา 10 โรงเรียนทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

กลุ่มที่ 4 เป็นการสนทนากลุ่ม (focus group) พ่อแม่/ผู้ปกครองวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 10 โรงเรียนทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

กลุ่มที่ 5 เป็นการสนทนากลุ่ม (focus group) ครูผู้สอนโรงเรียนโสตศึกษา 10 โรงเรียนทั่วประเทศ โรงเรียนละ 5 คน จำนวน 50 คน

กลุ่มที่ 6 เป็นการใช้เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference: FSC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 7 เป็นการทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้กับวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรืออ่านหนังสือได้ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษา 1 แห่ง จำนวน 25 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเป้าหมายหลัก และเป้าหมายรองในการวิจัยด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จากครูผู้ปฏิบัติการสอน และพ่อแม่/ผู้ปกครอง ก่อน และหลังการใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยสถิติ (Paired Samples t-test)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การบันทึก การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม มาจัดระบบข้อมูลเพื่อให้เข้าใจความหมายในสิ่งที่ได้เรียนรู้และปรากฏการณ์ที่ศึกษา

2) จัดประเภทหรือหมวดหมู่ สังเคราะห์ ค้นหาแบบแผน แปลความหมายและตีความข้อมูลที่ได้รวบรวมมา

3) อธิบายนำเสนอภาพของปรากฏการณ์ในเชิงการสร้างข้อสรุปหรือให้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive Reasoning) จากข้อมูลหรือข้อค้นพบย่อย ๆ รวบรวมมาอธิบายเป็นภาพรวมและเชื่อมโยงสิ่งที่ศึกษาไปยังเรื่องอื่น ๆ

โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งกระทำภายหลังการสัมภาษณ์ทุก ๆ ครั้ง โดยผู้วิจัยได้ถอดเทปคำสัมภาษณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละรายจากแถบบันทึกเสียง และทำการสร้างมโนทัศน์ของข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายกันหรือแตกต่างกัน และจัดหมวดหมู่ของมโนทัศน์เพื่อหาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงเชิงเหตุผลที่จะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจความหมาย หรือการตีความพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แบบอุปนัย การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด โดยเอาข้อมูลทั้งหมดมาจัดแยกเป็นรหัสหมวดหมู่ตามหัวข้อที่ต้องการศึกษา โดยอาศัย

ความไวทางทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) จากประสบการณ์ในการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของคณะวิจัย และยึดหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้คำอธิบายกับข้อมูล แล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้สำหรับนำไปสร้างข้อเสนอ (Proposition) ทั้งหมดนี้นำไปสู่การวิเคราะห์ผลการวิจัยซึ่งใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Theoretical Generalization) ในการนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้

ความน่าเชื่อถือของผลงานวิจัย

เพื่อให้การทำงานวิจัยครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือ นั่นก็คือความเที่ยงตรงภายใน (internal validity) คณะวิจัยได้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อช่วยในการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องตรงกันหรือไม่ ซึ่งเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา คือทำการสัมภาษณ์ และสังเกตในเวลาที่แตกต่างกัน

2) การสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกสนาม (Field note) ทุกครั้งหลังการสัมภาษณ์ในด้านของบรรยากาศของสถานที่ สีหน้าท่าทางของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงออกในขณะสัมภาษณ์ ตลอดจนมีการบันทึกความรู้สึกส่วนตัวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Memo) เพื่อเป็นการรับรู้ความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้วิจัยเองที่มีต่อการสัมภาษณ์นั้น ๆ เป็นการลดอคติ (Bias) ต่อสิ่งที่ได้ยิน ได้เห็นและพยายามทำให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างเป็นกลางมากที่สุด โดยคณะวิจัยได้นำบันทึกสนามและบันทึกความรู้สึกเหล่านี้มาวิเคราะห์ร่วมกับบทสัมภาษณ์ที่ได้ในแต่ละกลุ่ม

3) สำหรับการจัดสนทนากลุ่มของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน คณะวิจัยเลือกล่ามภาษามือที่มีความเชี่ยวชาญสามารถแปลความหมายจากภาษาเสียงให้กลายเป็นภาษามือได้อย่างถูกต้อง และแม่นยำ เพื่อไม่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการแปลความหมาย

4) ในขั้นตอนของการเตรียมบทสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ โดยไม่มีการแปลความหมายของข้อมูลใด ๆ เพื่อคงไว้ซึ่งภาษาดั้งเดิม ตลอดจนความหมายของแต่ละคำพูด

5) จากนั้นผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความหมาย (Content validity check) กับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคคลสำคัญในแต่ละกลุ่ม (Stakeholders) อีกครั้ง และทำการแก้ไขจนได้ข้อมูลที่ต้องครบถ้วน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ตอนที่ 2 ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ตอนที่ 3 ทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

โรงเรียนโสตศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่จะจัดเป็นลักษณะของการจัดค่ายในโรงเรียน เช่น กิจกรรมค่ายทักษะชีวิตที่โรงเรียนโสตตอนุสารสุนทร จ.เชียงใหม่ กิจกรรมค่ายคุณธรรมที่โรงเรียนโสตศึกษาจ. นครศรีธรรมราช กิจกรรมสุข ดี มีคุณค่า พึ่งพาตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ จ.ประจวบคีรีขันธ์ และกิจกรรมค่ายพระพุทธรูปและค่ายธรรมะที่โรงเรียนโสตศึกษาจ.นครปฐม หรือจัดเป็นกิจกรรมเสริม หรือการสอดแทรกเรื่องทักษะชีวิตในการเรียนการสอน เป็นต้น

“เรื่องทักษะชีวิตที่มีอยู่ในหลักสูตรแกนกลาง เรียกว่า “สมรรถนะทักษะชีวิต” เป็นหลักสูตรที่ใช้กับเด็กในทุกประเภทความพิการยกเว้นสติปัญญาแต่ที่เราทำเองเราเน้นตามช่วงวัยซึ่งอยู่ในรูปแบบของค่าย และคิดว่าเด็กมีความต้องการเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิต”

ผู้อำนวยการ รร.โสตถุศาสน์สุนทร จ.เชียงใหม่

“โรงเรียนเรามีค่ายคุณธรรม มีการเดินทางไกล มีการคิดแก้ปัญหา และโครงการทดลองสอนแบบสองภาษาตามแนววอลดอร์ฟ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การท้าทาย มารยาทต่างๆ ความรัก ความเมตตา รวมไปถึงการทำงานบ้าน เช่น ล้างจาน เป็นต้น

รองผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษาจ.นครศรีธรรมราช

“จัดค่ายคุณธรรม ปลูกฝังคำสอนต่างๆตามศาสนานั้นๆ โดยเชิญหลวงพ่อดวงพืมาอธิบาย เช่น ป.1-3 ก็จะอธิบายเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ส่วนศาสนาอิสลามก็จะสอนตามหลักศาสนาของเขา พาออกนอกสถานที่บ้าง”

ครู รร.โสตศึกษา จ.นครศรีธรรมราช

“มีกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะชีวิต คือ กิจกรรมสุข ดี มีคุณค่า ฟังพาดตนเอง ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเราเป็นโรงเรียนประจำ เรามองว่าจะทำยังไงให้เด็กมีความสุข ปรับตัวได้ ความเป็นอยู่ดีขึ้น คุณค่าความดี มีการปรับตัวได้ เริ่มที่เราไม่เป็นปัญหากับใคร”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษาเทพรัตน์ จ.ประจวบคีรีขันธ์

“โรงเรียนมีค่ายพระพุทธบุตรและค่ายธรรมะ โดยทำกับเด็กทุกชั้นเรียน สำหรับเด็กเล็กจะไปกลับส่วนเด็กโต จะให้ค้าง วันถึงสองวัน พระมักจะพูดถึง ธรรมะ ยาเสพติด การปฏิบัติตน การดำเนินชีวิต เน้นเรื่องศีลธรรม”

ครู รร.โสตศึกษา จ.นครปฐม

“เรื่องทักษะชีวิตที่โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดขอนแก่นจัดเป็นลักษณะของฐานกิจกรรม แบ่งเด็กตามระดับชั้น จัดเป็นฐานกิจกรรม เนื้อหาตามความจำเป็นพื้นฐาน เรื่องการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน แลกเปลี่ยนสิ่งที่เด็กได้รับมาจากที่บ้าน จัดกิจกรรมใน 1 วันเต็ม โดยแบ่งเด็กออกเป็นแต่ละกลุ่มซึ่งจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของเนื้อหา หนักเบาต่างกัน”

รองผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.ขอนแก่น

“โรงเรียนเรามีการทำเรื่องทักษะชีวิตอยู่แล้วโดยสอดแทรกอยู่ในกิจกรรมที่ทำให้กับนักเรียน”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.ปราจีนบุรี

1.2 ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ด้วยลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของเด็กหูหนวกที่เรียนรู้ได้ดีหากมีภาพให้เห็น หรือมีการทำเป็นตัวอย่างให้ดู ให้เห็นอย่างเด่นชัด ซึ่งการทำให้เห็นเป็นตัวอย่างครูหูหนวกจะทำหน้าที่ได้ดี และในการเติบโตในสังคมที่พ้นไปจากรั้วโรงเรียน การต้องเผชิญกับโลกที่มีคนหูตึงมากกว่าคนหูหนวก คือ การเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยแล้วนั้นคนหูหนวกผู้ใหญ่เล็งเห็นว่าล่ามภาษามือมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างความเข้าใจต่อวิชาเรียน หรือการใช้ชีวิตในสังคมจำเป็นจะต้องเพิ่มเนื้อหาที่ช่วยสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมของคนหูตึงมากขึ้นด้วย

“เด็กหูหนวกจะเรียนรู้ได้เร็วผ่านการทำให้ดู ทำให้เห็น และได้ลงมือทำ”

ผู้อำนวยการ รร.โสตอนุสารสุนทร จ.เชียงใหม่

“ความเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมของคนหูตึง บางสิ่งบางอย่างควรทำ บางสิ่งบางอย่างใช้กับคนหูตึงไม่ได้ เด็กควรเรียนรู้ในเรื่องพวกนี้”

ครู รร.โสตศึกษา จ.สุรินทร์

“ตอนเราเรียนอยู่กับตอนนี้ไม่เหมือนกัน ตอนนี้พัฒนาเยอะเพราะมีครูหนูหนวก ที่เป็นต้นแบบ(idol) ของคนหูหนวก สมัยที่ตัวเองเรียนมีแต่ครูที่อายุมากแล้ว เด็กพัฒนาไปเยอะ บอกความต้องการตัวเองได้ เห็นว่าครูหูหนวกดีกว่าครูหูดีตรงที่ครูหูหนวกสื่อสารได้โดยตรง เรียนรู้หากันได้เร็วกว่า ครูหูดีภาษามือน้อย”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตอนุสารสุนทร จ.เชียงใหม่

“เราตัดสินใจเรียนต่อ เพราะที่วิทยาลัยราชสุดามีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีล่ามภาษามือ “บางคนอยากเรียนต่อ เราไม่บังคับแล้วแต่จะทำแบบใหม่ มีคนช่วยเราสื่อสารเวลาเรียน ยากตรงที่ไม่มีล่ามภาษามือ”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.ขอนแก่น

ตอนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.1 ปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริมในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.1.1 ครูเป็นผู้สนับสนุนการทำงานทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

“ครูที่โรงเรียนนี้ร่วมแรงกันดี วัฒนธรรมองค์กรค่อนข้างดี จะช่วยทำงานพัฒนาเด็กได้”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษาเทพรัตน์ จ.ประจวบคีรีขันธ์

“เด็กจะเรียนรู้ได้ดี คือ การที่ครูมีความรู้ภาษามือชัดเจน เด็กรู้เรื่องของนามธรรมที่เป็นเรื่องใกล้ตัวได้ เช่น เรื่องความรัก เรื่องของความสามัคคีเราต้องยกตัวอย่าง เช่น สิทธิ ค่านิยม เอกลักษณ์ ที่โรงเรียนต้องมาตกลงภาษามือร่วมกัน ว่าเขียนอย่างไร ทำท่ามืออย่างไร จำเป็นที่จะต้องสอนเด็กและครูต้องช่วยกันคิด และทำการตกลงร่วมกันด้วย”

รองผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.ขอนแก่น

“ถ้าครูเป็นต้นแบบที่ดีเด็กหุนหวนก็จะทำตาม คนที่เป็นต้นแบบ คือ ครู ครูที่เป็นคนเรียบร้อย ครูที่มีลักษณะชอบอารมณ์เสียจะมีหลายคนกว่าครูที่ใจเย็น ครูที่เป็นต้นแบบเป็นคนที่มีอารมณ์ดี สนุกสนาน ไม่บังคับเด็ก”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.ตาก

“ตัดสินใจไปเรียนร่วมที่โรงเรียนภัทรญาณ เพราะเราอยากได้ประสบการณ์ อยากได้ความรู้ในวิชาต่างๆ เป็นแบบไหน คิดว่าการเรียนร่วมยากมาก ครูดีมากที่ช่วยอธิบาย และปรับแก้ให้ ครูเป็นครูจากโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.นครปฐม

“เด็กอยากเรียนรู้จากครูหุนหวนมากกว่า เช่น เวลาทำกิจกรรมเด็กจะไม่ดูภาษามือครูหุนหวนเลย ไม่เข้าใจเด็กสนใจครูหุนหวนมากกว่าเพราะครูหุนหวนสีหน้าชัด ต้องมีสีหน้าที่ชัดเจน สำคัญคือใช้ภาษามือสอนไม่ได้ ต้องสร้างความสนใจด้วย บางคนถามไม่ได้ ใช้พูดเป็นคำๆ ซึ่งจริงๆ ต้องทำมือให้ครบทุกประโยค”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.นครศรีธรรมราช

ครูผู้สอนทั้งครูหุนหวนและครูหุนหวนในโรงเรียนโสตศึกษามีส่วนสำคัญในการให้ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา รวมถึงการสนับสนุนและช่วยในการเปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้ของเด็กหุนหวน โดยเฉพาะการเรียนรู้จากครูหุนหวน ซึ่งจะเป็ต้นแบบที่ดีให้กับเด็กหุนหวนได้เป็นอย่างดี

2.1.2 มีการจัดกิจกรรมทั้งในภายในหรือภายนอกโรงเรียนโรงเรียนโสตศึกษา

“การทำค่ายทักษะชีวิตของโรงเรียน ได้ผลตรงที่มีการสาธิตจริงๆ เด็กได้ฝึกคิดแก้ปัญหา เราจัดกลุ่มให้เล็กลง ให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง เน้นการทำงานแบบมีผู้นำและผู้ตาม รู้กติกาของสังคม ทำให้เด็กทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนลดลง ยอมรับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น มีความรับผิดชอบในตนเองมากขึ้น”

ผู้อำนวยการร.ร.โสตอนุสารสุนทร จ.เชียงใหม่

“มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับโรงเรียนเบญจมฯ(โรงเรียนเด็กहुติ) เรื่องการสอนภาษามือมีเป็นกลุ่มโรงเรียนนั้นมาที่นี่ และม.สงขลานครินทร์ก็มาร่วมด้วย สนับสนุนกิจกรรมกัน และกิจกรรมศิลปะ คิดว่ากิจกรรมเหล่านี้มีประโยชน์ช่วยให้เด็กปรับตัวอยู่ร่วมกับคนहुติได้ แต่การปรับตัวตามแต่ละคน แล้วแต่ความคิดของแต่ละคน”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.นครศรีธรรมราช

การจัดกิจกรรมเสริมให้เด็กหูหนวกได้ทดลองเรียนรู้เพื่อการปรับตัวเองเมื่อต้องไปอยู่ในสังคมภายนอก เหมือนเป็นการเตรียมความพร้อมในการที่จะต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคม เรียนรู้กติกา หรือกฎระเบียบร่วมกัน เป็นต้น

2.1.3 การเรียนตามแนวทางวอลดอร์ฟเป็นแรงหนุนที่สำคัญ

“การเรียนรู้แนววอลดอร์ฟที่ระบุว่า ครูहुติและครูหูหนวกต้องวางแผนการสอนร่วมกัน เป็นการสร้างให้เด็กรับรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เห็นความแตกต่างว่าเด็กแนววอลดอร์ฟจะกล้าแสดงออกมีความเป็นตัวของตัวเอง มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างดี และยิ่งถ้าเข้าใจภาษามือดีเขาก็จะกล้าถามกล้าพูดมากขึ้น กล้าที่จะใกล้ชิดครู”

รองผู้อำนวยการ ร.ร.โสตศึกษา จ.ขอนแก่น

“แนวทางวอลดอร์ฟทำให้เด็กฝึกช่วยเหลือตนเอง สอดแทรกเรื่องการขอบคุณ ที่โรงเรียนทำเป็นเรื่องของลูกผสม การเรียนรู้ที่เกิดจากความสุขและความเข้าใจของเด็กหูหนวก ตามที่เด็กสนใจ”

ผู้อำนวยการ ร.ร.โสตศึกษาเทพรัตน์ จ.ประจวบคีรีขันธ์

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวอลดอร์ฟช่วยให้เด็กมีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ในการที่จะทำกิจกรรมการเรียนต่างๆ และเด็กรู้จักตัวตนของตัวเองได้มากขึ้น

2.1.4 รุ่นพี่หนูนกเป็นต้นแบบและที่ปรึกษาที่ดีแก่รุ่นน้อง

“ที่รู้ว่าอะไรเป็นสิ่งไม่ดี คือ เราดูตัวอย่างรุ่นพี่เป็นคนอบรม รุ่นพี่ที่โรงเรียนบอก”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.นครปฐม

“ตอนอยู่ม.6 รุ่นพี่ช่วยแนะแนวให้ไปเรียนเรื่องอาชีพ ตอนม.4-5 มีครูที่ม.ราชภัฏสวนดุสิตมาแนะแนว แต่เราเลือกเรียนการอาชีพที่สงขลาใกล้ ส่วนใหญ่เป็นหนูนกรุ่นพี่ที่แนะนำ”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.สงขลา

“โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสงขลา ไม่มีสอนเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับคนหูดี มีแต่รุ่นพี่บอก ตอนนี้เราเป็นครูเรารู้แล้ว เราเห็นความสำคัญว่าต้องสอนคนหูหนวกให้อยู่กับคนหูดีอย่างไร”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.สงขลา

คนหูหนวกจะมีวัฒนธรรมที่ทำตามแบบอย่างของรุ่นพี่ เขาจะให้ความเคารพรุ่นพี่ที่เป็นคนหูหนวก เพราะรุ่นพี่ที่เป็นคนหูหนวกจะช่วยแนะนำทั้งในเรื่องการเรียนและการดำเนินชีวิตในโลกที่แตกต่างเมื่อออกไปจากโรงเรียนโสตศึกษา แนะนำเรื่องการปรับตัวในการเรียนในชั้นที่สูงขึ้น หรือการออกไปทำงานร่วมกับคนหูดี เป็นต้น

2.1.5 วิสัยทัศน์ของผู้บริหารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน

“โรงเรียนมีระบบ Transition โดยดูจากผู้ปกครอง ตัวนักเรียนเอง และบริบทที่บ้านของนักเรียนว่าจะส่งเด็กไปที่ระบบไหน”

ผู้อำนวยการ ร.ร.โสตศึกษา จ.ปราจีนบุรี

“เราพัฒนาเด็กตามศักยภาพ ไม่บังคับให้เรียน หรือประกอบอาชีพ ให้เด็กไปตามความเหมาะสมและบริบทของเด็ก”

ผู้อำนวยการ ร.ร.โสตศึกษาเพชรบูรณ์ จ.ประจวบคีรีขันธ์

ผู้บริหารของโรงเรียนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กहुหนวก วิสัยทัศน์ในการพัฒนางานคนहुหนวก ระบบบริหารงานต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นล้วนส่งผลต่อเด็กहुหนวกในระยะยาว การพัฒนาเป็นให้ตรงกับศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างเข้าใจความต้องการที่แท้จริงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะทางของคณพิการพิงตระหนักถึง

2.2 อุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.2.1 การเรียนรู้ของเด็กहुหนวก

“เด็กไม่สามารถอ่านข้อความภาษาไทยยาวๆ ได้ เมื่อเด็กทำอะไรผิดจะโทษว่าเพื่อนพาไปทำ เด็กบอกไม่ได้ว่าฉันภูมิใจแบบไหน เช่น การจะบอกว่าคนนี้โคตรเก่ง คนนี้สุดยอด ไม่มีในเด็กहुหนวก”

ผู้อำนวยการ รร.โสตนุสารสุนทร จ.เชียงใหม่

“ภาษาไทยเป็นอุปสรรคของเด็ก เนื่องจากเด็กไม่สามารถเรียงลำดับคำของภาษามือไทยซึ่งไม่ตรงตามภาษาไทย ต่างจากต่างประเทศที่เรียงตรงกัน”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.นครปฐม

หลายคนมีการพูดถึงหลักของไวยากรณ์ภาษามือและหลักของภาษาไทยเป็นลักษณะที่สวนทางกันทำให้เด็กเรียนรู้ได้ยากกว่าเด็กพิการประเภทอื่นๆ เด็กहुหนวกจึงอ่านภาษาไทยได้แบบผิดๆ ถูกๆ เรียงคำเรียนประโยคไม่ค่อยถูกต้อง คำภาษามือจะไม่มีคำที่บอกปริมาณแต่ใช้การแสดงออกทางสีหน้าแทน ซึ่งแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกันไป และเมื่อเกิดปัญหาหรือมีการทะเลาะเบาะแว้งในการสื่อสารเพื่ออธิบายความนั้น เมื่อจวนตัวเข้าเด็กहुหนวกจะไม่สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ จะโยนความผิดให้คนอื่นสิ่งอื่นเสียมากกว่า เขาจะไม่รู้ว่าความผิดนั้นเมื่อรับไปแล้วจะมีผลกระทบต่อนเองแบบไหน รุนแรงเท่าใด จึงปฏิเสธอย่างเดียวเพื่อเป็นการป้องกันตนเองจากความผิด

2.2.2 ทักษะภาษามือ และภาระงานของครูผู้สอน

“ภาษามือของครู ในการให้องค์ความรู้แก่เด็กนักเรียนครูต้องมีภาษามือที่ดีพอ เราจะจัดอบรมภาษามือให้ครู ผู้ปกครองทุกปี มีหนังสือสอนภาษามือให้ผู้ปกครอง และเรามีแผนในการอบรมภาษามือให้หน่วยงานที่นักเรียนต้องติดต่อด้วย สำหรับครูเราเน้นให้จบการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอก และพัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอๆ”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.ปราจีนบุรี

“คุณครูผู้สอนไม่สามารถจัดสรรเวลาในการแบ่งเนื้อหาการสอนให้ครอบคลุมทักษะต่างๆ ของเด็ก”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.ตาก

“ครูมีทักษะภาษามือไม่ค่อยดี เนื่องจากครูเปลี่ยนบ่อย ขาดงบประมาณในการอบรมครู”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.นครศรีธรรมราช

“คุณครูมาจากหลายๆสถาบันทำให้มีภาษามือต่างกัน ตก लगันไม่ได้ จึงทำให้ภาษามือยังไม่นิ่ง”

ครู รร.โสตศึกษา จ.สงขลา

ในอดีตครูในโรงเรียนโสตศึกษาจะต้องผ่านการอบรมภาษามือ แต่ปัจจุบันครูหลายท่านเข้ามาสอนในโรงเรียนโสตศึกษาตามตำแหน่งวิชาที่สอน เช่น วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งภาษามือจะได้เรียนเมื่อโรงเรียนจัดขึ้นเอง ซึ่งงบประมาณยังไม่ค่อยมีรองรับตรงส่วนนี้ หรือเรียนรู้จากหนังสือ หรือเรียนรู้เอาจากเด็กหูหนวกโดยร่วมกันคิดค้นคำเฉพาะขึ้นมาเองในห้องเรียนเพื่อที่จะใช้ในการสื่อสารในรายวิชานั้นๆ เท่านั้น แต่อาจไม่เป็นสากล หรือที่เข้าใจกันโดยทั่วไปนัก รวมถึงภาระงานของครูที่สอนในโรงเรียนปัจจุบันนั้นมีทั้งงานสอน และงานบริหาร ส่วนครูในโรงเรียนโสตศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ ครูหลายท่านจึงต้องรับหน้าที่เป็นครูหออีกหนึ่งงานด้วย

2.2.3 ความเข้าใจของผู้ปกครองเด็กหูหนวก

“ผู้ปกครองพาเด็กกลับไปแล้วนานกว่าจะมาส่งกลับ ผู้ปกครองบางคนก็ยึดเยียดเด็ก ให้เด็กทำในสิ่งที่เด็กไม่ยอมทำ หรือไม่ปฏิบัติตามศักยภาพ บางครอบครัวมีปัญหาทั้งเรื่องงบประมาณและความเอาใจใส่ที่ไม่มากพอ”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษาเทพรัตน์ จ.ประจวบคีรีขันธ์

“ผู้ปกครองส่งลูกเข้าโรงเรียนโสตฯช้า เพราะอยากให้ลูกพูดได้ เลยส่งไปโรงเรียนคนปกติ แต่ก็ต้องย้ายกลับมา”

ครู รร.โสตศึกษาเทพรัตน์ จ.ประจวบคีรีขันธ์

“บางครั้งผู้ปกครองไม่สามารถอบรมลูกได้ เพราะไม่สามารถสื่อสารกันได้”

ครู รร.โสตศึกษาเทพรัตน์ จ.นครศรีธรรมราช

ผู้ปกครองเด็กหูหนวกส่วนใหญ่มีมุมมองต่อลูกในทางที่ส่งสารลูก เพราะลูกแตกต่างจากลูกของตนคนอื่น ๆ หรือลูกของเราแตกต่างจากเด็กคนอื่น ๆ ในการเลี้ยงดูบางครอบครัวจะเป็นลักษณะการประคบประหงมทำให้ลูกทุกอย่าง ตามใจลูกอยากได้อะไรจะให้หมด และในบางครอบครัวซึ่งมีฐานะยากจนผู้ปกครองจำเป็นต้องทำงานหาเงิน จึงยกหน้าที่ในการดูแลลูกหลานหูหนวกให้แก่โรงเรียนและครูทั้งหมด แต่ยังไม่เห็นความสำคัญเรื่องของการสื่อสารกับลูกผ่านภาษามือ เพื่อจะได้เข้าใจความต้องการของลูก ประกอบกับเด็กที่เป็นวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจตลอดเวลา เป็นวัยอยากรู้อยากลอง อยากรู้อยากเห็น ต้องการใครที่จะเข้าใจและอยู่เป็นเพื่อนและเข้าใจในตัวตนของเขา

2.3 ข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.3.1 ข้อเสนอแนะต่อตัวแบบทักษะชีวิต

“อยากให้ตัวแบบทักษะชีวิต ประกอบด้วย คู่มือ และตัวอย่างแบบกิจกรรมทำได้อย่างไรบ้าง แนวทางการประเมินตัวแบบทักษะชีวิต ระบุระดับชั้นที่ต้องใช้หลักสูตร”

ผู้อำนวยการ รร.โสตอนุสารสุนทร จ.เชียงใหม่

“เรื่องทักษะชีวิตเราต้องลงในกิจกรรม ต้องคำนึงถึงการนำไปใช้ หรือจะทำโดยแยกออกมาเป็นอีกกลุ่มสาระเลยแล้วมีแกนกลาง เพราะหลักสูตรตอนนี้มีเยอะมาก แล้วถ้ามาแทรกตั้งแต่ชั้นอนุบาลหรือป.1 จะยิ่งดีมาก”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.ปราจีนบุรี

“เห็นความสำคัญในเรื่องที่เด็กยังขาดเรื่องของการคิดวิเคราะห์ มาร่วมกันออกแบบวิธีการให้เด็กได้เรียนรู้ ในนั้นมี 6 หัวข้อ(เรื่องการคิด การตัดสินใจ สร้างสัมพันธภาพ เป็นต้น)”

ผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.สงขลา

2.3.2 ข้อเสนอแนะต่อการเรียนภาษาไทยของคนหูหนวก

“อยากให้เด็กเน้นเรื่องการเขียนภาษาไทย ซึ่งเป็นปัญหามานาน โดยเฉพาะให้เพิ่มในหลักสูตรของ วอลดอร์ฟ ไม่นั่นให้เด็กเขียนเลย การเขียนจะสอนก็ขึ้นอยู่กับครูแต่ละคน”

รองผู้อำนวยการ รร.โสตศึกษา จ.ขอนแก่น

“สอนภาษาไทยเพราะเด็กมองว่าภาษาไทยสำคัญแค่ปานกลาง มองว่าภาษาไทยเป็นเรื่องยาก และสำคัญกับคนหูดี เด็กไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับภาษาไทยด้วย”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.สุรินทร์

“เด็กน่าจะต้องมีความรู้ภาษาไทยมากขึ้น เรื่องของคำ ความหมายของคำภาษาไทย อธิบายความหมายเพิ่ม ภาษาไทยยาก เด็กต้องพยายามรู้เรื่องด้วย”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.ปราจีนบุรี

“ควรจัดกิจกรรมทักษะชีวิตในเด็กที่อ่อนห่อ ทุกช่วงชั้น เพราะเด็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรได้ทุกวัน ทำให้เกิดการพัฒนา”

ครู ร.ร.โสตศึกษา จ.ตาก

“อยากให้เน้นเรื่องการเขียนการอ่านภาษาไทยให้เด็ก”

ผู้ปกครอง ร.ร.โสตศึกษา จ.ขอนแก่น

2.3.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาครูในโรงเรียนโสตศึกษา

“เสนอให้สำนักบริหารงานการจัดการศึกษาพิเศษจัดอบรมให้ครูเพื่อให้ครูมีความถนัดเรื่องภาษามือ”

รองผู้อำนวยการร.ร.โสตศึกษาจ.นครศรีธรรมราช

“ฝ่ายแนะแนวต้องเตรียมความพร้อมตรงนี้ว่าจบไปแล้วจะต้องเรียนอะไรบ้างในระยะยาว การเรียนมหาวิทยาลัยที่ไหน แบบไหน คนหูหนวกจะไม่รู้เรื่องพวกนี้ ได้กม.6 อยากรู้ แต่ครูต้องบอกตัวเลือกให้เด็ก”

ศิษย์เก่า ร.ร.โสตศึกษา จ.ชลบุรี

“ครูช่วยชี้แนะในเรื่องของขอบเขตอาชีพ แล้วก็แจ้งผู้ปกครองด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครอง รับรู้ถึงขอบเขตของลูกตนเองมากขึ้นว่า เราสามารถไปทำงานด้านไหนบ้าง”

ผู้ปกครอง ร.ร.โสตศึกษา จ.ปราจีนบุรี

ตอนที่ 3 การทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ผู้วิจัยดำเนินการนำตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาทดลองใช้โดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินทักษะชีวิต ผลการวิจัยสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะชีวิตรายด้าน และภาพรวม

ทักษะชีวิต	ก่อน		หลัง	
	$\bar{X}$	<i>S.D.</i>	$\bar{X}$	<i>S.D.</i>
ด้านการรู้จักตนเอง	2.63	0.44	3.50	0.50
ด้านการจัดการอารมณ์	2.83	0.49	3.50	0.50
ภาพรวม	2.73	0.45	3.50	0.49

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะชีวิตทุกด้านหลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า หลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ตารางที่ 4 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างทักษะชีวิตด้านการรู้จักตนเองก่อนการทดลองใช้ตัวแบบและหลังการทดลองใช้ตัวแบบ

ด้านการรู้จักตนเอง	$\bar{X}$	<i>SD</i>	t-test		
			<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
ก่อน	2.63	0.44	-16.389**	10	<.001
หลัง	3.50	0.50			

** $p < .01$

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่า p น้อยกว่า .01 แสดงว่า ทักษะชีวิตด้านการรู้จักตนเองก่อนการทดลองใช้ตัวแบบและหลังการทดลองใช้ตัวแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยหลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น หรือมากกว่าก่อนการทดลองใช้ตัวแบบ

ตารางที่ 5 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์ก่อนการทดลองใช้ตัวแบบและหลังการทดลองใช้ตัวแบบ

ด้านการจัดการ อารมณ์	$\bar{X}$	SD	t-test		
			t	df	p
ก่อน	2.83	0.49	-10.671**	10	<.001
หลัง	3.50	0.50			

** $p < .01$

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่า p น้อยกว่า .01 แสดงว่า ทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์ก่อนการทดลองใช้ตัวแบบและหลังการทดลองใช้ตัวแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยหลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น หรือมากกว่าก่อนการทดลองใช้ตัวแบบ

ตารางที่ 6 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างทักษะชีวิตก่อนการทดลองใช้ตัวแบบและหลังการทดลองใช้ตัวแบบ

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$	SD	t-test		
			t	df	p
ก่อน	2.73	0.45	-15.693**	10	<.001
หลัง	3.50	0.49			

** $p < .01$

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่า p น้อยกว่า .01 แสดงว่า ทักษะก่อนการทดลองใช้ตัวแบบและหลังการทดลองใช้ตัวแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยหลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น หรือมากกว่าก่อนการทดลองใช้ตัวแบบ

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระหว่าง ประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย

ในประเทศไทยสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า มีการสอดแทรกเนื้อหาเพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งเด็กมีความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยพบว่าทักษะชีวิตที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวัยรุ่นตอนต้นที่มีความ

บกพร่องทางการได้ยิน คือ การรู้จักตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่สุด รองลงมา การจัดการและควบคุมอารมณ์ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์

อีกประการหนึ่ง พบว่า ครูหูดี และครูหูหนวกมีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะชีวิต ส่วนอุปสรรคของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า การที่วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินขาดทักษะการใช้ภาษาไทย ทั้งการอ่าน และการเขียน รวมไปถึงการขาดหน่วยงานพัฒนาสื่อการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่ประสบความสำเร็จ

ในประเทศสิงคโปร์ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินของประเทศสิงคโปร์จะมีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้ปกครองสามารถเลือกบริการที่ทางรัฐจัดให้ มีระบบให้คำปรึกษา และรัฐได้จัดระบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนหูหนวกเป็นอย่างดี อาจกล่าวในรายละเอียดได้ดังนี้

ระบบตั้งต้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการทางการได้ยินของรัฐบาลสิงคโปร์ คือ ระบบ Early Intervention ซึ่งรัฐมีนโยบายในการคัดกรองเด็กตั้งแต่อยู่ในท้อง (New Born Screening) ตั้งแต่ปี 2001 ว่าเด็กมีความพิการหรือไม่ หากพบก็จะแจ้งแม่และพ่อ และแม่และพ่อสามารถตัดสินใจเลือกได้ว่าจะทำแท้งหรือไม่ แต่ในกรณีที่เด็กเกิดมาแล้วพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยินจะได้รับการรักษาตามระบบทางการแพทย์หรือมารับบริการที่ Hearing Care Center ที่มีบริการให้คำปรึกษาและทดสอบการสูญเสียการได้ยิน เมื่อทราบเป้าหมายของเด็กและผู้ปกครองที่ชัดเจนแล้ว ผู้รับบริการจะต้องเลือกว่าจะรับบริการอะไร เช่น ผ่าตัดประสาทหูเทียม(Cochlear Implant), ใส่เครื่องช่วยฟัง, ขอรับบริการล่ามภาษามือ(Interpreter) แต่ปัจจุบันพบว่าเด็กมีความพิการทางการได้ยินมีจำนวนลดลงมาก โรงเรียนให้ความสำคัญกับเรื่อง Early Intervention มากที่สุด เพราะเป็นสิ่งจำเป็นก่อนที่จะส่งเด็กไปสู่การเรียนร่วม เคยไปดูงานที่ประเทศออสเตรเลีย และฮ่องกง ทำเรื่องนี้ได้ดีมาก ๆ ระบบ Family Support ที่สิงคโปร์มีทีมที่จะช่วยอบรมพ่อแม่ในการดูแลเด็ก มีหลายฝ่ายเข้ามาช่วยกัน เพราะผู้ให้บริการจะมองว่าเราไม่ได้อยู่กับเด็กมากเท่ากับพ่อแม่ พ่อแม่จึงจำเป็นต้องให้ความใส่ใจและรู้วิธีดูแลเด็กในโรงเรียน Balestier Hill Secondary School มีระบบ Transition Support ในส่วนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ด้านนโยบายทางการศึกษา

หลังจากที่ประเทศสิงคโปร์มีการให้สัตยาบันใน *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD)* ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนานโยบายด้านการศึกษาเพื่อคนพิการเป็นอย่างมาก มีนโยบายสนับสนุนทุน 2,500 ดอลลาร์ สิงคโปร์แก่นักเรียนที่มีความพิการทุกประเภท โรงเรียนสำหรับเด็กหูหนวกในสิงคโปร์มี 3 รูปแบบ 1.โรงเรียนที่สอนเฉพาะเด็กหูหนวกและโรงเรียนเรียนร่วมที่ใช้ภาษามือในการสอน 2.โรงเรียนที่สอนการอ่านปากในโรงเรียนเรียนร่วม 3.โรงเรียนสอนแบบ Total Communication โดยเน้นให้เด็กเข้าไปเรียนร่วม(Mainstream School) เพราะต้องการให้คนหูหนวกกับคนทั่วไปอยู่ด้วยกันให้ได้มากที่สุด และพัฒนาคนหูหนวกตาม

ศักยภาพของแต่ละคน ปัจจุบันเด็กหูหนวกมีจำนวนที่น้อยลงทุกวัน และพ่อแม่อยากให้ลูกเรียนร่วมและเข้าไปอยู่ในโรงเรียนทั่วไปเพราะอยากให้ลูกมีความสามารถเท่าเทียมกับเด็กคนอื่นๆ พ่อแม่ของเด็กแต่ละคนจะต้องจ่ายค่าเล่าเรียน 12 ดอลลาร์สิงคโปร์ต่อเดือน แต่ถ้าบางคนจ่ายไม่ได้รัฐบาลก็จะรับผิดชอบให้ ในโรงเรียน Balestier Hill Secondary School มีครูที่ทำหน้าที่เฉพาะในการดูแลเรื่องการศึกษาพิเศษ เรียกว่า “TSN (Teacher Special Need)” ซึ่งจะดูแลและให้คำปรึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนมีการสนับสนุนล่ามภาษามือ การให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่ ฯลฯ และมีการจัดกิจกรรมอบรมครูผู้สอนด้วย

รัฐบาลมีการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็ก แต่เน้นมาเพื่อจัดสรรโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructures) ให้กับเด็ก แต่งบประมาณบางส่วนโรงเรียนเอามาทำเป็น Special Room และรัฐบาลมีการจ่ายค่าบริการผ่าตัดหูเทียม 1 ข้างสำหรับเด็กที่ต้องการบริการด้วยงบประมาณ 50,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

การศึกษาก่อนวัยเรียน ได้แก่ การศึกษาในชั้นอนุบาลและการดูแลเด็กโดยศูนย์ดูแลเด็กเล็ก โดยจะรับนักเรียนอายุ 3-6 ปี โรงเรียนอนุบาลในสิงคโปร์จะมีกระทรวงศึกษาธิการควบคุม และมีมูลนิธิของชุมชน หน่วยงานทางศาสนา และองค์กรทางธุรกิจและสังคมทำหน้าที่บริหาร โรงเรียนอนุบาลส่วนใหญ่จะทำการเรียนการสอน 5 วันต่อสัปดาห์ และแบ่งการเรียนเป็นสองช่วงในแต่ละวัน ช่วงหนึ่งจะใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่งถึง 4 ชั่วโมง โดยทั่วไปจะสอนโดยใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาที่สอง ยกเว้นในโรงเรียนนานาชาติ และโรงเรียนหลักสูตรต่างประเทศที่เข้ามาเปิดสอนในสิงคโปร์

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของสิงคโปร์แบ่งออกเป็นระดับประถมศึกษา 6 ปี และระดับมัธยมศึกษา 4 ปี ซึ่งรวมแล้วเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 10 ปี โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานของสิงคโปร์ ในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน วิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาท้องถิ่น (นักเรียนจะต้องเรียนรู้ 2 ภาษาควบคู่กันไป ได้แก่ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และเลือกเรียนภาษาแม่ (Mother Tongue) อีก 1 ภาษา คือ จีน (แมนดาริน) มาเลย์ หรือทมิฬ (อินเดีย) ตามเชื้อชาติของตนเอง) และวิชาเสริม อันได้แก่ ดนตรี ศิลปะ หัตถกรรม สุขศึกษา และสังคมศึกษา ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์จะเริ่มเรียนกันตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นต้นไป และเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในตัวนักเรียนและทดสอบความถนัดของนักเรียนให้ ตรงกับแผนการเรียนในระดับมัธยม

ระดับประถมศึกษา นักเรียนทุกคนในสิงคโปร์จะต้องใช้เวลาเรียน 6 ปี ในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยการเรียนขั้นประถมต้น (foundation stage) 4 ปี ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และชั้นประถมปลาย (orientation stage) อีก 2 ปี ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นักเรียนทุกคนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องทำข้อสอบ Primary School Leaving Examination (PSLE) ให้ผ่านเพื่อจบการศึกษาระดับประถมระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในสิงคโปร์มีหลายรูปแบบ ทั้งที่ให้ทุนทั้งหมดโดยรัฐบาล หรือเพียงส่วนเดียว หรือนักเรียนเป็นคนออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด การศึกษาในระดับมัศึกษานั้น จะมี 3 หลักสูตรให้เลือก

ตามความสามารถ และความสนใจ โดยใช้เวลา 4-5 ปี หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ หลักสูตรพิเศษ (Special Course) หลักสูตรเร่งรัด (Express Course) หลักสูตรปกติ (Normal Course) โดยนักเรียนในแผนการเรียนพิเศษ (Special และ Express) จะใช้เวลาเรียนเพียง 4 ปี ขณะที่นักเรียนในแผนการเรียนปกติ (Normal) จะใช้เวลาเรียน 5 ปี โดยนักเรียนในแผนการเรียนพิเศษจะสอบ Singapore-Cambridge General Certificate of Education ‘Ordinary’ (GCE ‘O’ Level) เมื่อเรียนครบ 4 ปี ส่วนนักเรียนหลักสูตรปกติที่ใช้เวลาเรียน 5 ปีนั้น จะสอบ Singapore-Cambridge General Certificate of Education ‘Normal’ (GCE ‘N’ Level) เมื่อถึงปีที่ 4 ก่อน แล้วจึงจะสามารถสอบ GCE ‘O’ Level เมื่อเรียนจบปีที่ 5 และในหลักสูตรวิชาในระดับชั้นมัธยมศึกษาประกอบด้วย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ (จีน มาเลย์ หรือทมิฬ) วิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนสามารถเลือกได้ว่าจะเรียนทางสายศิลป์ วิทยาศาสตร์ ธุรกิจการค้าหรือสายวิชาชีพ หลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาในสิงคโปร์ได้รับการยอมรับในระดับโลกว่าทำให้นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์และมีความคิดสร้างสรรค์ การรับนักเรียนต่างชาตินั้นขึ้นอยู่กับจำนวนที่ว่างในแต่ละโรงเรียน

เตรียมอุดมศึกษา (Junior College) / สถาบันกลางการศึกษา (centralized institute) เมื่อนักเรียนสอบ GCE ‘O’ Level ผ่านได้แล้ว นักเรียนสามารถสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับเตรียมอุดมศึกษาเป็นเวลา 2 ปี หรือศึกษาที่สถาบันกลางการศึกษา (centralized institute) เป็นเวลา 3 ปี เพื่อเตรียมศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย เตรียมอุดมศึกษาและสถาบันกลางการศึกษาจะสอนทุกอย่างเพื่อเตรียมตัวให้นักเรียนเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยได้ หลักสูตรหลักแบ่งเป็น 2 หลักสูตร คือ วิชาความรู้ทั่วไป (General Paper) และภาษาแม่ เมื่อเรียนจบเตรียมอุดมศึกษานักเรียนจะต้องสอบ Singapore-Cambridge General Certificate of Education ‘Advanced’ (GCE ‘A’ Level) โดยเลือกวิชาสอบสูงสุดได้ 4 วิชา จากวิชาในหมวดศิลปะ วิทยาศาสตร์และธุรกิจการค้า

โพลีเทคนิค (Polytechnics) โพลีเทคนิคสร้างขึ้นเพื่อเปิดหลักสูตรการอบรมที่หลากหลายให้นักศึกษา ที่ต้องการพัฒนาฝีมือในระดับประกาศนียบัตร และอนุปริญญา ในขณะนี้โพลีเทคนิค 5 แห่งในสิงคโปร์ ได้แก่ 1) Nanyang Polytechnic 2) Ngee Ann Polytechnic 3) Republic Polytechnic 4) Singapore Polytechnic 5) Temasek Polytechnic สถาบันเหล่านี้มีหลักสูตรการสอนมากมายที่มุ่งเน้นให้สามารถไปประกอบอาชีพใน อนาคต เช่น วิศวกรรม บริหารธุรกิจ การสื่อสารมวลชน การออกแบบดีไซน์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และหลักสูตรเฉพาะทางอย่างเช่น การวัดสายตา วิศวกรรมทางทะเล การศึกษาเกี่ยวกับการเดินเรือ พยาบาล การเลี้ยงดูเด็กอ่อน และการทำภาพยนตร์ ซึ่งนักเรียนที่จบการศึกษาในจากโพลีเทคนิคเป็นที่นิยมของบริษัทต่างๆ เพราะได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ที่พร้อมจะเข้าสู่โลกเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่

สถาบันเทคนิคศึกษา (Institute of Technical Education – ITE) สถาบันเทคนิคศึกษาเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของนักเรียนที่จบจากชั้นมัธยมศึกษาและต้องการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและความรู้ทาง

อุตสาหกรรมแขนงต่างๆ นอกจากโปรแกรมฝึกอบรมเต็มเวลาสำหรับนักเรียนที่จบจากชั้นมัธยมศึกษาแล้ว และยังมีโปรแกรมสำหรับผู้ใหญ่ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ของตนด้านเทคโนโลยี และอุตสาหกรรมอีกด้วย

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Universities) มหาวิทยาลัยในสิงคโปร์มี 3 แห่ง ได้แก่ 1) National University of Singapore (NUS) ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1905 เปิดสอนหลักสูตรต่างๆ ที่มีชื่อเสียงมานาน เช่น วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี กฎหมาย ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ และแพทยศาสตร์ 2) Nanyang Technological University (NTU) ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1981 เป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการสอนและการวิจัยด้านวิศวกรรมและเทคโนโลยี ต่อมาได้ร่วมกับวิทยาลัยครู หรือ สถาบันการศึกษาแห่งชาติ (National Institute Education - (NIE) เพิ่มหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาการบัญชี บริหารธุรกิจและสื่อสารมวลชน 3) Singapore Management University (SMU) มหาวิทยาลัยทั้งสามแห่งได้ผลิตนักศึกษาปริญญาที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับใน ระดับสากล ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2000 โดยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแต่บริหารจัดการแบบเอกชน เน้นการเรียนการสอนด้านธุรกิจการจัดการ

และเมื่อหลังจากจบการศึกษาระบบที่จะมองรองรับต่อเนื่องจากระบบการศึกษา คือระบบการจ้างงาน ที่รัฐบาลมีการจัดตั้งศูนย์ Disability Training Employ สำหรับให้บริการกับคนพิการทุกประเภท มีคนหูหนวกที่มานับน้อยเหมือนกันที่นายจ้างและเพื่อนร่วมงานไม่เข้าใจ คิดว่าในการแก้ปัญหาสำหรับคนหูหนวกเป็นอะไรที่จัดการได้ง่ายเพราะมีจำนวนน้อย ตัวอย่างเช่น ถ้าคนหูหนวกที่เรียนจบแล้วไม่มีงานทำให้กลับมาที่โรงเรียน โรงเรียนก็จะหางานให้ทำได้แน่นอน

โดยโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องของอาชีพและการมีงานทำของเด็ก เราสอน 3 อาชีพหลัก คือ การเตรียมอาหาร การเสิร์ฟอาหาร และงานแม่บ้านในโรงแรม โดยตอนจบการศึกษาเราจะมีใบรับรองที่ออกโดยกระทรวง IT มอบให้กับเด็กแต่ละคนและจะประสานกับทางโรงงานเพื่อรับเด็กเข้าทำงานด้วย โรงเรียนมีการส่งต่อเด็กไปเรียนต่อในระดับอาชีวะ เรียนต่อสายอาชีพ และมหาวิทยาลัย

ในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร คนหูหนวกรับรู้ข้อมูลผ่านทาง E-mail จากรัฐบาล และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนหูหนวกแห่งเดียวในสิงคโปร์ชื่อ The Singapore Association for The Deaf ตั้งโดยกลุ่มจิตอาสา และกาชาด โดยมีคนหูหนวกเป็นสมาชิกจำนวน 5,138 คน และการติดต่อสื่อสาร ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสื่อสารโดยการเขียนเป็นหลัก แต่จะมีบางกรณีที่คนหูหนวกที่สนทนาด้วยราคาญในการรอกคนหูหนวกเขียนก็จะให้ชี้เพื่อสื่อสาร โดยคนทั่วไปจะไม่รอให้คนหูหนวกอธิบายรายละเอียดก่อน

ผู้วิจัยเปรียบเทียบการจัดการศึกษาระหว่างประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์ในประเด็นดังต่อไปนี้

รูปแบบการศึกษา

ประเทศไทย ระบบการศึกษาไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3

ประเทศสิงคโปร์ แบ่งออกเป็นระดับประถม 6 ปี ระดับมัธยมศึกษา 4 ปี ซึ่งรวมแล้วเป็นการศึกษาชั้นพื้นฐานอย่างน้อย 10 ปี แต่ผู้ที่เข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจะต้องศึกษาชั้นเตรียมมหาวิทยาลัยอีก 2 ปี การศึกษาภาคบังคับของสิงคโปร์จะต้องเรียนรู้ 2 ภาษาควบคู่กันไป ได้แก่ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และเลือกเรียนภาษาแม่ (Mother Tongue) อีก 1 ภาษา คือ จีน (แมนดาริน) มาเลย์ หรือทมิฬ (อินเดีย)

การจัดการของภาครัฐ

ประเทศไทย การศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปีโดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษาภาคบังคับนั้นต่างจากการศึกษาชั้นพื้นฐานซึ่งการศึกษาชั้นพื้นฐานไม่บังคับให้ประชาชนต้องเข้าเรียนแต่เป็นสิทธิ์ของคนไทย ส่วนการศึกษาภาคบังคับเป็นการบังคับให้เข้าเรียนถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองตามมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญ

สิงคโปร์ รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก โดยถือว่าประชาชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่าที่สุดของประเทศ ในการนี้ รัฐบาลได้ให้การอุดหนุนด้านการศึกษาจนเสมือนกับเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า โรงเรียนในระดับประถม และมัธยมล้วนเป็นโรงเรียนของรัฐบาลหรือกึ่งรัฐบาล สถานศึกษาของเอกชนในสิงคโปร์ มีเฉพาะในระดับอนุบาล และโรงเรียนนานาชาติเท่านั้น

นโยบายและแผนการบริหารการศึกษา

ประเทศไทย มุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงโดยจัดการศึกษาชั้นพื้นฐาน 12 ปี และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนมีชีวิตที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม มีแผนปฏิบัติการระดับกระทรวง ระดับเขตพื้นที่ และระดับสถานศึกษา

ประเทศสิงคโปร์ เน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพในการประกอบอาชีพ พัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพ และมาตรฐานในระดับสากล กระทรวงศึกษาธิการมีการดำเนินงานร่วมกับสถาบันการศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนโดยตรง

การบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอน

ประเทศไทย มีความยืดหยุ่นไปตามสภาพของท้องถิ่น โดยบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดให้มี 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ 1)คณิตศาสตร์ 2)วิทยาศาสตร์ 3)ภาษาไทย 4)สังคม 5)สุขศึกษา 6)พลศึกษา 7)ดนตรี และ 8)ศิลปะ

ประเทศสิงคโปร์ เน้นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาแม่

การบริหารจัดการการศึกษา

ประเทศไทย มีการกระจายอำนาจการบริหารไปยังคณะกรรมการระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา

ประเทศสิงคโปร์ มีช่วงการบังคับบัญชาที่สั้น คือ จากกระทรวงศึกษาธิการไปยังโรงเรียนได้โดยตรง

การบริหารงบประมาณทางการศึกษา

ประเทศไทยมีการกระจายอำนาจในการบริหารงบประมาณให้กับคณะกรรมการในแต่ละระดับควบคุมกำกับ และรับผิดชอบในการบริหาร

ประเทศสิงคโปร์ มีการกระจายงบประมาณให้กับคณะกรรมการในระดับท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ และมีกองทุนโดยการเก็บภาษีการศึกษาจากผู้ปกครอง

การควบคุมกำกับ ติดตามจัดการศึกษา

ประเทศไทย มีการกระจายอำนาจลงไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเทศสิงคโปร์ อยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการโดยตรง

การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ประเทศไทย มีองค์กรอิสระเป็นผู้ประเมินเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

ประเทศสิงคโปร์ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการประกันคุณภาพให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

อันดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเทศไทย อยู่ในอันดับที่ 6

ประเทศสิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 1

อันดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 8

ประเทศสิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 1

อันดับการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 8

ประเทศสิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 1

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ประเทศไทย รัฐสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 21 แห่งทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ประเทศสิงคโปร์ รัฐสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนในระดับมัธยมศึกษาจัดให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเรียนร่วมกับบุคคลทั่วไป

งบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ประเทศไทย รัฐสนับสนุนงบประมาณเพื่อเน้นในทักษะอาชีพ

ประเทศสิงคโปร์ รัฐสนับสนุนงบประมาณในโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การสอบวัดคุณสมบัติด้านการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ประเทศไทย มีการสอบเฉพาะผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อให้เลื่อนชั้นระดับการศึกษา

ประเทศสิงคโปร์ ใช้การสอบร่วมกับบุคคลทั่วไปเพื่อเลื่อนชั้นระดับการศึกษา

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ประเทศไทย มีสถาบันอุดมศึกษาที่ให้การศึกษาเฉพาะกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ประเทศสิงคโปร์ ไม่มีสถาบันอุดมศึกษาที่ให้การศึกษาเฉพาะกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน แต่เน้นให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้เรียนร่วมกับคนทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สำหรับบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า มีการสอดแทรกทักษะชีวิต 2 วิธี ได้แก่ การสอดแทรกทางตรง คือ การใช้หลักสูตรโดยเฉพาะเพื่อเน้นในส่วนที่เด็กหูหนวกขาด และสอดแทรกทางอ้อม คือ การสอดแทรกผ่านพ่อแม่,คุณครู หรือผู้ปกครอง และโรงเรียนโดยการจัดโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิต แต่ไม่มีการระบุอย่างชัดเจนว่าทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรจะต้องประกอบไปด้วยมิติอะไรบ้าง

จากผลการวิจัยสามารถตอบทบทเรียนได้ว่า โรงเรียนโสตศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่จะจัดเป็นลักษณะของการจัดค่ายในโรงเรียน เช่น กิจกรรมค่ายทักษะชีวิตที่โรงเรียนโสตตอนุสารสุนทร จ.เชียงใหม่ กิจกรรมค่ายคุณธรรมที่โรงเรียนโสตศึกษา จ.นครศรีธรรมราช กิจกรรมสุข ดี มีคุณค่า ฟังพาดตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ จ.ประจวบคีรีขันธ์ และกิจกรรมค่ายพระพุทธบุตรและค่ายธรรมะที่โรงเรียนโสตศึกษา จ.นครปฐม หรือจัดเป็นกิจกรรมเสริม หรือการสอดแทรกเรื่องทักษะชีวิตในการเรียนการสอน เป็นต้น

ด้วยลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของเด็กหูหนวกที่เรียนรู้ได้ดีหากมีภาพให้เห็น หรือมีการทำเป็นตัวอย่างให้ดู ให้เห็นอย่างเด่นชัด ซึ่งการทำให้เห็นเป็นตัวอย่างครูหูหนวกจะทำหน้าที่ได้ดี และในการเติบโตในสังคมที่พ้นไปจากรั้วโรงเรียน การต้องเผชิญกับโลกที่มีคนหูตีมามากกว่าคนหูหนวก คือ การเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยแล้วนั้นคนหูหนวกผู้ใหญ่เล็งเห็นว่าล่ามภาษามือมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างความเข้าใจต่อวิชาเรียน หรือการใช้ชีวิตในสังคมจำเป็นจะต้องเพิ่มเนื้อหาที่ช่วยสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมของคนหูตีมากขึ้นด้วย

2) ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า ทักษะชีวิตมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยแบ่งทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1.การรู้จัก

ตนเอง 2.การจัดการและควบคุมอารมณ์ 3.การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และ 4.การคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ และเมื่อจัดลำดับความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญมากที่สุด พบว่า การรู้จักตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่สุด รองลงมา การจัดการและควบคุมอารมณ์ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ ตามลำดับ

3) ปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า ครูहुดี และครูहुหนวกมีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะชีวิต

จากผลการวิจัยสามารถสรุปบทเรียนได้ว่าครูผู้สอนทั้งครูहुดีและครูहुหนวกในโรงเรียนโสตศึกษามีส่วนสำคัญในการให้ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา รวมถึงการสนับสนุนและช่วยในการเปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้ของเด็กहुหนวก โดยเฉพาะการเรียนรู้จากครูहुหนวก ซึ่งจะเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเด็กहुหนวกได้เป็นอย่างดี

การจัดกิจกรรมเสริมให้เด็กहुหนวกได้ทดลองเรียนรู้เพื่อการปรับตัวเองเมื่อต้องไปอยู่ในสังคมภายนอกเหมือนเป็นการเตรียมความพร้อมในการที่จะต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคม เรียนรู้กติกา หรือกฎระเบียบร่วมกัน เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางวอลดอร์ฟช่วยให้เด็กมีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ และเด็กรู้จักตัวตนของตัวเองได้ดีมากขึ้น

คนहुหนวกจะมีวัฒนธรรมที่ทำตามแบบอย่างของรุ่นพี่ เขาจะให้ความเคารพรุ่นพี่ที่เป็นคนहुหนวก เพราะรุ่นพี่ที่เป็นคนहुหนวกจะช่วยแนะนำทั้งในเรื่องการเรียนและการดำเนินชีวิตในโลกที่แตกต่างเมื่อออกไปจากโรงเรียนโสตศึกษา แนะนำเรื่องการปรับตัวในการเรียนในชั้นที่สูงขึ้น หรือการออกไปทำงานร่วมกับคนहुดี เป็นต้น

ผู้บริหารของโรงเรียนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กहुหนวก วิสัยทัศน์ในการพัฒนางานคนहुหนวก ระบบบริหารงานต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นล้วนส่งผลต่อเด็กहुหนวกในระยะยาว การพัฒนาเป็นให้ตรงกับศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างเข้าใจความต้องการที่แท้จริงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะทางของคณพิการพิงตระหนักถึง

4) อุปสรรคของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า การที่วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินขาดทักษะการใช้ภาษาไทย ทั้งการอ่าน และการเขียน รวมไปถึงการขาดหน่วยงานพัฒนาสื่อการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่ประสบความสำเร็จ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปบทเรียนได้ว่า หลายคนมีการพูดถึงหลักของไวยากรณ์ภาษามือและหลักของภาษาไทยเป็นลักษณะที่สวนทางกันทำให้เด็กเรียนรู้ได้ยากกว่าเด็กพิการประเภทอื่นๆ เด็กหูหนวกจึงอ่านภาษาไทยได้แบบผิดๆ ถูกๆ เรื่องคำเรียนประโยคไม่ค่อยถูกต้อง คำภาษามือจะไม่มีคำที่บอกปริมาณแต่ใช้การแสดงออกทางสีหน้าแทน ซึ่งแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกันไป และเมื่อเกิดปัญหาหรือมีการทะเลาะเบาะแว้งในการสื่อสารเพื่ออธิบายความนั้น เมื่อจวนตัวเข้าเด็กหูหนวกจะไม่สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ จะโยนความผิดให้คนอื่นสิ่งอื่นเสียมากกว่า เขาจะไม่รู้ว่าความผิดนั้นเมื่อรับไปแล้วจะมีผลกระทบต่อตนเองแบบไหนรุนแรงเท่าใด จึงปฏิเสธอย่างเดียวเพื่อเป็นการป้องกันตนเองจากความผิด

ในอดีตครูในโรงเรียนโสตศึกษาจะต้องผ่านการอบรมภาษามือ แต่ปัจจุบันครูหลายท่านเข้ามาสอนในโรงเรียนโสตศึกษาตามตำแหน่งวิชาที่สอน เช่น วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งภาษามือจะได้เรียนเมื่อโรงเรียนจัดขึ้นเอง ซึ่งงบประมาณยังไม่ค่อยมีรองรับตรงส่วนนี้ หรือเรียนรู้จากหนังสือ หรือเรียนรู้เอาจากเด็กหูหนวกโดยร่วมกันคิดค้นคำเฉพาะขึ้นมาเองในห้องเรียนเพื่อที่จะใช้ในการสื่อสารในรายวิชานั้นๆ เท่านั้น แต่อาจไม่เป็นสากล หรือที่เข้าใจกันโดยทั่วไปนัก รวมถึงภาระงานของครูที่สอนในโรงเรียนปัจจุบันนั้นมีทั้งงานสอน และงานบริหาร ส่วนครูในโรงเรียนโสตศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ ครูหลายท่านจึงต้องรับหน้าที่เป็นครูหรืออีกหนึ่งงานด้วย

ผู้ปกครองเด็กหูหนวกส่วนใหญ่มีมุมมองต่อลูกในทางที่สงสารลูก เพราะลูกแตกต่างจากลูกของตนคนอื่น ๆ หรือลูกของเราแตกต่างจากเด็กคนอื่น ๆ ในการเลี้ยงดูบางครั้งจะเป็นลักษณะการประคบประหงมทำให้ลูกทุกอย่าง ตามใจลูกอยากได้อะไรจะให้หมด และในบางครั้งซึ่งมีฐานะยากจนผู้ปกครองจำเป็นต้องทำงานหาเงิน จึงยกหน้าที่ในการดูแลลูกหลานหูหนวกให้แก่โรงเรียนและครูทั้งหมด แต่ยังไม่เห็นความสำคัญเรื่องของการสื่อสารกับลูกผ่านภาษามือ เพื่อจะได้เข้าใจความต้องการของลูก ประกอบกับเด็กที่เป็นวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจตลอดเวลา เป็นวัยอยากรู้อยากลอง อยากรู้อยากเห็น ต้องการใครที่จะเข้าใจและอยู่เป็นเพื่อนและเข้าใจในตัวตนของเขา

ตอนที่ 2 ทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วย การรู้จักตนเอง และการจัดการอารมณ์ และผลการทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า คะแนนทักษะชีวิตหลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้าน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย

รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศไทย

ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3

รัฐสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 21 แห่งทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

รัฐสนับสนุนงบประมาณเพื่อเน้นในทักษะอาชีพ

การสอบวัดคุณสมบัติ มีการสอบเฉพาะผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อให้เลื่อนขึ้นระดับการศึกษา

รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศสิงคโปร์

แบ่งออกเป็นระดับประถม 6 ปี ระดับมัธยมศึกษา 4 ปี ซึ่งรวมแล้วเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 10 ปี แต่ผู้ที่เข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจะต้องศึกษาชั้นเตรียมมหาวิทยาลัยอีก 2 ปี การศึกษาภาคบังคับของสิงคโปร์จะต้องเรียนรู้ 2 ภาษาควบคู่กันไป ได้แก่ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และเลือกเรียนภาษาแม่ (Mother Tongue) อีก 1 ภาษา คือ จีน (แมนดาริน) มาเลย์ หรือทมิฬ (ฮินดี)

รัฐสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนในระดับมัธยมศึกษา รัฐจัดให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเรียนร่วมกับบุคคลทั่วไป

รัฐสนับสนุนงบประมาณในโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การสอบวัดคุณสมบัติ ใช้การสอบร่วมกับบุคคลทั่วไปเพื่อเลื่อนขึ้นระดับการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จากผลการวิจัยควรมีการสอนแบบ 2 ภาษา นั่นก็คือ ภาษาไทย และภาษามือควบคู่กันไปในชั้นเรียนของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และควรใช้ครู 2 ภาษาด้วย คือ ครูหูดี และครูหูหนวก เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางภาษาไทยให้แก่วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อันจะส่งผลให้สามารถเรียนรู้องค์ความรู้จากทั้งภาษามือ และตำราภาษาไทย

2) ควรมีการนำตัวแบบไปใช้ในโรงเรียนโสตศึกษาที่ต่างบริบทออกไป เช่น โรงเรียนโสตศึกษาที่มีการเรียนการสอนแบบวอลดอฟ หรือโรงเรียนเรียนโสตศึกษาที่มีการเรียนการสอนแบบอื่น

3) ทักษะชีวิตมี 4 ด้าน แต่การทดลองครั้งนี้ใช้เพียง 2 ด้าน ควรมีการพัฒนาอีก 2 ด้านที่เหลือ เพื่อทักษะชีวิตของวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะได้พัฒนาครบด้าน

4) สำหรับการทดลองใช้ตัวแบบนี้ควรมีการศึกษาระยะยาว (Longitudinal study) เพื่อเห็นความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลการทดลองใช้ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า คะแนนทักษะชีวิตหลังการทดลองใช้ตัวแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันเป็นนโยบายให้มีวิชาการสร้างเสริมทักษะชีวิตอันจะส่งผลให้วัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นประชากรของประเทศที่มีคุณภาพต่อไป

2) จากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระหว่างประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย พบว่า การที่ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีโอกาสได้เรียนร่วมในชั้นเรียนทั่วไปจะส่งผลให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมแห่งการใช้เสียงได้ และทำให้ไม่แยกตัวออกจากสังคมแห่งการใช้เสียงเพราะความไม่เข้าใจภาษา

3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์จัดทำกรเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เฉพาะความบกพร่องทางการได้ยินซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรมีการศึกษาไปให้ถึงในระดับผลต่อทักษะชีวิตของเด็กหรือมีการติดตามในระยะ 3-6 เดือน ในเด็กที่ได้รับการพัฒนาไป

2.ตัวแบบการจัดการเรียนรู้ควรมีการวัดประสิทธิผลก่อนจะสรุปว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ผลแล้ว อาจจำเป็นต้องมีการทบทวนแบบการจัดการเรียนรู้นี้อาจด้วยการใช้ focus group among expert opinions/นำ needs ในมุมมองพ่อแม่ และคนพิการทางการได้ยินที่ได้ข้อมูลมา take in to account ของการพัฒนาตัวแบบการเรียนรู้ให้ครอบคลุม และสามารถเป็นสื่อที่พ่อแม่หรือคนทั่วไปใช้ได้

3.ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรถูกนำไปพัฒนากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ครบด้าน

4.ตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรถูกสร้างในมิติอื่น ๆ ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจอย่าง

สร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิจัยจะได้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้จะนำไปใช้ และจะได้เป็นต้นแบบให้โรงเรียน
ได้ศึกษา ได้นำไปใช้และเชื่อมั่นว่าจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศึกษา

แบบสอบถามลำดับความสำคัญทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

คำชี้แจง ให้ท่าน ☐ รอบตัวเลข เพื่อบอกถึงลำดับความสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตในแต่ละมิติ
ที่เหมาะสมกับวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (ม.1) โดยเรียงลำดับจาก 1 ถึง 4
1 หมายถึง มีความสำคัญมากที่สุด และ 4 หมายถึง มีความสำคัญน้อยที่สุด

การรู้จักตนเอง หมายถึง นักเรียนรู้จัก
ความถนัดและความสามารถของ
ตนเอง รู้ข้อดี และข้อเสียของตนเอง
รวมไปถึงนักเรียนมีความภาคภูมิใจใน
ตนเอง

ลำดับความสำคัญ 1 2 3 4

**การรู้จักวิธีการจัดการอารมณ์และ
ความเครียด** หมายถึง นักเรียนรู้วิธีการ
ควบคุมอารมณ์ และความเครียด
นักเรียนแสดงอารมณ์อย่างเหมาะสม
รวมไปถึงรู้จักวิธีผ่อนคลายอารมณ์และ
ความเครียด

ลำดับความสำคัญ 1 2 3 4

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
หมายถึง นักเรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจ
เรา สามารถปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของ
สังคมได้ สามารถสื่อสารเพื่อบอก
ความรู้สึก และความคิดของตนเองได้
รวมไปถึงการมีจิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น

ลำดับความสำคัญ 1 2 3 4

**การคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และคิด
สร้างสรรค์** หมายถึง นักเรียนมีทักษะ
ในการแสวงหาความรู้ และข้อมูล
วิพากษ์วิจารณ์ด้วยเหตุผล รู้เท่าทัน
สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงมี
จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

ลำดับความสำคัญ 1 2 3 4

แบบสอบถาม

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบ

โครงการวิจัย “การพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน”

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบ
โครงการวิจัย “การพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความ
บกพร่องทางการได้ยิน”

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ส่วนที่ 2
ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม และคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบ จำนวน
20 ข้อคำถาม ขอความกรุณาท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามด้วยความตั้งใจ จริงใจและตรงกับความรู้สึก
ของท่านอย่างแท้จริง ข้อมูลจากการตอบของท่านจะถือเป็นความลับและไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่าน
ทั้งสิ้น

ขอขอบคุณ

คณะผู้จัดทำ

นิยามศัพท์ทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

1.การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัดความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย

2.การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์ และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้องรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

3.การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคลรู้ สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุม อารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียงและปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

4.การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากาย เพื่อสื่อสารความรู้สึก นึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้อง เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ใช้การสื่อสารที่สร้าง สัมพันธภาพที่ดีสร้างความร่วมมือ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. เกรดเฉลี่ย.....

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบ จำนวน 20 ข้อคำถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ใช่ หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ไม่แน่ใจ หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านปานกลาง

ไม่ใช่ หมายถึง ข้อความนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านน้อยที่สุด

รายการ	ความคิดเห็น		
	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
1. นักเรียนรู้ว่าตนเองมีข้อดี			
2. นักเรียนรู้ว่าตนเองมีข้อเสีย			
3. นักเรียนรู้ว่าตนเองมีความสำคัญกับพ่อแม่			
4. นักเรียนรู้ว่าตนเองไม่ชอบเรียนวิชาอะไร			

รายการ	ความคิดเห็น		
	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
5. เมื่อครูให้ช่วยทำงาน นักเรียนรู้ว่าตนเองสามารถช่วยทำงานได้			
6. นักเรียนรู้ว่าการโกรธเป็นสิ่งที่ดี			
7. เวลาโกรธ นักเรียนรู้ว่าโกรธเพราะอะไร			
8. เมื่อโกรธ นักเรียนรู้วิธีทำให้ตนเองอารมณ์ดีขึ้น			
9. นักเรียนเครียดเมื่อไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษามือกับพ่อแม่ได้			
10. นักเรียนกลัวว่าจะสอบตก			
11. นักเรียนสามารถสื่อสารด้วยภาษามือกับเพื่อนหูหนวกได้			
12. นักเรียนสามารถสื่อสารด้วยภาษามือกับครูหูดีได้			
13. นักเรียนทำตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้			
14. เมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ นักเรียนจะช่วยเหลือเพื่อนเต็มที่			
15. เมื่อเพื่อนชวนทำผิด นักเรียนจะทำตาม			
16. เมื่อเรียนหนังสือไม่เข้าใจ นักเรียนจะถามครู			
17. นักเรียนสามารถค้นหาความรู้รอบตัวจากที่ต่างๆได้			
18. นักเรียนรู้ว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ดีกับตนเอง			
19. นักเรียนรู้ว่าประเทศไทยมี 77 จังหวัด			

รายการ	ความคิดเห็น		
	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
20. นักเรียนรู้ว่าอนาคตอยากเป็นอะไร			

☺ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ☺

แบบสอบถาม
ครูโรงเรียนโสตศึกษา

แบบสอบถามความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิต

ของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 2 ตอน เป็นข้อความที่ถามความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตามความคิดเห็นของท่าน แต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูก หรือผิด คำตอบที่ดีที่สุด คือ คำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน คำตอบของท่านจะถือเป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด (โปรดตอบทุกข้อ)

1.1 เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง

1.2 อายุ ปี (โปรดระบุ)

1.3 ภูมิลำเนาเดิม

☐ 1) ภาคเหนือ จังหวัด..... (โปรดระบุ)

☐ 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัด..... (โปรดระบุ)

☐ 3) ภาคกลาง จังหวัด..... (โปรดระบุ)

☐ 4) ภาคตะวันออก จังหวัด..... (โปรดระบุ)

☐ 5) ภาคใต้ จังหวัด..... (โปรดระบุ)

1.4 ศาสนา

☐ 1) พุทธ

☐ 2) คริสต์

☐ 3) อิสลาม

1.5 สถานภาพสมรส

- ☐ 1) โสด ☐ 2) สมรส ☐ 3) หย่าร้าง/หม้าย

1.6 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่บ้านหลังเดียวกัน (นับรวมตัวท่านด้วย)

- ☐ 1) อยู่คนเดียว ☐ 2) อยู่กัน 2 คน ☐ 3) อยู่กัน 3 คน
- ☐ 4) อยู่กัน 4 คน ☐ 5) อยู่กัน 5 คน ☐ 6) อยู่กันมากกว่า 5 คนขึ้นไป

1.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท) (โปรดระบุ)

1.8 ตำแหน่ง

- ☐ ผู้อำนวยการ ☐ รองผู้อำนวยการฝ่าย
- ☐ ครู..... (ครูผู้ช่วย/คศ.1/คศ.2/คศ.3/คศ.4)
- ☐ พนักงานราชการ ☐ ครูพิเศษ

1.9 ระดับการศึกษา

- ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
- ☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
- ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท
- ☐ ปริญญาเอก

1.10 ปัจจุบันสอนแผนกวิชา (โปรดระบุ)

1.11 ประสบการณ์สอนที่โรงเรียนแห่งนี้ (ปี) (โปรดระบุ)

1.12 ประสบการณ์สอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ปี) (โปรดระบุ)

[illegible]

ข้อคำถาม	สภาพที่เป็นอยู่					สภาพที่ควรจะเป็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
อารมณ์ และความเครียด										
16.มีการสอนให้ใช้ภาษามือในการสื่อสารอย่างเหมาะสม เช่น ไม่ใช้คำที่อาจจะสร้างความเข้าใจผิดกับคนหูดี										
17.มีการสอนให้นักเรียนรู้จักมารยาทในสังคม (เอาใจเขามาใส่ใจเรา) ทั้งสังคมหูหนวก และสังคมหูดี										
18.มีการสอนให้นักเรียนรู้จักปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ดีจากเพื่อน และคนรอบข้าง										
19.มีการสอนให้นักเรียนรู้จักร้องขอความช่วยเหลืออย่างถูกต้องเหมาะสม										
20.มีการสอนให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือเพื่อน พ่อแม่ และคนรอบข้างด้วยความเต็มใจ										

**LIFE
SKILLS
for
Deaf**

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ศิษย์เก่าโรงเรียนโสตศึกษา

**แบบสอบถามความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิต
ของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (ศิษย์เก่า)**

แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 2 ตอน เป็นข้อความที่ถามความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตามความคิดเห็นของท่าน แต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูกต้อง หรือผิด คำตอบที่ดีที่สุด คือ คำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน คำตอบของท่านจะถือเป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด (โปรดตอบทุกข้อ)

1.1 เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง

1.2 อายุ ปี (โปรดระบุ)

1.3 ภูมิลำเนาเดิม

☐ 1) ภาคเหนือ	จังหวัด..... (โปรดระบุ)
☐ 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จังหวัด..... (โปรดระบุ)
☐ 3) ภาคกลาง	จังหวัด..... (โปรดระบุ)
☐ 4) ภาคตะวันออก	จังหวัด..... (โปรดระบุ)
☐ 5) ภาคใต้	จังหวัด..... (โปรดระบุ)

1.4 ศาสนา

- ☐ 1) พุทธ ☐ 2) คริสต์ ☐ 3) อิสลาม

1.5 สถานภาพสมรส

- ☐ 1) โสด ☐ 2) สมรส ☐ 3) หย่าร้าง/หม้าย

1.6 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่บ้านหลังเดียวกัน (นับรวมตัวท่านด้วย)

☐ 1) อยู่คนเดียว	☐ 2) อยู่กัน 2 คน	☐ 3) อยู่กัน 3 คน
☐ 4) อยู่กัน 4 คน	☐ 5) อยู่กัน 5 คน	☐ 6) อยู่กันมากกว่า 5 คนขึ้นไป

1.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท) (โปรดระบุ)

1.8 อาชีพ

☐ นักเรียน/นักศึกษา	☐ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ
☐ พนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้างทั่วไป	☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....	

1.9 ระดับการศึกษา

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
☐ ปริญญาตรี	☐ ปริญญาโท
☐ ปริญญาเอก	

ตอนที่ 2 ความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด (โปรดตอบทุกข้อ)

ในฐานะที่ท่านเป็นศิษย์เก่าให้ท่านแสดงความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นอยู่ของการจัดการเรียนรู้ว่าอยู่ในระดับใด และสภาพที่ควรจะเป็นของการจัดการเรียนรู้ว่าอยู่ในระดับใด โดยคำตอบจะมี 5 ตัวเลือกคือ

น้อยที่สุด หมายถึง ไม่เคยมีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนเลย หรือมีแต่น้อยมาก หรือมีประมาณน้อยกว่า 21 %

น้อย หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนเล็กน้อย หรือมีประมาณ 21 – 40 %

ปานกลาง หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนปานกลาง หรือมีประมาณ 41 – 60 %

มาก หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนมาก หรือมีประมาณ 61 - 80 %

มากที่สุด หมายถึง มีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนมากที่สุด หรือมีประมาณตั้งแต่ 80 % ขึ้นไป

[illegible]

ข้อคำถาม	สภาพที่เป็นอยู่					สภาพที่ควรจะเป็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
12.มีการสอนให้สามารถจัดการกับอารมณ์ได้ รู้ว่าเมื่อโกรธ หรือเสียใจ ควรแสดงออกอย่างไร										
13.มีการสอนให้รู้วิธีผ่อนคลายเมื่อเกิดอารมณ์ด้านลบ หรือเมื่อเกิดความเครียด										
14.มีการสอนให้รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง										
15.มีหน่วยงาน/ครูที่ปรึกษาที่คอยให้คำปรึกษาเรื่องวิธีจัดการกับอารมณ์และความเครียด										
16.มีการสอนให้ใช้ภาษาเมื่อในการสื่อสารอย่างเหมาะสม เช่น ไม่ใช้คำที่อาจจะสร้างความเข้าใจผิดกับคนหูดี										
17.มีการสอนให้รู้จักมารยาทในสังคม (เอาใจเขามาใส่ใจเรา) ทั้งสังคมหูหนวก และสังคมหูดี										
18.มีการสอนให้รู้จักปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ดีจากเพื่อน และคนรอบข้าง										
19.มีการสอนให้รู้จักร้องขอความช่วยเหลืออย่างถูกต้องเหมาะสม										
20.มีการสอนให้รู้จักช่วยเหลือเพื่อน พ่อแม่ และคนรอบข้างด้วยความเต็มใจ										

**LIFE
SKILLS
for
Deaf**

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริม หรือปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้
และประเมินความต้องการจำเป็นของโรงเรียนโสตศึกษาในประเทศไทย

กิจกรรมที่ 1 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 1 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 1 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 2 การจัดอบรมภาษามือ

กิจกรรมที่ 2 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 3 การศึกษาดูงานการจัดการเรียนรู้และนโยบายทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางการได้ยินของประเทศสิงคโปร์

กิจกรรมที่ 3 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 3 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 3 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 4 การทดลองใช้ตัวแบบกับโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กิจกรรมที่ 4 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 4 (ต่อ)

กิจกรรมที่ 4 (ต่อ)

ภาคผนวก ข
ประวัติย่อ นักวิจัย

ประวัติย่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-สกุล	นายปริญญา สิริอิตตะกุล
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการศูนย์ให้คำปรึกษาทางวิชาการและวิจัย สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถานที่ทำงาน	ศูนย์ให้คำปรึกษาทางวิชาการและวิจัย สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีวิจัยการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาจิตวิทยา (จิตวิทยาสังคม)
ความเชี่ยวชาญ	จิตวิทยาการเรียนรู้, การจัดการกระบวนการเรียนรู้, สถิติสำหรับการวิจัย

ประวัติย่อนักวิจัยคนที่ 1

ชื่อ-สกุล	นางสาววิภาสรี บุญช่วย
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการอิสระ
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา
ความเชี่ยวชาญ	งานคนพิการ, การศึกษาเรียนรู้, การจัดการกระบวนการเรียนรู้

ประวัติย่อนักวิจัยคนที่ 2

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุภาภรณ์ พิมพ์เงิน
ตำแหน่งปัจจุบัน	หัวหน้างานฝึกอบรม แผนกฝึกอบรม
สถานที่ทำงาน	บริษัท ยูเซ็น โลจิสติกส์ (ประเทศไทย) จำกัด
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารงานบุคคล
ความเชี่ยวชาญ	การฝึกอบรม, การจัดกิจกรรมกลุ่ม, กิจกรรมสัมมนา

ประวัติย่อนักวิจัยคนที่ 3

ชื่อ-สกุล	นางสาวศศิธร จำนงค์จันทร์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ปฏิบัติการบริหาร หน่วยล่ามภาษามือ
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
ประวัติการศึกษา	ประกาศนียบัตรสาขาวิชาล่าม (ภาษามือไทย)
ความเชี่ยวชาญ	ภาษามือไทย, สื่อกาเรื่องภาษามือ, การแสดง (ละคร) ของคนหูหนวก